

BIBLIOTHECA SEPTENTRIONALIS

Revista Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare

an XXI • nr. 2 (43) • decembrie 2014

BIBLIOTHECA SEPTENTRIONALIS

Publicație semestrială

<http://www.bibliotecamm.ro/?s=19&f=1>

ISSN 1221-3764

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU” BAIA MARE

Director: prof. dr. TEODOR ARDELEAN

COLECTIVUL REDACȚIONAL

Coordonator: Angela-Monica JUCAN [angelamonicajucan\[at\]yahoo.com](mailto:angelamonicajucan[at]yahoo.com)

Redactori: Livia GRIGOR

Dorina OȘAN

Liana SILAGHI

Angelica SIMIONCA

Tehnoredactare și coperta: Gabriel STAN

Postare pe site-ul bibliotecii: Marcel ȚURA

Multiplicare și broșare: Gheorghe ȘUT

A PUNE BAZELE UNEI BIBLIOTECI

dr. Teodor ARDELEAN

Despre unele persoane, care sunt binecuvântate de Dumnezeu cu harul „creațiunii de instituții” sau, altfel spus, cu vocația ctitoriei, se spune foarte simplu: „a pus bazele instituției cutare”. Sintagma nu m-a deranjat niciodată, dar constat din experiența proprie că „a pune bazele” înseamnă mult mai mult decât „a întemeia” sau „a clădi”, „a reclădi”, „a moderniza” etc.

Citeam zilele trecute despre profesorul Virgil Mihăilescu, licențiat în filosofie și bibliotecar la Academia Română, cel care, în fruntea unor intelectuali români exilați, întemeiază la 1 mai 1949 Biblioteca Română din Freiburg. Un confrate de-al domniei sale, părintele Vasiloschi, menționa la vremea respectivă că la Freiburg „se face treabă bună românească” și că „unul”, Mihăilescu, „pune bazele unei biblioteci românești”. Cunoscând în linii mari istoria, devenirea acestei instituții-fanion a exilului românesc, înțeleg astăzi că și cei care l-au însoțit în lucrare, dar mai ales cei care i-au continuat „opera” pot fi „gratulați” cu aceeași recunoaștere: Iancu-Ioan Bidian, director în perioada 1986-2012, Rodica Moschinski, secretară și bibliotecar, Mihai Neagu, actualul director.

Lecturile altor buletine și anale, unde o seamă de ctitori beneficiază, sub semnul directoriei, de aprecieri similare, m-au făcut să reflectez și la perioadele mele de director și/sau manager în fruntea unei instituții, cândva modestă, iar astăzi în fruntea „organizațiilor profesionale” de profil. Realizez, fără nicio exagerare, că și timpurile mele funcționale ar putea distinge între perioada „punerii bazelor” noului edificiu și consolidările ulterioare. Dar oare aceste „baze” sunt chiar definitive (creatoare de performanță în sine), aducătoare de recompense publice etc.?

Viața ne demonstrează că, și în cazul „organismelor instituționale”, criteriile nu sunt legate doar în funcție de bunele începuturi. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” a fost înființată ca „bibliotecă regională” în 1951 și a avut un traseu liniar crescător, dar modest. Din anul 1968, Biblioteca Județeană Maramureș a intrat cu „zestre bună” în competiția cu alte biblioteci județene din vecinătate, diferența făcându-se pe seama faptului că „surorile” (bibliotecile județene de la Zalău, Satu Mare sau Bistrița) au fost ridicate în rang de la stadiul de „biblioteci raionale”. Față în față cu astfel de evoluții, eu, dacă ar trebui să scriu un istoric, n-aș putea preciza „cine a pus bazele” acestei instituții! Au fost politici de partid și de stat, au fost strategii ideologice, dublate evident și de „mândrii locale”, dar fără alură de semnificații majore. În Baia Mare, regiunea și „județul” au așezat în edificii emblematiche multe instituții de mare valoare publică, dar s-a văzut că „biblioteca” poate sta „și acolo unde este”, cum adesea s-au exprimat importanți factori de decizie.

Să nu vă închipuiți cumva că vreau să trag toate succesele spre perioada post 1989, când am avut privilegiul să fiu ales (întâi!) și numit (mai apoi!) director al instituției care funcționa într-un cămin studentesc, total nepotrivit unei astfel de destinații, și am început demersurile de ridicare a unui sediu nou, impunător, îndestulător și modern! Nu, dimpotrivă, căci privind cu realism înapoi în timp, zic astăzi că, dacă în acei ani „s-au pus

bazele bibliotecii în sensul ridicării edificiului, ulterior s-au petrecut alte faze care nu pot fi excluse de la aceeași terminologie. Căci, dacă am intrat pe rând în spații, întâi cu o secție, apoi cu depozitele de carte și, târziu de tot, prin 2001-2002, la etajele funcționale pentru public, procesul era de aceeași „osatură”. Se puneau bazele ludotecii, brevetotecii, mediatecii, Salonului artelor, Bibliopolisului, sălii de cenaclu ș.a.m.d. Iar în anii care au venit, au fost puse „bazele” noilor spații, destinații, funcționalități. American Corner și Korean Corner, Filiala „Cuore”, Filiala Studenslator, bibliotecile și colțurile românești din țară și străinătate etc. Nu facem aici bilanț, ci punem problema. Și problema nu e deloc simplă, pentru că, foarte serios vorbind, mai avem a pune baze pentru noi idei și inițiative. Nu mai departe, în urmă cu doar câteva zile am purces la crearea colectivului de „cronicari”. Adică cei care vor consemna „urma” fiecărei zile și vor reface toată istoria recentă a instituției.

Lucrarea unui an nu se va numi „anuar”, pentru că termenul are deja o altă consacrare lingvistică, ci CRONICĂ. Adică, „Biblioteca Județeană «Petre Dulfu» Baia Mare zi de zi și pas cu pas”. Colegii au primit cu mult entuziasm și această inițiativă, ca multe altele în decursul timpului și vă cerem tuturor celor care citiți aceste rânduri sprijinul într-o completitudine și frumoasă cuprindere. Căci CRONICA va fi cel mai bun mesager, atât al meditațiilor nocturne pe care le au de regulă mesagerii, cât și dovada că instituția noastră trăiește plener și acționează mereu inovativ. Că suntem în serviciu cu timp deplin, unde vocația întrece în puteri ideea de prestatori publici, iar voluntariatul bine instrumentat produce efecte benefice evidente. Pe scurt, CRONICA va fi dovada că Sufletul Românesc nu și-a încheiat Lucrarea, ci că el TRĂIEȘTE ȘI PULSEAZĂ peste tot acolo unde oamenii își înțeleg menirea. Căci, dincolo de toate, există și o MÂNTUIRE prin Neamul Tău, prin Limba Ta, prin Sufletul Tău!

Mutarea cărților Secției multiculturale din mână în mână

BIBLIOTECILE MOBILE ÎN LUME

Valentina ROTARU

Potrivit Raportului profesional IFLA nr. 123/2010 intitulat „Ghidul bibliotecilor mobile”¹, termenul de bibliotecă mobilă este folosit în principal de către bibliotecile britanice/australiene. Acolo se folosește această denumire pentru a descrie un vehicul motorizat care transportă materiale de bibliotecă. În alte țări, biblioteca mobilă apare cu denumirea de: *bookmobile*, *bibliobus*, *bucherbus* etc. Vehiculele motorizate nu sunt singurele mijloace de transport utilizate. Bărci, trenuri, avioane, motociclete și diverse animale sunt folosite pentru a putea oferi servicii de bibliotecă.

Documentul IFLA utilizează termenul de bibliotecă mobilă în sens larg. Potrivit lui, orice serviciu de bibliotecă care nu stă într-un singur loc este clasificat ca fiind o bibliotecă mobilă.

În unele zone ale globului, datorită factorilor economici, politici sau geografici, pentru a răspunde nevoilor și cererilor populației, furnizarea de servicii de bibliotecă se poate face exclusiv prin intermediul bibliotecilor mobile.

În iernile întunecate ale Norvegiei, o **bibliotecă „plutitoare”** își croiește drum printre fiorduri. Este vorba, de fapt, de o navă numită EPOS, care, având la bord un căpitan, un marinar, doi bibliotecari și mai mulți voluntari, străbate fiordurile norvegiene din septembrie până în aprilie, oferind acces la cărți oamenilor din mai mult de 250 de mici comunități. Nava transportă peste 6.000 de cărți care se împrumută, iar personalul de la bord oferă activități culturale populației. Adesea, acest lucru este singurul serviciu cultural furnizat în acele zone. Voluntarii de la bord oferă spectacole de teatru, teatru de păpuși, circ², spectatorii cei mai dornici și nerăbdători fiind elevii și persoanele de vârstă a treia. De asemenea, ori de câte ori au ocazia, scriitorii de seamă ai Norvegiei călătoresc cu EPOS pentru a-și face cunoscută opera și în zonele mai izolate ale țării. Primul serviciu de bibliotecă plutitoare a început să funcționeze în 1959 în Hordaland, iar în 1963 a fost construită nava EPOS, special pentru a servi ca bibliotecă pentru zonele Hordaland, Sogn og Fjordane și Møre og Romsdal în Norvegia³, zone care finanțează și organizează acest serviciu neobișnuit.

Biblioburro (biblioteca din spinarea măgarilor) este o „bibliotecă călătoare” care distribuie cărți populației din zonele izolate ale Columbiei. Programul a fost creat în La Gloria, Columbia, de către Luis Soriano care, cu ajutorul a doi măgari, Alfa și Beto, transportă cărți în comunele centrale ale Departamentului Magdalena⁴. Soriano și-a început cariera ca profesor de școală primară, ocazie cu care a putut să observe ce înseamnă pentru copiii care trăiesc în zone izolate sau în zone afectate de violență să poată să citească o carte. Ca urmare, începând cu sfârșitul anilor '90 ai secolului XX, a început să călătorească în zonele izolate ale Columbiei cu o bibliotecă portabilă care cuprindea doar 70 de cărți. Scriitorul și jurnalistul Juan Gossain, căruia Soriano i-a cerut un exemplar al cărții *Balada Mariei Abdala* pentru bibliotecă sa mobilă, a popularizat activitatea lui Soriano în cadrul programului său de radio. Răspunsul nu a întârziat să sosească, sub forma unui val de donații, care a ridicat numărul cărților din bibliotecă mobilă la cifra de 4.800 de volume. Pe lângă enciclopedii, romane, cărți din domeniul medical, o mare căutare o au cărțile de povești pentru copii, dicționarul limbii spaniole al Academiei Regale Spaniole (*Diccionario de la Lengua Española de la Real Academia Española*), fabulele lui Horacio Quiroga, pe care

¹ <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/123.pdf>

² <http://thornews.com/2012/02/01/the-book-boat-epos-a-floating-library/>

³ <http://www.youthxchange.net/main/mobilelibraries.asp>

⁴ <http://camelbookdrive.wordpress.com/2005/04/06/about/>

biblioburro le distribuie în zonele în care ajunge. Drumurile lui Soriano nu au fost lipsite de pericol, el adesea având de înfruntat hoți care, negăsind la el bani, s-au pretat la a-i fura cărți (un exemplar al romanului *Brida* de Paulo Coelho). În iunie 2012, lui Soriano a trebuit să-i fie amputat un picior în urma unui accident care a implicat unul dintre măgarii cu care transportă cărți, dar asta nu l-a împiedicat ca, din ianuarie 2013, să-și reia activitatea⁵. Misiunea bibliotecii mobile a lui Luis

Soriano (Biblioburro) este de a ajuta copiii săraci să aibă acces la mai multe cărți și, astfel, să aibă o șansă la o educație mai bună. „Acesta este modul în care se transformă o comunitate și copilul devine un bun cetățean și o persoană utilă”, declara pentru CNN Soriano⁶.

Biblioteca ambulantă cu cămile. În Kenya, la granița cu Somalia funcționează, începând cu anul 1996, o bibliotecă mobilă care se deplasează cu ajutorul cămilor (The Camel Bookmobile). Dacă la început serviciul folosea trei cămile, acum numărul lor a ajuns la 12, care se deplasează în câte patru așezări pe zi, patru zile pe săptămână. Comunitatea deservită de această bibliotecă mobilă este formată din oameni seminomazi care trăiesc într-o zonă extrem de secetoasă,

în foamete, într-o sărăcie cronică, dar asta nu-i împiedică să aștepte cu nerăbdare venirea cămilor încărcate cu cărți. Desculți, uneori însoțiți de capre și măgari, utilizatorii bibliotecii mobile se adună cu mare entuziasm să aleagă cărți. Acestea sunt scrise în limba engleză sau swahili, primele două limbi oficiale din Kenya. Pe lista de dorințe a bibliotecarilor care însoțesc cămilele este un cort care să le facă umbră, având în vedere că în zona respectivă se confruntă cu temperaturi extrem de înalte, precum și un set rezistent de cutii în care să transporte mai ușor și mai sigur cărțile⁷.

Aree Cheunwattana de la Universitatea Srinakharinwirot, Thailanda, la o întâlnire cu membrii secțiunii IFLA „Bibliotecii Mobile”, a descris diferitele metode de livrare a cărților în țara sa de origine. Dincolo de sistemul de autobuze mobile și casa cărților (containere), cea mai interesantă abordare a mobilității bibliotecii este reprezentată de bibliotecă plutitoare. În Thailanda, există două **bărci-cărți în uz**, care oferă o colecție de peste 2.000 de cărți și facilități educaționale pentru comunitățile riverane. Una dintre bărci este echipată și cu calculatoare. Pe râul Chao Phraya din Thailanda circula două biblioteci plutitoare, care funcționează pe două bărci. Barca mai mică transportă cărți, casete, filme și jocuri și deservește opt comunități pe săptămână. Barca mai mare este dotată cu calculatoare și derulează programe educaționale în zonele pe care le tranzitează. Aceste programe oferă copiilor și adulților o șansă de a învăța despre mediu, despre sănătate și despre cum este viața oamenilor din afara orașului⁸.

Un alt mod foarte original de facilitare a accesului la informații în zone dezavantajate este **Elephant Libraries**, unde elefanții sunt folosiți pentru a transporta cărți și materiale educaționale pentru 46 de sate izolate din nordul Thailandeii. Douăzeci de elefanți fac călătorii dus-întors de 20 de zile pentru a deservi locuitorii din acele zone. Materialele transportate de elefanți includ cărți, antene de satelit, generatoare, calculatoare, video și CD playere și table de scris. Acest proiect a fost distins cu Premiul pentru Alfabetizare UNESCO pentru anul 2002⁹.

În anul 2005, Fundația Bill și Melinda Gates a acordat premiul „Acces la Educație”, Bangladeshului pentru serviciile oferite comunității prin intermediul bibliotecilor nautice. Ele funcționau pe bărci care transportau, pe lângă cărți, și calculatoare care funcționau cu ajutorul bateriilor solare sau generatoare. În același timp, în aceste biblioteci plutitoare se organizau și cursuri de educație pentru comunitățile în care ele ajungeau¹⁰.

Când spunem bibliotecă, mintea ne duce automat la clădiri mai noi sau mai vechi, în care rafturile cu cărți acoperă fiecare centimetru de spațiu liber, de unde utilizatorii pot împrumuta doar în anumite condiții cărți. Și atunci, ne întrebăm cum pot ajunge cărțile din bibliotecă la oamenii din vârful munților, la cei din fiordurile Norvegiei sau la cei din mijlocul deșertului. Răspunsul este relativ simplu: prin intermediul unor servicii speciale de împrumut și cu ajutorul unor oameni dedicați, care nu se sperie de condițiile de temperatură, de circumstanțele imprevizibile ale drumului sau de distanțele enorme pe care trebuie să le parcurgă. Și toate acestea pentru a putea duce în locurile cele mai izolate ale lumii – cărți-informație-cunoaștere.

⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/Biblioburro>

⁶ <http://bookriot.com/2013/10/14/finding-libraries-unexpected-places/>

⁷ <http://camelbookdrive.wordpress.com/2005/04/06/about/>

⁸ <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:213296/FULLTEXT01.pdf>

⁹ <http://www.youthxchange.net/main/mobilelibraries.asp>

¹⁰ <http://travelinglibraries.webs.com/aroundtheworld.htm>

BIBLIOTECA DIN INIMA CAMPUSULUI

Interviu cu MARY M. SOMERVILLE, bibliotecar universitar și director al Bibliotecii Auraria, Universitatea Colorado (Denver, SUA)

realizat de **Liliana MOLDOVAN**

Mary M. Somerville, MA, MLS, PhD, lucrează ca bibliotecar universitar, este profesor la Universitatea Colorado Denver și director la Biblioteca Auraria, care deservește Universitatea Colorado Denver, Universitatea Metropolitană de Stat din Denver și Colegiul Comunității din Denver, SUA. Abordarea ei în materie de conducere se bazează pe cercetarea ca acțiune participativă, făcând posibile sistemele de învățare organizațională și practicile de formare și dezvoltare profesională efectuate la locul de muncă. Din 2002 până în 2013, dr. Somerville a activat ca membru adjunct al Facultății de Știința Biblioteconomiei și Informării, de la Universitatea de Stat San José, California, SUA, unde, în 2010, i s-a conferit distincția „Distinguished Scholar Award” pentru întreaga activitate încununată cu realizări în domeniul cercetării aplicate. Pentru mai multe informații, a se vedea website-ul său profesional: <http://people.auraria.edu/mary-m-somerville/home>

În societatea informațională din ziua de azi, rolul bibliotecii academice se schimbă rapid. O temă de discuție frecvent întâlnită în mediul biblioteconomic este cea a „bibliotecilor fără ziduri”. Ce părere aveți despre acest subiect?

Bibliotecarii care lucrează în bibliotecile academice (universitare) din ziua de azi continuă să îndeplinească funcții tradiționale, chiar și atunci când urmăresc oportunitățile captivante impuse de revoluția digitală. Instituția mea, de exemplu, continuă să servească ca spațiu pentru studiu și reflecție solitară. În plus, satisfacem nevoia de spații de învățare colaborative, bine echipate cu software rentabil și competent susținute de

Mary M. Somerville

bibliotecarii cu temeinice cunoștințe profesionale. Aceste servicii prioritare în continuă dezvoltare reflectă schimbările apărute în pedagogia biblioteconomică din învățământul superior. Profesioniștii din bibliotecile academice de azi trebuie, prin urmare, să posede atât cunoștințe specifice biblioteconomiei, cât și cunoștințe solide de tehnologie a informației. Într-o zi obișnuită, bibliotecarii instruiesc studenții în completarea proiectelor de grup. Oferă, de asemenea, sprijin virtual studenților și cercetătorilor de la facultate atunci când interoghează bazele de date științifice existente pe web. Aceste noi roluri ale bibliotecarului reflectă migrarea rapidă a bibliotecii, de la „cărțile tipărite”, la achiziția de resurse electronice, schimbare care se pliază, la rândul său, pe transformarea dinamică a ecosistemului de comunicare științifică. Deci, da, noi cocream „biblioteci fără ziduri” cu și pentru facultatea și studenții noștri, care sunt interesați de asta. Și, în acest proces, inventăm prin colaborare „bibliotecari fără ziduri”.

Ce pași a urmat organizația dumneavoastră ca răspuns la schimbările din domeniul educației universitare și la cele din comunitatea științifică americană? Ce obiective doriți să atingeți pe termen scurt și lung?

Din 2008, Biblioteca Auraria s-a angajat în procesul de reformulare a facilităților și serviciilor noastre, împreună cu ceilalți factori interesați, din campus. Am început prin a dezvolta competențele de cercetare pentru bibliotecari. Pe lângă atelierile de lucru cu metode tradiționale de cercetare formală a științelor sociale, am dezvoltat relații cu experți din campus, cum ar fi profesorii de marketing, statistică și arhitectură, care ne-au sfătuit în privința colectării datelor și metodelor de interpretare specifice disciplinelor lor. Aceasta ne-a permis să colectăm informații despre nevoile și experiențele utilizatorilor, dar și să stabilim un parteneriat cu profesorii pentru a utiliza „biblioteca drept laborator”. Acest din urmă parteneriat de învățare a angajat studenții în

activități de curs care ne-au adus ca beneficiu recomandări, pe care le-am încorporat în planurile noastre de remaniere a facilităților și reinventare a serviciilor. Prin 2009, știam suficient de mult despre metodele de predare în schimbare și practicile de învățare importante pentru a ne angaja într-un efort de re-proiectare a clădirii bibliotecii, cu scopul de a da altă utilitate spațiilor, pentru a reflecta actualele nevoi și a le anticipa pe cele viitoare. Un atelier de lucru de design arhitectural (un „charette”) i-a implicat pe cei interesați în stabilirea noilor forme arhitectonice potrivite pentru noile funcții ale bibliotecii. Această activitate a avut ca rezultat recomandări pentru schimbări în clădire, inclusiv estimări de costuri pentru proiectele efectuate în diferite etape. Fiind acum în construcție, am supus atenției Statului Colorado o cerere pentru finanțare, care a fost primită favorabil. Până acum, ne-a fost alocată suma de 21,8 milioane de dolari pentru design holistic și construcție. În același timp, desigur, noi reinventăm rolurile bibliotecii, care impun educația personalului în domenii precum tehnologia educațională și calificarea bibliotecarilor pentru munca în echipă. Acest proces de învățare se petrece în contextul mai larg al reînvățării, care urmărește să transforme, în cele din urmă, cultura locului nostru de muncă. Furnizarea contemporană a serviciilor presupune acum colaborare. Așa că liderii de opinie din bibliotecă, cei formali și cei informali, încurajează explicit modelul de „gândire în sistem”, care apreciază interrelațiile dintre bibliotecă și universitatea din care face parte. Aspirația noastră pe termen lung este, prin urmare, aceea de a deveni o organizație de învățare vibrantă, capabilă să anticipeze expectanțele utilizatorului și să depășească așteptările celor interesați.

Care sunt cele mai importante momente din istoria recentă a bibliotecii dumneavoastră academice?

Activitățile privitoare la campus reprezintă cele mai importante evenimente din istoria recentă a Bibliotecii Auraria. Pentru a cocrea o viziune comună în ce privește remanierea facilităților de bibliotecă și a serviciilor

asociate bibliotecii, am angajat facultatea, administratorii și studenții într-un proces de dialog și reflecție, recurgând la o abordare de cercetare-acțiune participativă. Am dezvoltat activități menite să stimuleze luarea deciziilor, dar și stabilirea acțiunilor de urmat în dublul scop: de a cataliza învățarea la locul de muncă și de a stimula participarea directă a celor interesați. Receptivitatea participanților a fost motivată de recunoașterea crescândă a faptului că bibliotecarii trebuie să anticipeze mai bine și să susțină practicile pedagogice, să observe schimbările rapide din spațiul învățământului superior. A reușit că facilitățile oferite de bibliotecă trebuie să fie redirecționate și proiectate astfel încât să răspundă serviciilor nou create pentru utilizatori. În mod natural, în

timpul activităților consultative de reproiectare a facilităților, studenții, profesorii, arhitecții, proiectanții, administratorii, donatorii și bibliotecarii au fost angajați în formularea de întrebări și în clarificarea răspunsurilor. Ei au întrebat: „De ce tip de mediu fizic, tehnologic este nevoie pentru a susține și îmbunătăți experiența de învățare și cercetare în cadrul comunității de studiu a Bibliotecii Auraria?” și „Cum ar putea biblioteca să implice studenții din campus, profesorii de la facultate, personalul și administratorii în planul de reproiectare a bibliotecii?” În final, toate conversațiile au condus la întrebarea mai amplă: „Ce este o bibliotecă?” Analizele ulterioare efectuate de echipa de conducere a bibliotecii împreună cu un grup reprezentativ însărcinat cu atribuții de îndrumare strategică au emis întrebări mai detaliate: „Cum ar trebui biblioteca, prin serviciile și colecțiile sale, să servească instituția?”, „Ce programe inexistente, la ora actuală, în bibliotecă ar trebui incluse în viitor?”, „Cum adaugă biblioteca valoare experiențelor academice ale studenților?”, „Cum este percepută clădirea bibliotecii la ora actuală și cum poate funcționa în viitor pentru a fi compatibilă cu alte spații de studiu din campus?”, „Care trebuie să fie programul de bibliotecă din perspectiva reproiectării serviciilor?”, „Cum reflectă biblioteca viziunea instituției din care face parte și cum ar putea biblioteca anticipa mai bine prioritățile instituționale în schimbare?” Caracterul deschis al activităților de dialog și reflecție ale echipei manageriale a fost asigurat prin publicarea rezumatelor întâlnirilor de lucru pe rețeaua intranet. În plus, alte grupuri de lucru au inclus „întrebări majore” pe agendele lor de întâlnire, au postat rezultatele întâlnirilor pe intranet și au raportat elementele esențiale ale discuțiilor către echipa de conducere. Astfel, discuțiile au avansat pe multiple niveluri. În mod asemănător, întâlnirile cu alegătorii din campus și reprezentanții din comunitate au asigurat un feedback amplu la întrebările supuse analizei și, ca urmare, au luat naștere comentarii viguroase cu privire la procesul de proiectare a noii biblioteci. Astfel, studiul organizațional a progresat pe măsură ce s-a dezvoltat viziunea comună asupra viitorului instituției.

Expertii din domeniul științelor informării și documentării prevăd creșterea importanței bibliotecilor academice în societatea informațională/societatea cunoașterii. Cum a influențat această schimbare de rol competențele cerute angajaților actuali ai bibliotecii, precum și cerințele stabilite pentru personalul nou angajat?

Angajații actuali ai bibliotecii trebuie să învețe să dezvolte activități noi, să adopte munca în echipă, trebuie să știe să aplice noile cunoștințe și să folosească tehnica computerizată. Când au loc pensionări sau demisii, aceste competențe sunt incluse în anunțurile pentru posturile respective. În plus, întrucât bibliotecile contemporane cer angajaților cunoștințe de specialitate care nu sunt predate la ora actuală în școlile de biblioteconomie, noi contactăm specialiști în educație, profesioniști în marketing, experți în relația cu utilizatorii, designeri educaționali și arhitecți web – care să acopere lipsurile bibliotecarilor care nu au cunoștințe în aceste discipline auxiliare.

Cum reușește Biblioteca Auraria să fie „inima campusului”? Folosiți și alt brand, în acest sens?

Din fericire, clădirea bibliotecii este localizată în chiar centrul campusului, ceea ce asigură prezența noastră fizică în viața campusului. Spațiile nou proiectate, care sunt programate a fi gata în 2017, și serviciile asociate vor asigura integrarea noastră în proiectele de cercetare, predare și învățare din campus. Întrucât renovarea bibliotecii și reinventarea serviciilor au fost realizate pe principii consultative, brandul bibliotecii de „inimă a campusului” este asigurat de relațiile durabile care au fost inițiate și care continuă să se mențină prin activități de evaluare repetate.

În plan personal, ca manager și/sau conducător al unei biblioteci universitare, care sunt cele mai antrenante momente ale unei zile obișnuite? Contribuie interesele dumneavoastră personale la realizarea obiectivelor organizației?

Interesele mele profesionale implică sisteme de co-design organizațional pentru comunicare, luarea deciziilor și planificare, în cadrul unei culturi organizaționale animate de conducere comună și atitudini apreciative. Datorită faptului că această pasiune contribuie la învățarea organizațională, aș zice că, da, interesele mele personale contribuie la modelarea rezultatelor organizației.

În concluzie, ce sfat ați da bibliotecarilor români?

În calitate de codirector al Centrului pentru Colorado și pentru Vest, din partea Bibliotecii Auraria, am asigurat fonduri pentru digitizarea conținutului moștenirii culturale a populațiilor hispanice și a americanilor nativi din vestul Americii. Aceasta este o muncă extrem de importantă, fără de care am risca să pierdem memoria culturală a comunităților etnice defavorizate. Prin urmare, pe lângă misiunea de a asigura accesul la conținutul academic disponibil la bibliotecă, aș atrage atenția asupra eforturilor de creare a conținuturilor culturale locale, regionale și naționale, care ar trebui conservate acum, pentru generațiile următoare.

OAZA DE ÎNȚELEPCIUNE COREEANĂ DIN BAIJA MARE

Vlăduț BURDE

Născut printr-un proiect de colaborare dintre Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare și Universitatea Kangnam din Seul, Coreea de Sud, acest colț coreean („Korean Corner”), primul din Europa, este menit să potolească bătărilor setea de cunoaștere în legătură cu o cultură prea puțin cunoscută în acest areal geografic, cu o limbă și o cultură exemplare, cu o istorie pe cât de tragică, pe atât de interesantă.

Cu un inventar de aproximativ 1.000 de volume, cărți din domenii variate, de la lingvistică coreeană, literatură, istorie, bucătărie, până la religie și film, majoritatea în limba engleză, sau atât în engleză, cât și în coreeană, Korean Corner Baia Mare este o oază de înțelepciune pentru cei interesați de cultura coreeană.

Korean Corner Baia Mare oferă celor care doresc să cunoască Coreea mai îndeaproape materiale diverse pentru învățarea limbii coreene, pentru co-

pii – povești coreene, pentru pasionații de istorie – cărți esențiale pentru înțelegerea rolului pe care Peninsula Coreea l-a avut în istoria mondială. Gurmanzii doritori de a se înfrupta din aromele lumii se pot delecta cu rețete coreene, pe care le pot prepara acasă.

De asemenea, Coreea poate fi descoperită și prin cărțile cu fotografii uluitoare, care îi așteaptă pe cei împătimiți de călătorii. Pentru a aduce un suflu de aer asiatic, la Korean Corner au fost aduse din îndepărtata Coreea de Sud un costum tradițional coreean, *hanbok*, câteva tobe ritualice, măști coreene și un rulou cu o pictură, pentru un plus de exotism.

Trebuie menționat faptul că, deși nu există, încă, în Baia Mare vreun profesor dornic să predea această frumoasă și melodioasă limbă celor interesați, la Korean Corner, pe lângă o

sumedenie de manuale și dicționare de limbă coreeană, bilingve (coreeană-engleză), dar unele oferind posibilitatea de a învăța, oarecum alternative, japoneza și chineza, se găsesc și manuale de pregătire pentru examenul TOPIK (Test of Proficiency in Korean).

Chiar dacă pare o limbă dificil de învățat, cu perseverență și motivație orice este posibil. Mai greu este începutul, însă să nu uităm ceea ce ne spune un proverb coreean, și anume 고생 끝에 낙이 온다 (transliterat

Go-saeng Ggeut-eh naki eun-da), însemnând „La sfârșitul unei perioade dificile vine și fericirea”.

MARUSIA sau OMUL CARE SFINTEȘTE LOCUL

prof. Odarca BOUT

Marusia (centru) la o activitate culturală în bibliotecă

Maria Albiciuc, soția preotului din comuna Rona de Sus, e, pentru cei apropiați, Marusia. Sunt bucuroasă să mă număr printre cei apropiați, și la propriu, și la figurat, întrucât suntem vecini și cunoștințe foarte bune de multă vreme.

Pentru cei care nu o cunosc, aș spune că Marusia e omul care sfințește locul. Foarte mulți ani ea a fost bibliotecară la Biblioteca comunală. Din *Monografia comunei Rona de Sus*, am aflat că, după informațiile unor localnici, Biblioteca Comunală Rona de Sus datează din anul 1954.

Încă de la înființare, Biblioteca Comunală Rona de Sus își are localul într-o sală a vechiului Cămin Cultural, director de cămin fiind domnul învățător Nicolae Ardelean, bibliotecar Gheorghe Bout. La

inaugurarea Bibliotecii Comunale Rona de Sus, au existat aproape 400 de volume de carte în limbile română, maghiară, ebraică, ucraineană, aranjate în două dulapuri. În anul 1958, în urma finalizării construcției noului Cămin Cultural, sediul bibliotecii se mută într-una din încăperile acestuia, unde funcționează și în prezent.

Din 1961, până în 1978, bibliotecară cu normă întreagă este numită Iulia Grijac.

De atunci și până în anul 1989, numărul cărților crește până la 13.700 de volume, conform Registrului inventar al Bibliotecii Comunale Rona de Sus.

În urma spargerii Bibliotecii în timpul revoluției din 1989, au mai rămas 1.730 de volume.

La 1 iunie 1990, a fost instalată ca bibliotecară Maria Albiciuc, post pe care l-a câștigat în urma unui concurs organizat de Inspectoratul Județean pentru Cultură.

Din 1990 și până în 2010, numărul volumelor a ajuns la 7.498. Dintre acestea, sunt cărți în limbile: română, ucraineană, rusă, maghiară, engleză și franceză.

Îmbogățirea fondului de carte se datorează Consiliului Local și Primăriei Rona de Sus, Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare, Ministerului Culturii și Cultelor și U.U.R.

Numărul volumelor a mai crescut datorită bunăvoinței unor scriitori, dar și unei munci fără automenajare a doamnei bibliotecare, care a procurat carte ucraineană din Ucraina, de la Biblioteca raională din orașul Irșava, regiunea Zakarpatia, și din biblioteca orașelor Hust, Cernăuți și Ujgorod, precum și de la Rezerva Națională de Carte din București.

Din 1990, biblioteca comunală a renăscut! D-na bibliotecară a pus mult suflet în tot ceea ce a gândit și a realizat, până la ieșirea ei la pensie. S-a implicat activ și afectiv, conștientă fiind de importanța cărților în viața comunității. În Biblioteca Comunală Rona de Sus, activitățile s-au desfășurat pe baza unui program de muncă anual. Acesta a fost conceput în funcție de omagierea unor scriitori, de evenimentele și sărbătorile de peste an, precum și de necesitățile culturale locale. Amintim parte dintre acestea:

- Memorialul „CRISTIAN ALBICIUC”, concurs de șah cu participarea șahiștilor din județ;
- Joc în sistem elvețian (data: 21 ianuarie)
- Programe artistice dedicate tinerilor (14 februarie)
- Sceneta „Inimă în doi”;
- Dans modern;
- Ziua Internațională a Femeii (8 Martie – Ziua Mamei):
- Sceneta: „Suflet de mamă”;
- Cântece și poezii închinare mamei;

- Zilele poetului ucrainean Taras Șevcenko (9-11 martie):
 - Recitări și cântece pe versurile poetului, prezentate de grupul vocal „Kalina Roșie” și corul școlii, dirijor prof. Geta Petrețchi;
 - Prezentarea succintă a vieții și operei poetului, de Maria Albiciuc;
- Festival de poezie ucraineană pentru copii – organizator U.U.R. Miroslav Petrețchi;
- „Zbura Luceafărul...” – 15 ianuarie 2006;
- Memorial Mihai Eminescu
- Istoria și tradiția comunei Rona de Sus în lucrările oamenilor de știință:
 - Odarca Bout;
 - Vasile Cureleac;
 - Paul Romaniuc;
 - 20 ianuarie 2006
- Interferențe culturale româno-ucrainene din Maramureșul istoric – au prezentat comunicări: dr. Ioan Petrovai, Paul Romaniuc, Marta Bota;
- Rolul scriitorului Mihailo Nebeleac în dezvoltarea culturii româno-ucrainene;
- Dezvoltarea mentală a culturii prin sporturi educative ale minții – Șah în cadrul „MEMORIALULUI DE ȘAH CRISTIAN ALBICIUC” – 21 ianuarie 2006;
- „O floare, mamei” – recital de poezie și cântece închinare mamei – 8 martie 2006;
- „COBZARUL” – sărbătorirea poetului tuturor ucrainenilor – 10 martie 2006;
- Învierea Domnului Iisus Hristos – recital de poezie religioasă; cântece închinare Domnului – 15 aprilie 2006;
- Învățător și îndrumător cultural – Petre Dulfu – maramureșean – 15 mai 2006;
- 1 IUNIE - Ziua Copilului – desene pe asfalt; poezii, cântece și jocuri – 1 iunie 2006;
- Festival de poezie ucraineană. Ediția a IV-a – 4 iunie 2006;
- Întâlnirea cu bibliotecarii din zonă – 17 august 2006;
- 1 Decembrie – Marea Unire – program artistic – 1 decembrie 2006.

Dintre multele manifestări organizate anual de către conducerea Bibliotecii Comunale în colaborare cu Consiliul Local, s-a evidențiat Concursul Omagial de Șah „Cristian Albiciuc”.

La această manifestare au participat mari șahiști, oameni de cultură, elevi, studenți, cetățeni din localitate.

Concursul propriu-zis de șah a fost organizat pe două grupe: juniori și seniori. Au fost înmânate premii și diplome.

Acțiunea s-a încheiat întotdeauna cu o masă omagială în memoria patronului spiritual al acestui concurs. Această manifestare a fost permanentizată din anul 2003.

Dintre activitățile cultural-artistice permanente, după revoluție, cele închinare Zilei Eroilor au cunoscut o amploare de masă. Cu prilejul acestei sărbători, în preajma mormântului Eroului Necunoscut se adună sute de localnici, edilii comunei punctând importanța evenimentului, istorici din localitate și nu numai prezentând faptele de eroism ale înaintașilor pentru păstrarea în libertate a acestui pământ.

Elevii școlii și formațiuni artistice ale tineretului prezintă în fiecare an interesante și bogate programe artistice. Fiile de istorie națională și locală sunt recitate parcă de sufletele și mințile contemporanilor. O mare de ochi și de priviri sincere aduc un omagiu veșnicilor eroi ai neamului.

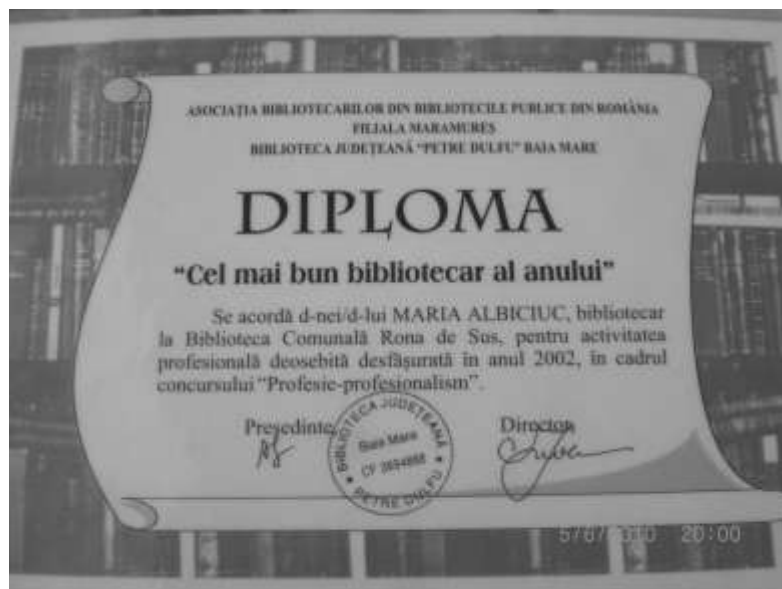
Dintre toate întâmplările de suflet, se pot aminti mesele rotunde pe diferite teme, alese din istoria României; scenetele prezentate de elevii școlii; recitalurile de poezie patriotică și cântecele, adevărate imnuri de slavă pentru memoria eroilor noștri. Fiorul artistic ce cuprinde numeroasa asistență generează lacrimi pentru cei dispăruți spre binele nostru de azi.

La diferitele acțiuni ale Bibliotecii Comunale Rona de Sus au participat personalități deosebite de pe țărmurile științei, culturii și învățământului, atât din țară, cât și din alte țări: Ucraina, Polonia, Ungaria. Dintre aceștia, amintim: ambasadori ai Ucrainei la București: prof. dr. Sanduleac, consulul Ambasadei Iuri Verbițki, profesori universitari și oameni de știință din Ucraina și din România (prof. univ. dr. Mihai Kramar, reprezentanți ai Uniunii Ucrainenilor din țară – Ștefan Tcaiciuc și Ștefan Buciuța, reprezentanți ai Ministerului Culturii din România și Ucraina – Iaroslava Kolotelo, reprezentanți ai Bibliotecii Naționale – expert în biblioteconomie, prof. Gheorghe Popescu, directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” – prof. dr. Teodor Ardelean și a altor biblioteci, prof. univ. dr. Ioan Semeniuc, prof. univ. dr. Mihai Kramar, prof. dr. Odarca Bout, prof. dr. Gheorghe Andrașciuc, prof. univ. dr. Mihai Bârlea, conf. univ. dr. Nicolae Iuga și mulți alții.

Marusia (prima din stânga) la o activitate culturală în bibliotecă

Într-unul din anii de după revoluția din 1989, doamna bibliotecară Maria Albiciuc de la Biblioteca Comunală Rona de Sus a fost distinsă cu diploma de „Cel mai bun bibliotecar al anului” de către conducerea de

atunci a Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare, director general prof. dr. Teodor Ardelean și director-adjunct Laura Temian, pentru activitatea profesională deosebită desfășurată în anul 2002, în cadrul concursului „Profesie-profesionalism”.

Biblioteca Comunală Rona de Sus este dotată cu calculatoare prin Programul Național Biblionet – „Lumea în biblioteca mea” finanțat de Bill & Melinda Gates. Obiectivul programului Biblionet este de a facilita accesul populației la mijloacele tehnologiei informaționale.

În anumite perioade de timp, bibliotecarul a îndeplinit și funcția de referent cultural. În această situație, Biblioteca Comunală Rona de Sus s-a alăturat

Căminului Cultural în vederea organizării manifestărilor ce au vizat deosebitele evenimente în viața comunei.

În 2013 Marusia se pensionează.

Pentru mine, Marusia este un om deosebit. O fire sensibilă, blândă, caldă. Deși zâmbetul ei e infinit de trist, deși tristețea nu se vrea risipită, mersul ei prin viață e duios și demn. O admir și o respect!

BIBLIOTECA, ADMIRABIL LOC DE POPAS

Gabriela Gențiana GROZA

Îmi place adesea să poposesc în marea Bibliotecă a naturii și să răsfoiesc tomurile lăsate nouă de Creatorul întregului Univers. Mă delectez deopotrivă într-o bibliotecă obișnuită citind scrierile semenilor mei, de azi sau de odinioară. Mă simt onorată atunci când o carte de-a mea aflată pe rafturile cu multe volume este remarcată de cineva. Mi-a plăcut să citesc dintotdeauna. În clasele liceale am avut posibilitatea să îmi dezvolt gustul pentru lectură la Ploiești, fiind membră a cenaclului literar de la biblioteca Palatului Culturii, alături de adulți care au fost pentru mine modele pentru seriozitatea cu care frecventau reuniunile literare. Cu emoție îmi aduc, de asemenea, aminte de domnul profesor de limba română, Constantin Enciu, la a cărui recomandare fusesem primită în cenaclul pe oraș. Avea un dar anume de a ne descoperi aptitudinile pentru literatură. Ne invita la dumnealui acasă, unde avea o bibliotecă deosebită pentru anii '60. Fiind meloman, avea discuri cu arii din opere. Vă imaginați ce bine ne simțeam răsfoind cărțile puse la dispoziție și ascultând arii din opere!... Am și acum un volum al unui autor francez, pe care domnul Enciu mi l-a dăruit ca premiu, la finele unui an școlar. Părinții mei ne cumpărau cărțile care ne trebuiau la școală, pe care le păstrez cu drag și azi. Apăreau atunci volume foarte importante, din literatura română și universală. Unele erau mai scumpe, dar multe apăreau ca volumașe, la preț accesibil, în „Biblioteca pentru toți”. Erau deosebit de utile pentru formarea gustului pentru lectură al unui școlar. Mai târziu, prin 1994, când am început să public poezie și povestiri, am avut șansa să mă contopesc cu activitatea Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj, la Secția pentru copii. Întâlnirile lunare cu elevii clujeni mi-au produs satisfacții deosebite. Aici, în anul 2002, am înființat Cenaclul literar-artistic „Traian Brad”, pe care l-am coordonat până în anul 2004. În cenaclu și-au format condeii mulți școlari, care s-au evidențiat la concursuri literare în țară și în străinătate. Am dedicat o poezie dragilor mei cenacliști care umpleau sala bibliotecii lunar, începând de toamna, până la finele lunii iunie, când intrau în vacanță.

La bibliotecă

Cenaclului „Traian Brad” Cluj

Când frunza ruginește
Și mustul dă în fiert,
Cenaclu-i reunește
Pe membrii săi, e cert.
În oaza de cultură
Pășesc toți cu sfială,
Să afle-nvățătură
Ca-ntr-un locaș de școală.
Dar unde-i clopoțelul
Cu glasul lui trufaș,
Să îi adune-n felul
Atât de „drăgălaș”?

Pe mine, pe măsură,
Mă prinde un avânt,
Să-i pun mâna la gură,
Să-i curm al său cuvânt!
Și unde-i catalogul?
Dar sobrul profesor?
Urmează Decalogul
Să-l împlinim cu spor?
Nimic din toate-aceste...
Fiți liniștiți, aici
Cenaclul dă de veste
C-așteaptă mari și mici.

E toamnă. Biblioteca
Din caldă vară iese
Și însăși Ludoteca
Noi planuri văd că țese.
Și nu-s puțini aceia
Ce cartea o iubesc
Și slova le e cheia,
Cultura o cinstesc.
Când frunza ruginește
Și mustul dă în fiert,
Iubirea înflorește
Și printre cărți, e cert!

Am avut și am o colaborare specială cu doamna profesoară Gianina Zegreanu de la Colegiul Național „George Coșbuc”, unde am predat ore de biologie. Împreună cu dumneaei, am înființat aici Cenaclul „Poesis”, la care participă copiii talentați, iubitori ai literaturii. Lansare de cărți, recitări, concursuri pe teme literare, am avut de-a lungul anilor la biblioteca acestui colegiu, dar și la alte biblioteci din școli clujene și bihorene. Am păstrat legătura și cu colegii și elevii ploieșteni, prin lansarea la Școala cu Clase Gimnaziale „Toma Caragiu” (de unde am plecat la Cluj în 1988) a unui volum personal de poezii. Am înființat și am coordonat Cenaclul literar-artistic „Iosif Vulcan” la biblioteca Liceului Teoretic „Nicolae Jiga” din localitatea Tinca, județul Bihor. Am beneficiat, de fiecare dată, de multă bunăvoință din partea conducerii școlilor, a colegilor profesori și, desigur, de sprijinul însemnat al doamnelor bibliotecare. Sunt mulțumită să mă știu implicată în descoperirea talentelor și în dezvoltarea dragostei pentru lectură la copii, prin activități specifice la Biblioteca școlii, minunat loc de popas spiritual.

MUNCA NOASTRĂ-I TEATRU, IAR TOT CE FACEM E SPECTACOL

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Abstract

Teatrul nu este străin bibliotecii, e din același domeniu – cultural. Asocierea cu teatrul se referă la munca bibliotecarilor, la activitatea bibliotecii în general, pentru că orice acțiune a bibliotecarului și a bibliotecii contribuie la experiența care se pune în scenă, scena BM care este sediul central, cu filialele, departamentele, serviciile ei. Autoarea aduce exemple concludente din activitatea Bibliotecii Municipale „Bogdan Petriceicu Hasdeu” pe fiecare componentă a conceptului de teatru, demonstrând că termeni ca *producție, performanță, metodă, rol, scenariu* și o serie de alți termeni sunt foarte familiari bibliotecarilor și încetățeniți în vocabularul domeniului biblioteconomic. Atunci când teatrul este modelul operativ al bibliotecii, susține autoarea, chiar și cele mai banale sarcini îi pot cuceri pe utilizatori într-un mod memorabil, loializându-i, iar orice muncă observată direct de un utilizator trebuie recunoscută ca act teatral. Bibliotecile au nevoie acum mai mult, mai mult ca altădată, să surprindă utilizatorul. Fără teatru nu se poate! Teatru fac bibliotecarii inventivi, talentați, care-și joacă rolul cu pasiune, oferind interpretări memorabile!

Cuvinte-cheie: teatru, scenă, BM, scenariu, reprezentare, spectacol, performanță, strategie, ofertă, bibliotecii-actori, bibliotecii actor comunitar.

* * *

Tema, subiectul, mi-a venit dintr-o asociere, în 2012, când se apropia aniversarea a 135-a a Bibliotecii Municipale „Bogdan Petriceicu Hasdeu” (în continuare BM). A fost perioada în care foarte des mă gândeam la viitorul BM, trecând în revistă momentele și evenimentele remarcabile, semnificative din ultimii douăzeci de ani. Prin acest exercițiu am conștientizat faptul că fiecare acțiune a noastră, a instituției, contribuie la experiența care se pune în scenă, în scena BM, care este sediul central împreună cu filialele, departamentele, serviciile

Lidia Kulikovski

ei... De fapt, orice acțiune sau interacțiune a omului cu alți oameni este teatru, indiferent de scenă – a Teatrului Național, a Teatrului de Operă și Balet, a Teatrului Municipal „Satiricus – I. L. Caragiale” sau BM, piață ori stradă.

Am revenit la subiect în martie curent, susținând o conferință de Ziua bibliotecarului, cu titlul *Munca bibliotecarului ca teatru*. Sunt convinsă că întreaga noastră activitate, ca și efortul care o definește, de la birourile conducerii, până la postul bibliotecarului de la sala de lectură, infobirou, împrumut sau compartimentul de înregistrare a utilizatorilor, necesită același tip de performanță, precum cel prezentat pe Broadway sau la Naționalul nostru. Bibliotecile au fost identificate ca importanți *actori* comunitari, iar bibliotecarii ca importanți *actori culturali, educaționali*... în care și prin care se produc sute, mii de interconexiuni, interrelații. Astăzi, cei din domeniul economic abordează această temă ca importantă pentru interrelația lor socială. Actori de toate tipurile – conducători de mari concernes economice, din domeniul serviciilor, manageri, precum și bibliotecile și bibliotecarii – trebuie să aibă o perspectivă diferită asupra muncii lor. Munca este spectacol. Gândindu-ne atent la muncă în acest secol virtual, ne convingem că altfel nu putem munci. Da, munca noastră este spectacol.

În continuare, voi schița câteva lucruri despre teatru, apropiind conceptul de munca noastră, astfel încât, împărtășindu-vi-le, să vă conving să gândiți diferit în legătură cu munca dumneavoastră și să îmbrățișați câteva principii teatrale ca model al activității pe care o desfășurați.

Domeniul nostru a fost considerat întotdeauna un domeniu static, rutinar, în care nu prea se producea nimic diferit de ce se făcea anterior. Această supoziție a generat un stigmat și a contaminat generații de bibliotecari. Acum, lumea din jur ne cere abandonarea lui, schimbarea în altceva, care ne-ar poziționa în rând, în pas cu lumea reală, ca să nu fim, cum consideră mulți, anacronici. Precizăm din capul locului că nu prezintă munca sub forma teatrului – teatrul aici nu este metaforă, teatrul aici este un model.

Să ne concentrăm, așadar, asupra naturii esențiale dramatice a bibliotecii. Cuvântul *dramă* derivă din grecescul *drama*, care înseamnă „acțiune” (iar verbul *drao* – pur și simplu, „a face”). În toate bibliotecile, fie că directorii recunosc acest lucru, fie că nu, angajații joacă, nu într-un joc, ci în ceea ce ar trebui să fie o dramă a lui *a face*, bine concepută, având o distribuție corectă și portretizând în mod convingător viața profesională adevărată. Înțelegerea acestui punct aduce o semnificație complet nouă termenilor frecvent utilizați în activitatea noastră, împrumutați din sau împărțășiți cu artele spectacolului, cum ar fi *producție*, *performanță*, *metodă*, *rol*, *scenariu* și o serie de alți termeni foarte familiari bibliotecarilor și încetățeniți în vocabularul domeniului biblioteconomic.

Intriga – ceea ce Aristotel numea „aranjamentul incidentelor” – formează baza oricărei activități puse în scenă și a secvenței de elemente sugestive necesare pentru a crea impresia dorită. Iar componentele intrigii enumerate de el – răsturnări surprinzătoare, dezvoltarea progresivă a informațiilor, unitatea și echilibrul evenimentelor și efectul emoțional – explică multe în legătură cu ceea ce face ca o activitate să fie memorabilă – or, aceasta urmărim printr-un eveniment aniversar. În același sens, condițiile sale indispensabile pentru crearea unui portret captivant – alegerile bune, adecvarea la rol și consecvența personajului – schițează calificările potrivite unui post pentru toți cei care sunt distribuiți în punerea în scenă a unei activități.

Primul concept teatral introdus de Aristotel este *alegera*. Implicația lui asupra muncii noastre: Care sunt elementele semnificative și cele nesemnificative ale activității pe care o desfășurăm? Cum trebuie să discearnă între ele bibliotecarul din toate piesele în care joacă? Trebuie să se înțeleagă că, ori de câte ori bibliotecarii lucrează în fața utilizatorilor, are loc un act de teatru și să distingă ce ar trebui să se desfășoare pe scenă și ce ar trebui să rămână în spatele cortinei. Pentru un bibliotecar care stă de vorbă cu un coleg în fața unui utilizator, despre ce vor face după orele de muncă sau despre ce i s-a întâmplat aseară, faptul ar putea fi nesemnificativ, însă pentru utilizator este un act de indiferență. Exemple de acest fel întâlnim la toate nivelurile ierarhice ale bibliotecii. Așadar, ce fel de roluri fac ca teatrul bibliotecar să fie interesant? Bibliotecarul ar trebui să se întrebe cum să organizeze cu pricepere, mai inovator și mai atractiv sectorul de responsabilitate – fie secțiile pentru copii, bibliografice, fie pentru tine-

ret, fie sala de lectură; ce voce dramatică, ce cuvinte amuzante ar putea folosi atunci când cere documentul utilizatorului pentru eliberarea cardului de utilizator, cum să se comporte atunci când are o interacțiune cu utilizatorul, ce voce, gesturi și ce scuze va găsi atunci când îi va comunica utilizatorului că nu-i poate satisface solicitarea de informare, expunere, socializare etc.

În al doilea rând, luăm în considerație *secvența*, *progresul* și *durata evenimentelor*. În ce mod sunt aranjate activitățile de muncă? Ce continuitate există în organizarea evenimentelor? În ce punct începe munca, când atinge ea punctul culminant și când are loc deznodământul? Cel mai de groază teatru la BM este teatrul raportării... Ce nu merge bine: scenariul, distribuția, regia? Interpretarea... sau, pur și simplu, nu este genul de teatru care se aplică raportării? Iată un scenariu al raportării la BM:

- noiembrie – ședința șefilor (de departamente, servicii, filiale); tema – raportarea care include: graficul prezentării rapoartelor de către subdiviziunile BM;

- decembrie – receptarea rapoartelor de la filiale prin google.doc; lectura rapoartelor de către departamente (fiecare departament de profil comentează, intervine, își face raportul său de profil, de exemplu, *Cercetarea în 2013*, compilând diverse stiluri (umane, mentale, de analiză, sinteză și viziune...) – e un infern, e punctul culminant sau deznodământul?... Nu, deznodământul e tocmai în luna februarie... De fapt, deznodământul e chiar în luna martie;

- februarie – prezentarea raportului BM la: Consiliul Municipal, Direcția cultură, Biblioteca Națională, Ministerul Culturii;

- martie – prezentarea raportului la ședința generală a angajaților (până la 8 martie);

- martie-iunie – editarea variantei prescurtate de promovare a raportului de activitate.

Ce sau cine lipsește în acest scenariu? Cititorul, utilizatorul! În ce lună ar trebui să raportăm realizările, dificultățile sau viziunile utilizatorilor? Doar, ei sunt „rațiunea noastră de a exista”. Acesta ar fi deznodământul unui an de efort pentru ei, utilizatorii.

În final, luăm în considerație *ritmul* și *tempoul* muncii, deoarece acestea definesc relația dintre elementele dramatice. Ce tranziții de care trebuie să ne ocupăm apar? Ce construcție, diminuare, contrast și eliberare îmbogățesc nivelul energetic al scenei? Câte incidente și la ce intensitate au loc de-a lungul unor perioade specifice de timp? Noi, de exemplu, ne grăbim în mod deliberat să transmitem impresia de promptitudine, ca element esențial al BM. În relația de servire a utilizatorului – da! Dar cu referire la scenariul raportării s-a creat, artificial, impus din afară, de Biblioteca Națională, care cere prezentarea rapoartelor în februarie, Ministerul Culturii – în februarie-martie, un ritm lent și nimeni nu-l scoate din amorțeală.

De reamintit, în contextul *ritmului* și *tempoului* muncii, alt aspect, al experienței unui nou-venit la bibliotecă

– fiecare proces – înscriere, prezentarea BM, căutarea în catalog, adresarea la infobirou, bucuria regăsirii, dezamăgirea negăsirii... Cum trece utilizatorul de la un proces la altul? Când se adresează la infobirou? Cum și în ce moment se face prezentarea bibliotecii? Cât timp ar trebui să dureze fiecare pas în drumul utilizării bibliotecii? Ce face bibliotecarul atunci când nu are ce-i oferi utilizatorului? Cum se despart? Pentru totdeauna sau pentru data viitoare? Răspunsurile la aceste întrebări deosebesc interpretările captivante de cele monotone, plicticoase, pe de o parte, și de cele extrem de intruzive, pe de altă parte. Răspunsurile la aceste întrebări pot ridica biblioteca și ceea ce facem la matricea lumii reale sau ne pot conserva, pe un termen nedefinit, ca inutile, ca retardați, ca plicticoși sau ca structuri care nu se înscriu în niciun model amintit, care au teatrul lor numit *Indiferență*...

Atunci când teatrul este modelul operativ, chiar și cele mai banale sarcini îi pot cuceri pe utilizatori într-un mod memorabil, loializându-i. Orice muncă observată direct de un utilizator trebuie recunoscută ca act teatral. Chiar și atunci când acțiunea nu se desfășoară în fața utilizatorului, ci în fața colegilor, a șefului, tot ca act teatral trebuie recunoscută. Aceasta-i munca din spatele cortinei, care afectează conexiunile formate cu utilizatorii, deoarece performanța internă influențează relațiile externe. O propunere făcută șefului aduce cu sine desfășurarea unui act teatral. La fel o prezentare în fața colegilor. Bibliotecile trebuie să-și dea seama ce să facă, astfel încât munca – fie că se desfășoară pe scenă, fie că în spatele ei – să devină captivantă. Exemplele de prezentări la Zilele FedEx@Hasdeu ne-au convins că bibliotecarii noștri știu să joace teatru, știu să pună în scenă orice idee, însuflându-o.

De aici, putem spune că ceea ce diferențiază activitatea memorabilă de activitatea umană obișnuită este *actul de interpretare* a unui rol. O interpretare nu este altceva decât o reprezentare. Componentele reprezentăției sunt: *drama, scenariul, teatrul, interpretarea*. După cum vedeți, interpretarea însumează toate celelalte dimensiuni ale punerii în scenă – *teatrul, scenariul, drama*. În mod clar, cu referire la bibliotecă, oferta este *interpretarea* – valoarea pe care activitatea bibliotecii o creează pentru utilizatori. Egalând spectacolul de teatru cu spectacolul activității noastre, adică convertind spectacolul de teatru în termeni comuni domeniului nostru de activitate, avem următoarele: 1) *strategia* este *drama*; 2) *procesele* sunt *scenariul*; 3) *munca* este *teatrul*; 4) *oferta* este *interpretarea*. Toate ofertele bibliotecii sunt rezultatul trecerii unei bibliotecii de la dramă, prin scenariu, la teatru care pune în scenă spectacolul. Delimitând componentele, putem spune că: drama este domeniul conducătorului, el face strategia, este domeniul lui de responsabilitate; scenariul – domeniul managerului, liderului de echipă, care are responsabilitatea de realizare, de punere în scenă a strategiei; teatrul – domeniul actorilor (fie că joacă în piese de teatru, fie că execută activitatea bibliotecii); spectacolul – domeniul publicului, utilizatorilor, care

acum vor spectacole, reprezentații artistice – nu rutină, nu activități leneșe.

Indiferent de loc ocupăm în cadrul bibliotecii, indiferent de lucrurile cu care ne ocupăm noi ori colegii noștri – *suntem un actor*. Munca noastră este teatru și trebuie să ne jucăm, corespunzător cu dorințele utilizatorilor, rolul. Utilizatorul vrea experiențe. Nu vrea doar oferte, vrea ca însăși oferta să fie experiență memorabilă. Avem de ales? Trebuie să ne jucăm rolul ca și cum munca noastră ar depinde de asta. Experiența ca fundament al unei noi activități va înflori doar dacă munca va fi pusă explicit în scenă pentru public (utilizatori). Am și acum, la distanță de jumătate de an, în memorie eșecul unei lansări dintr-o zi de vineri de martie la Biblioteca X (nu dau nume)... un eșec pe care nimeni nu și l-a asumat, niciun angajat nu-și mușca coatele, se comportau de parcă nu erau angajații sălii de lectură, dar se aflau într-o gară străină, unde nimănui nu-i pasă de nimeni și de nimic... La întrebarea mea, mi s-a răspuns: „A fost pusă în scenă de utilizator... nu de noi!” Deci, acționăm pe principiul – ai vrut, fă! Implicare, grijă din partea bibliotecii – nimic! Ai sala, ce mai dorești? Interpretări de tipul „ca și cum” constituie însăși esența caracterizării unui rol. Au pus bibliotecarii pe scenariul lansării parafa „*Ca și cum*” *facem lansare?* Astăzi, vremurile, circumstanțele, ne cer să privim domeniul nostru de activitate ca reprezentând mai mult decât simplul împrumut de cărți, mai mult decât simpla îndrumare, mai mult decât simplul ajutor în regăsirea informației, mai mult decât a fi bibliotecari-portari ai unor depozite de cunoaștere, mai mult decât efortul de automatizare, digitizare și virtualizare. Obiectul nostru de activitate este livrarea de informații și de experiențe interactive veridice.

Activitatea noastră depinde din ce în ce mai mult de ideile inteligente ale oamenilor din bibliotecă, ale bibliotecarilor. Noua morfologie a creativității, susține Charles Leadbeater, ne sugerează că trebuie să ținem cont de faptul că de-acum „utilizatorii” nu se mai mulțumesc cu rolul de spectator. Își doresc să fie jucători, iar mottoul lor este: „Gândim, deci existăm!” Chiar dacă au o zi proastă, bibliotecarii trebuie să se poarte ca și cum ar fi binedispuși. Ilustrăm cu un banc din realitatea bibliotecară:

– *Doamnă (unei bibliotecare), am observat că discuțiile în contradictoriu cu dumneavoastră decurg într-un mod foarte civilizată. Cum reușiți?*

– *Secretul meu ține de diplomație. Când discut cu cineva în contradictoriu, am grijă să nu-l aduc în starea în care și el să mă considere dobitoc. Ca urmare, am răbdare și aștept până când respectivul se contrațice singur.*

Seth Godin spune că, dacă o persoană extraordinară, care lucrează în domeniul asistenței utilizatorilor, folosește o conversație pentru a transforma un om furios într-un admirator înfocat, aceasta înseamnă artă. Când se confruntă cu un utilizator dificil, actorii trebuie să se comporte de parcă nu i-ar deranja. Îmi puteți replica: sunt prea mulți! Vă răspund: asta-i societatea

noastră, cu acest contingent lucrăm, pe acest contingent biblioteca trebuie să-l educe... Serviciile oferite cu zâmbetul pe buze pregătesc scena pentru experiențe memorabile, iar utilizatorii nesuferiți ajung, adesea, să își regrete comportamentul și să se înveselească. Aceasta depinde de modul în care cineva își joacă rolul.

Se spune că Stanislavski l-a întrebat odată pe Rahmaninov în ce constă secretul măiestriei sale atunci când cântă la pian, la care marele pianist și compozitor a răspuns: *În a nu atinge clapa vecină*. Lui Stanislavski i-a plăcut răspunsul, căci l-a transformat în standard teatral. Cum să nu atingem noi, bibliotecarii, clapa vecină și care este clapa vecină în activitatea noastră, dar mai ales în interrelațiile cu utilizatorii? Cum s-o atingem cu gentilețe, eleganță, bonomie? Să țină doar de diplomație, cum spune bibliotecara în bancul amintit? (Mai mulți dintre noi ating doar clapele vecine, de aceea nu au cântecul și nici interpretarea lor.)

Astăzi, datorită influenței larg răspândite a managementului total al calității și restructurării proceselor de activitate, majoritatea bibliotecilor îmbrățișează ideea de refacere și îmbunătățire a proceselor de muncă. Desfășurarea activității conform standardului de calitate nu este suficientă: interpretarea trebuie să fie animată de o motivație intrinsecă, astfel încât aceasta să îl contameneze în ultimă instanță pe utilizatorul ofertei bibliotecare. Sunt bibliotecari care interpretează astfel munca. Munca lor dedicată unui scop se revarsă în pasiunea pentru personajul pe care îl joacă, în fidelitatea pentru biblioteca la care lucrează și în empatia manifestată față de utilizatori. Ei sunt buni actori.

Natura ofertei și circumstanțele în care o bibliotecă își implică utilizatorii – sau în care orice bibliotecaractor își implică colegii de echipă – determină forma de teatru, dintre cele patru, care ar trebui utilizată: teatru de improvizație, teatru-platformă, teatru al corespondențelor, teatru de stradă. Mai există teatru-forum (pe care bibliotecile nu-l practică) ca activitate cu publicul, cu comunitatea, dar și ca învățare nonformală ar fi bun... Forma de teatru practică face distincția dintre biblioteci. Să le trecem în revistă.

Teatru de improvizație – implică imaginație, creativitate și interpretări inedite; este un mod de lucru spontan, eliberator și imprevizibil. Multora dintre bibliotecari le place, îl practică involuntar, uneori cerut de circumstanțe. În orice situație, teatrul de improvizație implică un anumit set de abilități dobândite, ca și diverse instrumente și tehnici care preiau noțiuni aparent nelegate, combinându-le în moduri neobișnuite pentru a face descoperiri până atunci nearticulate. Astăzi, oamenii au interes sporit pentru gândirea creativă. Aceasta introduce nevoia reală privind existența unor abilități de improvizare mai dezvoltate, la locul de muncă. Bibliotecarii erau (pe alocuri mai sunt) considerați, pe nedrept, conservatori, pentru că erau oamenii regulii, oamenii ordinii. Or, aici, parcă nu se regăsește și calitatea de improvizare... Teatrul de improvizare se joacă împreună cu alți membri ai echipei, cu trupa... De fapt,

convingerea mea este că improvizația este meseria bibliotecarilor... dacă încă nu știați că trebuie să fie...

Teatrul-platformă – munca de platformă, liniară și fixă, permite variații ne semnificative. Cei care joacă teatrul de platformă se străduiesc să stabilizeze totul, prin intermediul repetițiilor, dublând, în cele din urmă, cea mai bună variantă de lucru. Jucăm teatru de platformă atunci când pregătim un eveniment mareț – o aniversare, o ședință importantă –, alte biblioteci își aleg ca standard al lor această formă de teatru. Noi îl acceptăm doar atunci când și doar în locurile în care angajații nu interacționează cu utilizatorii! Un exemplu poate servi deschiderea Centrului Național de Excelență de Dezvoltare Profesională în colaborare cu Novateca Global Library Program, Asociația Bibliotecarilor din RM și Primăria Municipiului Chișinău, pentru care s-au făcut câteva repetiții, iar rezultatul a întrecut orice așteptări.

Teatrul concordanțelor – munca dinamică cu *modificări ad-hoc*, care integrează rezultatele muncii prin reunirea unor cadre independente. Produsul final rezultă din punerea laolaltă, alcătuiind un tot unitar, a unor segmente distincte ale muncii, efectuate în momente și, adesea, în locuri diferite. Ori de câte ori o bibliotecă integrează rezultatele muncii din cadrul a numeroase performanțe disparate din domeniul activității sale, avem a face cu aplicarea unui teatru al concordanțelor. Este teatrul BM care, jucat bine, pune în evidență rezultatele, creează puterea, imaginea BM – practicăm teatrul concordanțelor lunar, anual – raportarea, planificarea.

Importanța concordanțelor dintre oameni, a sincronizării lor, este resimțită tot mai mult în vremurile de azi și nu este străină bibliotecilor. Angajații bibliotecii ar trebui să utilizeze teatrul concordanțelor ori de câte ori se străduiesc să îmbunătățească aceleași rezultate de bază din punct de vedere al calității. Bibliotecile ar trebui să adopte tehnicile *teatrului concordanței* ori de câte ori interacționează în mod repetat cu aceiași utilizatori. Noi trebuie să îi lăsăm utilizatorului impresia unei interpretări armonizate, consecutive. De asemenea, e necesar să fie create concordanțe mai ales între bibliotecarii care lucrează în bibliotecă și trebuie să interacționeze de-a lungul timpului cu aceiași utilizatori. Bibliotecile utilizează *teatrul concordanței* atunci când aceiași utilizatori și aceiași actori-bibliotecari interacționează în mod repetat și până la urmă dezvoltă o cultură a relațiilor, a miturilor, ritualurilor... Un exemplu: „*La Hasden îmi place... aici e altă atmosferă... modernă, altă metodologie, totul este altfel...*” – iată părerea unui utilizator-scriitor, care așa a motivat de ce alege BM pentru a-și lansa cartea. Pentru el e metodologie, modernitate, dar pentru noi – scenă și scenariu.

Teatrul de stradă – cea mai captivantă formă de teatru și imperativă astăzi pentru biblioteci. Actorii *teatrului de stradă* mai întâi trebuie să își atragă publicul să participe la spectacolele pe care le oferă, pentru ca, apoi, să-i uimească cu priceperea și abilitățile lor. Actorii de stradă demonstrează o mare pricepere și abilitate.

Actorii de stradă nu improvizează – își personalizează spectacolele. Avem exemplul Teatrului „Eugène Ionesco” – „Teatru în troleibuz”. De ce iese Teatrul „Eugène Ionesco” din teatru? Pentru a oferi alt cadru, unul aproape de cetățeanul din stradă, grăbit, fără interes și timp de teatru, pentru a-l sensibiliza față de teatru și frumos..., gratuit, răspunde directorul teatrului, Val Butnaru.

Actorul *teatrului de stradă* își dezvoltă competențele, ajungând la un standard ridicat de performanță; înainte de a încerca să-și uimească publicul, trebuie să se concentreze asupra felului în care le va lega dinamic în moduri noi și incitante și, cel mai important, asupra abilității sale de a sesiza și de a răspunde caracteristicilor unice ale indivizilor ce îi traversează scena, care, de altfel, ar fi goală. Exemplu de Oscar a fost până nu de mult spectacolul de promovare și încurajare a lecturii *Crăiasa Zăpezii* la Filiala „Transilvania”. Alt exemplu, de dată recentă, este proiectul „Trolleybook”. De ce a ieșit Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” în parc, în troleibuz? Pentru a oferi, într-un cadru neformal, inventiv, toate metodele accesibile de cunoaștere – lectură, joc, ateliere de creație, concursuri, urmărind și atragerea la lectură a noi și diferite categorii de potențiali utilizatori, răspunde la această întrebare directorul general al BM Mariana Harjevschi. BM își propune să fie, pe vară, stradă – să-și măsoare potențialul de a interpreta teatru de stradă. E, într-adevăr, teatru de stradă și fiecare bibliotecă are interpretarea sa. Foarte atent urmăresc și monitorizez activitatea „Trolleybook-ului”. Unele filiale fac minuni, își pregătesc din timp rechizitele teatrale, scenariile, în sensul adevărat al cuvântului, actorii – rolurile... de potențialul profesional al fiecărei biblioteci-filiale, al actorilor-bibliotecari (unii sunt chiar actori talentați!) depinde reușita, atractivitatea, cu alte cuvinte, spectacolul, interpretarea.

Așadar, depinde de fiecare actor de stradă și de bibliotecă care utilizează personalizarea dacă scena goală va fi literalmente strada unui oraș-sector sau doar strada bibliotecarilor-angajaților bibliotecii. Situația de astăzi arată că bibliotecarii și bibliotecile trebuie să învețe să joace roluri diferite atunci când pun în scenă experiențe, în loc să furnizeze, pur și simplu, bunuri și servicii. Cum spunea alt celebru pianist, David Owen Norris, cu privire la reprezentațiile muzicale: *Trebuie să facem astfel încât experiențele să fie relevante pentru public, satisfăcând sau*

luând prin surprindere așteptările acestuia. Alexandru Didi-lescu, managerul Bibliotecii Județene „A. D. Xenopol” Arad, care e și conducător al unei trupe de teatru, e convins că teatrul poate schimba biblioteca: *Preocuparea mea – spune domnul director – este de a schimba percepția pe care concitadinii mei o aveau despre bibliotecă ca fiind o instituție „anostă”, „ternă”, „liniștită”, „timidă” [...] Mi-am propus și cred că mi-a reușit să-mi conving colegii că pot să facă din cel mai mic gest profesional cotidian un „ceva” care să iasă în evidență, un „ceva” care să se adreseze ochiului și, prin aceasta, minții și sufletului celor care ne trec pragul. De la zămbetul și tonul amabil cu care își întâmpină cititorii, de la expozițiile curente de pe holurile bibliotecii, de la dezbaterile, conferințele, concursurile, de la lansările de carte și edutarea lucrărilor bibliotecii, de la cartele rare și simpoziunile internaționale, toate trebuie să atragă atenția ochiului și implicit să stârneasă interesul publicului larg.*

Bibliotecile au nevoie acum mai mult, mai mult ca altădată, să surprindă utilizatorul. Fără teatru nu se poate! Bibliotecile trebuie să devină necesare, omniprezente în viețile oamenilor... Un mare dirijor iese grăbit din teatru, oprește un taxi, se așază... și tace... „Unde mergem?” – întreabă șoferul taxiului... „Oriunde! – răspunde dirijorul –, oriunde este nevoie de mine!” Exce-lentă anecdotă! O putem parafraza: Oriunde e nevoie de bibliotecă! Oriunde este nevoie de bibliotecari inventivi, talentați, care-și joacă rolul cu pasiune, oferind interpretări memorabile!

Recapitulare prin exerciții:

1. Pentru a vă regăsi într-o tipologie sau alta de teatru, faceți următorul exercițiu: gândiți-vă la activitatea dvs. în ansamblu și atribuiți-o unui model de teatru. Găsiți și expuneți cinci argumente pentru a vă convinge că ați ales corect tipul de teatru.

2. Pentru a îmbunătăți ședințele de planificare/raportare, faceți următorul exercițiu: închipuiți-vă că mergeți la o zi de dezvoltare cu tema *Planificare/raportare a activității pe anul 2014*. Scrieți scenariul, doar cunoașteți agenda, e stabilă. Într-o coloană treceți în revistă așteptările dvs. de la ședință. În altă coloană scrieți cu ce v-ați ales de la ședința de planificare (abilități, informații utile, noutăți, inovații, experiențe, recomandări sau altceva). În final scrieți cărui tip de teatru se asociază ședința de planificare/raportare la BM? Acum, expediați-le ca feedback în „Boxa de sugestii”.

Referințe bibliografice

1. HAMEL, Gary. *Ce mai contează acum: cum să câștigăm într-o lume a schimbărilor implacabile, a competiției feroce și a inovației de nestăvilit*. București : Publica, 2012. ISBN 978-606-8360-08-9.
2. KULIKOVSKI, Lidia. *Modelul experiențial al activității bibliotecare*. În: BiblioPolis, 2012, nr. 4, vol. 45, pp. 9-17.
3. MOLDOVAN, Liliana. *Pași prin bibliosferă*. Vol. I / Liliana Moldovan; pref.: Teodor Ardelean. Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2013. 233 p. ISBN 978-973-8099-09-8. Vol. I. ISBN 978-973-8099-05-0.
4. PETERS, Tom. *Cercul inovației: drumurile bătătorite nu duc spre succes*. București : Publica, 2011. ISBN 978-973-1931-82-1.
5. PINE, B. Joseph; GILMORE, James H. *Economia experienței*. București : Publica, 2010. ISBN 978-973-1931-30-2.
6. GODIN, Seth. *Vaca Mor: transformă-ți afacerea prin idei remarcabile*. București : Brandbuilders, 2007. ISBN 978-973-1740-08-9.
7. LEADBEATER, Charles. *Noi gândim: inovație de masă, nu producție de masă*. București : Publica, 2011.

GRUPUL IMPACT - UN EXEMPLU DE BUNE PRACTICI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE MUNCA ÎN ECHIPĂ ȘI VOLUNTARIATUL

Corina CIURARU

șef serviciu Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila,
membru Grupul Impact

Voluntarul este un sprijin real pentru bibliotecar și împreună fac lucruri impresionante în slujba comunității. Însă, în sprijinul comunității bibliotecarilor se poate face voluntariat? La o astfel de întrebare mi-am propus să vă răspund prin intermediul acestui articol.

În 2010 criza economică începea să-și arate colții și în România, iar bibliotecile, mai ales cele locale, erau puternic amenințate. Din fericire, în acea perioadă, programul național Biblionet era în plină derulare, ceea ce însemna că echipa IREX, managerii și coordonatorii județeni erau direct implicați în bunul mers al proiectului, deci și în buna funcționare a bibliotecilor incluse sau cu potențial de a fi incluse.

Acești factori de decizie au intuit că este nevoie de un grup care să centralizeze problemele cu care se confruntă comunitatea bibliotecarilor și să găsească soluții la ele, în măsura competențelor fiecăruia. Așa s-a născut Grupul Impact, dintr-o necesitate, și principala misiune atunci a fost să identifice nevoile bibliotecilor publice și ale bibliotecarilor, oferind soluții. Sustenabilitatea programului Biblionet a devenit, mai apoi, una dintre preocupările de bază ale grupului, pe lângă analiza statisticilor, studiul datelor de impact, alcătuirea de materiale care să susțină munca bibliotecarilor ș.a.

Din momentul înființării, Grupul Impact și-a propus să devină o prezență activă în rândul bibliotecarilor publici: a participat cu prezentări la majoritatea întâlnirilor profesionale organizate la nivel național sau județean, a redactat materiale diverse, de la articole, studii, la lucrări mai ample consacrate subiectelor identificate ca fiind de interes major. Acestea se adresează tuturor bibliotecarilor, însă, cu precădere celor din bibliotecile locale, care, de cele mai multe ori, au acces mai dificil la informare și care se confruntă cu probleme complexe.

Tot în cadrul grupului, s-a pus accent pe învățarea continuă și s-au efectuat diverse instruirii, membrii lui au căpătat competențe suplimentare în ceea ce privește managementul de proiect, studiul datelor de impact, și am avut ocazia să audiem specialiști care ne-au prezentat aspecte pe care nu le cunoșteam și care au devenit instrumente utile de lucru mai târziu.

Ne-am dorit să colaborăm cu toate structurile care pot îmbunătăți activitatea profesională a bibliotecarilor și, în acest sens, atunci când a fost cazul, am colaborat cu ANBPR și Biblioteca Națională a României. În continuare, rămânem deschiși și conștienți de faptul că fără colaborare nu se vor realiza progrese cu adevărat importante.

După trei ani de funcționare, grupul, care în 2014 are o structură formată din 13 bibliotecari coordonați de Marcel Chirarov (IREX Romania), și-a redefinit misiunea, ajustând-o conform analizelor periodice realizate în cadrul întâlnirilor, prin urmare, în acest moment, putem afirma că:

„Grupul Impact este constituit din bibliotecari voluntari care concep produse (broșuri, ghiduri, proceduri etc.) destinate uzului bibliotecarilor publici, promovează servicii moderne pe baza nevoilor comunităților, ajută bibliotecile în relaționarea cu administrația publică sau alți parteneri, militează pentru îmbunătățirea legislației de funcționare a bibliotecilor publice.”

De departe, produsele de care suntem cei mai mândri sunt cele trei volume pe care le-am publicat în 2011 – *Ghidul de bune practici în situații de risc pentru uzul bibliotecilor publice* și 2013 – *Servicii pentru comunitate în bibliotecile publice din România* și *Ghidul activităților de îndrumare metodică în bibliotecile publice*.

Prima lucrare s-a dorit a fi un sprijin pentru bibliotecile publice care se confruntă cu diverse greutăți în funcționare și propune soluții concrete pentru probleme bugetare, de personal, generate de lipsa de comunicare sau de neimplicarea comunității în viața bibliotecilor.

Ghidul activităților de îndrumare metodică în bibliotecile publice sau „ghidul metodistului”, cum a fost denumit ulterior, vine să acopere necesitățile unei categorii aparte de bibliotecari, aceia care au responsabilități metodologice. Pornește de la cadrul legislativ în care aceștia își desfășoară activitatea și trece prin toate „provocările” unei astfel de atribuții în care, ca bibliotecar, trebuie să coordonezi din punct de vedere profesional alți bibliotecari.

A treia lucrare nu este o lucrare de tip ghid, ci este o lucrare care își propune să evidențieze ceea ce s-a realizat până acum în bibliotecile publice din România în ceea ce privește serviciile pentru comunitate. Printr-o selecție atentă, sunt prezentate exemple de bune practici din întreaga țară, indiferent de mărimea bibliotecii, creând un tablou din care se desprinde o mare concluzie: bibliotecile publice românești au evoluat enorm în ultimii 5-7 ani, devenind, pe lângă centre de informare, spații de recreere, instruire sau activități cu un puternic caracter social, redefinindu-se ca adevărate spații publice.

În agenda de lucru a grupului, există și alte proiecte și teme interesante, despre care vom vorbi la timpul potrivit. Pentru că întâlnirile membrilor au fost rare și întotdeauna planificate în week-end-uri, am lucrat folosind mediul virtual, iar rezultatele se bazează, în cele mai multe cazuri, pe utilizarea metodelor moderne (soluții de tip cloud, videoconferințe, social media etc.) și întotdeauna pe o muncă de echipă care poate deveni un exemplu de bună practică.

Ne promovăm materialele și proiectele utilizând toate canalele pe care le avem la dispoziție și putem fi citați și contactați pe blog:

<http://impactgrup.blogspot.ro/> sau pe pagina Facebook: <https://www.facebook.com/impactgrup>

Cu toate acestea, până bibliotecarii vor apela ei la noi din proprie inițiativă, mai avem multe de făcut și, poate, mentalități de schimbat. Ne-am autodefinit „bibliotecari pentru bibliotecari” și, ca să ne îndeplinim scopul, este necesar să comunicăm și să colaborăm, prin urmare, vă invităm pe toți să ne fiți aproape!

INOVAȚIE ȘI MODERNITATE ÎN ACTIVITATEA SECȚIEI MEDIATECĂ - BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU” BAIA MARE

Radu HORVATH, Radu CĂTANĂ

Pornind de la definiția termenului provenit din franceză și folosit în majoritatea țărilor francofone, mediатеca este o colecție organizată de documente multimedia, casete audio și AV, CD-uri, DVD-uri și locul în care aceste colecții sunt puse la dispoziția utilizatorilor. Terminologia de specialitate a impus termenul de utilizator, preferat celui de cititor, tocmai datorită modernizării serviciilor de bibliotecă și a cerințelor tot mai precise de informare.

Mediateca bibliotecii „Petre Dulfu” oferă utilizatorilor posibilitatea de a accesa gratuit internetul, de a audia CD-uri muzicale și a viziona filme în format DVD, precum și împrumutul la domiciliu al acestora, de a redacta lucrări de seminar, de licență, de a salva informația pe suport CD, memory stick și listare la imprimantă, de a căuta titluri în catalogul electronic al bibliotecii etc.

Accesul de la distanță al serviciilor bibliotecii este un fenomen din ce în ce mai des întâlnit în economia circulației documentelor și utilizatorilor. Aceștia vor să găsească un sprijin în bibliotecar, la bibliotecă, iar acasă sau în altă parte se vor descurca singuri pentru a rezerva cărți prin simpla înregistrare a unui cont personal la serviciul de Înscriere cititori. Punerea la dispoziție a unor documente electronice va crea un segment important de utilizatori, deoarece acest tip de documente este ușor accesibil și ușor de trimis. Se mai poate valorifica și fondul de informații și selecții muzicale interpretate de soliști maramureșeni de pe plăcile de vinil aflate în colecțiile secției.

Mediateca propune utilizatorilor săi și cursuri interactive pentru învățarea limbilor străine: engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă. La Mediatecă se poate consulta și catalogul electronic ce cuprinde titlurile colecțiilor existente aici. Atragerea unui număr cât mai mare de utilizatori este un punct important al activității de bibliotecă. De aceea acțiunile de popularizare a serviciilor de bibliotecă trebuie susținute periodic și cu profesionalism. Pagina web a bibliotecii este cartea de vizită a instituției, reflectă activitatea, structura serviciilor și proiectele pe care noi le propunem utilizatorilor. Accesul la documente de referință pe suport electronic este asigurat prin instalarea de enciclopedii, dicționare pe stațiile de lucru de la Mediatecă. Mai sunt disponibile și enciclopediile online, accesibile pe internet (Wikipedia, Encarta etc.).

Putem detalia cu câteva date statistice activitatea din cadrul secției Mediatecă.

Colecția de documente audio-vizuale este în continuă creștere. Studioul este înzestrat cu 5.082 unități bibliografice: benzi magnetice cu înregistrări realizate la acțiunile bibliotecii în anii 1975-1985, diafilme, diapozitive, discuri din vinil, casete audio, casete video, CD-uri, CD-ROM-uri și DVD-uri.

S-au achiziționat cu prioritate documente video pentru elevi și studenți (dicționare electronice, cursuri de limbi străine, lecții interactive la diverse materii din programa școlară, carte sonoră din bibliografia școlară, ecranizări celebre după marile romane ale literaturii române). De asemenea, pentru cei mici s-au cumpărat filme de desene animate, vizionate în special la „Festivalul filmului pentru copii”.

S-a continuat completarea catalogului electronic cu titlurile de materiale audio-video existente în secție, fapt ce facilitează regăsirea mai rapidă a documentelor.

Am întocmit, la solicitarea biroului Editare publicații – Depozit legal, indici bibliografici (indici de nume, indici de localitate) pentru mai multe publicații.

Am realizat *copy* după DVD-urile aflate în colecția secției „Maramureș”, ce cuprind evenimentele petrecute în bibliotecă (suport video), care vor intra în dotarea secției Multimedia (fondul: Activități la bibliotecă „Petre Dulfu”).

Am lucrat la îmbogățirea fondului de poezii din biblioteca virtuală (autorii de la literele C – D – E), cu un număr de 14.643 de poezii introduse în baza de date.

Se realizează împrumutul la domiciliu al materialelor audio-video aflate în dotarea secției (pe termen de o săptămână), către utilizatori.

Realizarea de expoziții cu vitrine tematice, cum ar fi: *Mari personalități ale lumii*, *Fascinanta lume a operetei*, *Personalități care au marcat istoria lumii*, *Biblioteca – universul cunoașterii*, *Fascinația teatrului*, *Universul muzicii clasice*, *Necesitatea filmului documentar*, *Filmul românesc: trecut și prezent*, *Frédéric Chopin : 165 de ani de la moarte*.

Dat fiind faptul că marea majoritate a utilizatorilor care vizitează secția sunt tineri – elevi și studenți –, preferințele lor muzicale sunt foarte variate, pornind de la muzică clasică, trecând prin toate genurile muzicale contemporane (pop, rock'n-roll, jazz, hip-hop, disco, dance, latino).

Categoriile de utilizatori care ne trec pragul sunt destul de variate. La o medie de aproximativ 50 de utilizatori/zi, secția a primit un număr de 10.529 de utilizatori pe parcursul anului 2013. S-a înregistrat un număr total de operațiuni de aproximativ 26.000 (împrumuturi materiale audio, video, înregistrare utilizatori etc.).

Se observă că numărul utilizatorilor care au folosit facilitățile secției în ultima perioadă a rămas constant față de anii precedenți – peste valoarea de 10.000 de utilizatori pe an. Majoritatea acestora sunt tineri, dat fiind și condiția de operare a calculatorului, de a folosi cunoștințe acumulate la școală sau acasă, pentru cei care posedă calculator personal. Publicul de vârstă a treia corespundează cu membri ai familiei aflați în străinătate, au nevoie de ajutor și îndrumare pentru verificarea poștei electronice, redactarea de texte, navigarea pe internet sau căutarea de informații online, presă electronică.

Căutarea unui loc de muncă face obiectul a numeroase cereri de acces la internet, de asemenea consultarea paginii web a Ministerul Educației, cu ocazia diverselor teste naționale, examene de capacitate, bacalaureat sau concursul de titularizare în învățământ.

Serviciile oferite de mediatecă s-au diversificat: listare de documente la cererea utilizatorilor (în limita a trei pagini), inscripționarea de CD-uri, DVD-uri la cererea utilizatorilor.

Printre colaboratorii secției se numără în primul rând colegii din bibliotecă care au avut nevoie de ajutor tehnic pentru organizarea diverselor acțiuni de la Sala de conferințe, Sala „Maramureș” sau din Salonul artelor. S-au împrumutat la cerere materiale audio ca suport pentru susținerea lecțiilor de către diferite cadre didactice.

Pentru a face cunoscute colecțiile secției (diafilme, diapozitive, discuri, casete audio, casete video, CD-uri, CD-ROM-uri și DVD-uri) și pentru a veni în sprijinul utilizatorilor în găsirea materialelor pe suport informatic, s-a demarat și finalizat clasificarea din punct de vedere tematic a materialelor existente în secția Mediatecă, această clasificare fiind inserată pe pagina web a bibliotecii (www.bibliotecamm.ro).

S-a pus în evidență colecția de CD-uri cu muzică clasică prin activități aniversare și comemorative.

Așadar, tentația ultimilor ani rămâne, evident, calculatorul și lumea fascinantă a internetului, prin care pare a se găsi răspuns la orice întrebare; o enciclopedie deschisă tuturor, un univers ușor de explorat, care întreține comunicarea, oferă un vast câmp de informații, de date, de soluții etc., precum o cutie magică, la o simplă atingere de... mouse, iar lucrul acesta nu poate fi ignorat de nicio instituție, așadar nici de bibliotecă, având în vedere scopul acesteia de a veni în întâmpinarea solicitărilor publicului în materie de cultură, știință, tehnică, comunicare etc. Mediateca răspunde, prin urmare, solicitărilor ce depășesc posibilitățile oferite de suportul scris – în primul rând, cartea de pe raft și publicațiile seriale – și invită la „navigare”, la călătorii virtuale prin intermediul mijloacelor audio-video.

CONFERINȚA ANBPR 9-11 octombrie 2014, Târgu Jiu

Aristița BORBEI

În perioada 9-11 octombrie 2014, s-a desfășurat la Târgu Jiu cea de-a XXV-a ediție a Conferinței Naționale ANBPR, organizată de Biblioteca Județeană „Christian Tell”, în parteneriat cu Consiliul Județean Gorj și

Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, tema conferinței fiind: „Bibliotecile publice – motorul dezvoltării durabile a comunității”. De la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare au participat: prof. dr. Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, Aristița Borbei, bibliotecar la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Georgeta Mich, bibliotecar la Biblioteca Comunală Bârsana, și Ioan Micle.

Într-un loc fascinant, pe insulița de pe râul Jiu, această ediție a adus la Târgu Jiu peste 200 de participanți, care au venit din toate colțurile țării, oameni de carte, interesați de viitorul unei instituții-cheie în procesul de dezvoltare a unei comunități.

În programul Conferinței au fost două zile de dezbateri în plen și prezentări de proiecte grupate sub titlul „BIBLIONEXT – Biblioteci în acțiune!”. De asemenea, s-au desfășurat o serie de ateliere de lucru susținute de bibliotecari: *Creatori de oferte, Mișa și inovația, Dezvoltatorii de vise și Provoacă imposibilul*.

Deschiderea oficială susținută de conducerea Bibliotecii Județene „Christian Tell” și conducerea administrativă a județului Gorj și a municipiului Târgu Jiu a continuat cu o sesiune de referate susținute de bibliotecari, dintre care amintim câteva. Directo-

rul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare, dr. Teodor Ardelean, a prezentat temele: *Colaborarea Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare cu Academia Română și Revista „Familia română” sau relația sinergică dintre o bibliotecă publică și românii de pretutindeni*. A urmat comunicarea *Patrimoniul documentar local prin depozitul legal*, prezentată de Dina Paladi de la Biblioteca Națională a României, serviciul Depozit legal. Ruxandra Nazare, bibliotecar la Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov, a prezentat tema *Evaluarea și impactul bibliotecilor publice – modelul britanic. Participi, deci există!* s-a intitulat comunicarea prezentată de Camelia Crișan, manager Training Biblionet, IREX Romania.

Începând cu ora 14.30, s-au desfășurat atelierele de lucru: *Dezignul serviciilor de bibliotecă centrate pe utilizator, Animația socio-educativă pentru toate vârstele. Rolul animației socio-educative în dezvoltarea socio-culturală, Social media pentru biblioteca ta în 10 pași, Turism la tine acasă* etc. Prima zi s-a încheiat cu vizitarea Bibliotecii Județene „Christian Tell” Gorj.

Ziua a doua a început tot cu prezentări în plen, dintre care putem aminti următoarele teme: *Bibliotecile publice din județul Brașov și dezvoltarea sustenabilă*, prezentată de Haltrich Johhana și Ruxandra Nazare, Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov,

MedgidiaCyti.ro, prezentată de Alina Valentina Ocheană, Biblioteca Municipală Medgidia, *Cartea călătorește spre comunitate*, prezentată de Antonela Sofia Barbu, Biblioteca Municipală „St. L. Roth” Mediaș, *Popas în lumea satului*, prezentată de Adriana Pană, Biblioteca Metropolitană București. Începând cu ora 13, s-au desfășurat ateliere de lucru pe diverse teme.

Tot cu această ocazie, Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România i-a premiat pe cei mai activi bibliotecari din țară. Premiul „Filiala anului” – pentru cea mai activă filială a ANBPR, premiul pentru cea mai bună lucrare de specialitate la secțiunea „Bibliografii, biobibliografii, dicționare” și premiul „Bibliotecarul anului” au fost acordate Bibliotecii Județene „Christian Tell” Gorj. Patru premii au fost acordate de către ANBPR Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova.

Conferința Națională a ANBPR s-a încheiat cu vizitarea de către participanți a câtorva obiective culturale: Casa muzeu „Constantin Brâncuși” de la Hobița, în care s-a născut și a copilărit sculptorul Constantin Brâncuși, Biblioteca Comunală Mușetești și apoi Muzeul Arhitecturii Populare din Gorj, situat în localitatea Curtișoara, înființat în anul 1975, și care reînvie, prin cele 30 de case vechi țărănești, spiritul culturii populare gorjenești.

BIBLIOGRAFIE LEGENDARĂ

Angela Monica JUCAN

care au ca „loc” de publicare... un link. Nu aveam, totuși, încă de atunci certitudinea utilității indiscutabile a acestui gest, bibliografiile mele fiind destinate tiparului; or, linkurile la articole fiind de obicei lungi și foarte lungi, mi se părea cam utopic să existe mulți dispuși să reproducă semn cu semn în internet kilometricele adrese care, pe deasupra, în caz de imprimare tipografică neclară, ar fi devenit absolut inutilizabile. Pe de altă parte, îmi ziceam că, dacă cineva e cu adevărat interesat de respectivul titlu, își va asuma efortul de a-l copia cu răbdare; cât despre pericolul condițiilor grafice precare, probabilitatea de a se întâmpla e destul de mică și relativ controlabilă. Etichetând alarma ca fiind similară poveștii drobului de sare, între „a fi sau a nu fi” link, l-am ales pe a fi (decât să lipsească, mai bine să prisosească – nu?).

Am constatat însă curând că, ba da, internetul are foarte multe limite (bașca incompetența mult prea multor „publiciști” – tot o limită –, lucru pe care nu îl detaliez aici, deși are de-a face cu seriozitatea informației cuprinse în listele bibliografice oferite publicului). La puțini ani de la înființare, există deja reviste electronice desființate. Unele din acestea au fost puse în legătură cu altă revistă, încă activă, dar numai pentru promovarea acesteia din urmă, fiindcă nu au fost transferate în ea articolele din cea dizolvată – deci, ajuns, mai corect, *dus* acolo, nu găsești ce cauți. Dar și asta este o situație temporară, pentru că și urmașa poate ieși din uz (cum s-a și întâmplat). În cazul altor reviste la care s-a renunțat, ți se deschide o pagină pe care e afișat anunțul: *This domain is blocked*. Sau „măcar” *Server not found* sau varianta *Not found*, cu „încurajarea” (pe degeaba) *Try Again*. Ba, uneori, îți apare pur și simplu, o pagină albă. Pa. Sau nu tot site-ul, ci doar unele articole (cenzurate la un moment dat sau atinse de un virus) sînt gripate.

Nu ne interesează aici cauzele (cum ar fi: spațiul virtual angajat a fost epuizat, costuri pe care redacția nu le mai poate suporta, neînțelegeri între membrii redacției, ducând la destrămarea ei; cererea unor persoane sau instituții de a se scoate de pe site texte cu conținut care le compromite etc.), ci doar faptul că titlul indicat nu mai poate fi vizualizat – lucru care nu putea fi prevăzut la momentul întocmirii bibliografiei. De altfel, mulți autori care publică în lucrările lor bibliografia consultată sau indică sursele în note infrapaginale, menționează la titlurile găsite pe internet data la care le-au accesat, conștienți că la o dată ulterioară respectivul e-document poate fi invizibil. Treabă onestă și atitudine plină de atenție, dar și spălare a mâinilor. Ce-o fi, ce n-o fi, cert e că nu-l încălzește pe cel care ar vrea să vadă „cu ochii lui” textul sau imaginea care „a fost, dar s-a terminat”. Aceste informații inacostabile seamănă cu niște scrieri de demult, de mult pierdute, despre care se știe doar din „scriserile” altora. O antichitate contemporană nouă :) În același timp, circula teoria (sau cum să-i zic?) că ceva publicat în format electronic, chiar dacă e șters intenționat și „definitiv”, nu este dispărut de tot, ci e reținut în memoria – greu abordabilă, inaccesibilă celor mai mulți – a spațiului informatic.

Și uite-așa s-a născut bibliografia legendară – cu bază reală, ne- sau anevoios verificabilă, necesitând (complicat) apelul la informaticieni apți să deschidă Sesamul; susceptibilă, dacă a rămas ocultă, de a fi supusă înfloririlor imaginariului individual și, până la urmă, poate, colectiv. Ca legendele¹.

Și-atunci, trebuie sau nu trebuie luate în seamă de bibliograf titlurile apărute pe internet (sursă fecundă de informație, frecventată tot mai mult atât de publiciști, cât și de cititori)? Prețul ignorării ar fi, indiscutabil, sărăcirea listei bibliografice. Și n-ar merita.

Ieșirea sigură din impas ar fi „fotografia” – „oprirea clipei”. La momentul găsirii lor, bibliograful ar putea lista materialele electronice, urmând să le predea, ca foi volante sau îndosariate pe subiecte, serviciului de preluare, unde să parcurgă drumul oricărui document de bibliotecă: luare în evidență și atribuire de număr de inventar, clasificare, cotare, catalogare, dirijare spre o secție de împrumut (preferabil, în regim de sală de lectură, dar cu posibilitate de scanare, xerocopiere etc.). În felul acesta, biblioteca și-ar și putea crea o nouă colecție de documente în format clasic (mult mai durabil, chiar în condițiile în care hârtia se poate deteriora sau distruge). Costul ar fi mai mic decât cel al pierderii informației. Ar merita. Evident, se opune paguba financiară, recuperabilă, celei spirituale, irecuperabile. Nu cred că ar intra în discuție legea drepturilor de autor. Internetul este destul de liber, iar documentele a căror copiere este interzisă sînt oricum protejate prin blocarea posibilității de copiere sau sînt însoțite de avertismente. Și-apoi, cum un ins își poate lista ceva pentru uz personal și chiar multiplica, nu văd de ce n-ar putea face același lucru o bibliotecă, pentru uz obștesc.

Și așa bibliografia completă va rămâne un vis veșnic. Veșnic nerealizat. Să încercăm cel puțin să o facem cu un titlu, cu două, cu trei mai bogată.

152

VOLUM DOCUMENTAR BIBLIOGRAFIC

- Peța, Lucian. *Cărți Maramureșeni / Năvi pot să se fie*: Poezi maramureșeni din primul deceniu al secolului XXI : parodii. Cluj-Napoca : Limes, 2010, p. 202, 203.
- Lăncușe de sticlă* : [parodie la versurile lui Florin Mureșan]. În „Opinia”, 2, nr. 206, 28-29 nov. 1998, p. 11.
- Lăncușe de sticlă* : [parodie la versurile lui Ioan Fș. Pop]. În: „Luceafărul”, nr. 6 (452), 16 febr. 2000, p. 9.
- Peța, Lucian. *Cărțile cu o masă*: parodii. Cluj-Napoca : Grinta, 2002, p. 81.
- Peța, Lucian. *Grădina cu soarește* : Poezi maramureșeni parodiate. Băia Mare : Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2002, p. 197.
- Lăncușe de sticlă* : [parodie la versurile lui Anton Jorhic]. În „Ramet”, nr. 12 (1146), dec. 2011, p. 9.
<http://revistaramet.ro/index.php?id=1796&ordine=66&catrore=de%20carier%20de%20F&file>
- Lăncușe de sticlă* : [parodie la versurile lui Marian Drăghici]. În: – Peța, Lucian. *Apotei de sticlă* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : parodii. Cluj-Napoca : Grinta, 2006, p. 308.
- Peța, Lucian. *Vergile de dimineață* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : [parodii]. București : Tracus Arte, 2011, p. 437.
- Măști* : [parodie la versurile lui Augustin Frâmbil]. În: – Peța, Lucian. *Vergile de dimineață* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : [parodii]. București : Tracus Arte, 2011, p. 443.
- „Opinia”, 19, nr. 1-2, ian.-febr. 2008, p. 74.
- Mai scrieți ca un șarpe* : [parodie la versurile lui Ion Buzari]. În: – Peța, Lucian. *Cărți Maramureșeni / Năvi pot să se fie*: Poezi maramureșeni din primul deceniu al secolului XXI : parodii. Cluj-Napoca : Limes, 2010, p. 21, 22.
- „Poezia”, 17, nr. 6-8 (186-188), ian.-aug. 2006, p. 102.
- Mai scrieți* : [parodie la versurile lui Gavril Moldovan]. În „Poezia”, 16, nr. 10-12, oct.-dec. 2005, p. 116.
- Mai scrieți de ține* : [parodie la versurile lui Lădiu Lădiu]. În „Luceafărul”, nr. 7 (305), 25 febr. 1997, p. 9.
- Mai scrieți de ține?* : [parodie la versurile lui Camil Baltazat]. În: – Peța, Lucian. *Apotei de sticlă* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : parodii. Cluj-Napoca : Grinta, 2006, p. 107.

LUCIAN PEȚA - 60

153

- Peța, Lucian. *Vergile de dimineață* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : [parodii]. București : Tracus Arte, 2011, p. 105.
- Măști* : [parodie la versurile lui Minicică Roban]. În „Poezia”, 11, nr. 4 (38), ian. 2006, p. 245, 246.
- Măști* : [parodie la versurile lui Vasile Alecsandri]. În: – Buzari, Ion. *Cărțile cu o masă*: parodii : La ultima intronizare ceremonială din acest an. În „Informația zilei de Maramureș”, 4, nr. 981, 21 dec. 2004, p. 5. (Parodia este integral reprodușă în articol.)
- Peța, Lucian. *Apotei de sticlă* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : parodii. Cluj-Napoca : Grinta, 2006, p. 22-23.
- Peța, Lucian. *Vergile de dimineață* : O pararamă a poeziei românești de la origini până în prezent : [parodii]. București : Tracus Arte, 2011, p. 27.
- ***: *Măști* : [parodie la versurile lui Ilea Kojrkar]. În: – „Curentul ucrainean”, 10, nr. 5-6, mart. 2003, p. 18.
- „Curentul ucrainean”, serie nouă, nr. 89-90, febr. 2007, p. 15.
- ***: *Măști* : [parodie la versurile lui Mucca Petean]. În: „Căiete silvete”, 15 mart. 2013,
<http://www.caietesilvete.ro/index.php?cmd=articole&idart=1968>
- Măști* : [parodie la versurile lui Tudor Arghezi : explonarea și interpretarea textului]. În: – „Graiul Maramureșului”, 20, nr. 5410, 5-6 ian. 2008, p. 7. (Sub genericul: *Fără poezie mai târziu*).
- „Opinia”, 2, nr. 209, 19 aug. 1998, p. 3.
- Peța, Lucian. *Literatură română – mări și guri pământului literar la toate div. manuale alternative ale claselor V-1111*. Cluj-Napoca : Dacia XXI, 2010, p. 77-78.
- Peța, Lucian. *Literatură română – mări și guri pământului literar la toate div. manuale alternative ale claselor V-IX* – ed. a 2-a reviz. și adăug. – Cluj-Napoca : Grinta, 2013, p. 80-81.
- Măști* : [versuri]. În: – „Clips”, 2, nr. 9, 14 ian. 1994, p. 4.
- „Graiul Maramureșului”, 9, nr. 2157, 19 mai 1997, p. 2. (Sub titlul generic: *Rândul roșu*).
- Peța, Lucian. *Rândul roșu* : Implementare. Cluj-Napoca : Filiala Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 1999, p. 74.
- Măști* : [versuri]. În „Pentru socialism”, 36, nr. 9134, 17 mart. 1985, p. 1.
- Măști* : [parodie la versurile lui Gavril Moldovan]. În „Luceafărul”, nr. 30 (373), 5 aug. 1998, p. 9.

¹ Aflu în ultimul moment că nu este doar o „teorie” fără fond. Există site-ul gratuit și destinat inclusiv profanilor în ale IT-ului <http://web.archive.org> (Wayback Machine – Internet Archive), care este o arhivă a paginilor web din internet. După ce-l deschizi, pui linkul revistei (nu al articolului) și vei putea accesa pagini în forma lor de la un moment dat, din toată istoria respectivei reviste. Lucrul e valabil și pentru alte site-uri, nu neapărat de reviste. Mi s-a făcut o demonstrație și trebuie să spun cinstit că a fost foarte frumos: mi-au apărut niște pagini de epocă, cu tot farmecul lor de-atunci. Însă dacă o revistă desființată are numerele arhivate în format PDF, nu le mai deschide nici Moise cu toiagul lui șerpesc. Astăzi. Poate, mâine. Dar până mâine, noi facem bibliografiile și pentru azi. Și mai e ceva: ar trebui să atașăm bibliografiilor o anexă cu informarea despre existența respectivului site de coborâre în timp și un ghid de utilizare, pentru că nu tot „românul” va fi auzit despre asta.

ÎNTÂLNIRE-DEZBATERE CU PRIVIRE LA MINERITUL DIN ZONA MARAMUREȘULUI

Ștefan SELEK

Vineri, 11 iulie 2014, a avut loc în Sala de consiliu a Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” o întâlnire între directorul bibliotecii, dr. Teodor Ardelean, șefi de servicii și bibliotecari, pe de-o parte, și pe de altă parte oaspeții: Nicolae Dicu, consultant de specialitate în domeniul mineritului, inginerul minier Teodor Bene, care a aniversat cu această ocazie o frumoasă vârstă, și alte persoane interesate de minerit.

Teodor Bene a făcut o introducere cu caracter solemn în dezbatere, oferind mai multe donații bibliotecii: un exemplar din ediția în limba spaniolă a cărții „Anatomia artistică a corpului uman”, autor Jenő Barcsay, artist plastic maghiar, pe care domnul Bene l-a cunoscut, acesta fiind unchi al soției sale, și pe care l-a vizitat în dese rânduri la Budapesta.

Teodor Bene

Au fost prezentate, de asemenea, reproduceri după portretele Sfântului Ioan Paul al II-lea și al lui Jenő Barcsay. Apoi, domnul Bene a făcut o scurtă incursiune în viața artistului plastic maghiar mai sus amintit. „Am venit cu respect, ca întotdeauna, în Cetatea cărților, mândria județului Maramureș, și vreau să vă spun că am fost martor la construcția edificiului în fiecare zi, venind de la Banca Națională până la Institut, și vedeam cum crește ca un copil. Iată că instituția a devenit una de referință pentru orașul Baia Mare. Vă voi prezenta pe scurt biografia lui Jenő Barcsay, pentru că am avut șansa să-l cunosc, el fiind unchiul soției mele”. Jenő Barcsay s-a născut la data de 14 ianuarie 1900 în localitatea Cătina, județul Cluj. În perioada 1911-1918, a frecventat cursurile Colegiului Reformat din Cluj și apoi ale celui din Aiud. În 1919 s-a mutat la Budapesta, unde a urmat cursurile Academiei de Arte, în perioada 1920-

1926. Între 1927-1928 a fost în Franța, la Paris, și apoi în Italia, cu bursă de studii. În 1928 s-a mutat la Szentendre, o localitate recunoscută pentru școala ei de pictură; aici și-a avut atelierul și a creat o bună parte din lucrările sale. Între 1931 și 1945, a fost profesor la Școala de Arte din Budapesta. A elaborat 159 de lucrări de pictură în perioada 1928-1977, prezentate în mai multe expoziții și saloane de artă din Ungaria, alte țări europene și Statele Unite. Jenő Barcsay a devenit cunoscut în lume prin lucrarea „Anatomia artistică a corpului uman”, apărută în 1953 și tradusă în zece limbi, carte de câpătâi pentru studenții de la academiile de artă din lume. A obținut numeroase ordine, distincții și decorații, printre care: pictor emerit al Ungariei (1964), Medalia gradul II a Ungariei, medaliile Kossuth și Tornyai. În Baia Mare au fost organizate două expoziții cu picturi ale maestrului Barcsay: una în 14 ianuarie 2011, la Biblioteca Județeană, și alta pe data de 10 octombrie 2013, la Centrul Cultural Maghiar de la casa Teleki. Această a doua expoziție a avut ulterior un itinerariu european, dar a fost vizitată de puțină lume în cele două săptămâni de la Baia Mare.

În a doua parte a întâlnirii, discuția a gravitat în jurul ocupației de bază din Maramureș în perioada de dinainte de 1989, și anume mineritul, și în jurul dezastrului și ruinei la care s-a ajuns sub acest aspect în zilele noastre: „În trecut, Baia Mare a avut 155.000 de locuitori, din care 105.000 lucrau în producție. Este trist faptul

că din țara care ocupa unul dintre primele locuri la depozitele și exploatarea aurului, după SUA, Australia, Canada și Rusia, România a ajuns să figureze în Registrul Internațional al Aurului, de la Berna, undeva, în coada listei, cu o producție de câteva zeci de grame de aur al unui căutător de aur de pe Valea Ampoiului”, a subliniat directorul Teodor Ardelean. „Ar fi necesare un muzeu și o istorie a mineritului în zona noastră, pe lângă cel de mineralogie, care deține, într-adevăr, una din cele mai bogate și mai frumoase colecții din lume”, a continuat dr. Ardelean.

Domnul Nicolae Dicu, fost director al minei din Cavnic și ministru al Minelor în primul guvern postdecembrist, a depănat firul vieții sale profesionale în Maramureș, de la venirea lui aici, în 1959.

„Am venit în Maramureș la 1 august 1959. Sunt gorjean de origine, am făcut liceul și primii ani de facultate în București și ultimii doi ani la Petroșani și am ales la repartiție Baia Mare. Sărăcia era mare atunci, banii erau puțini, n-aș fi avut destui ca să mă întorc dacă mi-ar fi dat negație. Inițial repartizat la Băiuț, am fost apoi transferat la Cavnic. Acolo am lucrat 25 de ani, avansând de la postul de inginer stagiar la cel de director. Una dintre calitățile mele este faptul că sunt un bun psiholog, am știut întotdeauna să înțeleg oamenii. La vreo trei luni după ce am început activitatea la Cavnic, am venit în Baia Mare. Eram în Centrul vechi, unde se executau săpături pentru introducerea gazului metan, iar în difuzoarele de la hotelul Minerul se auzea o

Teodor Bene, Nicolae Dicu, Teodor Ardelean, Ștefan Vișovan

melodie mexicană. Aceasta este prima mea amintire cu privire la oraș. De atunci, datorită mineritului, silviculturii și zootehniei, zona s-a ridicat foarte mult. În timp, am constatat că față de alte centre miniere, Maramureșul se evidențiază mai ales din punct de vedere cultural. Acest aspect nu era prezent nici în Valea Jiului, nici la Brad (în Apuseni), nici în Gorj, dar aici s-a împletit foarte bine partea culturală cu cea minieră. Mineritul și metalurgia neferoasă s-au completat foarte bine pe această linie modernă de valorificare a resurselor. Astfel, ne puteam permite să prelucrăm inclusiv cele mai sărace minereuri. Am avut preparatori minieri și geologi foarte buni în Maramureș. Am călătorit mult în străinătate. Prima deplasare am făcut-o în Suedia, la un zăcămint de fier, dar una dintre cele mai impresionante vizite a fost în 1987 la o mină din Japonia. Specialiștii japonezi îi apreciau pe inginerii români pentru profesionalism și adaptabilitate (puteau activa deopotrivă în zone precum Alaska sau Sahara). După 1989, viața politică în Maramureș a fost diferită. Împreună cu deputații, ne luptam, indiferent de culoarea politică, să găsim soluții pentru stoparea poluării în zonele afectate de industrie. Primele filtre de tratare a plumbului s-au montat la uzina Romplumb, iar apoi a avut loc procesul de re tehnologizare la secția Topire și de construcție a coșului industrial la Combinatul Phoenix. După privatizare, Combinatul a început să lucreze în pierdere și a fost vândut unei companii din India. Decizia de închidere a mineritului din 2007 a afectat foarte mult această zonă. Din dorința ca mineritul din Maramureș să rămână în istorie, s-a elaborat o documentație care propunea ca în localitățile unde au funcționat mine să se înființeze micromuzee cu specific minier, în amintirea fostei activități desfășurate acolo. Există șansa înființării a două mari muzee: unul la Herja și unul la Cavnic. Se dorea înființarea unei sucursale a Muzeului de Mineralogie la Cavnic. Acolo exista o mașină de extracție de pe la 1885, care inițial a funcționat cu apă, la un puț chiar de la suprafață. Dar s-au schimbat directorii și conducerea județului, și această idee a fost dată uitării. Acea mașină de extracție se găsește la ora actuală în Austria, vândută fiind la fier vechi, recuperată de cineva care i-a apreciat importanța și valorificată într-un muzeu de profil.”

Întâlnirea nu s-a terminat înainte de a i se cânta „La mulți ani” inginerului Teodor Bene, care a prezentat celor din sală câteva repere din activitatea lui de 59 de ani de miner: o carte despre tehnologia exploatarea miniere și o medalie aniversară din 1981, care marca 1850 de ani de la prima atestare documentară a mineritului din țara noastră.

PACEA, CAPODOPERA RAȚIUNII

Dorina CADAR

O întâlnire deosebită a avut loc în data de 29 mai 2014 la secția Împrumut carte pentru adulți a bibliotecii noastre. A fost în ziua de joi, din a șasea săptămână de după Paști, deci Ispasul și, în același timp, sărbătoare națională bisericească – Ziua Eroilor.

Sufletul acestei întâlniri a fost o profesoară de istorie, mai veche colaboratoare a noastră, doamna Maria Bolchiș, care a venit înconjurată de elevi și profesori colaboratori. Au demarat împreună un proiect care s-a dovedit foarte bine inspirat. Pornind de la nevoia de a aduce în atenția comunității teme *pacea și securitatea mondială*, inițiatorii proiectului au gândit o suită de acțiuni menite să rememoreze momente de cumpănă din istoria omenirii, în care războiul și nu pacea a fost promovat, și care au adus atâta durere și deznădejde.

Război și pace, două contrarii care au însoțit omenirea de-a lungul milenarei ei istorii și care și-au pus amprenta pe evoluția sau involuția acesteia. Un subiect pe marginea cărui se poate vorbi mult – aproape că nu poate fi epuizat – din perspective diferite, dar mai ales un subiect mereu și mereu de actualitate. Iar ziua în care s-a ales a se dezbate aceste idei nu putea fi mai potrivită: Ziua Eroilor, zi în care Biserica Ortodoxă Română și cea Greco-Catolică îi pomenesesc pe toți eroii, ostașii și luptătorii români din toate timpurile și din toate locurile, care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre sau închisori, pentru apărarea patriei și a credinței strămoșești, pentru întregirea neamului și demnitatea poporului român.

Sub motto-ul „Pacea e capodopera rațiunii”, într-un cadru intim al Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, elevii, cadrele didactice și ceilalți invitați au omagiat un erou în viață veteran de război, participant la cel de-al Doilea Război Mondial, în vârstă de 90 de ani, care ne-a impresionat pe toți cu vitalitatea și luciditatea discursului său. În cuvinte simple, dar pline de greutate, domnul Haralambie Cacina a rememorat pentru cei prezenți aspecte din lupte la care a participat, scoțând în evidență tragismul războiului și mai ales inutilitatea acestuia. A fost un moment de mare încărcătură emoțională, un preambul pentru emoțiile care aveau să fie trăite în continuare de elevii care au prezentat scurtele filmulețe pregătite de ei în cadrul proiectului „Eroul meu”. Au fost punctate momente importante din viața unor rude apropiate ale acestor elevi – bunici, străbunici, unchi –, participanți la unul dintre cele două războaie, și impactul pe care l-au avut faptele lor de vitejie asupra acestora.

Alături de Maria Bolchiș, au fost prezenți și ceilalți coordonatori ai proiectului, profesorii Marius Crăciun, Ileana Vasilescu, Dorel Condor, Marius Ciumău, precum și profesorii colaboratori Gabriela Pop, Lucian Miclăuș, Adrian Șovago, Raluca Giurgiulescu, Anca Bodnar, Rozalia Faur, Codruța Mureșan, Ioan Țiplea, Sarkozy Gizella, Nan Lavinia, Bota Adrian și Daniel Burzo.

Sub forma unei mese rotunde, și la propriu, și la figurat, participanții au purtat discuții libere, o idee expusă atrăgând de la sine o altă idee, totul desfășurându-se atât de firesc și de ușor, încât nimeni nu și-a dat seama cât de repede au trecut cele două ore.

Acest lucru s-a datorat, cred eu, în primul rând faptului că toți cei prezenți au fost interesați de tema abordată, că nu au fost aduși elevi forțat, să facă doar act de prezență, așa cum uneori se întâmplă, ci fiecare s-a implicat afectiv și activ, așa încât întâlnirea lor nu a fost doar o simplă activitate care trebuia marcată în agendă.

În final, o întrebare a rămas suspendată undeva, fără răspuns: va învăța vreodată omenirea ceva din experiența cumplită a războaielor? Realitatea prezentă ne spune că deocamdată n-a învățat nimic, viitorul ne obligă să sperăm.

CEA MAI MINUNATĂ PRIETENIE: A CĂRȚILOR!

prof. Octavian BUTUZA

Când trebuie să scriu despre CARTE, gândul cel dintâi mi se călătorește la prof. dr. Teodor Ardelean, „uriașul blând” care mă îngăduie prin preajmă-i cu prietenie. Apoi, de bună seamă, apreciez că în cetatea mea natală este larg deschisă tuturor cea mai frumoasă, complexă și utilă Casă a Cărții din România, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, al cărei director, distinsul intelectual este. Prețuiesc, evident, destoiniciu lucrătorii. Și nu uit, veci, pe Doamna Doina (educatoarea care, șase ani având eu, mi-a dat primul premiu din viață, pentru că am citit foarte frumos, urcat pe un taburet de mic ce eram!), pe dragele mele învățătoare Tațiana Pop și Maria Băințan (fie-i amintirea binecuvântată), care m-au deprins în tainele cititului. Câteodată, în nefericită singurătate, vorbesc cărților din biblioteca personală și rememorez titluri preferate...

Nimic mai frumos, înălțător, ziditor, decât a grafia, a vorbi, a te folosi de CARTE. A o citi, a o recomanda învățăceilor, a dăru-i din suflet, a o îndrăgi precum pe cei mai buni prieteni. O carte bună poate oricând înlocui prietenii. Nici cum, nicăieri și nicicând prietenii nu pot înlocui o carte bună! Viața, casa, camera fără cărți sunt ca și trupul fără suflet! Obișnuim mereu a întreba „unde duce un drum care nu duce la biserică”, omițând a

formula interogația alarmantă „unde duce orice drum care nu trece prin școala cu cărți”?! Richard de Bury, episcop englez din secolul al XII-lea, despre cărți spunea: „Iată profesorii care ne instruiesc fără cuvinte aspre, nici mânioase, fără să ceară daruri, nici parale! Dacă te apropii de ei, nu dorm, dacă-i întrebi, nu-ți ascund nimic! Prietenii care, dacă nu-i prețuiești, nu se plâng niciodată, dacă ești ignorant, nu pot să te ia în bațocură”. Iar Seneca le poruncește discipolilor să se hrănească „din ființa și puterea spiritului cărților”?! Am citit la Maxim Gorki: „Cartea este cea mai complicată și cea mai măreață minune dintre minunile create de omenire în calea ei spre fericire”. Apoi la Vauvenargues: „O carte este un monument public. Și orice monument trebuie să fie mare și solid”. „O carte este o grădină, o livadă, o magazie, o reuniune, un însoțitor la drum, un sfătuitor, o multitudine de sfătuitori” (Henry Ward Beecher). „Cartea este singurul loc în care poți examina un gând plâpând fără să îl distrugi, poți explora o idee controversată fără să îți fie teamă că îți va exploda în față, unul din puținele refugii unde mintea unui om poate avea parte atât de provocare, cât și de intimidare” (Charles Langbridge Morgan). „Cărțile sunt moștenirile pe care marile spirite le lasă omenirii, date din generație în generație ca daruri pentru posteritatea celor care nu s-au născut încă” (Joseph Addison). „Cărțile sunt cărăușii civilizației. Fără cărți, istoria e mută, literatura nu are glas, știința paralizată, iar gândirea și meditația suspendate” (Barbara Tuchman). „Cărțile sunt un refugiu, un fel de refugiu monahal, față de vulgaritățile lumii reale” (Walter Pater). „Cărțile sunt prietenii cei mai liniștiți și constanți, consilierii cei mai accesibili și înțelepți și profesorii cu cea mai multă răbdare” (Charles W. Eliot). A scris Francesco Petrarca, cu aproape șapte sute de ani în urmă, așa: „Am prieteni a căror societate e foarte plăcută, prieteni din toate țările și din toate timpurile. Ei totdeauna sunt împrejurul meu. Când îi chem, vin; când îi întreb, îmi răspund. Unii din ei îmi povestesc ce s-a întâmplat în timpurile trecute; alții, ce se întâmplă în timpul de față. Unii mă învață să trăiesc bine, alții să mor bine. Unii, prin veselia lor, îmi risipesc grijile și neașururile. Alții îmi oțolesc inima în suferințe... Mă învață să disprețuiesc dorințele inimii, mă poartă de mână pe drumul științelor, mă povățuiesc pe cărarea virtuților. Ca răsplată pentru atâtea binefaceri ei nu cer altceva decât o cameră modestă, unde să fie feriți de pulbere. Când ies pe afară, îi iau cu mine pe cărările pe unde umblu... Știți voi cine sunt acești prieteni? Sunt cărțile pe care le citesc?”!

Un profesor universitar din București a reușit să identifice, până acum, 43 de motive pentru care merită să citești fără să fii obligat! Ca să trăiești o sută de vieți în loc de una singură! – e unul dintre motive. Chiar este! Apoi, ca să fii inteligent! Adică tăle cum? – ar întreba unii. Nu poți fi inteligent și fără citit? Mai greu. Poți fi deștept, șmecher, ’oț, dar nu inteligent, pentru că inteligența înseamnă, mai presus de orice, capacitatea de a face asociații libere de idei. Or, fără substanța cărților, ce să asociezi? Știrile de la ora cinci cu știrile de la ora șapte? Dar, dacă citești... Ca să știi pe ce lume trăiești! În romanul „Arta conversației”, al Ilenei Vulpescu, personajul principal, o fată care învața mult, spre deosebire de colegii ei, e întrebată de unul dintre aceștia la ce-i folosește să învețe atât. „Ca să înțeleg cum merge lumea” – zice ea. E un răspuns fundamental, căci trebuie să înțelegem cum merge lumea! Pentru că o carte, orice carte, e cel mai bun prieten cu puțință! Da, orice carte. Și încă ceva: nu există cărți obligatorii. Există cărți și autori. Important este să citești. În mod esențial, un om se poate defini prin ceea ce are, prin ceea ce este, prin ceea ce face, prin ceea ce citește. De ce citim? Pentru A FII!

În prefața cărții mele „Credință și Dragoste – nefericita fericire a jurnalistului” (Baia Mare, mai 2007), ÎnaltPreasfințitul Justinian, Arhiepiscopul Maramureșului și Sătmăruului, scrie: „[...] Dar o carte, o carte scrisă cu gând bun [...] este cel mai de preț dar. Ea, cartea bună, nu apare și dispare în fugă, ea vine și stă ca o mărturie vie în fața cititorului, ca un prieten bun, care îl reprezintă cu cinste pe cel ce a avut un cuvânt bun de spus. Cartea [...] ne va aduce în casă și în suflet un strop de lumină. Ea nu are nevoie de recomandarea noastră, căci ea se recomandă singură, așa cum se recomandă singur orice lucru bun”.

... Cât despre rostirea de dragoste a lui Arghezi („Carte frumoasă...”) depunem toți mărturie că, iubind CARTEA, nu este leac la iubire decât să iubim mai mult!

CONTRA-FĂCĂTORII DE LIMBĂ ȘI DIS-PREȚUITORII CULTURII**Mihai LITINSCHI**

„A fost odată” (se poate spune și așa, de vreme ce au trecut peste patru decenii), când, la ore matinale, profesorul Alexandru Graur sancționa într-o emisiune zilnică pe stricătorii de limbă română, arătându-ne calea cea dreaptă și lămurind cu perseverență, chiar repetându-se uneori, celor interesați, probleme mai dificile din uzanțele vocabularului și exprimării corecte. Până când, agramatii de la putere i-au interzis apariția atât de așteptată și pilduitoare de la postul de radio național. L-au urmat, cu aceleași bune intenții, mai aproape de zilele noastre, profesorii Ștefan Cazimir și George Pruteanu, care au extins demersul, prin avantajul de a fi parlamentari, din sfera audio-vizualului și spre fotoliile „aleșilor poporului”. Profesorul Cazimir a scos chiar o carte cu „perle” lingvistice ale senatorilor și deputaților, iar George Pruteanu a încercat „să treacă” o lege care își propunea să asaneze limba română de asediul barbarismelor ce se insinuau din ce în ce mai pregnant și mai amplu în vorbirea cotidiană a autohtonilor. Fără succes însă, trebuia să se uite și în grădina altora, o încercaseră francezii ceva mai înainte, agasați de anglicismele și americanismele ce se infiltraseră prin textele muzicale în limbajul „bunilor francezi”. Fenomenul a căpătat amploare națională, făcându-se apel la patriotism, la prestigiul francofoniei etc. A fost „mult zgomot pentru nimic”, din moment ce comoditatea „consumatorilor de limbă”, în special oameni de afaceri, funcționari publici, oameni politici și fanii hit-urilor muzicale americane, nu prea țineau cont de acele deziderate „ardente” ale fanaticilor apărători ai limbii și culturii franceze, cu mândrie menționate „de largă circulație internațională”, ci de multiculturalism, de nevoia stringentă de a se face înțeleși de „potențaii semidocti” de peste ocean, aroganți cunoscători doar ai celei mai vorbite limbi de pe planetă. Așa s-a întâmplat și cu „legea Pruteanu”, personajul însuși, de altfel un popular om de cultură și, desigur, bine intenționat, căzând aproape în derizoriu. Cu mult mai recent, cuplul Gabriel Liiceanu-Andrei Pleșu iniția la televiziunea națională o emisiune (nu știu de ce se folosește acum termenul „emisie”) cu savuroase accente caustice la adresa personajelor din spațiul public (și nu numai!), ce bălmăjesc limba română pe unde pot și au prilejul (interviuri, dezbateri publice etc.), implicând pe telespectatorul de rând, din spirit de imitație și din necunoaștere, la uzul similar al limbii, având în vedere statutul de formatori de opinie al respectivelor vedete. Emisiunea celor doi prestigioși intelectuali a fost însă meteorică, nu din vina lor, ci a administratorilor TVR, lipsiți de receptivitate la seriozitatea și consistența grilelor de program, dar sclavii ideii de maximă audiență, de profit cu orice preț, pentru un post de televiziune parcă adus în mod voit în stare de faliment, deși e subvenționat și prin taxa obligatorie pe care tot românul o achită statului, ceea ce nu se întâmplă cu televiziunile private, care însă se descurcă de minune.

Am zăbovit cu bună intenție asupra tenacității dovedite în momente diferite ale trecerii timpului de importanți apărători ai corectitudinii și purității limbii, intervenind cu promptitudine și întreaga lor autoritate pentru păstrarea autenticității și savorii limbii noastre naționale, așa cum au pornit-o inimoșii cronicari și cum au înflorit-o Eminescu și Creangă, Alecsandri și Slavici, convinși fiind acești specialiști în domeniul culturii și limbii că este de datoria lor absolut elementară să se facă înțeleși de toate segmentele populației, prin intermediul posturilor de radio și televiziune. Iată însă că, în lipsa unor astfel de voci autorizate, eliminate sistematic din spațiul public, televiziunile private, descurcărețe sau chiar prospere, în defavoarea fenomenului cultural autentic, a exigenței în actul de comunicare cotidian, pornind de la „știriști”, până la realizatorii de talkshow-uri, reality-show-uri sau emisiuni de divertisment, ne obligă să asistăm (dacă avem timpul și gustul potrivite pentru astfel de manifestări) la o avalanșă de scenarii inepte, interpretate de personaje obscure, unele cu o viață privată dubioasă, altele aflate chiar sub incidența legii, total nepotrivite să ofere modele telespectatorilor, în special prin utilizarea unui limbaj suburban, agramat, infestat cu expresii licențioase, injurii, debitate cu un ton agresiv și strident; picanterii de comedie proastă sau povești melodramatice, menite „să prindă” la marele public chiar și numai prin titluri de genul: „Un show păcătos”, „În puii mei”, „Paparazzi” etc.; în timp ce emisiunile lui Cătălin Ștefănes-

cu, Eugenia Vodă, Andreea Marin tind să fie o „rara avis” în grilele de program ale majorității canalelor de televiziune.

Așa se explică de ce, folosindu-se de starlete de proastă condiție și cultură, care spun că „dorm în pijamale”, care califică sau descalifică cu termenii standard „cool”, „super”, „mișto”, „nașpa” (fiindcă româneștile „admirabil”, „minunat”, „infect”, „abject” sunt demodate), care explică nonșalant că expresia „carpato-danubiano-pontic” provine din numele actualului prim-ministru, de ce un Bendeac sau un Capatos nesfiindu-se nici pe departe să-și coloreze expresiile tot băgând și scoțând, spre deliciul asistenței, de aceeași ingrătă cultură și educație ca a lor, multe din canalele de televiziune tind să-și piardă adevărata audiență, cel puțin la tipul de emisiuni mai sus menționate. Să mai amintim și de textele hit-urilor actuale, menționând că sunt înșesate de vulgarități, enunțuri invitând la beție, sex, suicid etc., în încercarea disperată a autorilor de a deveni celebri peste noapte; că, de pildă, un astfel de textier, Tudor Chirilă, de altfel un profesionist foarte apreciat pe tărâm muzical, furat de propria-i celebritate, și-a încercat talentul și în ale scrisului. N-am avut răbdare să-i parcurg toate încercările literare, aflate întâmplător în fîrvele bibliotecii ale unor adolescente, dar frunzărindu-le, am dat de câteva pamflete cu stridente expresii licențioase, cu „sfaturi” cel puțin nocive, dacă nu dezastruoase pentru drumul și rostul unui adolescent și așa dezaxat de multele întrebări ale vieții, la care familia și societatea nu mai sunt în stare să-i răspundă. Noroc, din acest punct de vedere, că puțini tineri mai citesc, și de aici, marea neșansă că, necitind literatură adevărată, generația în formare e privată tocmai de acele răspunsuri pe care le așteaptă de la familie și societate, e deci debusolată, lipsită de imaginație și de sensibilitate, cu un vocabular sărac și o precară experiență de viață. N-am cuvinte să explic cât de mult mi-au folosit chiar numai două cărți citite în copilărie – „Robinson Crusoe” și „Robinson Elvețianul”, în confruntările cu muntele, în taberele de vacanță, în general în lupta cu vicisitudinile naturii și ale vieții înseși!

Cultura oferă independența spiritului, posibilitatea de a discerne și de a opta. În felul acesta e mai ușoară alegerea drumului celui mai potrivit în viață, se asigură, până la urmă, împlinirea idealului existențial, randamentul maxim în meserie sau profesie; ea modelează caracterul, atenuază defectele, mobilizează aptitudinile și potențialul intelectual. Înceți, spre exemplu, trei limbi, mai ușor o asimilezi pe a patra, prin asociere; studiezi o specialitate din informatică, te familiarizezi pe nesimțite și cu alta, din curiozitate, din dorința de a ști mai multe. Și faci toate astea cu ușurință, cu plăcere, cu dragoste față de munca preferată.

Incultura creează uniformitate și spirit gregar: neavând posibilitatea de a opta, te supui pușinelor șanse pe care ți le oferă viața, dacă ți le oferă! Rămâi astfel pururea nemulțumit, într-o așteptare perpetuă, conform naturii umane – mereu sperând la mai bine. Când acest „bine” nu mai sosește, spiritul se revoltă, „răbufnește” încercând căi ilegale de ameliorare a precarității existenței. De aici totul devine tulbure, necontrolabil și, de cele mai multe ori, dramatic pentru existență. E ceea ce se întâmplă cu mulți tineri care nu și-au realizat ținta minimă: instruirea care să le asigure o minimă calificare profesională: se amăgesc câteva luni cu un firav ajutor de șomaj, stau apoi pe spesele părinților cât e posibil și apoi???... Furt, prostituție, trafic de droguri, evadare în „lumi mai bune”, ca să ce?... Că și acolo trebuie, cu atât mai mult, o bună calificare, o cunoaștere a legilor autohtone, pentru a fi în stare să le aplici, înțelegerea limbii. Și iată că închidem cercul vicios: lipsa de instrucție a obturat toate drumurile. Trebuie s-o iei de la capăt! Pentru cei mai mulți e prea târziu. Unii mai încearcă și chiar reușesc: intră în normalitate, se reechilibrează... Doamne, câtă mulțumire sufletească!

Nu sunt eu cel mai în măsură să găsesc și să înfierez vinovații în tot ceea ce se întâmplă în România de azi: de ce există așa de mulți șomeri în segmentul populației tinere; de ce procesul de învățare a devenit o corvoadă; de ce invitarea la muncă cinstită e refuzată cu ostentație; de ce se pleacă, pe capete, în alte țări, deși această evadare devine o adevărată aventură; de ce, de ce, de ce???

Și se mai pune alt gen de întrebări, nicidecum retorice: de ce sunt ostracizați oameni de cultură, înlocuiți din funcții pentru care au fost superatestați și pregătiți, cu surrogate evidentându-se printr-o crasă inactivitate, prin sfidarea limbii române sau chiar necunoașterea ei? De ce sunt atacați cu atâta înverșunare, de o inchiziție a inculturii, intelectualii de elită, portdrapelul spiritualității noastre în lume?

Când se tinde ca marele Eminescu să fie pus la index ca fiind „perimat”, când aproape că dispar din manualele școlare, ca mai apoi din amintirea noastră, scriitorii precum Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Hortensia Papadat Bengescu, Maniu, Pillat, când basmele copilăriei sunt înlocuite sistematic cu întâmplări animate de monștri, roboți și mașini infernale, transformând cântecul imaginației în asediul spaimei, resimțită și în orele de somn, e de la sine înțeles că generațiile viitoare vor deține un împovărat leș de curențe și deficiențe, care nu vor modela cei mai potriviți diriguitori ai României de mâine. Și iarăși cercul vicios se va închide: ce vor genera, la rândul-le, aceștia?

... ȘI RESTUL E LITERATURĂ

Zorin DIACONESCU

pentru că literatura nu va muri niciodată. Vor muri poeții, vor falimenta editurile, vor dispărea revistele în neant, dar literatura va rămâne. Literaturii nu-i pasă dacă o citim sau nu, nu-i pasă de conjuncturi și de concursuri, de societăți literare, președinți și contestatari. Literatura poate fi înțeleasă sau nu, cel care pierde este cel care a ratat actul de lectură, cel care câștigă este cititorul. Da, literatura este pentru cititori, ea iubește cititorii, îi pasă de ei și îi va ocroti mereu. Nu se poate spune același lucru despre raportul dintre literatură și scriitor. Scriitorul se îndeamnă la un mariaj cu literatura, vrea o relație oficială cu ea, poate că râvnește și la zestrea ei, pe urmă o poate înșela și, în cele din urmă, cine ne spune că nu o va părăsi? Literatura e circumspectă când e vorba de scriitori, mai limpede e relația ei cu poeții, amanții eterni ai muzelor și cei din urmă clienți ai cârciumilor care fără ei nu ar avea haz.

Mă veți întreba care e diferența dintre un scriitor și un poet. Pentru mine, scriitorul e un statut, poetul e o stare.

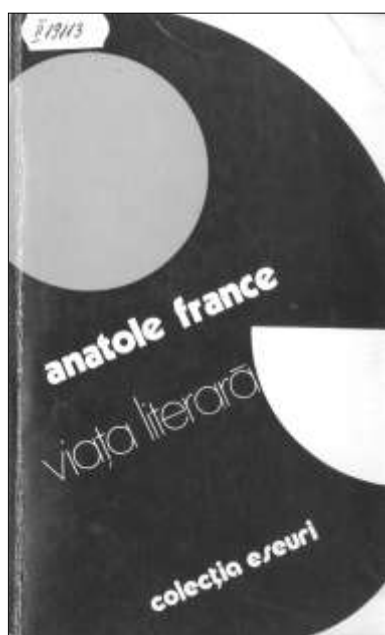
Mă mai întrebați de ce am devenit, așa, dintr-o dată, patetic? E simplu, am îmbătrânit.

ANATOLE FRANCE ȘI VOLUPTATEA REFLEXIEI

Ofelia MARIAN

Totul se plătește pe lumea asta, și mai ales voluptatea. Sunt cuvintele scriitorului francez Anatole France, născut la 16 aprilie 1844 și decedat în 12 octombrie 1924. Spuse fără emfază, ele definesc trăsătura spirituală esențială a celui ce primea Premiul Nobel pentru Literatură, în 1921: pasiunea de a analiza miezul lucrurilor întru înțelegerea sensurilor vieții și a ideilor dominante ale celei de-a doua jumătăți a secolului XIX, extrem de efervescentă în fascinantul Paris. Cu o aparentă lentoare, dar cu o libertate de spirit uluitoare, Anatole France a „fotografiat” lumea în care a trăit marcând, printr-o ironie elevată, anume stări de fapt incapabile a lăsa loc amabilității. Cum a reușit să fie o voce atât de autorizată mai ales în calitate de critic literar, prin articolele publicate în „Le Temps” și adunate apoi în volumul *Viața literară*, mai ales dacă ne gândim că de acest domeniu s-a ocupat destul de puțin, dedicându-se creației literare? Probabil că totul își află explicația în faptul că a venit pe lume în familia unui librar erudit și a crescut într-o atmosferă în care dominația cărților, atât la propriu cât și la figurat, a fost copleșitoare. Deși a fost acaparat de timpuriu de lectură, totuși nu a fost niciodată premiant la școală, acest lucru fiind unul dintre multele și fascinantele sale paradoxuri. A ieșit de timpuriu în evidență prin scrisul său, ocupându-se, la începutul carierei sale, cu poezia. La 20 de ani își ia bacalaureatul, dar nu este tentat de o carieră spectaculoasă, preferând postul de bibliotecar, alături de poetul Leconte de Lisle, la Biblioteca Senatului. Ce

bucurii, ce tristeți sau frământări a avut în acea calitate nu știm exact, dar o mărturie tulburătoare vizavi de bibliofilia și bibliofili în volumul *Viața literară* spune tot despre dragostea sa nemărginită față de acest domeniu: „Am cunoscut în viața mea mai mulți bibliofili și sunt sigur că iubirea de cărți face viața suportabilă unui oarecare număr de oameni de bună condiție. [...] Cărțile nu te fac fericit decât atunci când ajungi să le mângâi din iubire. Recunosc dintr-o privire pe un adevărat bibliofil după felul cum atinge o carte.”¹ A avea revelația întâlnirii cu un adevărat împătimit al lecturii este un moment de grație, fapt pentru care am parcurs cu nesăț paginile cărții, care mi-a deslușit multe din enigmatul autorului și din felul în care a privit în jurul său. Chiar de la primele pagini, stilul tranșant, atât de specific lui Anatole France, m-a ghidat într-un anume fel în deslușirea concepției critice: „Nu există critică obiectivă, exact așa cum nu există nici artă obiectivă, și toți cei care își închipuie că pun în operele lor altceva decât pe ei înșiși se amăgesc cu cea mai falaciosă iluzie. Adevărul e că nu ieșim niciodată din noi înși-ne.”²

Scris cu aceeași sinceră naturaleză existentă și în creația literară, acest volum elaborat la maturitate, fără a ieși din canoanele stricte ale criticii literare, surprinde prin spiritul liber al autorului, care nu pare a fi îndoctrinat de niciun curent vizibil în peisajul intelectual al vremii. Desigur că a avut anumite afinități manifestate în comentarii, dar ele întotdeauna au fost expuse cititorului cu grijă și onestitate, chiar și atunci când au fost învăluite în mantia pasiunii.

Fire independentă, intelectualul francez a dat, totuși, cititorilor săi un exemplu de manifestare critică, din care a răzbătut acea educație clasică și riguroasă care nu permite vulgaritatea și analiza aleatorie. Totul sub pana sa de critic literar pare un recurs la metodă, în care grija pentru anumite detalii e evidentă. Iată o confesiune în

¹ Anatole France, *Bibliofilia*, în Anatole France, *Viața literară*, București, Univers, 1978, p. 166-173. (Citatul – la p. 166.)

² id., *Domnului Adrien Hebrand, senator, director al ziarului „Le Temps”*, în op. cit., p. 19-26. (Citatul – la p. 21.)

acest sens, menită nu doar a trasa un contur în autoportret, ci și a demonstra necesitatea contemplației în buna percepere a lumii: „Am trăit ani fericiți fără să scriu. Duceam o viață contemplativă și solitară a cărei amintire mi-e încă nespus de dulce. Pe vremea aceea, întrucât nu studiam nimic, învățam multe. Într-adevăr, plimbându-te faci frumoase descoperiri intelectuale și morale.”³ Înzestrarea cu harul contemplației l-a ajutat să abordeze prejudiciile istoriei într-un capitol cu titlu omonim, situația învățământului secundar în Franța acelei perioade, impactul pe care l-a avut apariția *Marii enciclopedii* editate de Henri Lamirault și dimensiunea sa culturală comparabilă cu enciclopediile germane și engleze. Capacitatea de a contempla provoacă însă, dincolo de delicii, amărăciuni mai mari sau mai mici, generatoare de lamentații ca aceasta: „Sunt convins că omenirea are de cheltuit, din totdeauna, aceeași sumă de nebunie și de prostie. [...] Departe de a mă bucura când văd că a dispărut o veche eroare, eu mă gândesc la cea nouă care va veni s-o înlocuiască, și mă întreb plin de neliniște, dacă ea nu va fi mai incomodă sau mai periculoasă decât cealaltă.”⁴

Un rezultat al multor contemplații pozitive și negative este concretizat în câteva portrete literare mai mult sau mai puțin complexe, dar toate veridice și fermecătoare. Iată-l, de pildă, pe cel al lui Gustave Flaubert: „Era de statură înaltă, cu umerii largi; era vast, strălucitor și sonor [...]. Chel și pletos, cu fruntea ridată, cu ochii de culoare deschisă, cu obraji roșii, cu mustața incoloră și căzută [...] întruchipa tot ceea ce citim despre vechile căpetenii scandinave, al căror sânge îi curgea prin vine [...]”⁵. Dacă Flaubert îi atrage atenția prin pitorescul fizicului, Prosper Mérimée îl impresionează prin sensibilitatea și timiditatea lui bine ascunse sub masca orgoliului, iar Balzac îl fascinează prin forța sa creatoare. Interesante sunt paginile care dezbat *Confesiunile* Sfântului Augustin și cele în care vorbește despre Baudelaire, la care face o delimitare foarte strictă între *omul detestabil* și *poetul divin*. Incitante sunt și paginile despre Pascal, Rabelais, George Sand, Maupassant sau Zola, față de acesta din urmă având sentimente contradictorii.

A vorbi despre contradicțiile lui Anatole France este o necesitate, pentru că ideile sale au avut fluctuații mari de-a lungul timpului, ele avându-și rădăcinile în scepticismul binecunoscut al autorului. Sceptic din fire, deseori adevărul pus sub lupa sa nu a admis dulcегării de niciun fel. Iată, în acest sens, părerea sa despre poeți: „Durerea poezilor e una aurită, nu-i plângeți prea mult; cei care cântă știu să-și fărmece disperarea; nu există magie asemenea magiei cuvintelor. Poeții se consolează, ca și copiii, cu imagini.”⁶ Asumarea curajului de a rosti adevărul fără menajamente este bine demonstrat și în capitolul dedicat „nebulilor” în literatură. Cu nonșalanța sa zdrobitoare, nu lipsită de un anume spirit cordial, criticul literar a propus spre dezbatere, în cele aproximativ 300 de articole din presă (parțial prezente în volumul comentat aici) soarta culturii țării sale, cu câteva trimiteri la cea universală, făcând apel la comprehensiune și la delimitarea frumosului de adevăr (prin aceasta din urmă încercând să diminueze cât mai mult posibil subiectivismul). Elaborarea articolelor a presupus, desigur, o cantitate imensă de lectură, care l-a condus la o concluzie: „Cei care citesc multe cărți sunt asemenea consumatorilor de hașis. Trăiesc într-un vis. Otrava subtilă care se strecoară în creierul lor îi face insensibili față de lumea reală și-i aruncă în prada unor fantasmе teribile sau fermecătoare. [...] Cartea ne devoră. Va veni o zi în care vom deveni cu toții bibliotecari, și asta va însemna sfârșitul.”⁷

Concluzia?! O las pe seama fiecărui potențial cititor al acestor rânduri, pe care nu le pot încheia înainte de a menționa că Biblioteca de Istorie a Parisului deține un fond Anatole France care cuprinde manuscrise, precum și toate cărțile din biblioteca personală a autorului care mărturisea în prefața volumului al patrulea al *Vieții literare*: „Am fost sincer până la candoare. A spune ceea ce gândești e o plăcere costisitoare, dar prea vie pentru a renunța vreodată la ea.”⁸

³ id., *Asupra scepticismului*, în op. cit., p. 189-196. (Citatul – la p. 189.)

⁴ id., *Din „Grădina lui Epicur”*, în op. cit., p. 364-388. (Citatul – la p. 376.)

⁵ id., *Gustave Flaubert*, în op. cit., p. 140-147. (Citatul – la p. 140.)

⁶ id., *Din „Grădina lui Epicur”*, în op. cit., p. 364-388. (Citatul – la p. 382.)

⁷ id., *Domnului Adrien Hebrand, senator, director al ziarului „Le Temps”*, în op. cit., p. 19-26. (Citatul – la p. 25.)

⁸ id., *Prefață la volumul al IV-lea [al Vieții literare]*, în op. cit., p. 310-314. (Citatul – la p. 310.)

BIBLIOTECARUL, PAZNIC LA POARTA NEMURIRII...

Interviu cu DANIELA PETRAN

realizat de **Iuliana-Andrea POP**

Daniela Petran, bibliotecară la Școala cu clasele I-VIII „Petre Dulfu” din Baia Mare, instituție care are una dintre cele mai vechi biblioteci școlare din orașul nostru, este, între mulți alții cu aceeași meserie, omul care stă de veghe la intrarea în universul cărții. Între rafturi prăfuite și pagini care își așteaptă prea des în zadar cititorii, bibliotecara aduce un suflu de viață lumii înmărmurite în tăcere. Ce e cartea fără cititor? Cuvinte ferecate-n file... Minunile tipărite cer cu înfrigurare mâna pricepută care să le scoată la lumină... și să le dea cu împrumut măcar unor ochi și minți în căutare de nemurire. Daniela mărturisește că face această slujbă, dacă putem să o numim astfel, cu multă pasiune. O meserie veche, prezentă încă din Antichitate, născută în marile biblioteci din Alexandria, Grecia, Imperiul Roman, Egipt...

Cum au trecut anii petrecuți în bibliotecă, înconjurată de atâtea voci, de sunetul minunat al cunoașterii?

Cu multă liniște sufletească. Nimic nu e mai odihnitor decât să lucrezi în liniștea oferită de cărți, dar să și vrei să auzi ce vor ele să spună. Biblioteca e un fel de altar al școlii, iar atunci când ești înconjurat ca bibliotecar de cărți, dar și de un colectiv minunat care te susține, meseria e ușoară, te satisface spiritual în proporție de sută la sută. Dar biblioteca nu e tăcută. În nici un caz. Parcă ți-ar vorbi o mie de voci în același timp... E gălăgie între aceste rafturi ușor prăfuite... Lumi care cer să fie dezvelite...

Un bibliotecar, presupun, citește... Uneori mai mult ca cei din jur... Care este cartea ta preferată? Dar autorul? Ce anume te-a atras mai mult la el?

Îmi plac autorii clasici, de ce să nu recunosc. Ei reprezintă un etalon, și chiar și contemporanii noștri, care vor să fie diferiți, să revoluționeze, tot de la clasici pornesc, în ciuda „rebeliunii” lor. Acesta este adevărul. Citesc cu plăcere Charles Dickens, de exemplu. Mă uimește mereu prospețimea acestui autor. Și parcă ar fi o enciclopedie. Mereu descopăr ceva nou. *Marile speranțe* este romanul meu favorit. Dintre autorii români, prefer opera lui Marin Sorescu. A, să nu uit! Mai aproape de noi este John Steinbeck, un scriitor care a reușit să ne apropie pe toți de ceea ce înseamnă cu adevărat spiritul american. În general, nu am o mare pasiune pentru operele secolului XX. Bestsellerurile și cărțile foarte premiate nu mă atrag neapărat. Întotdeauna clasicul va fi mai bun. Clasic înseamnă model de urmat, cu siguranță. Oricum, nu sunt eu critic literar. Fiecare cu ce îi place. Până la urmă, și cărțile le alegem în funcție de gusturile noastre, de personalitatea noastră, iar eu sunt mai tradiționalistă.

În epoca tehnologiei, a internetului, cum vezi viitorul bibliotecii, al cărții, în general?

Nu foarte roz, din păcate. Eu, ca bibliotecar, ar trebui să fiu cea mai optimistă, dar văd ce se întâmplă zi de zi.

Daniela Petran

Este era informaticii, a comunicării virtuale. Omul a devenit mai comod, nu mai are acea sete de a descoperi. Totul i se pune pe tavă prea ușor. Cartea a căzut pe locul al doilea. Copiii se tem parcă să răsfoiască o carte. Mass-media nu mai promovează ceea ce ar trebui. Prea multă superficialitate, prea puțină profunzime. Bibliotecile, cum e și a noastră, încearcă din răspuțeri să aibă un fond de carte satisfăcător pentru cititori. Dar se pare că aceste eforturi sunt inutile de multe ori, nenumărate cărți umplându-se de praf după ani de zile în care nu au fost răsfoite măcar o dată. Totuși, școala are un rol foarte important în a apropia copilul de carte. E vitală în acest sens. Descopăr încă cu bucurie entuziasmul colegilor, al conducerii școlii de a realiza activități care să apropie elevul de acest univers magic. După multă muncă, se poate vedea, cel puțin în cadrul școlii noastre, progresul în acest sens.

Copiii ce citesc?

Observ cu plăcere că nu au uitat de scriitorii clasici. Bineînțeles, și la clasă li se cere acest lucru, să îi studieze mai asiduu. Reamintesc astfel nume precum Creangă, Eminescu, Coșbuc, Topîrceanu, Dulfu, Slavici. Unii elevi mai citesc chiar și scrieri dramaturgice. Curiozitatea îi trimite de asemenea la lectura unor cărți care conțin ghicitori, proverbe, dar și spre enciclopedii, atlase. Pentru cei mici, lectura e o joacă, una care îi formează de pe acum pentru marile lecturi ale adolescenței și apoi ale maturității. Dar și nouă, adulților, ne place să ne mai jucăm din când în când, citind cu plăcere literatură pentru copii, din care mai avem multe de învățat.

Care e locul bibliotecii în cadrul școlii?

E centrul cultural prin excelență. E spațiul unde devenim cu încă un pas mare oameni adevărați. E un topos al

descoperirii lumii, fără a fi nevoie să călătorești mii de kilometri pentru asta. Este, în fapt, lumea care ne înconjoară, reprezentată în cuvinte și idei. Aici nu numai citim, ci realizăm și activități care să atragă mai mult tineretul la lectură.

Există în Baia Mare un spațiu cultural de nivel european. Aveți și activități comune cu Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”?

Da, bineînțeles. Tot ce se poate. Colaborări, expoziții, lansări de carte etc. Biblioteca Județeană încurajează foarte mult sateliții, adică micile biblioteci școlare din oraș. Apropos de aceasta, consider că e cel mai frumos loc din oraș, după biblioteca

în care lucrez, bineînțeles. E o lume în care mă pierd cu plăcere, un paradis al cărților, un fel de eden pierdut și regăsit, din care nu aș vrea să ies.

Revenind la cărți preferate, te văd în față cu un volum deschis, aparținând lui Nichita Stănescu. De ce Nichita?

E poetul în ale cărui „necuvinte” mă regăsesc. În special lirica lui de dragoste trezește în mine – și sunt sigură că în orice cititor – diferite sentimente. Nichita e un maestru al poeziei, un vrăjitor fără seamăn. Legat de poezie, îmi plac și versurile regretatului Adrian Păunescu. Nu e el chiar un clasic, dar lirica lui are forță interioară, te învăluie până la a te face să-i citești fiecare cuvânt.

Ce hobby-uri mai are un bibliotecar în afară de cărți?

Multe. Cultura plantelor de apartament. Da, îmi place grădinăritul, horticultura, cu tot ce înseamnă aceasta. Muzica clasică în general, excursiile în natură, goblenul și... felinele.

TIPOGRAFIILE MARAMUREȘULUI - ANUL 1919**lector univ. dr. Ilie GHERHEȘ**

La sfârșitul Primului Război Mondial (1914-1918), fostul comitat Maramureș, noul județ cu același nume își păstra reședința în orașul de la confluența Izei cu Tisa, Sighet. Din acest moment istoric, fosta capitală voievodală va fi botezată de către tânăra administrație românească: Sighetu-Marmației. Noile autorități încep să administreze teritoriul de pe cele două maluri ale Tisei conform legislației și directivelor primite de la Sibiu, acolo unde era constituit Consiliul Dirigent (2 decembrie 1918 - 4 aprilie 1920), adică guvernul Transilvaniei, desemnat de către Marele Sfat Național care, la rândul său, era funcție a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918.

La 25 ianuarie 1919, Consiliul Dirigent începe reorganizarea administrativă a teritoriului intracarpatic unit cu România, înființând 23 de județe, între care și Maramureșul. Ca atare, noul for guvernamental de la Sibiu numește, și aici, primul prefect român, încă din luna aprilie a anului 1919. Măsura în sine a declanșat o mare bucurie în inimile românilor maramureșeni, mai cu seamă, dar și un sentiment de sincere speranțe în rândurile celorlalți locuitori: ucraineni, israeliți și chiar maghiari. S-a procedat, ca atare, într-o primă etapă, la primirea și instalarea noului prefect, dr. Vasile Chiroiu, așa cum relatează ziarul „Sfatul”, prima publicație românească de după marele război, apărută la Sighet încă din luna decembrie a anului 1918: „În seara de 27 April [1919 – n.n.], la 8 seara a sosit dl prefect denumit de Consiliul Dirigent, Dr. Vasile Chiroiu, acompaniat de Dl Dr. Teodor Mihali, prefectul Solnoc – Dobocci. La gară l-au așteptat dl general Olteanu în societatea dlui președinte al Consiliului Național Român Dr. Vasile Kindriș. În ziua de 28 Aprilie la orele 11 a.m. s-a conchemat ședința extraordinară a Comitetului Executiv al Consiliului, în Sala Consiliului, unde s-au adunat toate notabilitățile române din Sighet și jur și unde s-a prezentat dl prefect acompaniat de Dl Prefect Dr. Teodor Mihali. / De aici toți au plecat în corpore la casa comitatului spre a prelua oficiul. / Fostul comisar dl. Zombory declară că prezența dlui prefect nou – însemnează forța majoră, la care cedează și predă oficiul.”¹

În aceeași notă de „calmitate” înțeleaptă s-au petrecut și celelalte demersuri privind derularea procesului politico-administrativ de predare-primire a instituțiilor statale, așa cum rezultă și din adresa nr. 536/1919 emisă de către Contabilitatea coordonată [a] Direcțiunii Financiare care, între altele, preciza aproape ca pe un fapt divers: „Preluarea imperiului s-a întâmplat în 1 mai a.c.”²

Între documentele întocmite cu ocazia „preluării” fostului comitat Maramureș (1385-1918), partea fostului Imperiu Austro-Ungar (1867-1918), se regăsesc și câteva referitoare la tipografiile existente la acea dată (1919) pe cuprinsul întregului județ, acte administrative care în timp s-au constituit într-un adevărat tezaur documentar, atât pentru faptul că au fost emise în număr limitat (de către o instituție care a funcționat ad hoc, doar o scurtă perioadă de timp: 1918-1920), cât și pentru că ilustrează faza de început a introducerii și biruinței limbii române în administrație, într-un domeniu în care nu numai funcționarii (în bună măsură alogeni) dar parcă și uneltele lor (mașinile de scris, de tipărit) erau și deveneau ostile uneori.

Considerând că se impune și o primă observație de minim bun-simț istoric, să remarcăm că în acest flori-legiu spiritual (în total zece unități tipografice), un număr de cinci tipografii funcționau în Sighetu Marmației, una la Vișeu de Sus, iar celelalte patru în orașe din dreapta Tisei: Hust, Teceu, Rahău și Frasin (Ökörmezö sau Chermezeu, în limba română a administrației de la acel moment).

¹ „Sfatul”, oficiosul Consiliului Național Român Central din Maramureș, anul II, nr. 17, 2 mai 1919, Sighetu Marmației.

² Arhivele Naționale Istorice Centrale București, Fond Consiliul Dirigent, Dos. 36/1919, f. 139.

Totodată, apoi ca o datorie de recunoștință istorică, să reținem consemnarea că tipografia fostă Berger și Sicherman, fondată la 1870, devenită „Közművelődési Nyomda Részvénytársaság”, găzduia apariția gazetei „Sfatul”, oficiul Consiliului Național Român Comitatens Maramureș:

C o n s p e c t

Despre tipografiile județului Maramureș

Sighet-Marmației

& „Közművelődési Nyomda Részvénytársaság”

/: mai înainte: Tipografia Berger și Sicherman:/

Înființat /: fundat:/ anul 1870 – se-a făcut pe acții în anul 1918.

Directorul: Alexandru Fekete în Sighet

Strad Fecșka 56

Capitală fundamentul 250.000 cor. = 250 buc. acții oi 1.000 cor

În tipografie apăra „Sfatul”: gazeta română și „Marmaros” gazeta maghiară. La împrejurările ordinare aplică 12 lucrători de bransă și 4 ajutori.

De prezent lucrează 7 lucrători de bransă și 4 ajutori

Afară de ediția gazetelor mai ales numai tipărituri oficiale se pregătesc.

Materialul tipografiei constă din literile maghiare, puține germane și numeroase litere române. Materialul nou al literilor române se-a procurat în anul trecut în Decembrie așa în cât gazeta susnumită și tot felul de tipărituri oficiale în limba română se pot pregăti fără împiedecare. Arangementul constă din 3 prese mecanice, 3 mașini mici americane, 1 mașină de tăiat, 1 mașină de perforat și 3 mașini de broșat.

Sighet Marmației

Firma Wiezner și Dávid

Fondat în anul 1902

Proprietari:

Wiezner Mano

Dávid Márton

Gazeta nu are: până acum a apărut în tipografia „Nevelés” foaia pentru instrucția maghiară de școală, care însă acum, nu mai apare.

La împrejurările normale aplică 4-5 lucrători de bransă și 2 ajutori.

De prezent lucrează cu 3 lucrători de bransă și cu 2 ajutori.

Materialul tipografiei constă partea mai mare din literile maghiare, puține litere germane și române.

Se ocupă cu pregătirea de tot felul de tipărituri.

Arangementul: 1 presa mare mecanică, mașina mică americană, 1 mașină de tăiat și 1 mașină de perforat.

Sighet - Marmației

Firma Benkő Miklós

Proprietari Benkő Miklós

Fondat în anul 1908

Se ocupe cu pregătirea de tot felul de tipărituri. Gazeta nu are

Materialul tipografiei constă din litere maghiare. La împrejurările ordinare aplică 1 lucrători de bransă, 1 ajutori. De prezent asemenea 2 lucrători sunt ocupați. Arangementul este 1 mașină mică americană.

Sighet Marmației

Tipografia „Független Újság”

Proprietari: Hanibal Kristof

Gazeta are: gazeta săptămânală „Maramorosi független újság”

Afară de gazeta pregătește și alte tipărituri: Materialul tipografiei constă din litere maghiare.

În timpul normal aplică 2 lucrători de bransă și 1 ajutori.

Arangementul este 1 presă mare mecanică.

Sighet Marmatiei

„Központi Könyvnyomda”

Proprietari: Rosenthal Mor

Gazeta nu are. Se ocupă cu pregătirea de tot felul de tipărituri. Materialul tipografiei constă din literile maghiare și hebre/evrei/. Aranjamentul constă din 2 mașin[i] mic[i] Americane. În timpul normal aplică 1 lucrători.

Hust

Firma Auslander Ignatz

Proprietari Auslander Ignatz

Gazeta de prezent nu are. Pregătește tot felul de tipărituri. Materialul tipografiei consta din literile maghiare. Ocupa 1 lucrători de branșă. Aranjamentul este 1 fresă mică mecanică și o mașină mică americană.

Teceu

Proprietari: Szabo Sipot

Gazeta nu are. Pregătește tot felul de tipărituri. Lucrători nu ține. Însuși lucrează.

Materialul de litere maghiare.

Aranjamentul: 1 mașină mică Americană

Rahău

Farkas Sámuel

Proprietari: Farkas Sámuel

Rahău

Gazeta nu are: pregătește tot felul de tipărituri.

Lucrători nu ține, însuși lucrează.

Aranjamentul: 1 mașină mică Americană

Vișeu de sus

Fruchter Talel

Proprietari: Fruchter Talel

Gazeta nu are: pregătește tot felul de tipărituri.

Lucrători nu ține. Materialul de litere maghiare. Aranjamentul: 1 mașină mică Americană.

Ökörmező

Wiesa Izidor

Ökörmező

Gazeta nu are: pregătește tot felul de tipărituri.

Lucrători nu ține. Materialul de litere maghiare. Aranjamentul: 1 mașină mică Americană.³

La acest conspect privind tipografiile din județul Maramureș, întocmit în luna iunie a anului 1919 în numele subprefectului de Maramureș, Gavrilă Mihalyi, de către notarul județean Mihai Dan, acesta revine cu adresa nr. 1027/1919 din 24 septembrie 1919, adăugând încă două unități tipografice din Vișeu de Sus și, respectiv, Rahău.

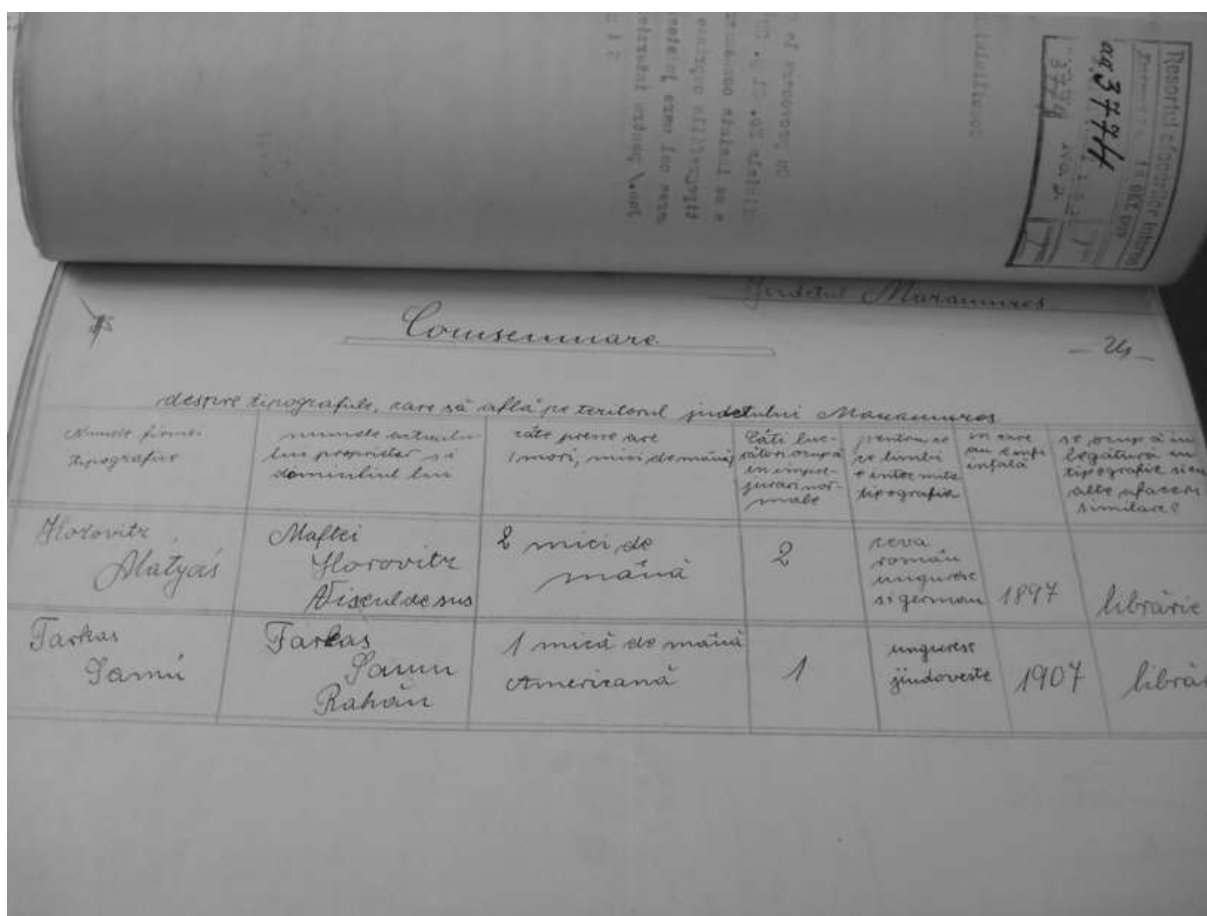
³ Idem, Dos. 26/1920, f. 20-22.

Consemnare
despre tipografiile care se află pe teritoriul județului Maramureș⁴

Numele firmei tipografice	Numele actualului proprietar și domiciliul lui	Câte prese are (mari, mici, de mână)	Câți lucrători ocupă în împrejurări normale	Pentru ce limbi e întocmită tipografia	În care an e înființată	Se ocupă în legătură cu tipografia și cu alte alegeri similare
Horovitz Máttyás	Maftci Horovitz Vișeu de sus	2 mici de mână	2	Ceva român Unguresc și german	1897	librărie
Farcas Samú	Farcas Samu Rabău	1 mică de mână Americană	1	unguresc jidovesc	1907	librărie

(Vezi și Anexa olografă, în facsimil)

Rămânând doar la acest stadiu aproape expozițional de prezentare a situației sintetice a tipografiilor de pe întreg teritoriul Maramureșului, adică din Sighetu Marmăției, Vișeu de Sus, Teceu, Hust, Rabău și Frasin (Ökörmezö), să observăm, așadar, că administrația românească de la acea dată a integrat întreg Maramureșul la Regatul România și nici o clipă nu și-a pus problema că partea din dreapta Tisei ar putea fi sacrificată. În sfârșit, neprețuitele documente arhivistice ne dezvăluie firescul situației, anume faptul că orașele din Transcarpatia de azi gravitau și se raportau în continuare administrativ tot la orașul de reședință Sighetu Marmăției.

⁴ Ibidem, f. 24.

ORAȘUL DRAGOMIREȘTI

Aristița BORBEI, Liana POP

1385 Danfalva

1405 Dragamerfalwa

1435 Dragomerfalwa

1463 Dragomyrfalwa

1475 Dragomerfalwa

1486 Dragomyr

1828 Dragumirfalwa, Dragumirest

1851 Dragumirfalwa

(Suciu, Coriolan. Dicționarul istoric al localităților din Transilvania. Vol. 1. București : Editura Academiei, 1967, p. 208.)

CADRUL NATURAL

Pozitia geografică

Dragomireștii se află în depresiunea intramontană Maramureș. Se învecinează la est cu Săliștea de Sus, în nord-est cu satul Bocicoel, în vest cu localitatea Ieud, la nord-vest cu Bogdan-Vodă (Cuhea), iar partea sud-estică a hotarului se află pe limita de județ dintre Maramureș și Bistrița-Năsăud. Orașul Dragomirești este una din localitățile cele mai mari de pe Valea Izei (dar cea mai mică așezare urbană din județ), cu suprafața totală de 10.464 ha, și se întinde pe cursurile a două râuri: Iza, pe o distanță de 5 km și râul Baicu, care urmărește hotarul localității pe o distanță de 4 km și se varsă în Iza la ieșirea din oraș. Prin localitate trece drumul județean modernizat Săcel – Vadu Izei, care leagă Dragomireștii de Baia Mare și de Sighetu Marmăției. Distanța până la Baia Mare este de 101 km, până la Sighetu Marmăției de 45 km, iar orașele cele mai apropiate sunt Vișeu de Sus și Borșa, ambele aflate la o distanță de 35 km.

Relieful. Rețeaua hidrografică

Situat la poalele Țibleșului, teritoriul este în general muntos, dar înspre centrul localității devine mai variat, cotele coborând treptat spre dealuri și coline și ajungând la lunci în lungul râurilor. Munții Țibleșului vin în continuarea Munților Gutâi și formează principalele vârfuri: Țibleș, Văratec, Bran, Arcer. Rețeaua hidrografică este bogată, cuprinzând bazinele Izei și Baicului, izvoarele de ape minerale din Valea Slatini, La Ocnă, La Păcură, Ruginoasa.

Clima este temperat-continentală de munte, caracterizată de veri scurte și destul de răcoroase și ierni lungi și aspre; precipitațiile sunt frecvent abundente, producând deseori inundații.

Flora

Diversitatea formelor de relief, a solului și clima favorizează o vegetație variată. În zona alpină se întâlnesc plante lemnoase (salcia pitică și tisa), precum și flori de munte (clopoțelul, sansiul de pădure etc.); tot aici sunt întinse pășuni cu o bogată vegetație ierboasă. La altitudinile subalpine cresc arbuști și tufe (jneapănul, arinul de munte, afinul, merișorul etc.). La nivelul coniferelor predomină pădurile de molid, urmând o zonă păduroasă mixtă, cu păduri de brad, molid și fag, în zonele mai joase cresc paltinul, stejarul, carpenul, teiul, frasinul, ulmul, iar dintre plantele ierboase găsește aici condiții favorabile doar feriga (din cauza umbrei și umezelii). Etajul foioaselor este reprezentat masiv de fag, dar se întâlnesc tot aici și paltinul, plopul, mestecănușul, ulmul, gorunul, socul, dudul și tisa (plantă lemnoasă foarte rară). Pajiștile sunt formate din poieni mai mari și preluți – locuri bune pentru fânețe și pășuni. Vegetația sălbatică de luncă cuprinde arbuști (alun, porumbar, măcieș, lemn căinesc, soc, călin etc.), iar plantele ierboase din flora spontană

întâlnite aici sunt mai ales rapița, pirul, pipirigul, coada calului, lăptuca. Dintre plantele medicinale și aromatice, amintim: spânzul, ghimbirul de munte, sovârful, mușețelul, coada șoricelului, volbura, pătlagina, chimionul, sunătoarea, cicoarea, izma, podbalul, afinul, mătrăguna.

Importante suprafețe sunt rezervate livezilor, în care se cultivă mai ales pruni, meri, peri, nuci. Culturile de cereale, legume, alte plante agricole cuprind porumbul, grâul, orzul, secara, floarea-soarelui, cartoful, fasolea, dovleacul. Pe suprafețe mai mici, în grădinile de lângă casă, se cultivă fasole, varză, castraveți, ceapă, usturoi etc., dar și plante ornamentale.

Fauna

În întinsele, ocrotitoarele și darnicele păduri trăiesc o mulțime de animale sălbatic: ursul brun, cerbul, căprioara, mistrețul, lupul, râsul, veverița etc. Prin zăvoaie și-au găsit adăpost și hrană jderul, bursucul, vulpea, iepurele. Nu lipsesc din zonă reptilele: vipera comună, șarpele de casă, șopârla de munte, salamandra. Ihtiofauna e reprezentată de mreană, păstrăv, clean dungat, babete. Avifauna este foarte bogată: pițigoi, uliu, coțofană, cioară, ciocănitore, porumbel, nelipsind nici răpitoarele nocturne (bufniță, cucuvea, huhurez), iar dintre păsările călătoare, rândunica și (mai puțin) barza. Dintre insecte, frecvent întâlnite sunt: unele diptere (muscă, țânțar), dermaptere (urechelniță), ortoptere (coropișniță, greier, lăcustă), hymenoptere (albina), lepidoptere (fluturi), artropode (păianjenii), coleoptere (buburuză, cărăbuș, rădașcă).

SCURT ISTORIC

Nu se știe când a fost întemeiată aici o așezare omenească, dar e cert că ea are o vechime foarte mare, aici fiind descoperit un depozit de bronz, există urme ale unei fortificații grănicerești dace, formată din câteva cetăți construite pe crestele munților, s-au păstrat documente care atestă exploatarea saline, diplome care certifică hotărnicii din epoca feudală sau donații din aceeași perioadă, totul dovedind o continuitate a locuirii acestor meleaguri și străvechimea așezării. Mai mult, s-a constatat că e vorba de două localități contopite, una numindu-se Mestecăniș (memoria careia este păstrată de locuitorii în toponimul La Mestecăniș, loc aflat foarte aproape de vatra satului de mai târziu) – istoricul Ștefan Pascu spune: „[...] pe locul satului Dragomirești din Maramureș, pomenit abia în 1405 [sub denumirea Dragamerfalwa – n. n.], a ființat înainte un sat numit Mestecăniș (Nyres), existența căruia e menționată întâmplător într-o hotărnicire”¹. Deși cea mai veche atestare documentară

¹ Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. I, ed. a 2-a, Cluj-Napoca, Dacia, 1972, p. 154.

cunoscută este din anul 1385 (localitatea fiind înscrisă atunci cu numele Danfalva), se știe că prin anul 1300 exista aici satul Dan (de unde și denumirea maghiarizată de mai târziu), așezarea mai numindu-se și Dănești, Între Brazi, Între Râuri, denumirea actuală atribuindu-i-se mai târziu, probabil după numele unui viteaz Dragomir (răsplătit cu mai multe donații regale de către Ludovic al Ungariei, pentru faptele sale de arme în războaie, el găsimu-și de altfel sfârșitul tot într-o luptă – la Vidin, în 1365), Dragomir despre care se spune că ar fi fost unul din fiii lui Sas-Vodă (urmașul lui Dragoș la tronul Moldovei).

Până la începutul secolului al XV-lea, Dragomireștii a aparținut Voievodatului Maramureșului, ultimul voievod fiind Balc, mort în anul 1403, după care ținutul va deveni comitat și va fi condus de un rege străin, iar cnezatele se vor împărți în patru ierașe, Dragomireștii intrând în componența ierașului de sus (Valea Izei și Valea Vișeuului). Stăpânirea maghiară aducând multe nedreptăți, mireștenii s-au alăturat, de-a lungul timpului, amplelor revolte din Ardeal: răscoalei lui Gheorghe Doja (1514), apoi haiducilor lui Grigore Pinteș și răscoalei curuților (susținători ai reformelor pe care dorea să le impună Francisc Rákóczi al II-lea), revoluției din 1848, luptând în armata lui Iancu, dar și local, împotriva trupelor de honvezi și a gărzilor naționale maghiare; cu puțini ani înainte de Unire, intelectualii de aici contribuie la înființarea despărțământului Vișeu-Iza al Astei (20 august 1911), sub președinția preotului greco-catolic al Dragomireștii, Emil Bran (despărțământul Vișeu-Iza va funcționa până în 14 iunie 1914, când secțiile Iza și Vișeu se vor separa, iar Dragomireștii va aparține secției Iza, sediul acestei secții fiindu-se în continuare la Dragomirești); o revoluție de amploare, la care au aderat și mireștenii, a avut loc în primăvara lui 1918, când muncitorii forestieri din mai multe localități au luat în stăpânire Vișeu de Sus, împărțind alimentele și îmbrăcăminte trimise de stat ca ajutoare în criza de război, produse care nu fuseseră distribuite echitabil de către autoritățile locale. La Dragomirești a existat și o puternică propagandă unionistă, iar după constituirea Consiliului Național Român Central (31 octombrie 1918), s-a înființat la Dragomirești Consiliul Național Român Comunal, avându-l președinte ales tot pe Emil Bran; la 22 noiembrie același an, o delegație de mireșteni condusă de Emil Bran a fost prezentă la Sighet, unde s-a ales Sfatul Național Comitatens (între membrii căruia a fost ales și Emil Bran) afiliat Sfatului Național Român cu sediul la Arad; la 27 noiembrie, o delegație din Dragomirești a participat la adunarea electorală a Cercului Vișeu-Iza ținută la Vișeu de Jos, pentru alegerea a cinci delegați pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, între cei cinci fiind votați doi mireșteni: Emil Bran și Alexiu Dragomir (acesta din urmă fiind înlocuit ulterior cu altcineva); după proclamarea Marii Uniri, la Dragomirești s-a lucrat entuziast pentru îndeplinirea hotărârilor de la Alba Iulia, mireștenii fiind prezenți întotdeauna cu reprezentanți la marile adunări de la Sighet. În 1919, la Dragomirești aflându-se sediul oficiului pretorial al cercului electoral, s-a sfințit aici drapelul românesc, organizându-se cu ocazia aceasta o impresionantă ceremonie. A venit și al Doilea Război Mondial, iar după abuzivul dictat de la Viena, Dragomireștii aflându-se în partea „cedată”, mulți mireșteni s-au refugiat în România. După război, când începuse să se instaureze regimul comunist, la Dragomirești s-a constituit un puternic grup de rezistență anticomunistă, condus de Ion Ilban și format din 38 de persoane (țărani, muncitori, intelectuali, elevi, studenți, comercianți), între care și trei femei; deși descoperit în 1949, grupul nu a putut fi prins, s-a ascuns în Munții Țibleș, unde a fost hărțuit de

securiști, din mai 1949, până în octombrie 1950, când, pentru a-și salva familiile de represiunile sălbatice la care fuseseră supuse, grupul s-a predat, după care toți cei 38 au fost anchemati și condamnați la ani grei de închisoare, în afară de Ilie Zubașcu, omorât în timpul anchemetelor, iar dintre ceilalți, unul mort la canal (țăranul Țicală Vasile a Lupului) și altul împușcat la Jilava (studentul medicinist Vlad Vasile a Petrii). Anticomuniști condamnați la închisoare au fost încă doi mireșteni, judecați însă în alte orașe. S-a creat în 1962, cu forța, CAP-ul și oamenii s-au supus de nevoie, orientându-se tot mai mult spre activități industriale, însă cu regimul nu s-au împăcat niciodată. În 1987, la sfârșitul lunii noiembrie, doi mireșteni au anticipat executarea din '89, făcând, simbolic, prohodul lui Ceaușescu. Încă din ianuarie 1990, în Dragomirești se desființează CAP-ul, oamenii își redobândesc terenurile; mulți din cei plecați la oraș, pensionându-se sau devenind șomeri, revin în Dragomirești, comerțul și meșteșugurile se reorganizează, sunt reînființate instituțiile din perioada interbelică, astfel că localitatea redevine centru juridic, administrativ, economic și sanitar pentru Valea Vișeuului. Prin Legea 332 din 8 iulie 2004, comuna Dragomirești este declarată oraș.

ECONOMIA

Ocupațiile mireștenilor sunt agricultura, pomicultura, legumicultura (pentru nevoile familiei), creșterea animalelor (oi, bovine, porci, cai) și a păsărilor de curte (gâini, rațe, găște, curcani), albinăritul, exploatarea lemnului (ocupație sezonieră la început, în timp devenind permanentă, butinarii de aici ajungând să fie vestiți în tot Maramureșul), și prelucrarea lui (mai mult în sezoanele cu munci agricole puține), mineritul (locuitorii de aici lucrând din timpuri vechi în minele de sare din zonă), prelucrarea metalelor, prelucrarea fibrelor textile (indeletnicire exclusivă a femeilor) și, ocazional, vânătoarea și pescuitul.

ACTIVITATEA CULTURALĂ

La sugestia studentului Emil Al. Micle, învățătorul și publicistul Ion Berinde, inspector-șef școlar al județului, reușește în anul 1935 să înființeze în Dragomirești **Biblioteca „Vasile Pârvan”**. Creată dintr-o inițiativă particulară și dotată prin donații, a ajuns să fie o adevărată bibliotecă, cu un fond de aproximativ 600 de volume (număr impresionant pentru o bibliotecă sătească din vremea aceea), multe din ele valoroase, puse la dispoziția intelectualității satelor de pe Iza, dar și a țăranilor șiuitori de carte. Printre primii donatori au fost înșiși Ion Berinde și Emil Al. Micle și au urmat nume ilustre, ca Sextil Pușcariu, Theodor Capidan, Emil Racoviță, Alecu Procopovici, Cezar Petrescu, acestui demers alăturându-i-se și unele redacții – redacția ziarului „Adevărul” din București, de exemplu. „Graiul Maramureșului”, care în prima lui serie apărea la Sighet, a publicat în câteva numere din 1935 și 1936 liste cu numele donatorilor. Biblioteca deținea și colecții ale unor publicații periodice. În timpul războiului, fondul de documente s-a risipit, nemairămânând nimic din el.

Grupul folcloric „Dragomireștenele” format din 32 de femei, condus de Anuța Țirlea, s-a remarcat prin participarea la Festivalul Național „Cântarea României”, ocupând locul IV, cu prezentarea unei suite de obiceiuri respectând ordinea firească a principalelor evenimente ale vieții (nașterea, botezul, nunta), dar incluzând în program și alte obiceiuri (adunatul nepoatelor, claca).

Ansamblul de femei „Izvorul Izei” și-a început activitatea în anul 1965, sub îndrumarea folcloristului Nicoară Timiș.

În cei 40 de ani de activitate a realizat numeroase spectacole cu prezentare de datini și obiceiuri practicate numai de către femei. Pe lângă spectacolele „Botejune pe Iza”, cu care a obținut premii importante la concursuri naționale și internaționale, și „Strânsul nepoatelor”, mai amintim: „De ursât” – spectacol cu obiceiuri practicate de fete la anumite sărbători de peste an, „Horea miresei”, „Datini și muncă”, prezentând îndeletniciri

ale femeilor, „Cămeșa ciumii”. După Nicoară Timiș, ansamblul i-a avut la conducere pe Mihai Bodnar și Ion Font.

La inițiativa folcloristului Nicoară Timiș, fiu al satului, începând cu anul 1996, are loc **Festivalul tineretii „Câte flori**

pe Iza-n sus”, de regulă ținându-se de Duminica Tomii. Participă ansambluri și grupuri folclorice, formate în general din tineri și foarte tineri, chiar copii, care își prezintă costumele populare tradiționale și obiceiurile moștenite de la bătrâni.

Ansamblul de copii cu vârste cuprinse între 7-14 ani, al Școlii cu clasele I-VIII „Liviu Rebreanu” Dragomirești, instruiți

de profesoara de muzică Anuța Hunyadi, are o vastă activitate de promovare a obiceiurilor specifice zonei printr-un bogat repertoriu de cântec și joc.

Din activitatea Astrei

Prin înființarea despărțământului Iza-Vișeu al Astrei, ia avânt activitatea de culturalizare a românilor (care în acea vreme erau obligați să învețe în limba maghiară) și de stimulare a sentimentului național. Mentorii au fost Emil Bran, avocatul dr. Gavril Iuga din Vișeu de Sus și folcloristul Ion Bîrlea. Prin 1934, din inițiativa lui Gheorghe Cosma, sub egida Astrei iau ființă două coruri: unul format din intelectuali, și altul din țărani, ambele conduse de A. Rûbl. În anul 1946, învățătorul Ion Ofrim pune bazele primului cor mixt, pe patru voci, care va da spectacole în localitate, va participa la concursuri, va susține programe artistice în satele vecine. Pe parcursul celor șapte ani cât a stat în fruntea corului, Ion Ofrim a reușit o performanță meritorie, cucerind, în 1952, locul al treilea în raionul Vișeu la cel de-al doilea concurs. După plecarea lui Ofrim, corul este preluat de profesorul Tiberiu Ilnițchi, care va îmbogăți repertoriul cu cântece populare locale. În anul 1958 corul se dezmembrează, iar locul său este luat de un grup feminin, care va fi premiat la mai multe festivaluri naționale, în 1969 obținând premiul Muzeului Satului (condus atunci de profesorul Mihai Bodnar); din 1977, formația este instruită de Nicoară Timiș, directorul Centrului Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, sub conducerea căruia, la trei ediții ale Festivalului Național „Cântarea României”, grupul cucerește premiul I pe țară și titlul de laureat.

ÎNVĂȚĂMÂNT

În Dragomirești există un învățământ de lungă tradiție, prima școală confesională fiind înființată aici în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. În 1787 se organizează învățământul obștesc, cu limba de predare maternă, figurând pe lista de recensământ din Dragomirești 79 de copii de școală de 7-14 ani (41 de băieți și 38 de fete), localnicii întreținând în paralel și o școală primară care își ținea cursurile prin casele oamenilor, sigur, ambele fără personal didactic calificat, cu puțini copii care le frecventau, desfășurându-și activitatea în localuri improprii și fără o bază materială didactică propriu-zisă. De atunci, până azi, școala și învățământul preșcolar din localitate au cunoscut un curs ascendent (în 1985, de exemplu, erau încadrate șapte educatoare, nouă învățători, 18 profesori și un director, plus personal TESA), astfel încât de-a lungul timpului localitatea a putut să dea un număr important de intelectuali specializați în diverse domenii. În anul 2000, Școlii Generale Dragomi-

rești i se atribuie numele „Liviu Rebreanu”. În prezent, se numește Școala de Arte și Meserii „Liviu Rebreanu”.

OBIECTIVE TURISTICE, BISERICI, AȘEZĂMINTE MONAHALE

Biserica Ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a fost construită din zid, după planul unui arhitect italian, în anii 1905-1909, iar târnosirea s-a făcut în 1922.

Biserica Ortodoxă cu hramul „Sfinții Români”, construită din lemn de brad, în stil maramureșean, de către meșterul Grigore Hotico din Ieud și fiul său Vasile împreună cu echipa lor; biserica este așezată pe locul unde a funcționat „Biserica orântarilor”. Piatra de temelie a noii construcții s-a pus în 23 martie 2008, de către PS Iustin Sigheteanul însoțit de un sobor de preoți; lăcașul de cult a fost finalizat în iunie 2009 și s-a sfințit în 13 septembrie 2009, de către PS Episcop vicar al Maramureșului și Sătmarului Iustin.

Troița din marmură neagră ridicată în memoria eroilor martiri locali și sfințită de PS Iustin Sigheteanul.

Mănăstirea de călugări „Sfântul Prooroc Ilie”, cu două hramuri – „Sfântul Prooroc Ilie” (20 iulie) și „Nașterea Maicii Domnului” (8 septembrie), are date de pelerinaj când se țin aceste sărbători și de „Izvorul Tămăduirii”. Este situată la 45 km sud-est de Sighetu Marmației și la 33 km sud-vest de Vișeu de Sus. Biserica veche de lemn a fost construită în secolul al XVIII-lea (1722) și mutată în București la Muzeul Herăstrău. Biserica nouă (a doua) a fost construită în locul numit „Valea Prihodiștii” de monahul Pimen Moldovan, între anii 1926-1927, dar a fost mistuită de foc în anul 1949. A treia biserică din lemn a fost ridicată la „Arinii Runcului”, în vatra localității, de către enoriași, împreună cu preotul Nuțu Codrea, între anii 1951-1957. În anul 1990, ieromonahul Sofronie Perța de la Mănăstirea Toplița a constituit obștea călugărească în jurul acestei biserice. Arhitectura și decorațiile sunt simple; biserica nu este pictată. Casa cu paraclis a fost ridicată în anul 1993, iar icoana de lemn din secolul al XVII-lea a Macii Domnului cu Pruncul, considerată ca fiind făcătoare de minuni, a fost descoperită în cenușa incendiului din anul 1949. Este singura icoană care a supraviețuit incendiului din anul 1949 care a devastat în totalitate vechea vatră monahală a Dragomireștiului, numită Prihodiște.

Biserica Greco-Catolică Dragomirești, aflată sub ocrotirea Sfântului Ioan Botezătorul realizată de o echipă de meșteri lemnari din Ieud, conduși de renumitul restaurator Hotico Găvrilă Herenta, a fost sfințită pe data de 24 iunie 2000, de Sânziene.

Muzeul Țărăncii Române. În anul 1973 a luat ființă în comună un atelier de țesut covoare realizate la *tiarele* nelipsite la acea dată din vreo casă. Astfel s-a reușit să se facă cunoscute covoarele de Dragomirești, tradiționalele cergi și țesături pentru gube. Astăzi, muzeul este unul dintre punctele de mare atracție ale localității, fiind amenajat într-o casă țărănească construită în anul 1722, ridicată din piatră, lemn rotund și chirpici. Gardul din împletituri care împrejmuește curtea casei și poarta mare din lemn, pe care sunt sculptate câteva versuri, sunt, de asemenea, specifice zonei. În curtea casei se află un pom „împodobit” cu oale și blide viu colorate (ceea ce în alte zone se numește „prepeleac”). Mobilierul principal din casa-muzeu este „cuptiorul”, folosit în special la gătit, dar și ca sursă de încălzire sau pentru a

culca copiii mici. Pe „cuptior” stă așezat „ticlăzăul” sau călcătorul cu cărbuni, precum și alte ustensile folosite în casă. Deasupra patului stă „ruda” pe care este pusă zestrea fetei înainte de a se mărita, aceasta constând din: „perini” frumos brodate, „șoluri” țesute în război, „lipideuri” de cânepă, și „cergi” țesute din lână. Sunt expuse, de asemenea, numeroase costume populare, specifice Văii Izei, compuse din: „chemeșe” (câmașă), „chieptar” (ilic), „sumne” (fuste), „zadie” (șorțuri țesute manual), „gaci” (pantaloni largi bărbătești) și opinci. Muzeul este vizitat în fiecare an de numeroși turiști, atât din țară cât și din străinătate.

PERSONALITĂȚI

VASILE BIZĂU, episcop greco-catolic, născut la 14 octombrie 1969 în Dragomirești; a primit hirotonie întru episcopat la Catedrala „Sfânta Treime” din Blaj, la 16 decembrie 2007.

ION BURNAR (24 octombrie 1947, Dragomirești – 20 octombrie 2010, Cluj-Napoca), poet, publicist, membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1990), al Asociației Ziariștilor Români și al Societății „Académie sans frontières” din Paris; licențiat în filologie, profesor la școli din Borșa și Baia Mare, instructor cultural, profesor asociat al Universității de Nord Baia Mare. A condus Cenaclul literar „Vasile Lucaciu” din Cicărlău, și este unul din inițiatorii Festivalului Național de Creație Literară „Vasile Lucaciu”, care se desfășoară tot în Cicărlău.

MARIA CICIOC, creatoare de covoare tradiționale, este coordonatoarea atelierului în care lucrează 40 de femei din sat, folosind tehnici tradiționale de țesut și vopsit fibrele în culori vegetale.

ELISABETA FAICIUC (născută Dobozi, la data de 16 octombrie 1944 în Dragomirești), profesoară de limba și literatura română, bibliotecar-cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca.

IOAN GHERHEȘ, inginer, născut pe data de 13 noiembrie 1953 la Dragomirești, profesor asociat la Centrul Universitar Nord, Legislație de Mediu, reprezentantul României la NATO/CCMS studiu-pilot de „Evaluarea tehnologiilor demonstrate și noi pentru tratarea și curățirea apelor subterane și a solurilor contaminate” și „Prevenirea și remedierea problemelor în sectoarele industriale”.

FLORICA IUGA, poetă, născută în data de 19 martie 1971, în Dragomirești.

GAVRILĂ IUSCO, medic, născut la 25 mai 1898, preocupat și de medicina tradițională populară; între anii 1917-1923 a urmat cursurile Facultății de Medicină din Cluj, unde a obținut diploma de doctor în medicină; și-a început activitatea de medic chiar în comuna Dragomirești; a făcut parte din grupul de partizani anticomuniști din satul lui natal și a fost condamnat la închisoare.

IONIȚA IUSCO, interpretă de muzică populară, născută la 17 mai 1986, membră a Ansamblului folcloric „Mara” de pe lângă Casa de Cultură Sighetu Marmației. A obținut marele premiu la Festivalul-concurs „Floare mândră de pe Iza”.

VASILE OFRIM, zis Motrea, luptător anticomunist în grupul celor 38 de partizani refugiați în Munții Țibleș, s-a năs-

cut în anul 1928 în Dragomirești. La doar 20 de ani a intrat în organizația anticomunistă a fraților Popșa din Sighetu Marmăției. În anul 1959 este judecat la Tribunalul Militar din Cluj și condamnat la 17 ani de închisoare, pentru „uneltire contra ordinii sociale și apartenență la o organizație contrarevoluționară”. A încetat din viață în 5 aprilie 2011, la vârsta de 85 de ani.

GHEORGHE ȚIPLEA, jurist și poet, născut în Dragomirești la 30 septembrie 1933, președinte al Cenaclului literar „Andrei Mureșanu” din Vișeu de Sus (m.: 2007).

ILEANA ZUBAȘCU (căsătorită Cristescu), originară din Dragomirești, născută în 7 ianuarie 1950, profesoară de limba și literatura română, predând în Sighetu Marmăției, poetă, membră a Cenaclului literar „Alexandru Ivasiuc” din Sighetu Marmăției.

ION ZUBAȘCU, născut în 18 iunie 1948 în Dragomirești, profesor de limba și literatura română, poet, publicist, culegător de folclor, interpret de muzică folk, actor de cinema, scenarist, consultant științific (în domeniul filmografiei); autor al câtorva volume de poezii; distins cu mai multe diplome și premii.

VASILE și MARIA ZUBAȘCU, interpreți de muzică populară. Au participat la numeroase festivaluri-concurs de folclor, de unde s-au întors mereu cu premii, cum ar fi: „Narcisa de Aur” (Costești – Argeș), premiul special al juriului, „Pe deal la Teleormănel” (Alexandria), Premiul III la „Alutus” – Râmnicu Vâlcea, Marele premiu „Șezătoarea” (Fălticeni), Premiul I „Alină-te dor, alină” (Cicârlău), Premiul I „Mara muzical” (Vadu Izei), Premiul special al juriului la concursul „Familii muzicale” (Brăila), Premiul I la „Floare mândră de pe Iza” (Șieu).

Bibliografie selectivă

Ardelean, Gavriș. „Tradițiile românilor” la Dragomirești. Graiul Maramureșului, 15, nr. 4007, 9 iunie 2003, p. 2.

Ardeleanu-Pruncu, I. Căminul cultural Dragomirești la umbra fostelor succese. Pentru socialism, 24, nr. 6245, 1 martie 1974, p. 2.

Băințan, Valentin. Arta corală din Maramureș. Baia Mare, 1982, p. 11, 12, 24, 35, 88, 101, 118, 171, 193, 196, 225, 226, 275, 324, 447.

Bârsan, Gabriel. Hramul Mănăstirii „Sfântul Prooroc Ilie” Dragomirești. Glasul Maramureșului, 9, nr. 2523, 22 iulie 2005, p. 4.

Bellu, Ștefan. Grupul folcloric din Dragomirești : premiul special al Muzeului Satului. Pentru socialism, 19, nr. 4880, 1 octombrie 1969, p. 1-2.

*** Biblioteca publică „Vasile Pârvan” din Dragomirești. Frontul Maramureșului, 6, nr. 1155, 6 aprilie 1940, p. 1.

Bilțiu, Pamfil. Creaoare de frumos : Maria Cicioc, țesătoare de șterguri din Dragomirești. Pentru socialism, 23, nr. 5916, 1973, p. 2.

*** Biserica din Dragomirești, Maramureș. Datini, nr. 1-2, 1996.

Boiciuc Rogneanu, Vasile. Familie de rapsozi populari din Dragomirești. Graiul Maramureșului, 16, nr. 4344, 15 iulie 2004, p. 9.

Bodea, Ștefan. Băile Dragomirești au nevoie de tămăduiri. Pentru socialism, 18, nr. 4462, 30 mai 1968, p. 2.

Borodi, Vasile. Dragomireștii de azi. Pentru socialism, 12, nr. 2226, 12 martie 1961, p. 3.

În anul 1961 existau 16 săli de clasă și 16 cadre didactice. În fiecare clasă sunt peste 30 de elevi. Există o grădiniță pentru copiii țăranilor. La noul cămin cultural locuitorii se întâlnesc în fiecare seară. Echipele culturale prezintă bogate programe artistice. Tot aici, de trei ori pe săptămână rulează diferite filme. Există peste 110 aparate radio. Asistența medicală era asigurată de un spital mixt rural, la care lucrează 12 cadre cu pregătire sanitară medie și 5 medici. Spitalul este dotat și cu un aparat Röntgen, cabinet stomatologic etc.

Burnar, Ion. De Duminica Tomii a avut loc Festivalul Primăverii din Dragomirești – intitulat „Câte flori pe Iza-n sus”. Informația zilei de Maramureș, 7, nr. 1689, 17 aprilie 2007, p. 9.

Burnar, Ion. Dragomireștențele mele dragi. Informația zilei de Maramureș, 4, nr. 921, 12 octombrie 2004, p. 5.

Burnar, Ion. Dragomireștii cultural, înaintea orașului. Informația zilei de Maramureș, 4, nr. 843, 13 iulie 2004, p. 5.

Burnar, Ion. La Dragomirești: „Câte flori pe Iza-n sus”. Informația zilei de Maramureș, 8, nr. 2015, 10 mai 2008, p. 7.

Burnar, Ion. La Dragomirești: „Câte flori pe Iza-n sus” : conservarea folclorului ca avuție națională. Informația zilei de Maramureș, 9, nr. 2307, 25-26 aprilie 2009, p. 7.

reș, 9, nr. 2307, 25-26 aprilie 2009, p. 7.

Burnar, Ion. Numeroși oameni politici și de cultură, la Festivalul Folcloric din Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 9, nr. 2312, 1 mai 2009, p. 9.

Burnar, Ion. „Dragomirești între tradiție și modernism” sau Biblia unei localități. Informația zilei de Maramureș, 8, nr. 2093, 9 august 2008, p. 7.

Burnar, Ion. Maramureșul la Muzeul Satului din București. Informația zilei de Maramureș, 4, nr. 825, 22 iunie 2004, p. 5.

Burnar, Ion. Unicate arhitectonice la Muzeul Satului din București. Informația zilei de Maramureș, 8, nr. 1915, 12-13 ianuarie 2008, p. 7.

Codrea, Petre. Dragomirești în sărbătoare. Opinia, 2, nr. 221, 2 septembrie 1998, p. 1.

Condrat, Alina. Belgieni la festivalul folcloric de la Dragomirești. Glasul Maramureșului, 5, nr. 1229, 20 aprilie 2001, p. 2.

Condrat, Alina. Horile „coconilor” au ademenit primăvara : la festivalul din Dragomirești. Glasul Maramureșului, 8, nr. 2136, 19 aprilie 2004, p. 3.

Condrat, Alina. Nuntă ca și acum un veac : la Festivalul „Tinerete și ecologie – Câte flori pe Iza-n sus” de la Dragomirești. Glasul Maramureșului, 8, nr. 2137, 20 aprilie 2004, p. 8-9.

Condrat, Alina. Tradiții reînviată la Dragomirești : Festivalul „Câte flori pe Iza-n sus” la cea de-a XI-a ediție. Glasul Maramureșului, 10, nr. 2756, 1 mai 2006, p. 4.

Corniță, Constantin. Sociologia folclorului. Ciclul vieții și riturile calendaristice în obiceiurile de peste an : (investigare socio-folclorică în localitățile Ungureni, zona Lăpuș și Dragomirești, zona Maramureș) : lucrare metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I. Cluj-Napoca, 1984.

Covaci, Emil. Dragomirești cu fața spre oraș. Pentru socialism, 28, nr. 6703, 13 mai 1977, p. 1.

Cozmuța, Augustin. Satul într-o monumentală monografie. Graiul Maramureșului, 10, nr. 2538, 15-16 august 1998, p. 4.

Dan, Paula. Dragomirești, orașul nimănui? Graiul Maramureșului, 20, nr. 5432, 31 ianuarie 2008, p. 1, 4.

*** Dicționar enciclopedic : vol. 2 : D-G. București : Editura Enciclopedică, 1996, p. 130.

Dragomir, Ignat. Hram și festival la Dragomirești. Glasul Maramureșului, 9, nr. 2459, 9 mai 2005, p. 10.

- Drăguș, Vasile.** Dicționar enciclopedic de artă medievală românească. București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 131.
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Cultul pentru carte în lumea satelor : Dragomirești (Maramureș) : (II). Bibliotheca septentrionalis, 3, nr. 1 (5), p. 30.
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Dragomirești 2001. Cluj-Napoca : Toderescu, 2001.
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Dragomirești 2001. Partea 2: Cântarea morților (culegere de folclor funebru).
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Dragomirești (Maramureș) între tradiție și modernism. Cluj-Napoca : Limes, 2008.
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Dragomirești – străveche vatră maramureșeană. Cluj-Napoca : Editura Dragoș Vodă, 1998.
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Sistemul de denotație personală în localitatea Dragomirești. Studii și cercetări de onomastică (Craiova), 3, nr. 1-2, 1996.
- Faiciuc-Dobozi, Elisabeta.** Toponimia comunei Dragomirești. Studii de onomastică, 4, 1987, p. 300-322.
- Florescu, Radu ; Daicoviciu, Hadrian ; Roșu, Lucian.** Dicționar enciclopedic de artă veche a României. București, 1980, p. 138.
- Gava, Vasile.** Ulițele – străzi cu renume : Dragomirești. Graiul Maramureșului, 17, nr. 4808, 17 ianuarie 2006, p. 10.
- Gherman, Vasile.** 10 ani de la resfințirea Bisericii Ortodoxe din Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 10, nr. 2605, 16 aprilie 2010, p. 7.
- Gherman, Vasile.** Episcopii Justinian și Iustin s-au aflat la Mănăstirile din Dragomirești și Dealu Mare : de Sfântul Ilie. Informația zilei de Maramureș, 5, nr. 1158, 21 iulie 2005, p. 16.
- Gherman, Vasile.** Finalizarea Unității Medicale din Dragomirești necesită încă 250.000 lei. Informația zilei de Maramureș, 7, nr. 1900, 21 decembrie 2007, p. 6.
- Gherman, Vasile.** La Mănăstirea Dragomirești există o icoană făcătoare de minuni. Informația zilei de Maramureș, 10, nr. 2688, 23 iulie 2010, p. 7.
- Gherman, Vasile.** Podul peste râul Baicu este finalizat : Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 4, nr. 959, 26 noiembrie 2004, p. 4.
- Gherman, Vasile.** Hram la Mănăstirea „Sf. Ilie” din Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 2, nr. 241, 19 iulie 2002, p. 9.
- Goja, Nicolae.** 37 de apicultori școliți la Dragomirești. Graiul Maramureșului, 17, nr. 4584, 25 aprilie 2005, p. 9.
- Inoan, Aurora.** Folclorul în Dragomireștiul de Maramureș. Almanahul Femeia, 1982, p. 82-85.
- Iuga de Săliște, Vasile.** Oameni de seamă ai Maramureșului : dicționar 1700-2010. Cluj-Napoca : Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 2011, p. 117, 118, 140, 141, 208, 457, 570, 571, 572, 583, 786, 856, 862, 951, 1093, 1094, 1129, 1130, 1134, 1138, 1139, 1142, 1174, 1194, 1217, 1223, 1229, 1254, 1256, 1257, 1264, 1301, 1314, 1323, 1324, 1385, 1396.
- *** Înființarea despărțământului ASTREI la Dragomirești. Transilvania, 44, nr. 4-5, 1913, p. 269.
- *** La festivalul „Câte flori pe Iza-n sus” au participat mii de oameni : duminică în Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 5, nr. 1096, 10 mai 2005, p. 8.
- Lăpușan, Șt.** Dragomirești, însemne contemporane. Pentru socialism, 24, nr. 6319, 10 septembrie 1974, p. 1, 6.
- *** Localitățile județului Maramureș. 1971, p. 154-156.
- Lucăcel, Ioana.** Comuna de bronz : Dragomirești încearcă să-și îndeplinească visul de a deveni oraș. Gazeta de Maramureș, 3, nr. 65, 8-14 martie 2004, p. 22.
- *** Maramureșul din cuvinte : antologie subiectivă de texte despre Maramureș din colecțiile Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”. Baia Mare : Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2011.
- *** Mic dicționar enciclopedic. București : Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 1204.
- Moldovan, Codreanu ; Istvan Dumitru ; Pop, Ioan.** Ghidul turistic al județului Maramureș. București : Algoritm Press, 1997, p. 112-114.
- Moldovan, Silvestru ; Togan, Nicolau.** Dicționarul numirilor de localități cu populație română din Ungaria. Sibiu, 1909, p. 85.
- Moldovan, Sorina.** Maramureșeanca, întruchiparea hărniciei la Muzeul Țărăncii din Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 9, nr. 2476, 10 noiembrie 2009, p. 8.
- Naț, Corin.** Un succes a fost cea de-a IX-a ediție a Festivalului „Câte flori pe Iza-n sus”. Graiul Maramureșului, 16, nr. 4271, 21 aprilie 2004, p. 3.
- Năsui, Florentin.** „Câte flori pe Iza-n sus” din oraș și alte sate au fost ninse și plouate! : Dragomirești. Graiul Maramureșului, 20, nr. 5512, 6 mai 2008, p. 10.
- Năsui, Florentin.** Câte flori pe Iza-n sus, mai că bruma le-a răpus! : Dragomirești. Graiul Maramureșului, 21, nr. 5811, 29 aprilie 2009, p. 10.
- Năsui, Florentin.** Câte flori pe Iza-n sus nu găsești nici în Apus! Graiul Maramureșului, 18, nr. 5191, 17 aprilie 2007, p. 9.
- Năsui, Florentin.** Câte flori pe Iza-n sus, zece ani nu le-a ajuns! : Dragomirești. Graiul Maramureșului, 18, nr. 4897, 3 mai 2006, p. 9.
- Năsui, Florentin.** Prin localitatea cu dragoste e lume! : Dragomirești. Graiul Maramureșului, 16, nr. 4276, 27 aprilie 2004, p. 9.
- Oneș, Corneliu.** Biblioteca publică „Vasile Pârvan” din Dragomirești. Bibliotheca septentrionalis, 12, nr. 1 (22), p. 39.
- Pascu, Ștefan.** Voievodatul Transilvaniei. Vol. 1. – ed. a 2-a. – Cluj-Napoca : Dacia, 1972, p. 154.
- Pascu, Ștefan.** Voievodatul Transilvaniei. Vol. 2. – Cluj-Napoca : Dacia, 1979, p. 122, 479.
- Pascu, Ștefan.** Voievodatul Transilvaniei. Vol. 3. – Cluj-Napoca : Dacia, 1986, p. 480, 489.
- Pârja, Gheorghe.** Dragomireștencele : premianți ai Festivalului „Cântarea României”. Pentru socialism, 28, nr. 6787, 19 august 1977, p. 1-2.
- Pârja, Gheorghe.** Dragomirești – Cântarea morților. Graiul Maramureșului, 13, nr. 3525, 1 noiembrie 2001, p. 2.
- Pârja, Gheorghe.** Dragomirești – o așezare a viitorului. Pentru socialism, 30, nr. 7388, 28 iulie 1979, p. 1.
- Pârja, Gheorghe.** Dragomirești – sub lumina a patru evenimente. Graiul Maramureșului, 11 mai 2000, p. 3.
- Pârja, Viorica.** Țesătoarele din Dragomirești. Pentru socialism, 37, nr. 9520, 17 iunie 1986, p. 1.
- Perța, Vasile (Sofronie).** Așezămintele monahale de la Dragomirești din Maramureș : lucrare de licență. Pitești, 2003.
- Peter, Gheorghe.** Ansamblul folcloric „Izvorul Izei” din Dragomirești va participa la un Festival Mondial de Folclor în Belgia. Graiul Maramureșului, 10, nr. 2657, 5 ianuarie 1999, p. 1.
- Peter, Gheorghe.** Duminică a fost sărbătoare : la Dragomirești. Graiul Maramureșului, 19 august 1998, p. 2.

- Peter, Gheorghe.** Nivelles – Dragomirești – 15 ani : o relație sta-tornică, de invidiat. Graiul Maramureșului, 17, nr. 4635, 24 iunie 2005, p. 8.
- Peter, Gheorghe.** Un nou număr din periodical „Dragomirești”. Graiul Maramureșului, 18, nr. 5083, 6 decembrie 2006, p. 2.
- Pop, Ioan.** Eveniment inedit la Dragomirești. Opinia, 2, nr. 221, 2 septembrie 1998, p. 1.
- Pop, Ramona-Ioana.** Dragomirești orașul tânăr cu vise multe. Graiul Maramureșului, 17, nr. 4502, 19 ianuarie 2005, p. 8.
- Pop, Ramona-Ioana.** Muzeul Țărăncii Române, unicat de Mara-mureș. Graiul Maramureșului, 7, nr. 4508, 26 ianuarie 2005, p. 8.
- Popa, Radu.** Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea. – ed. a 2-a. București : Editura Enciclopedică, 1997, p. 23, 76, 85, 88, 90, 95, 145, 174, 178, 217.
- Popescu, Ioan J.** Primul ghetou pentru evrei a fost deschis în Dragomirești : în teritoriile ocupate de trupele hitleriste. Informația zilei de Maramureș, 7, nr. 1688, 16 aprilie 2007, p. 5.
- Popovici, Miron.** Despre atelierul de țesut covoare din Dragomi-rești. Pentru socialism, 29, nr. 7159, 1 noiembrie 1978, p. 2.
- Prodan, David.** Iobăgia în Transilvania în secolul al XVIII-lea. București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1986-1987. Vol. 1: Supușii, p. 4, 5, 87, 144, 217, 218, 516; Vol. 2: Stăpânii, p. 157.
- Roman, I.** Carte despre Dragomirești. Graiul Maramureșului, 10, nr. 2548, 27 august 1998, p. 2.
- Sabău, Angela.** Artă și tradiție la Dragomirești. Informația zilei de Maramureș, 11, nr. 3278, 4 iulie 2012, p. 16.
- Sabău, Angela.** Festivalul „Câte flori pe Iza-n Sus” din orașul Dragomirești păstrează vie tradiția portului popular. Informația zilei de Maramureș, 10, nr. 2922, 2 mai 2011, p. 8-9.
- Socolan, Aurel.** Circulația cărții românești până la 1850 în județul Maramureș. Baia Mare, 2005, p. 23, 33, 38, 41, 43, 44, 46, 50, 51, 66, 91, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 217, 218.
- Suciu, Coriolan.** Dicționarul istoric al localităților din Transilva-nia. Vol. 1. București : Editura Academiei, 1967.
- ***** Sute de credincioși au participat la hramul Bisericii din Dra-gomirești. Informația zilei de Maramureș, 2, nr. 483, 9 mai 2003, p. 8.
- Ștef, Dorin.** Dragomirești, o bornă de hotar : în chestiunea mono-grafiilor satești. Glasul Maramureșului, 12, nr. 3467, 30 august 2008, p. 7.
- Ștef, Dorin.** Istoria folcloristicii maramureșene. Baia Mare : Editu-ra Ethnologica, 2006, p. 11, 17, 32, 64, 110, 113, 169, 174, 188, 190, 204, 211.
- Temian, Laura ; Marinescu, Otilia ; Brezovszki, Ana-Maria.** Autori maramureșeni : dicționar biobibliografic. Baia Mare : Um-bria, 2001, p. 99, 191, 289, 542, 567, 568.
- Timiș, Nicoară.** A plecat Nănașa...! Graiul Maramureșului, 21, nr. 5715, 5 ianuarie 2009, p. 18.
- Timiș, Nicoară.** Muzeul Țărăncii la ceas aniversar : îndemn la neuitare. Graiul Maramureșului, 16, nr. 4267, 16 aprilie 2004, p. 8.
- Timiș, Nicoară.** Reflecții pe marginea Festivalului „Tinerete și Ecologie”. Informația zilei de Maramureș, 2, nr. 498, 27 mai 2003, p. 7.
- Vlasie, Mihai.** Drumuri spre mânăstiri : ghidul așezămintelor monahale ortodoxe din România. – ed. a 8-a. – București, Sophia, 2003, p. 240-241.
- Zubașcu, Ion.** Cartea morților din Dragomirești. Viața Româ-nească, 104, nr. 6-7, iun.-iul. 2009, p. 222-228.

Folclor din Dragomirești

Sus, în vârvu muntelui
Sunt tustrei
Păcurărei
Cu oile după ei.
Pă cel mnic că l-o mânat
Să întoarne oile.
Și gre lege o pțicat:
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre fărtaie.
Și el numa ș-o străgat:
– Ei, tu, frățiorii mei,
De s-a-ntâmpla eu să mor
Voi pă mine mă-ngropaț
În strunguța oilor,
În locul gălețâlor,
În târcuțu mneilor.
La pțicioare
Să-mi puneț trâmbdița
Și la căpuț fluieru:
Vânt călduț când s-a sufla
Trâmbița s-a trâmbița,
Fluieru s-a fluiera,
Când or sufla vânturi grele –
Da' mni-a tra' una cu jele.

(Colecția *Augustin Micu. Memoria Ethnologica*, nr. 8-9, iul.-dec. 2003, p. 933)

S-A ÎNTÂMPLAT ACUM 50 DE ANI. MARAMUREȘUL ARTISTIC

Extrase din articole ale ziarului „Pentru socialism”

Laviniu ARDELEAN

Duminică 5 iulie 1964 – Corul din Seini la 75 de ani

Înființat în anul 1889, corul din Seini împlinește 75 de ani de existență. Faptul este consemnat într-un act ce se află în una din arhivele comunei, unde se arată că primul lui dirijor a fost învățătorul Ioan Cionca. În anul 1891 acest cor cânta în deplasare la Șișești, având în repertoriu, printre altele, „Latina ginta” de Vasile Alecsandri. Înființarea corului, „cu multă osteneală”, era salutată cu deosebită satisfacție, marcând atunci o treaptă în dezvoltarea culturală a seinenilor, alături de școala cu un singur învățător, organizată după sistemul monitorial.

Duminică 16 august 1964 – Artiștii maramureșeni pe scena finalei concursului

Vineri, Teatrul C.C.S. din capitală a găzduit cea de-a 5-a zi a entuziastei întreceri a celor mai bune formații artistice de amatori de la orașe și sate, în faza finală a celui de-al VII-lea concurs pe țară.

Dimineața s-au prezentat în fața juriului și a unui numeros public reprezentanții folclorului maramureșean. Au susținut spectacole corul și orchestra Sindicatului din învățământ din Satu Mare și corul Căminului Cultural din Ardușat. Tradițiile dansului din această parte a țării au fost aduse în lumina rampei de formațiile Întreprinderii orașenești mixte și a Cooperativei „Gutinel” din Baia Mare, Casei raionale de cultură din Negrești, căminelor culturale din Mireșu Mare și Curtuișu Mare.

NECÂNTATELE IMNE

(fragment)

PAUL Antoniu

MOTTO: *Străini de inima noastră / Pe vâile acestea / Nu și-au găsit așezări niciunii*
(din volumul *Imnele Maramureșului* de Ioan Alexandru)

Amintiri, amintiri... Ne-am cunoscut la Cluj, la vremea... „primelor iubiri” (*Primele iubiri* – titlul volumului de versuri al lui Nicolae Labiș). Ioan Alexandru (Șandor, pentru prieteni) era încă elev de liceu, iar eu încă pe drumul pavat cu vise spre luminile rampei. Sărăcia ne-a apropiat și ne-a stat la temelie fărâșiei. Iarna-vara, în buzunarul de dinăuntru al vestonului de uniformă (pe care o avea din clasa a VIII-a) purta un caiet dictando cu ultimele sale poezii trecute pe curat. „Na și citește-mi-o pe asta, ultima, și să-mi spui sincer dacă-ți place”... îmi zicea adesea pe unde mă prindea, fie în cabina figuranților la Opera din Cluj (eram colegi de figurație – din asta trăiam), la cantină între felul unu și doi sau chiar la colț de stradă. Îi plăcea cum i le citeam: „cu glas blând, cu intonații potrivite, dar și cu mare simțire”, precum ținea să mă laude. Într-o zi mi-a spus așa, tam-nisam: „Eu sper să ajung un mare poet, iar tu cu siguranță vei fi un actor teribil. Amin!” Apoi, tăcuți, ne-am grăbit pașii spre Operă, căci ora începerii spectacolului se apropia, iar iluștrii noștri „colegi” de scenă (Luci Stănescu, Ion Piso, David Ohanesian, dar și alții) ne așteptau să le purtăm trena.

Ioan Alexandru

Ne-am despărțit pe neștiutelea, la o răspântie apucând-o fiecare pe drumul lui. Anii au trecut, uitarea așternându-se molcom peste amintiri și peste lungul drum dintre noi. Volumul său de debut, intitulat „Cum să vă spun” (1964), l-am găsit întâmplător într-o prăvălie sătească de le valea Arieșului. În loc de Ioan Alexandru, pe coperta volumului numele autorului era Ion Alexandru. De ce? – l-am întrebat când ne-am întâlnit după o vreme. Mi-a răspuns cu vorbă rară și apăsată: „Mi-am schimbat numele după câteva apariții pentru că Ioan e nume de sfânt, iar Ion e nume de slugă”.

Prin ani, iubirea de Maramureș tot mai des i-a îndreptat pașii spre această „matcă primordială a Europei”, cum ne-au considerat cercetătorii în materie de tradiții și istorie. În câteva din aceste vizite mi-a onorat familia și casa trecându-mi pragul. Până după miez de noapte ascultam muzică, sporovăiam vrute și nevrute, depănam amintiri la nesfârșit, în fața paharelor cu vin roșu. Din rafturile bibliotecii mai scoteam câte un volum cu „Imne...”, din care eu citeam și pe care autorul îmi scria dedicații. Pe volumul „Imnele Maramureșului” mi-a scris: „Omului de teatru, iubitului meu frate Paul Antoniu – 11 iulie 88”. Înaintea numelui iscălit desena ceva ce semăna cu un potir. Smeritul prinos pe care i-l aduc înveșnicitului de la

Nicula acesta este. Iar pe tine, Bunule Părinte, rugămu-Te să-l iei sub ocrotirea Ta, căci mult Te-a mai slăvit de-a lungul vieții, căile și poruncile tale urmându-le necontenit.

Pentru iubirea ce ne-a dovedit-o cu prisosință, nouă și acestor locuri înnobilate de-o istorie preamărită în Imnele sale, datori suntem, ca marelui bard să-i rostim numele cu smerenie, iar Imnelor sale să le găsim cântările potrivite, căutându-le printre cele de înălțare care ne-au rămas de la diecii stranelor sfintelor biserici.

ANDREIA BOTIȘ ȘI „DOINA LUI LUCACIU”

Vasile MORAR

Nu cred să fie mamă în lumea aceasta care să nu murmure lângă covata, lângă leagănul, lângă pătuțul pruncului înainte de-a adormi, un cântecel cât un murmur de izvor, cu care să tragă peste pleoapele mugurelui de om poijghița dulce a somnului.

Mă întorc în copilărie și-o aud pe mama. Ca o șoaptă de frunză îi era glasul. Ca un murmur de iarbă mângâiată de vânt. Dar mama nu abătea spre cântecelele de leagăn știute. Nu. Ea, săraca, nu avea vreme de finețuri

Foto: Gelu Dragoș („Izvoare codrene”)

melodice. Îmi căuta să mă adoarmă „Doina lui Lucaciu”, cum n-am mai auzit-o cântată până la Toamna Someșeană la Ulmeni, de către consăteana mea, Andreia Botiș. Toate în acele clipe absolut unice mi s-au răscolit în suflet. O furtună a anilor s-a stârnit, venind de departe spre mine. Pârjolea totul. Eu plângeam. Ce bine mi-a prins plânsul acela! Plângea cu mine copilăria și viața mea. Lumea prezentă încremenise.

Andreia... Plânge-o mierlă prin păduri... Și venea, of, of, oful care sfâșia sufletul sub brazde adânci de durere, de jale. Iată, descopăr acum cum inima mea a crescut cu jalea în ea. Rob îi Lucaci în lanțuri. Și vocea Andreiei mă chinuia, stârnea uragane de durere în mine. Dar, generoasă, nu mă lăsa acolo, în hău, nu mă părăsea.

„Nu fi, mierlă, supărată, / Nu-i robia ne-nctată.” Am avut multe bucurii în viață, dar nu cred s-o fi întrecut vreuna pe cea a descoperirii unei cântărețe autentice, profunde, de-o sensibilitate care o va duce departe.

Ea se numește Andreia Botiș. Rețineți, vă rog, acest nume. E numele mării cântărețe de mâine. Nu vă speriați de ce vă spun. Pentru mine, Andreia Botiș este acum o mare cântăreață. Azi. Pentru voi, ea va deveni mâine, dar mâinele acela e foarte aproape. Și va deveni azi, când o veți auzi cântând. Ea iubește până-n ultima coardă a inimii muzica, iar forța ei de-a transmite emoția depășește imaginația. Cei care iubesc folclorul – rădăcina noastră primordială – ascultați-o pe Andreia Botiș. O să îmi dați dreptate. Sufletul îmi strigă irezistibil: „Sărută mâna acestei fete! Sărută mâna unei artiste!” O fac cu mare bucurie.

Andreia Botiș și Nicolae Sabău

PETRE DULFU - ACUZAT DE... PLAGIAT

Vasile GAFTONE

În vara anului 1911, când Petre Dulfu se bucura de un imens prestigiu scriitoricesc, când era în floarea vârstei – 55 de ani – și al unui inepuizabil izvor „poporan” de creație originală și de prețuit traducător, încoronat cu trei premii ale Academiei Române, el era acuzat de plagiat!

Ziarul „Românul” din Arad¹ publica, în pagina 6, o știre sub titlul incitant: *Ucenicul „zilelor noastre”*, în care între altele, se scria:

„Cineva saltă de bucurie că l-a prins pe «Românul» în flagrant cu un plagiat, săvârșit de colaboratorul nostru Petre Dulfu. Iar vina plagiatului afirmativ, cui altuia putea să i se arunce în cărcă, decât numai directorului nostru, d-lui Vasile Goldiș?!

Să analizăm situația. Pretinsul *plagiat* e al d-lui Petre Dulfu, iar *vina* e a d-lui Goldiș. Iar *logica* unei întruchipări de vorbă în felul acestora, nu poate fi decât al... cui?

Desigur, al celui care a «descoperit» plagiatul și s-a făcut «judecător atât de drept (?) în chestiuni de morală în literatură», care, în petiția către redacție, afirma că e «un preot bătrân» și iscălea «Petru Popa din Oșorhei (Bihor)».

Petre Dulfu află despre această acuzație mai târziu, trimițând din București, „Românului” din Arad, o scrisoare, publicată integral în nr. 142/1911 sub titlul „PLAGIATUL”.

Este temeinic dovedit – cu multe alte cazuri în literatură, nu numai beletristică, ci și în cea științifică, istorică etc. – faptul că detractorii nu apar oriunde și oricând. Existența lor, de tristă „celebritate”, este strâns legată de existența valorilor de primă mărime. Detractorii mici – de tipul acestui preot Petru Popa din Oșorhei – atacă marile personalități, cum era și Petre Dulfu.

Deși nu era cazul, ardelean de rafinat bun-simț, Petre Dulfu a răspuns la acuzele aduse cu argumente fără puțință de tăgadă. Un mare scriitor ca el nu avea, practic, nevoie spre a fi apărat într-un astfel de „proces” inventat de plagiat. Cu toate acestea, în scrisoarea trimisă redacției „Românului”, el s-a autoapărat ca un strălucit pledant la „bara” unei instanțe morale publice.

Reținem, în acest sens, afirmații – unele in extenso – din petiția sa: *În nr. 131 al „Tribunei”, preotul Petru Popa găsește cu cale a se ocupa într-o scrisoare de povestirea mea poporană „Cătălina”, publicată în nr. 120 al „Românului” și are îndrăzneala să afirme, fără a dovedi prin ceva, că: de data aceasta eu n-am căutat inspirația „deadreptul la izvor” – la popor – cum făcusem cu «Isprăvile lui Păcală» și cu «Legenda Țiganilor», la «Blăstămul de mamă» al d-lui George Coșbuc, pe care l-am plagiat chiar și „în cele mai multe amănunte”.*

Dați-mi voie, domnule Redactor, să-i arăt preacinstiului preot că nu are dreptate. Adevărul este tocmai contrarul celor susținute de Sfinția Sa, și anume că: eu și de data aceasta mi-am luat inspirația de la izvor – de la popor – anume: dintr-o poveste din Ardeal. Iar cu poezia „Blăstăm de mamă” a d-lui Coșbuc, care își are subiectul tot din poveștile poporului, am făcut cunoștință abia acuma din urmă, după ce am văzut scrisoarea din „Tribuna”. Celelalte poezii ale d-lui Coșbuc, cari au apărut la București în volume mai mari, le-am citit și recitit demult, pe toate. Dar aceasta, care s-a tipărit în Sibiu, într-o broșurică, și pe care nu mi s-a întâmplat s-o văd la librăriile din București niciodată, îmi scăpase necetită.

Aflând însă de scrisoarea din „Tribuna” a prea cinstiului părinte, m-am dus îndată la un librar bucureștean și i-am cerut să-mi procure de la Sibiu „broșurica” despre care e vorba, ca să văd și eu ce e cu minciuna aceea de „plagiat”. Până să vie broșura însă, au trecut mai multe zile. Iată pricina pentru care am întârziat cu acest răspuns. Că a mai apărut, acum un an, și în „Lupta” o poveste (de d. Victor Eftimiu) al cărei fond este „identic” iarăși „cu cel din poezia domnului Coșbuc”, am aflat tot din scrisoarea părintelui Popa, fiindcă „Lupta” în ultimii doi ani eu n-o mai citeam.

Confruntând în sfârșit lucrarea mea cu a d-lui Coșbuc, am găsit în adevăr între ele unele asemănări de fond, forma e însă cu totul deosebită și proprie fiecăruia din noi. Ba sunt și mari deosebiri de fond: alt început, altă încheiere, altă concepție, în general, putându-se convinge lesne ori și cine, cetîndu-le pe amândouă.

Ca să lămurească lucrurile, spre a înlătura, cu argumente, suspiciunile de ascundere a adevărului, Petre Dulfu răspunde direct întrebării „de unde vin cele câteva asemănări de fond”.

Lucrul e foarte simplu! Și mă mir, că Sfinția Sa nu l-a priceput din capul locului, ceea ce l-ar fi împiedicat, poate, de a-mi aduce o înviuire atât de nedreaptă. Se vede că povestea poporană, din care mi-am luat eu subiectul, o fi una și aceeași, sau vreo variantă a aceleia, din care s-au inspirat la rândul lor d. Coșbuc și d. Eftimiu. Ce e mai firesc și mai posibil decât aceasta...? Iar lucrurile stînd astfel, mai poate fi vorba aici de „plagiat”?

Care este punctul de vedere al lui Petre Dulfu în ceea ce privește acest „plagiat”?

Dar să admitem că povestea poporană sau variantele din care ne-am inspirat și unul și altul nu ar exista; că d. Coșbuc ar fi inventat singur faptele din „legenda poporană” a d-sale, intitulată „Blăstăm de mamă”; și că eu aș fi împrumutat fondul povestirii mele deadreptul de la d-nea sa, imitîndu-l. Nici chiar în cazul acesta nu s-ar putea vorbi pe drept despre un „plagiat”. Plagiat însemnează: asemănare, identitate, nu numai de fond, ci și de formă (de fraze, de versuri, de strofe întregi), lucru despre care în cazul de față nici pomeneală nu poate să fie.

¹ Nr. 132/17-30 iunie 1911.

Dacă nu știa acestea prea cinstitul părinte, ar fi putut să afle, nu mai departe: chiar și din „Enciclopedia Română” tomul III, unde la pag. 611 se spune lămurit, că plagiat se chiamă „numai când și ideile și forma sunt identice cu ale autorului anterior”. Și tot acolo, la pag. 479, se mai spune, de către un om, poate, ceva mai competent în materie, decât sfinția sa, că: „Originalitatea nu stă atât în invențiune sau în noutatea subiectului, cât în concepțiunea și forma ce i se dă. Toate creațiunile literare și de artă sunt mai mult sau mai puțin imitațiuni după alte modele. Epopeele homerice sunt făcute din cântecele populare; poezii grece și-au luat subiectele de-a rândul din Iliada și Odiseea și s-au imitat unii pe alții. La moderni nimeni n-a imitat mai mult decât Shakespeare, La Fontaine, Molière, care spunea sincer: iau bunul meu de unde îl găsec. Faust, cea mai mare operă a lui Goethe și a secolului său, este imitată după o legendă națională și după o altă dramă cu același subiect; asemenea Don Juan, Infernul și alte opere clasice.

Iată dar, că așa fi putut imita, în fond, și pe d. Coșbuc sau pe alt scriitor, deadreptul, fără să se poată zice, că l-am plagiat, dacă forma ce am dat-o lucrării este a mea proprie. Repet însă, că eu mi-am luat subiectul povestirii, nu din legenda d-lui Coșbuc, ci de la popor, de unde are dreptul să se inspire fiecare scriitor. Și mi-am ales acel subiect, fiindcă nu știam că ar mai fi fost prelucrat de cineva în formă poetică. Dacă așa știut, ce nevoie aveam să mă leg tocmai de acela, când în basmele poporului puteam găsi atâtea altele, care de care mai frumoase?

Mai trebuie oare să insist? – se întreba Petre Dulfu, considerându-și pledoaria convingătoare, temeinic motivată, cu exemple clasice și din clasici. Din cele spuse până aici, se vede destul de lămurit că învinuirea ce mi s-a adus, este cu desăvârșire nedreaptă și lipsită de temei. Prin urmare – concluziona Petre Dulfu – noroiul necinstei pe care l-a aruncat asupra mea, prea cinstitul părinte Petru Popa, iată, că pe mine nu mă poate atinge cătuși de puțin, ci se întoarce înapoi asupra sfinției sale. Răspunsul era datat: București, 28 iunie 1911.

Și acum să vedem cine era cel care l-a acuzat pe Petre Dulfu de așa-zisul „plagiat”? Cel care – cum scria „Românul” în nr. 132 din 17/30 iunie 1911 – „s-a făcut judecător atât de drept (?) în chestiuni de morală în literatură”!

Pe lângă faptul că s-a dat drept „Preot bătrân”, redacția „Românului” aflase că Petru Popa *d-abia vr-o patru ani de când absolva seminarul din Arad... Noi, în acest punct numai atâta îi reflectăm, pentru că se știe că cu numele de „preot bătrân” se joacă în coloanele „independenței” – (e vorba de „Tribuna”) – un individ care d-abia de cinci ani (subl. red.) numai că a scăpat de pe băncile seminarului din Arad.*

Ceea ce-i detrage acestui om titlul de îndrumător în ale moralei în literatura românească este însă altceva.

Părintele Petru Popa are și aptitudini de a scrie, și porniri sănătoase uneori, – abstrăgând cazul de acum, când l-a copleșit firea „independenței” cu care s-a întovărășit. Și, crede-ne, părinte, păcat de sf. ta. Dar de către noi, rămâi unde ești; cu firea ce ți-ai însușit-o, numai acolo te și potrivești.

Noi numai atâta îți spunem în față – drept pedeapsă, pentru îndrăzneala cu care te girezi de judecător strămb – sfinția ta, ca preot, cu predispoziție de a moraliza și în afară de amvonul și patrafirul sfinției tale, trebuia ca întâi de toate să te fi spălat însuși de rusinoasa trădare, că ai trimis guvernului unguresc, spre aprobare cartea de religione „Istorie biblice”.

De nu te-ai spovedit pentru această trădare a bisericei sfinției tale, iată te spovedim acum noi...

Meditează, părinte, asupra acestui păcat propriu sf. tale, care-ți stă mai aproape de rândul răspunderii morale, decât de d. Goldiș vino-văția „plagiatului” – d-lui P. Dulfu.

Când este vorba de un izvor de largă inspirație – cum este cel curat al creației populare, nu poate decât să stârnească uimire și în prezent, la peste 100 de ani de la acuzație, ce minte parșivă a avut Petru Popa din Bihor când a încercat să-l ponegrească pe marele scriitor Petre Dulfu de plagiat!

De altfel, tot un om din tagma teologilor l-a „desfuițat” pe Mihai Eminescu, denigrându-l cum numai un ins măcinat de răutate și invidie a putut s-o facă. Este vorba de canonicul greco-catolic Alex. Grama de la Blaj, profesor de drept canonic, care, în 1891, a publicat volumul „Mihail Eminescu. Studiu critic” – un pamflet antieminescian de tristă celebritate. „Biet spirit pizmaș și obtuz, incapabil să perceapă noutatea și valoarea excepțională” a poeziei eminesciene – acesta era Alex. Grama². În „studiul său critic”, canonicul – care îl cunoscuse pe Eminescu în popasul său făcut în „Mica Romă” –, ajunsese la „convingerea” că Eminescu n-a fost „un geniu”, ci „un biet versificator, tare de rând”, chiar „tâmpit”! Ca și popa din Bihor – în cazul Dulfu –, și Grama l-a acuzat pe Eminescu de plagiat din poezia populară în „Doina”, „Ce te legeni, codrule”, din filosofia și lirica germană, italiană, engleză etc., calificându-l pe Eminescu ca „un om blazat, searbăd și ordinar”³.

De acuzații grave de plagiat, de falsuri, pastişe, mistificațiuni n-au scăpat nici iluștrii clasici ai literaturii române George Coșbuc, Vasile Alecsandri (că ar fi plagiat chiar... Miorița!), Caragiale și alții.

În aceste cazuri, ca și în cel al lui Petre Dulfu, în criză de dovezi, din porniri răutăcioase, îmbrăcând însă mantia de „critic” ai operei scriitorilor în cauză, aceștia sunt, în fapt, niște detractori sadea.

Petre Dulfu acuzat de plagiat! De cine și pentru ce?!

Era de notorietate faptul că Petre Dulfu se număra printre cei mai talentați plâsmuitori de povești, snoave, basme, legende de profundă inspirație din creația „poporană”. Geniul său creator s-a adăpat cu nesaț din apa vie a geniului popular. Petre Dulfu a fost un împătimit îndrăgostit de folclorul zonei Codrului sălăjean încă din copilăria sa de la Tohat. Spiritul operelor sale de sorginte „poporană”, capacitatea sa de a asimila și invoca eroii mitici, de a-i „reînvia” în creația sa cultă poartă amprentele originalității dulfiene. S-ar putea afirma, fără teama de a exagera, că limba lui poetică este a aceluși „a fost odată ca niciodată”, iar densitatea atmosferei mitologice – și este destul să ne oprim la „Isprăvile lui Păcală” – este neîntrecută de alții.

² Alexandru Dobrescu, *Detractorii lui Eminescu*, editura Junimea, Iași 2002, p. XXXV.

³ Op. cit., p. 112.

VASILE BLIDARU ÎN MENTALUL COLECTIV AL CODRENILOR

Relatare a ANEI TĂMĂȘAN (Anica li Toderița Brigadirului), Oarța de Sus, nr. 76, 76 de ani

înregistrată de prof. Traian RUS

Ana Tămășan

– Nană Anică, aveți amintiri cu Blidaru?
 – L-am și văzut, că tăt vinè pã la nãnașu bătrân, nãnașu Îndreica li Ianoș, și durnè la iel în podu șurii. Și omu aiesta, bărbatu-mneu, s-o și tâlnit cu iel. Tatã-so o fost brigadir silvic, hãpt pã Codru aiesta, pã unde hãlãlè Blidaru și s-o tâlnit de multe uãri. Nu s-o temut de iel. Iera om cãtãneț, da n-o avut treabã numa cu cine i-o fãcut rãu. Pã unu l-o sãpat cã ș-o pus picioici pã pãmãntu lui și femèia lui și cu pruncii n-o avut unde-și pune nimnic, cã i-o luat tăt, i-o strãcat casa la om și ș-o luat urã pã ii. Cu acia o avut treabã.

– Te rog sã-mi povestești.

– Odatã, omu aiesta s-o dus cu frate-so, Diordița, dupã frunzã de așternut la vaci, cã nu ierau paie. Cã la colectiv iera ce iera și merèm, așè, toamna, dupã frunzã de așternut. S-o dus cu caru li socru-mneu. Bãtrãnu avè doi boi de dibol tare buni. Toderița grebla frunzã și le încãrca, Diordița, le cãlca. Numa o vãzut cã apar doi oameni. Ierau Blidaru, cu unu,

Aleisuca, care și ala ș-o lãsat casa și s-o dus pã Codru. Zãce Aleisuca: „Mãi, a cui sãnteți voi?”. I-o rãspuns Diordița:

„Noi sãntem a brigadirului din Oarța”. S-o dus l-a Diordița și i-o tras o palmã. Zãce: „Și-i spui la tatã-to cã te-ai tâlnit cu Blidaru”. Pruncii s-o apucat de plãns. Blidaru s-o dus la iel, l-o apucat de tept și i-o dat nește pãlni de numa, numa. Și i-o zãs: „Mã, aieștia-s coptii, mã. Ce-ai tu cu coptiia aieștia? Aieștia nu știu de-alèa, mã. Și nici tatã-so, n-ai treabã cu iel când îl veizi. Cã iel i-o dat lèmnè la femèie mè și nu îndèțã pruncii de frig, cã nime nu i-o dat o dãrabã de lemn, da, iel i-o dat”. Și hãpt așè o fost. O zãs cã-i spunè la femèie si margã culo și culo și și-și aducã lèmnè la prunci. Cã n-o lãsau nici lemne și-și aducã. O mai zãs: „Așè cã sã nu mai ai treabã cu ii. Nu mai plãnjeți, țucu-vã. Și-i spuneți la tatã-to cã v-ați tâlnit cu Vãsãlica, cu Blidaru”. Pruncii, dãc-o vinit acasã, i-o spus la tatã-so ce-o pãțat. O zãs tatã-so, zãce: „Nu-mni face iel nimnicã când sã tãlnește cu mine. Când sã tãlnește cu alți, care i-o fãcut rãu, îi cãtãnește de numa numa”. O fost de multe uãri aici, la nãnașu bătrân, și sãngur, și cu Aleisuca.

– Mai știu și alte „întãliri”?

– Nu v-o povestit soacra dumnevoaste? Hãpt iè, Liviuca, s-o tâlnit cu Blidaru. S-o dus în Bdicaz, cã de-aculo iera și tăt merè la pãrinți. Așè, înt-o dupãmniazã, dupã ce-o trecut de Valè Mãguricii, o vãzut on om bãnd apã, lãng-o fãntãnioarã. I-o dat binèțã și i-o zãs: „Ioai, ce bine cã m-am tâlnit cu mnetã, cã tare rãu mã tem, cã tăt auzãm cã umblã p-aici Blidaru”. Nu i-o spus iel cine îi. Zãce: „Noa, haida cu mine, nu ti tème. Și io mã duc pãnã-n Ciuta și, hãpt bine, pãnã în Dealu Bdicazului om mère amãndoi”. Și-apoi s-o dus cu iel pãnã-n deal. Când s-o despãrțat i-o zãs: „Noa, meri cu bine și sã știu cã io-s Blidaru”.

Și-apoi iera on Loați, on pogãnit di la Securitate, care tăt vinè p-aici c-o mașinã, on Gaz. Rãdica și muta mașina sãngur, atãta de pogãnit o fost. Ș-amu gãndești cã-l vãd cãt de mare iera. Și iel s-o tâlnit cu Blidaru. Merè cãtã Oarța de Jos și pã drum o dat pãst-on om. O oprit, l-o întrebat unde mère și l-o luat în mașinã. Când o ajuns în Oarța de Jos, omu i-o zãs sã opreascã sã sã deie jos. Dupã ce-o oprit masina l-o întrebat pã Loați: „Noa, știu pã cine ai adus? Io-s Blidaru”. Și-o desfãcut haina și când i-o arãtat ce-i aculo, Loați o înlemnit. Înt-on tãrzãu și-o revenit și o putut porni mașina și margã mai departe. M-am tăt gãndit cum o putut avè atãta coraj. Doarã tăt iera plin de tãte armilè și de tãte gloanțelè. O zãs bãtrãnu nost cã su haine ierau numa arme. Nu știu di unde le-o putut fura.

Și știu cã eram la hedi, cu bãtrãnu și cu tata mneu. Aculo, cãtã Odești, sã tăt auzèu pușcãturi. Zãce bãtrãnu: „Noa, auzãți voi? Numa-n rãzboi s-aud de-aiește”. Zum! Zum! Trãjèu unu dupã altu, pușcãturi de numa rãsuna Codru. Și-apoi, pã iel l-o fost înconjorãtã. Cã zãce c-o vinit o mașinã, o doauã, de milițièni și de militari și l-o-nconjorat înt-amu ce rãpã, ca și-l prindã. Da, nu i-o dituit pã tãț! Zãce c-o avut ce duce cu mașina morți de-aculo. Iel, din rãpã i-o potoptit pã tãți. Poate cã nu-l prindè în vèci dãcã nu-l trãda femèia cèia din Bãița. Doamne, și femeile-aiește, multe-o putut face!

septembrie, 2014

POETUL ION ȘIUGARIU

100 de ani de la naștere

Maria BILȚIU

A trecut atâta vreme!... Am privit spre crestele depărtate ale munților și am ascultat îndelung, sperând că voi desluși măcar un zvon șoptind lumii despre tine. „Pe unde te-ai pierdut? Pe unde te-ai pierdut? / Nemângâiatul și frumosul meu poet?” și, ca un răspuns de abia deslușit, am înțeles: „Eu nu mai pot să viu! Eu nu mai pot să viu! / În mine însumi tot mai singur mă încui” (*Nemângâiatul menestrel*).

După mărturisirea scriitorului Vintilă Horia, prieten de-al poetului, semnată Madrid, 21 ian. 1985, poetul Ion Șugariu (6 iunie 1914 – 1 februarie 1945) a aparținut grupării „Generația de la 1939”, aceasta fiindcă „și atinsese primele țeluri în anul când a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial”. Cei doi s-au cunoscut la revista „Gândirea”, în mediul elevat al lecturii, meditației și al reflecției reci, obiective, lecturând cu folos cărți purtând numele unor mari gânditori, poeți și romancieri care au știut să creeze o „România literară și filosofică”, atmosfera literară, spirituală fiind foarte generoasă, toți cei care au inspirat aerul îmbalsămat cu cele mai alese mirodenii ale simțirii și inteligenței omenesti au făcut pași siguri spre împlinire.

La vremea respectivă, pe când poetul ostenea cu folos, împreună cu alți colegi și prieteni, împărțind pregătirea intelectuală universitară cu poezia... a izbucnit războiul. Eu cred, poete, că de atunci și chiar de-acolo, de sub glie, tu visezi neîncetat la poezie. Viața poetului a fost furată doar atâta timp cât noi ne înfiorăm de neliniștile, fiind în versurile sale.

Ion Șugariu

„Chemarea înălțimilor nemuritoare” l-a urmărit, l-a ademenit, tulburându-i întreaga ființă, alergarea de om cu alcătuire blândă, mistuindu-se în autodepășire. „În fiecare strigăt arde o dorință / De împlinire nefirească și lumină, / De ridicare peste propria ființă / Și de cunoaștere înaltă, cristalină.” Rătăcirea „printre gânduri” îl face pe poet să se depărteze de „ispitele pământului” care îl îmboldesc pe fiecare muritor, el nerăvnind, liniștea „Ci numai truda de-a se înălța spre ea”. Pornind la drum, poetul s-a îmbrăcat în straie de sărbătoare, cu „gândul în azur și muselină”, pentru a pătrunde prin lumi necunoscute, trebuind să-și facă o prealabilă pregătire „cu visul, floarea-n păr și zâmbetul pe față”. Și-a „scăldat condeiu-n boare cristalină”, buzele și le-a „cuminecat cu gustul gliei”, pentru ca să-i „crească-n inimă cicoarea poeziei”, crezând că numai așa va reuși să-și aleagă din noianul de slove pe cele mai alese „cuvinte potrivite” pentru poemele sale, ca mai apoi să le dăruiască oamenilor cu dezinvoltură „ca pe niște bobi de linte”.

Poetul credea că pretutindeni există poezia, așa cum există multe elemente din natura înconjurătoare, precum aerul, apa, florile, apoi visul „un neîntrerupt contact cu tot ce există-n noi și în afară de noi [...] e atât de aproape de noi încât trebuie să fii artist pentru a o putea desprinde din lucruri” (*Invitație la poezie*, din vol. „Țara crinilor”).

Pentru înălțimile la care îndrăzne să privească și spre care a tânjit mereu, „[...] pentru cerul nins / Și alb al versului frumos și-al gloriei de veci”, nimic nu-i ușor, în demersul poetic trebuind depășite multe obstacole: „[...] ape de trecut, adânci și reci, / Fără punte salvatoare, fără pod / Și fără luntre pentru-al gândurilor mult norod!” (*Cântec de pornire la drum*, vol. „Trecere prin alba poartă”).

Această trudă trebuia să fie mărturisită cuiva, iar martorul acestor frământări a fost Octav Șuluțiu, profesorul său și criticul care i-a supravegheat pașii și l-a râvnit ca prezență pe tărâmul poeziei, Ion Șugariu dedicându-i primul său volum de versuri, publicat în anul 1938, „Trecere prin poarta albă”, despre care apoi profesorul a scris în revista „Familia” cuvinte elogioase, ca fiind o „țâșnire vulcanică, un clocot de pasiune, o tinerețe neastâmpărată care irumpe [...]”

Poetul Ion Șugariu, „zărilor albastre cavalier”, a bătut cu dărnicie, cu toiagul fermecat în porțile poeziei și Dumnezeu l-a auzit, l-a privit și l-a îndrăgit, încât a hotărât ca într-o zi să-l cheme la el, ocrotindu-l astfel de spaimile lumii. Acea zi a fost ziua cu nori negri deasupra pământului, de 1 februarie 1945, când mai erau câteva luni până să răsară din nou soarele. Poate acum ne privește din paradisul pe care l-a visat, „muntele acela, uriaș pe care-l aveam pururea în față și pe care nu l-am putut urca niciodată[...]”, cum îi mărturisea poetul, într-o scrisoare, iubitei sale soții Lucia (București, 3 martie f. a.).

Întreaga creație poetică îi stă sub semnul purității, poetul fiind însetat de ceruri și lacom după mult soare, de lumină, invocând divinitatea, așteptând mereu, rugându-se, precum în versuri ca cele din poezia *Rugăciune pentru Soare*: „Dă-mi soare, dă-mi soare, dă-mi soare. / [...] / Soare, / Dă-mi soare, Doamne...” Poetul a trăit pentru o lume mai frumoasă, rezemându-se de tot ceea ce putem numi înălțarea ființei noastre.

La apariția celui de-al doilea volum – „Paradisul peregrinar” –, în colecția Meșterul Manole, la București, martie 1942, aprecierile confrăților săi, în paginile revistei „Gândirea”, n-au întârziat să apară, pentru că „Avânturile, mirajele, ispitele, năzuințele, nepotolita sete de evadare în spații metafizice [...] duc poezia d-lui Ion Șugariu către o dumnezeiască desprindere a omului de umă” (Nicolae Roșu). Poetul s-a oprit cu gândul asupra „Celei mai pure, mai esențiale și mai desăvârșite Iluzii: Lucia”, căreia i-a dedicat acest volum.

Poetul se întorcea mereu cu gândurile spre trecut, „spre frageda copilărie” când pierdut în „pacea largă” viața lui, copilul de altădată, era „pârâu netulburat”. Robit de frumusețea pură, se-nfiora. „Strămoșescul sat” și „suprema ființă ardeleană” îl susțin în demersul poetic. În *Elegii pentru Ardeal*, întâlnim multe elemente care înveșmăntează meleagurile îndrăgite, greu de uitat, satul de munte din Ardeal, satul natal Băița, purtat peste tot „ca o icoană”, „cuminecat cu cetina de brad”, colinele și șesurile în clar de lună, blândețe seri, pădurile misterioase, izvoare necunoscute, gorunii, „munții românești ai Ardealului” prin care rățesc din basme „româneștii smei”. În mijlocul acestui univers se disting minerii care „Pe Valea Roșie coloană lină, / Înșiruită pe o dungă de cărare. / [...] / În laibăre și cioareci vechi de lână” mergeau la lucru în adâncurile pământului. Tatăl poetului a trudit în mină, iar copilului de altădată nu i-a fost străină această povară, el însoțindu-l pe tătâne-său în măruntaiele pământului. În toate creațiile freamătă, clocotește, mândria de a fi român ardelean.

La început de Cireșar, în zilele de 13-15 iunie 2014, s-au organizat la Tăuții Măgherăuș manifestări dedicate centenarului Ion Șugariu, de către Asociația culturală „Clepsidra de cristal” și Primăria orașului. După simpozionul dedicat poetului Ion Șugariu, toți participanții la această manifestare emoționantă, prin cuvântul rostit de mai mulți cunoscători ai vieții și faptelor lui, am descins la Casa Memorială a poetului din Băița, sat aparținător Tăuților Măgherăuș. A fost o zi senină, cu mult, mult soare, după care a râvnit, în sufletul său, poetul. Acolo, am trăit un sentiment tulburător, pe care voi încerca să-l exprim cum l-am simțit eu mai bine: Poetule, tu, nu fi trist, / Din cer albastru n-ai căzut, / Iar muntele, privit de sus, e un abis, / Spre vârful lui țintea... demult. / E liniște, acum, în vis / Și soare, soare mult, în necuprins, / Prin paradis peregrinar / Cuvântul freamătă adânc. / Și casa ta e tot pe dâmb, / Privind tăcută înspre vale: / Ori te-a zărit pe undeva, / Ori fâlfâiri de-aripi astrale?

Ion Șugariu este poetul-erou însemnat cu stea în frunte, care a rămas îmbrățișând glia unei țări străine. Fie ca cerul să-l ocrotească, sub cele patru anotimpuri, cu frumusețea și mistuitoarea simțire a lumii, iar pădurea, misterioasa pădure, să acordeze pentru poetul nostru „viori în guri de grauri”.

ION ȘIUGARIU UN SCRITOR UITAT?

Ofelia MARIAN

S-au împlinit, în 6 iunie 2014, 100 de ani de la nașterea lui Ion Șugariu, mort la doar 31 de ani pe front, departe de pământul natal. Deși viața i s-a curmat atât de devreme, au rămas în urma sa multe pagini de eseuri, critică literară, un jurnal de front, corespondență, precum și poezii în care căldura sentimentelor și fascinația luminii mai încântă și acum, în acest pragmatic secol XXI.

Citesc la întâmplare din volumul de poezii *Sete de ceruri*, apărut, în română, la Editura Ion Dumitru din München, în 1985, și încerc să înțeleg de ce Ion Șugariu scria mereu ca și cum l-ar privi Dumnezeu. Scria cu drag (nu cu patimă), scria atent la frumusețile din jurul său, scria nu pentru a ieși în evidență, ci pentru acea comunicare spirituală specială dintre creator și receptor. Convins de prezența cititorului, poetul se confesează în poezia *Final*:

*Mă întreb așa în mine, singur, câteodată:
O, unde-i cerul mâinilor ușoare,
Să ploaie peste ele iarăși soare,
Să-mi fie iar odaia asta toată luminată?*¹

Însetat de lumină, o va evoca mereu cu frenezie, scâldându-și condeiul în boare cristalină: *Doamne, / Dă-mi soare, dă-mi soare, dă-mi soare*² cere în *Rugăciune pentru soare*, pentru a ilumina slova pornită din preaplinul inimii. Citind acest vers, mi-am amintit de fotografia sa cea mai cunoscută, din 1941, de pe vremea studenției. Deși e alb-negru, ea are totuși ceva magic: ochii poetului de o limpezime care îți spune totul despre cel care mărturisea la un moment dat: „Am rămas tot cu poezia. Peste frământările și luciditățile triste ale vieții zilnice, faldurile ei mă înfășoară în mai multă liniște sufletească, mai multă căldură și încredere din adâncuri.”³ Confesiunea am găsit-o în volumul *Scrieri, poeme, critică literară, varia* din 2006, îngrijit de soția sa Lucia Soreanu-Șugariu (care semnează și postfața) și prefațat de Al. Husar. Cartea este o adevărată mină de comori pentru cei care vor să pătrundă în universul creației sale, pentru că ea conține, pe lângă poeme inedite, un început de roman, traduceri, câteva selecții din primele creații și eseuri, multe pagini de critică literară relevante în reflectarea obiectivității și culturii extrem de vaste a poetului pornit din satul Băița de lângă Baia Mare, oraș despre care scrie: „Respiră atâta poezie trecută în acest orașel de munte, în arhivele căruii mai stăruie încă urmele temutului haiduc Pinteza Viteazul, atâta duioșie dulce și atâtea amintiri împovărătoare [...]”⁴. Răsfoind aceste cărți, am încercat să conturez în minte portretul tânărului entuziast, cu mintea sclipitoare și cu o uimitoare sete de cunoaștere, car e promitea mult, încă din primii ani de școală (așa cum observase preotul și învățătorul Victor Băcilă) și care ajuns la Oradea, apoi la București, a devenit repede una din vocile de seamă ale presei și boemei literare, unde s-a împrietenit cu nume sonore ale literaturii române, precum Laurențiu Fulga, Ștefan Baciu și Vintilă Horia.

Care a fost traiectoria vieții și cea spirituală a talentatului scriitor și a obiectivului critic literar? Cei interesați vor găsi multe informații date de Ștefan Bellu, Vasile Leschian, Onisim Filipoiu, Nadia Aurelia Roman și Cecilia Costin (pseudonim al Teresiei Bolchiș-Tătaru), aceasta din urmă oferind în acest an cititorilor primul volum din romanul *Argat fără simbric la cuvânt*, apărut la Editura Gutinul din Baia Mare. Lansată în 9 septembrie 2014 la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, cartea dezvăluie, grație unei documentații exhaustive, aspecte din anii copilăriei și tinereții lui Ion Șugariu (acțiunea romanului se oprește în 1941). Am simțit bine puterea acestor cuvinte care m-au îndemnat spre neuitarea acestui poet și am plecat acasă cu convingerea că, dincolo de banalitatea vieții, există lucruri care merită rememorate mereu.

¹ Ion Șugariu, *Sete de ceruri*, München, Ion Dumitru Verlag, 1985, p. 50.

² Ibid., p. 21.

³ Ion Șugariu, *Scrieri, poeme, critică literară, varia*, București, Fundația Culturală Memoria, 2006, p. 254.

⁴ Ibid., p. 215.

ÎNSETAT DE VIAȚĂ, ADORMIT PE VECI - ION ȘIUGARIU

Dorina CADAR

Aveam vreo 14 ani când am auzit pentru prima dată vorbindu-se despre Ion Șugariu. Era una dintre frumoasele zile ale unei vacanțe de vară petrecute la bunici, la Tăuții Măgherauș, mai exact pe dealurile numite La Vie, prin anii '70, iar vărul meu Romi, care, printre altele, cânta la chitară, s-a gândit să ne ofere un moment artistic. Pe o melodie cunoscută a vremii, dar pe niște versuri necunoscute mie, care se potriveau în mod bizar cu dealurile, copacii, florile și viile care ne înconjurau, am intrat încet într-o stare de visare pe care nici astăzi n-am dat-o uitării. La final, Romi a declarat mândru: „sunt versurile lui Ion Șugariu, poetul nostru”. Tăuțenii îl cunoșteau pe poetul din Băița, îi memorau și recitau versurile, mândrindu-se că locurile acelea au dat un astfel de om, deplângând soarta care l-a smuls mult prea devreme din lumea aceasta, nelăsându-i șansa de a da întreaga măsură a valorii sale. În peisajul literar însă, poetul Ion Șugariu era „bine” așezat într-un con de umbră.

În ultimii ani lucrurile au început să se așeze oarecum, dar nici pe departe așa cum ar trebui. Pe plan local, la Tăuții Măgherauș, Băița natală și la Baia Mare, nu se scapă niciun eveniment legat de Ion Șugariu fără a-i aduce în discuție viața, personalitatea și opera, fără a mai face un pas spre cunoaștere și recunoaștere. În plan național însă, nu.

De curând, mai exact la 9 septembrie 2014, la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare a avut loc o dublă lansare de carte a doamnei Cecilia Costin: *Ion Șugariu, argat fără simbrie la cuvânt și Prințesa de cristal din împărăția apelor*. Pentru că anul acesta este centenarul Ion Șugariu (s-au împlinit în 6 iunie 100 de ani de la nașterea acestuia), autoarea a legat prima dintre aceste cărți de evenimentul amintit.

Dar cine este Cecilia Costin și care este legătura ei cu Ion Șugariu?

Cecilia Costin este o scriitoare consacrată care „excelează prin arta portretului, în descrierea picturală”, după cum afirmă Ironim Muntean în cartea sa *Romanul feminin românesc*, în care îi rezervă un capitol. Este o mare iubitoare a acestor locuri unde și-a petrecut o bună parte din tinerețe și, chiar dacă destinul a făcut să trăiască într-o țară mult emancipată, Germania, de-a lungul anilor a făcut dovada că rădăcina nu poate fi uitată și, de fiecare dată după ce munca-i creatoare s-a finalizat cu încă un volum publicat, a venit neapărat și la noi să ni-l ofere. A fost câțiva ani profesoară de biologie (nu de literatură!) și la Tăuții Măgherauș, aproape de satul și de poeziile lui Șugariu. Și cum, după cum ea însăși recunoaște, de mică a fost străbătută de fiorul sensibilității literare, cu siguranță frumoasele versuri ale poetului uitat au produs o puternică vibrație care trebuia transmisă lumii. După ani mulți, după ce a renunțat la preocupările științifice spre a se dedica cu totul celor literare, printre multe realizări de gen, anul acesta Terezia Bolchiș Tătaru aduce un omagiu poetului, criticului, publicistului și omului Ion Șugariu, îi dă din nou viață, așa cum se poate în paginile unei cărți. Căci, Cecilia Costin este de fapt binecunoscuta Terezia Cecilia Bolchiș Tătaru.

Ion Șugariu, argat fără simbrie la cuvânt este primul volum din romanul vieții poetului maramureșean, erou căzut pe front la doar 31 de ani.

Cartea este structurată în trei capitole și îmbină armonios partea beletristică cu cea documentar-științifică, rezultatul final fiind un roman ușor și plăcut de citit, interesant pentru informația reală și bine documentată pe care autoarea o pune în paginile cărții. Este o cronică a acelor vremi. Familia Șugar din Băița, familie de mineri săraci, este prototipul tuturor familiilor de mineri de la început de secol 20, oameni sărmani ce-și duc cu greu traiul, dar adânc ancorați într-un spațiu și o comunitate a lor, unită și bine definită.

Ni se dezvăluie în acest prim capitol aspecte sociale, culturale și economice din acei ani, cunoaștem pulsul vieții băimărenilor și a satelor dimprejur, Tăuții Măgherauș, Băița, felul în care oamenii știau să îmbine munca grea cu momentele de răgaz pe care le ofereau sărbătorile creștine și în special Crăciunul, participăm imaginar la o zi de târg în vechiul oraș.

Se spune că Dumnezeu lucrează prin oameni, iar în împlinirea destinului lui Ion, părintele Băcilă a fost unul dintre cei mai importanți lucrători ai lui Dumnezeu. Lui i se datorează desprinderea copilului Ion Șugariu de satul natal spre a-și urma ascensiunea de copil deosebit de dotat. Retrăim alături de cei doi emoțiile plecării la școala de la Oradea și facem cunoștință cu arhitectura, istoria și viața culturală a orașului.

Iar plimbarea pe care o face Ion într-o zi a vacanței de vară în calitate de student la filologie la București, în compania ziaristului de la „Cronica” Gheorghe Crișan, ne prezintă o radiografie rară a orașului Baia Mare din anul 1939 și în același timp „o adevărată delectare sufletească”. Prietenul lui Ion, Gheorghe Crișan, se dovedește a fi un foarte priceput ghid nu doar pentru însoțitorul său, ci și pentru noi, cititorii rândurilor cărții. În oraș „istoria aleargă pe străzi”, clădirile spun parcă povestea celor care le locuiesc, pictorii renumitei școli de pictură de la Baia Mare nu sunt deloc o raritate pe străduțele pietruite și înguste, pictând istoria orașului pe pânze care aveau să devină atât de apreciate și căutate. Cunoscătorii sunt dispuși să dea astăzi mici averi pentru a avea în casă un tablou de-al lui Thorma János, Hollosy Simon, Ziffer Sándor, Csikos Antónia, Ferenczi Károly sau Mikola András, atunci însă și Pista-bácsi cizmarul, Laczi-bácsi croitorul, Geza-bácsi hornarul aveau cel puțin câte zece tablouri ale acestor pictori, altfel nu erau adevărați băimăreni. Așa considerau că-și aduc aportul la întreținerea școlii de pictură și a artiștilor cu care orașul știa să se mândrească. Felul în care sunt așezate bisericile în raport cu centrul orașului vorbește despre importanța și locul în societate al enoriașilor acestora.

Interesantă este și prezentarea cartierului țigănesc Hatvan, ai cărui locuitori, țiganii, nu erau nici hoți nici violenți, își câștigau existența muncind în cărăușie sau ca hingheri. O lume în care ungerii și românii trăiau în armonie, chiar dacă uneori naționalismul era prezent și de-o parte și de alta.

Boema Bucureștilor anilor '30, cu nume de rezonanță ca Coriolan Gheție, Laurențiu Fulga, Vintilă Horia, Marin Sârbulescu, Dinu Pillat, Veronica Russo, Florin Lucescu, Mihnea Gheorghiu, Manea Mănescu, Virgil Carianopol, Ovid Caledoni, Romulus Demetrescu, Horia Nițulescu, Geo Dumitrescu, George Gregorian, Mircea Damian, Alexandru Cazaban, Coca Farago, Al. T. Stamatiaid și alții care se întâlneau la „Café de la Paix” sau la barul „Hurlea”, unde se țineau cele mai serioase ședințe ale Societății Scriitorilor, dar se comenta și situația politică extrem de tumultuoasă din țară și din Europa, toate acestea aduc un plus de valoare adevărului istoric al vremii.

Un capitol aparte al cărții, ca de altfel și al vieții lui Ion Șugariu, este dedicat Luciei Stroescu, cea care s-a dovedit a fi marea iubire pe care poetul o căuta de mult și care din momentul în care și-a făcut apariția în viața lui a fost muza și țelul a tot ce a făcut în continuare, simțind-o mereu aproape, protectoare...

Ca să ne cunoaștem mai bine, trebuie să ne cunoaștem trecutul, iar apariția acestei cărți este salutară și din acest punct de vedere. Al doilea volum urmează în curând.

ROMANE LA MODĂ

(Reproducere din volumul: Ion Şugariu, *Țara crinilor, Iași, Agora, 1997, p. 113-115*)

Ion ŞUGARIU

D. Radu Gyr a publicat într-un număr recent din săptămânalul „Vremea” un articol intitulat „Romanțe la modă”. Problema ce se pune în acest articol mi se pare că poate fi lărgită până la marginile întregii noastre vieți culturale de astăzi. Şlagărele și romanțele la modă, toate acele melodii de clișeu și cuvinte de o insuportabilă banalitate pe care le auzim prin toate colțurile de viață socială în localuri, în stațiunile climaterice, la ștrand, pe stradă, în parcuri, oricând și oriunde, reprezintă de fapt numai o latură a acestei acute probleme de actualitate. Moda și superficialitatea constituie una dintre fețele cele mai curente ale vieții moderne. Abuzul de arabesc intelectual și de culoare imediată au năvălit cu furie asupra tuturor manifestațiilor noastre; în literatură, în muzică și în pictură, în comerț și în viața socială generală întâlnim tot atâtea asemănătoare „romanțe la modă”.

Avem ocazia, bunăoară, să vedem în jurul nostru tot felul de cărți ce se caută cu multă râvnă în masele largi ale cititorilor mijlocii, avocați, ingineri, studenți, elevi, dar care din punct de vedere literar nu prezintă nici cel mai mic interes. Un mare număr de traduceri publicate în edituri de improvizație, romane de dragoste și scrieri polițiste, circulă cu o febrilitate neobișnuită, mai ales acum, în timp de război, în lumea acestor cititori. Nu e vorba numai de acele colecții oficiale defăimate, gen „15 lei” sau „colecția femeilor celebre”, ci de scrieri cu pretenții de literatură adevărată, pe care reclama interesată a editurilor și a autorilor le prezintă cu zgomotoase aprecieri „critice”. Atât traducerile ce se publică din literaturile străine moderne, cât și cele mai multe dintre scrierile originale românești au acest caracter hibrid de „romanțe la modă”.

Să amintim, de exemplu, numai un singur scriitor. Este Octav Dessila. Fiecare dintre noi am citit cel puțin unul dintre multele sale romane. Am avut totuși o epocă de obscuritate sentimentală și intelectuală când am oftat citind „Noroii” (sunt sigur că foarte mulți dintre cititorii mei de aici continuă să creadă că „Noroii” e o carte minunată), „București, orașul prăbușirilor”, sau mai recentul „Iubim”. Ediții după ediții se epuizează mereu, în timp ce peste cărțile de literatură bună se așterne praful uitării. Sunt romane la modă, pagini care se adresează cititorilor mediocri, adolescenților sentimentali și femeilor (d. Ion Pas a arătat nu de mult într-un articol publicat tot în „Vremea” rolul dăunător al femeilor în difuzarea literaturii). Nu știu dacă Tudor Arghezi o fi adunat ceva de pe urma marelui său operă poetice; Octav Dessila însă, e sigur, câștigă bine. E un scriitor la modă. Că publicul său cititor nu se prea deosebește de acela care aleargă după Mihail Drumeș, după Mihail Șerban sau după „colecția femeilor celebre”, asta nu prea contează. Octav Dessila „trece” ca un mare scriitor.

Ceea ce e grav însă în toată această problemă, în același timp literară, culturală și socială, este faptul că nimeni nu se găsește, dintre cei chemați să o facă, să opună un „veto” categoric. Nici unul dintre criticii noștri buni nu a încercat să facă procesul acestor false valori, lămurind publicul cititor, în modul cinstit și clar, pentru fiecare caz în parte. E adevărat că vremea e cel mai mare critic. Despre un Vasile Pop, un Rădulescu-Niger nu se mai vorbește. Dar, până atunci, până ce aurul se va alege singur din nisip, publicul cititor continuă să cultive aceste erori de conținut și de bun simț artistic.

Critica este datoare să intervină, să clarifice. Acesta este rolul ei cel mai de seamă, singurul ei rol în afară de activitatea ei obișnuită, de notație informativă, scurtă și imediată; critica noastră de astăzi nu intervine încă decât foarte palid în procesul literar, totul, aproape totul se reduce la contabilitate.

Majoritatea problemelor ce se pun, cele mai grele, trec oarecum pe alături. Critica nu le vede, tace. E foarte comod să scrii despre valorile consacrate și să ornamentezi cu floricele proprii o grădină gata făcută. Dar criticul este chemat să vadă mai în adânc, să anticipeze. Rolul său îmbrățișează deopotrivă opera, explicând-o, impunând-o, cât și educația publică, formarea gustului cititorilor. Astfel, el trebuie neapărat să intervină, să deschidă discuții, să intenteze procese. Sunt cazuri în fața cărora nu mai poate să tacă, să aștepte. Critica este, deci, în mare parte singura răspunzătoare de tot acest enorm dezmaț literar în mijlocul căruia abia mai dăm din mâini protestând.

(Text publicat inițial în „Bacăul”, nr. 2243, 21 sept. 1943)

FLOAREA DE COLȚ**Tiberiu UTAN**

(21 mart. 1930 – 26 mai 1994)

Vor înflori și pietrele, așteaptă.
Laboratorul de cristale reci –,
o treaptă.
Treci drept și fără să te-apleci
prin porțile de stâncă și de ram
ca printr-un cuvenit doar ție hram,
tăcerea omenească din granit
e aparență, devenire, joc –
interior și rocile, tacit,
se mișcă și o iau din loc.
Semințe germinând tresar
în gesturi subterane: vor ivi
din ghețuri geologice, stelar,
o floare într-o bună zi.
Așteaptă-n fața stâncii-ascuns.
Nici să-ngenunchi și nici să te revolți,
că taina pietrei unde n-ai pătruns
din roca dură iscă suav floarea de colț.

25 septembrie 1967

AMINTIRI DESPRE POETUL TIBERIU UTAN

(20 de ani de la moarte)

Pamfil BILȚIU

Îmi aduc aminte de o tabletă a lui Tudor Arghezi memorabilă, în care sublinia un adevăr trist, că noi românii suntem meșteri iscusiți în a ne nega personalitățile, în a le înjosi, în a așterne peste ele colbul uitării, în loc să le valorificăm și cinstim. Și iată că, la Văleni, vatră de străveche și perenă civilizație românească, care a dat țării oameni de seamă, de Rusalii [2014 – n. r.], s-a petrecut un eveniment lăudabil. Prin grija Fundației culturale „Tiberiu Utan”, s-a comemorat acest fiu al satului – Tiberiu Utan.

Tiberiu Utan

A fost un nimerit prilej să aruncăm gândurile peste timp și să rememorăm anii în care l-am cunoscut pe cel care a fost o personalitate polivalentă: poet, traducător, conducător de instituții literare, publicist și om de cultură. L-am cunoscut după 1970, în redacția revistei „Cravata roșie”, fiindu-mi prezentat de un coleg de-al lui întru pasiuni – Ovidiu Zotta. Ne-am apropiat repede. Deoarece poetul era legat prin toate fibrele de Maramureș și, pe lângă toate, iubea și folclorul enorm de mult. Scrisese și despre folclor. Îmi amintesc cum i-am savurat articolul: *Permanența folclorului*, apărut în „România literară” sau *Despre conștiința artistică*, articol apărut în „Lucefărul”. Se impresiona profund când discutam despre cercetările mele etnologice efectuate în vatra satului său natal, pe care o considera de un conservatorism aparte. Vibra atunci când îi recitam din lirica adunată din sat, sau când îi depănam firul unei povești și despre care îmi repeta întruna că merită publicate cât mai grabnic. Așa s-a născut propunerea de a deveni potențial colaborator al

Editurii Ion Creangă, pe care o conducea atunci.

N-a trecut multă vreme și i-am oferit spre publicare un volum de povești. Am fost satisfăcut când mi-a relatat cu nerv cât de mult i-a plăcut și ce perle valoroase au creat moșii și strămoșii din Țara Voievozilor. Mi-a spus că va trebui să aștept destul de mult și că e greu să răzbați la București, la edituri centrale, că sunt multe trageri de sfori și intervenții de sus, iar bietul autor nu răzbește cu una cu două. Planificată inițial, cartea, totuși, nu a mai apărut, contrar voinței directorului editurii.

Discuțiile noastre despre folclor au fost întotdeauna aprinse și de durată. Era atras de lirica populară, de legende, mai ales de cele având ca miez figura celui mai popular, mai vestit și mai bine reprezentat erou în folclor – Pinte Grigore Viteazul, pe care îl considera „haiducul nepereche al neamului”. Era interesat de arta populară, mai ales de porțile monumentale, pe care le considera capodopere ale genului, în care meșterii înzestrați cu mult har creator au scris cu dalta și ciocanul, dar și cu sufletul și inima, o veche istorie de spirit prin semne cu o mito-simbolică străveche. Se interesa de aproape de portul popular din Maramureș, care prin frumusețea și individualitatea lui, prin ornamentica bogată, reprezenta, în accepția lui, o zestre de artă populară de o inestimabilă valoare. Sunt multe aspecte ale culturii populare despre care am discutat la mai multe noastre întâlniri: muzica populară, despre care, conveneam noi, în simplitatea ei deosebită transmite o foarte bogată gamă de sentimente. Dintre ocupațiile tradiționale era atras de butinărit (lucrul la pădure). Dincolo de condițiile grele de lucru, maramureșeanul îndrăgea această ocupație, având farmecul și frumusețile ei. Îl atrăgea și mineriul și viața grea a truditorilor din adâncuri.

Îl interesa psihologia maramureșeanului, înfrățirea lui cu jocul popular și cu obiceiurile tradiționale. Am convenit noi că folclorul, limba, credința și arta populară au fost tot atâția factori de rezistență etnică pentru maramureșean, pe parcursul unei istorii zbuciumate. Numai așa ne putem explica individualitatea Maramureșului ca oază de folclor, de artă populară și spațiu în care s-a conservat „limba veche și înțeleaptă”, de care maramureșeanul este mândru și pe care o vorbește și astăzi așa cum au zămislit-o moșii și strămoșii. Era atras de frumusețea plaiurilor natale, cu peisaje de vis și locuri încărcate de legende.

Ne întrebăm de unde atâta interes al poetului pentru creația populară. Dacă lecturăm creația lui poetică, ne convingem de îndată că folclorul a fost pentru el o prețioasă sursă de inspirație. Poezia „Vânzarea lui Pinte” conține versuri despre trădarea haiducului de către tovarășii de arme, care nu au ezitat să divulge secretul morții

lui celor care îi voiau pieirea. Până și mijloacele artistice sunt cele din poezia tradițională, prin care se scoate în evidență fapta nedemnă: „Va să zică așa îl prinde, / Va să zică așa îl vinde, / Cu cinci sute de taleri, / Ciorile or să știe că l-am vândut, / Pietrele ce am făcut. / Pinteo, mori și taci, / Că mai bine faci.” Blestemul cuprins în poezie, generalizat în lirica populară, atestă o serioasă cunoaștere a folclorului de către poet. „Fie-n lume neiertat, / Cine-ș uită de fârtat, / Blestemul roadă ca zimții, / Pe cine omoară Pinții.” În poezia „Baladă veche” ni se narează, în tradiționalul stil folcloric, moartea lui Pinteo. Acțiunea începe prin întrebarea ce o adresează mama eroului fișpanilor și străjerilor. „Spuneți-mi, rogu-vă foarte, / Dacă Pinteo zace-n moarte. / Spuneți-mi și n-aveți jele, / Dacă zace în zăbrele. / În genunchi de voi mă rog, / Domnule fișpan hotnog, / De-a rămas cumva olog.”

Poezia *Tăietorii de lemne* este inspirată din viața butinarilor din Maramureș, înfrățiți cu copacii și pădurea. „Țipăt alb dorm brazii decojiți, / Alătura de tăietori / Și niciodată nu vor fi treziți, / Decât la gatere, în dure-ros fior.” În poezia *Cioplitorul de porți* face un adevărat elogiu creatorului porții, cu care poetul se identifică, poarta fiind o emblemă a statorniciei și spiritualității acestor plaiuri. „În gardul de nuiete, statornică și-naltă, / Tu, poartă de pe Iza, mi-ai răsărit sub daltă / Și te-am cioplit cu drag, nu pe simbrie, / În jurul casei mele punând statornicie. / Sunt cel care visează să fie el gorunul, / Să mă încerce dalta și unul câte unul, / Ai mei să-mi treacă pragul și pridvorul, / Sub brațele de bârne să între viitorul. / Pe Iza și pe Mara, / Să mă șoptească apa, să mă dorească țara.”

Aminteam mai sus de interesul poetului pentru profesiile stăpânilor Maramureșului. În accepția lui, profesia de miner era una eroică, în care săpătorul în adâncuri era tot timpul pândit de pericolul morții. Nici această profesie nu a rămas străină de creația poetului, dovadă poeziile „Undeva sub pământ”, „Lampa de miner” sau „Balada nopții”. Poeziile de acest gen se caracterizează printr-o notă de originalitate și prospețime. „Aripi de lumină, / Fălăiri în mină, / Căii orbi presimt / Razele sclipind. / Intră sub pământ, / Soarele cel sfânt.”

Cu Tiberiu Utan ne-am întâlnit de multe ori și întâlnirile au fost pline de bucurie. Și ce frumos se putea discuta cu poetul, căci tare multe știa: filosofie, literatură, istorie, folclor etc. La casa doamnei Magdalena Costache-Păun, care strângea spuma intelectualității bucureștene la ceaiul de seară, venea și Tiberiu Utan. Am stat unul lângă celălalt, deseori. Și îl apreciau participanții și când se preta la calambururi literare și când recita din creația proprie, care reprezenta un avantaj: era scurtă și cuprinzătoare. Poetul Pan Vizirescu susținea că Tiberiu știe să se esențializeze în ceea ce scrie. Uneori elogia Maramureșul și o făcea frumos, alteori povestea picant cele trăite în călătoriile din străinătate, dar atrăgea atenția că cele mai frumoase cărări sunt ale țării, iar cele de vis sunt ale Maramureșului, pe care îl considera un leagăn al creației. Considera că povestea acestei țări este depănată în versuri populare, în povești și legende, dar istoria țării o scriu și meșterii populari în lemn, așa cum numai ei o știu face. Pentru exemplificare s-a oprit la poarta maramureșeană, pe care o considera o capodoperă în care omul din popor a înscris semne și simboluri, care ne îndreaptă către lumi foarte îndepărtate. În ea descoperea argumente ale continuității, care contravin nechemațiilor care susțineau că noi am fi venit din alte părți.

Din convorbirile pe care le-am avut cu poetul și omul de cultură, am reținut cât de mult ținea la funcția sa de director al Editurii Ion Creangă, și asta pentru că i-a îngăduit să editeze și să difuzeze marea literatură pentru copii, scrisă de cei mai înzestrați autori, atât din literatura românească, cât și din cea universală. Pentru scriitor, copilul era cel mai mare miracol, de aceea s-a străduit să dea literaturii noastre cărți notabile pentru copii: *Ciopârțilă* (1964), *Isprăvile lui Ciopârțilă* (1966), *Zoo-Ciopârțilă și alte întâmplări* (1978), *Ciopârțilă cascade* (1973), *Cărțile cu Ciopârțilă* (1984). Unele dintre acestea au fost traduse și în limbi străine. Dar, cum spune Giacomo Leopardi, ceea ce iubește omul mai mult este un vis scurt. Drept „răsplată” pentru activitatea depusă în cadrul editurii, a fost destituit din funcție când își dorea cel mai mult să înfăptuiască unele proiecte. Erau vremuri în care nori negri s-au așternut peste sufletul lui. Prietenii lui mă îndemneau să-l caut mai des, pentru a încerca o consolare a poetului. Și l-am mai căutat. Nu mai era partenerul de discuții de dinainte. Era trist, descurajat complet și pesimist. Când tocmai voiam să-l mai caut o dată, în 1994, am primit trista veste că poetul, publicistul, editorul și omul de cultură Tiberiu Utan plecase într-o lume mai bună, una fără durere și întristare. De la moartea lui au trecut douăzeci de ani și este îmbucurător că maramureșenii, în semn de prețuire, au editat o parte dintre scrierile lui și sperăm că inițiativa va continua.

Și multe ar mai fi de depănat, prin care să conturăm personalitatea scriitorului și omului, așa cum a fost.

TIBERIU UTAN ȘI „GAZETA LITERARĂ”

Dorina CADAR

Fiu de-al Maramureșului, Tiberiu Utan s-a născut la Sighet, la 21 martie 1930. A urmat clasele primare la Vadu Izei și apoi cursurile Liceului „Dragoș Vodă” din Sighetu Marmăției. După ocuparea Transilvaniei de Nord, s-a refugiat împreună cu familia la Vinerea, în județul Alba, și și-a continuat studiile la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie. După terminarea acestuia, s-a înscris la Facultatea de Litere a Universității „Victor Babeș” din Cluj.

Debutează cu poezii în anul 1948, iar în 1949, ca o recunoaștere a talentului său literar, este trimis la Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova, pe care-l va termina în anul 1954. Destinul literar îi este astfel pecetluit: va deveni un scriitor angajat.

La reîntoarcerea în țară a fost repartizat la Secția de Cultură și Artă a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, apoi redactor la „Lucefărul”, iar între anii 1962-1967 a fost redactor-șef la revista „Gazeta literară”.

S-a remarcat printr-o bunătate sufletească de excepție, printr-o grijă permanentă de a nu jigni pe nimeni, trăsături de caracter care nu făceau casă bună cu situația sa de cerber la poarta valorilor proslăvite de noul regim politic, ceea ce s-a întors de multe ori împotriva sa.

A știut să repereze și să promoveze oamenii valoroși, așa încât lui Tiberiu Utan, din perioada „Gazetei”, i se datorează debutul literar a cel puțin doi scriitori pe care acesta i-a susținut în calitate sa de literat cunoscut, dar mai ales de om influent, membru al Comitetului Central și activist de partid. Este vorba despre Marcel Mihaș și Marin Tarangul.

După cum afirmă Gabriel Dimisianu în cartea sa „Amintiri și portrete literare”, prietenia lui Tiberiu Utan cu poetul Marcel Mihaș „a fost un episod luminos al vieții lui Tiberiu Utan”. S-au cunoscut în salonul unui spital, unde amândoi fuseseră internați, iar poezia a fost cea care a făcut ca legăturile dintre cei doi să se materializeze prin angajarea lui Marcel Mihaș ca redactor la „Gazeta literară” (transformată ulterior în „România literară”). Gabriel Dimisianu rememorează: „vestea că Utan va angaja, ca nou redactor, un necunoscut, care pe deasupra mai era și inginer chimist, cum se zvonise (zvon confirmat), această veste nu fu bine primită de grupul nostru, al tinerilor de atunci, mefienți de altfel față de orice nouă angajare din pricina unor dezagreabile experiențe. Utan percepu reticențele noastre și într-o zi mă cheamă în biroul său (de ce pe mine nu știu, dar poate a avut și cu alții întrevederi cu același obiect), mă cheamă deci la el și aduse vorba de noul redactor a cărui angajare deja o semnase. Știu că sunteți neliniștiți, îmi spuse, dar să știți că e un bun poet și un om minunat, un om rar. Eu tăceam, cu o mină probabil neîncredătoare. E un om minunat, reluă Utan cu un accent de însuflețire pe care nu i-l mai sesizasem vreodată, și dă-mi voie, continuă el, să fac o profeție: *voi îl veți îndrăgi cel mai mult, va fi prietenul vostru.*” Se întâmplă în anul 1965. Cu toate că poetul Marcel Mihaș a părăsit această lume mult prea devreme, și nu a lăsat în urma sa decât un volum de poezii publicat antum, în anul 1967, intitulat „Nume”, după moartea acestuia, Valeriu Cristea publică volumul „Întoarcerea la cuvinte” (1989), versuri care aduc un suflu nou în poezia românească și care cuceresc prin jocul „șăgalnic între aparența ludică a poeziei pentru copii și meditația gravă”.

Un alt nume care se leagă de cel al lui Tiberiu Utan este Marin Tarangul. Curios, cei doi se cunosc tot într-un spital, internați fiind la același medic, primul după o criză alcoolică, al doilea pentru tratarea unei nevroze. În cartea sa „Nocturnal”, apărută la Editura Humanitas în anul 2010, Marin Tarangul face

dezvăluiri în legătură cu înrăurirea pe care a avut-o Tiberiu Utan asupra evoluției sale literare ulterioare: „Utan a fost cel care m-a publicat imediat, deși a avut o tresărire când i-am spus că sunt un proaspăt deținut politic”. Și în acea vreme era un risc pe care și-l asumai să susții un deținut politic, era chiar un act de curaj. Tiberiu Utan și l-a asumat, iar Marin Tarangul a publicat aproape constant în „Gazeta literară”, mai ales articole de tip eseu. A fost ca o trambulină de lansare în lumea artistică pe care a început să o frecven-teze. Marin Preda și Geo Bogza l-au ajutat să intre în Uniunea Scriitorilor, fiind în același timp și student întârziat la Institutul de Arte Plastice. Simțindu-se continuu urmărit de securitate, în anul 1979 Tarangul emigrează la Paris, unde și manifestă înclinațiile intelectuale și studiază filosofia și teologia. Obține două doctorate în filosofie și unul în literatură, cu teza „Nichita Stănescu și arta poetică”. Nu a avut niciodată „vocație socială”, după cum el însuși afirmă, motiv pentru care toată viața s-a ferit să fie actor în prim-plan pe scena vieții. Poate de aceea, în ciuda calităților sale de excepțional gânditor, nu a fost suficient cunoscut nici în țară, nici în Franța, țara de adopție. Și-a dus existența printre „marginali” pentru că era convins că doar așa poate simți lucrarea lui Dumnezeu în tot ce-l înconjură, iar teolog fiind, a dat ca temă, în ale sale „predici profane”, adevărate exerciții de dezmoțire a minții, predicile fiind departe de a liniști spiritul, mai degrabă incitându-l și obligându-l să trudească pentru clarificarea minții. A murit în septembrie 2010, la Paris, necunoscut publicului larg, dar foarte apreciat de nume mari ale culturii noastre.

În perioada de la „Gazeta literară”, Tiberiu Utan a lucrat cu o echipă bine înche-gată și unită precum o familie: Lucian Raicu, Valeriu Cristea, Eugen Simion, Marcel Mihaș, S. Damian, Cezar Baltag. Dar prin anul 1967 lucrurile încep să se precipite și să se schimbe în rău. În acest sens, sunt relevante cuvintele lui Gabriel Dimisianu din „România literară”, nr. 4, 2007: „Nehotărâtul Tiberiu Utan, redactor-șef, era tot mai mult la cheremul adjuncților săi, veniți în redacție mai târziu, un critic politruc și un prozator prolet-cultist. Aceștia ne hărțuiau tot timpul, ne vânau greșelile pretins politice, ne probozeau în ședințe, ne re-clamau peste tot. O vreme Utan ne ținuse partea, dar obosise. În loc să lupte se refugia în alcool. Până la urmă ne-a lăsat baltă demisionând”. Demisia, se pare că a fost forțată, pregătită încă din ianuarie 1966 când, una din primele măsuri luate de Secția Literatură și Artă a CC al PCR a constat în schimbarea Con-ducerii Uniunii Scriitorilor și a câtorva redactori-șefi ai revistelor literare. Printre aceștia era vizat și bunul Tiberiu Utan și înlocuit cu Eugen Jebeleanu. Motivul declarat era „tovarășul, deși talentat, este insuficient de ferm față de diferite tendințe nesănătoase”.

În 1994, la 26 mai, Tiberiu Utan a plecat într-o altă lume, lăsând în urma sa o creație literară care nu poate fi ignorată, chiar dacă, din motive de înțeles, este pusă pe un raft prăfuit.

TIBERIU UTAN ÎNTRU NEMURIRE

Antoaneta TURDA

S-au împlinit, la 26 mai, două decenii de la moartea lui Tiberiu Utan (născut în 21 martie 1920 la Văleni, Maramureș într-o familie de învățători).

Acum, la sfârșit de an, când parcă suntem mai înclinați spre introspecție, bilanț și analiză, mi-am amintit de acest poet care declara în poezia într-un singur vers, *Peisaj: Sunt singur ca un plop în dunga zării*.¹

Sortit înstrăinării pe care a purtat-o ca pe o cruce toată viața, Utan cunoaște pribegia de la vârsta de 10 ani, când este obligat să se refugieze cu familia la Vinerea (județul Alba), în urma ocupării Transilvaniei de Nord. La 19 ani este trimis la Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova, de unde va reveni în 1954. La revenirea în țară, este repartizat la Secția de cultură și artă a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. Deși locul de muncă nu este în concordanță cu principiile și ideile sale întru totul, încearcă (și chiar reușește, o perioadă) să lucreze după principiul: omul sfințește locul. Așa se explică faptul că, în calitate de redactor la „Luceafărul” (1958-1961) și de redactor-șef la „Gazeta literară”, viitoarea revistă „România literară” (1962-1967), are un rol important în deschiderea revistelor către valorile moderne ale literaturii universale și în reînnoirea tradiției românești interbelice, precum și în promovarea noilor talente. Ulterior îndeplinește funcția de redactor-șef la Editura Tineretului, iar în 1969 e numit director al Editurii Ion Creangă, atunci înființată. Din inițiativa lui se alcătuiesc colecțiile Biblioteca pentru toți copiii (de care se îngrijește și unde apar cele mai cunoscute cărți din patrimoniul clasic și contemporan, român și universal) și Biblioteca „Jules Verne” (dedicată literaturii de anticipație). În 1986 însă este eliminat de la conducerea editurii. După 1990, i s-au reproșat versurile dedicate soților Ceaușescu, ignorându-se, cu rea voință, adevărata valoare a versurilor sale, iar în 1994 moare.

Am făcut această scurtă incursiune în viața și activitatea sa, nu doar din patriotism local, ci și pentru că sunt convinsă că Tiberiu Utan are un loc de merit în literatura română, mărturie stând volumele: *Chemări*

(1955), *Versuri* (1961), *Ciopârțilă* (1962), *Carte de vise* (1965), *Isprăvile lui Ciopârțilă* (1966), *Clipe* (1968), *Steaua singurătății* (1968), *Ciopârțilă cascador* și *Goana după vânt* (1973), *Versuri* (1975), *Zoo-Ciopârțilă și alte întâmplări* (1978), *Cartea jucăriilor* (1979), *Trei legende române* (1980), *Cărțile cu Ciopârțilă*, (1984), *Legende române* (1985), *Drumul ierburilor* (1995). Enumerarea scoate la iveală titluri și din zona literaturii pentru copii, precum și din a celei de inspirație folclorică, ceea ce m-a îndemnat și mai mult să mă

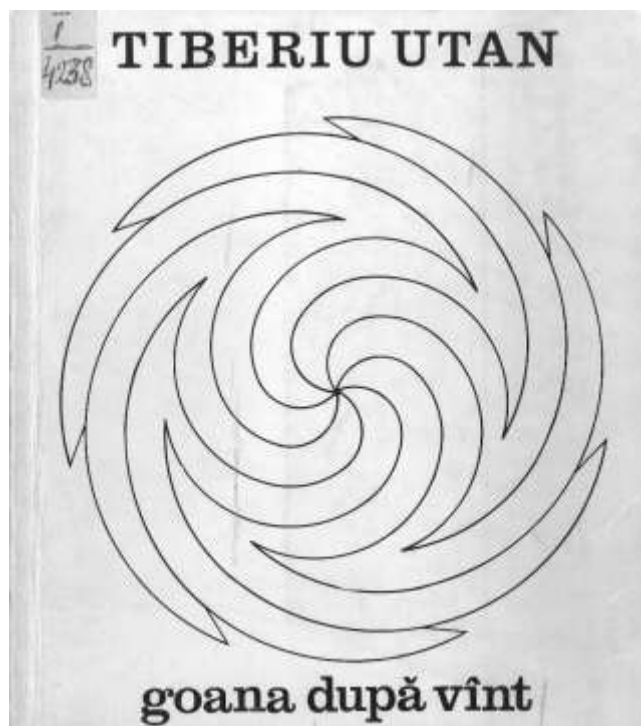

aplec asupra universului liric al poetului care a știut atât de bine, printr-o simplitate rafinată, să abordeze un lirism de cea mai bună calitate.

¹ Tiberiu Utan, *Goana după vânt*, București: Editura Eminescu, 1973, p. 29.

Pendularea continuă între meditația gravă și jocul ludic și drăgălaș prezent în cărțile ce îl au ca erou pe Ciopârțilă mă face să meditez la forța creatoare și la finețea lirică a celui care debuta în 1948. Încerc să mă apropiu cu răbdare și sfilă de versurile sale. Descopăr, cu o imensă bucurie, poezia *Baia Mare* din volumul *Goana după vânt*. Observ repede că Nordul enigmatic este una dintre obsesiile sale pe tot parcursul creației. Caut să percep, în lumea pragmatică în care trăim, puterea sentimentelor și patriotismul în cel mai pur sens al cuvântului. Deschid antologia apărută postum *Drumul ierburilor* și observ că, în fiecare volum apărut de-a lungul timpului, poezia patriotică predomină. Îmi vin în minte titluri precum: *Voroneț, Gorunul lui Horia, Transilvania, Fluierul Iancului, Ruga Regelui Burebista, Horea, Cloșca și Crișan*. Deslușesc, dincolo de reperiile istoriei, elemente autobiografice, legătura dintre trecut și prezent definind ireversibilitatea timpului, dar și pecetea sorții acestui popor. Abordarea istoriei este făcută cu obiectivitate, fără patimă, dar cu amărăciunea celui care își asumă destinul țării. Martoră a istoriei este natura pe care poetul o invocă mereu. O imagine revelatoare în acest sens este cea din poezia *Bicaș*:

*Ca niște bivoli negri dorm munții rumegând
Vise milenare,
în latul frunților ținând
măritul soare.²*

Natura-martoră a istoriei are o încărcătură emoțională deosebită, așa cum frumusețea ei are o semnificație specială, ale cărei detalii Tiberiu Utan le redă în versuri-confesiune, precum cele din poezia *Păpădie*.

Atent și iubitor de oameni și natură, poetul descoperă mistere acolo unde nu pare a fi nimic ieșit din comun, bucurându-se pe deplin de orice îi oferă viața. Desigur că unul dintre miracolele vieții sunt copiii, pentru că atunci

*Când râd copiii, cerule, ce ploii
De porumbei deschiză în noi.³*

Copiiilor le-a dedicat șapte volume, numărul lor dumnezeiesc dovedind o iubire fără margini a purității lor.

Suflet senin și de o sensibilitate aparte, poetul pornit dintr-un nord de țară parcă uitat de lume, a dus cu el în lumea literară românească o suavitate specială, care răzbate din versuri cu o forță plastică aparte, care își păstrează prospețimea peste ani.

Bun român, în ciuda tuturor răutăților care i s-au reproșat, a știut să valorifice într-un mod cu totul special folclorul românesc în câteva legende de o mare frumusețe și să evoce istoria țării în versuri cu reale vibrații patriotice, care pot avea un impact serios și azi asupra cititorilor.

A ni-l reaminti pe Tiberiu Utan, cu versurile sale limpezi, acum, când poezia română pare bântuită mai degrabă de tenebre și frământări existențiale egocentriste, este o adevărată binefacere pentru sufletele obosite de tumultul cotidian.

² Tiberiu Utan, *Drumul ierburilor*, București, Editura Eminescu, 1995, p. 42.

³ Ibidem, p. 150.

* * *

Tiberiu UTAN

Niciunde omățul nu mi-a părut atâta de alb și pur, atâta de blând și bun și strălucitor ca în Maramureșul copilăriei mele. Colindul de atunci se reînfrîpă din mai nimic:

*Mândru-și cântă cerbu-n codru,
mândru-și cântă de nu-i modru.*

Un cerb superb, cu încrângătura coarnelor bătută în aur și argint. În stele și în flori de omăt.

(Din *Prefață* la volumul lui Francisc Nistor *Iarna maramureșeană*, București, Sport-Turism, 1981.)

Am trecut pe-acasă
pe la noi prin sat.
Drumul dinspre vie
pare neumblat.

Drumul către tine
iarba l-a-nvăscut –
ani și ani de zile
nu l-am străbătut.

[...]

Drumul către tine
cum să-l pot uita?
Drumul către tine,
tinerețea mea...

[...]

Drumul către tine
dacă-aș mai putea
pe-un mosor de ață
l-aș înfășura...

(Fragmente din poemul *Drumul către tine* publicat în volumul *Steaua singurătății*, București, Editura Tineretului, 1968.)

Luându-ți bucată de la gură
și pe a Tatei, nouă ne-o dădeai
și nu era mai bine și mai rai
ca pâinea drămuită cu măsură

pe care-o binecuvântai cu semnul crucii
– și când era doar pită de mălai –,
niciunde ca în satul de pe Iza
o, nu a fost mai bine și mai rai.

[...]

(Fragment din poemul *Mamei, încă aici...* apărut în volumul postum de versuri inedite *Drumul ierburilor*, București, Editura Eminescu, 1995.)

LA CEAS DE BILANȚ CU SCRITORII MARAMUREȘENI

Antoaneta TURDA

Nu știu cât din existența noastră stă sub semnul întâmplării și care e proporția pe care reușim noi să o programăm conform aspirațiilor noastre. Cert este că întotdeauna e bine să dăm importanța cuvenită și întâmplării, pentru că doar ea ne duce spre acea latură misterioasă a existenței datorată de mari revelații. Una dintre cele mai miraculoase întâmplări ale acestei primăveri [2014 – n.r.] am trăit-o odată cu intrarea mea în Cenaclul Nord din Baia Mare, chiar în ziua în care s-a lansat antologia literară *Pași împreună*, apărută la Editura Gutinul în 2013.

Concepută în cinci părți: Poezie (capitol ilustrat de 13 nume); Parodii (un nume); Epigrame, fabule (un nume); Proză (cinci nume) și critică literară (un nume) antologia debutează cu promițătorul poet Aurel (Vasile) Bele, cel a cărui poezie pare să stea sub semnul iubirii.

Plonjarea în rândul unor personalități cunoscute dincolo de granițele județului a fost emoționantă, deși, pe mulți dintre scriitorii prezenți în sală în acea zi însoțită de 1 martie 2014 îi știam de pe la lansările de carte de la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”. Petrecând împreună vreo două ore cu o parte dintre cei cuprinși în volum, mi-am amintit cu plăcere că năstrușnicul iubitor al cuvântului românesc Ion Bogdan (Dumitru Iuga) a fost o perioadă bibliotecar, ani în care am savurat împreună această meserie fabuloasă. Cu mult drag mi-am reamintit și de lansările de carte unde protagoniste au fost Flavia Cosma și Rodica Dragomir, care m-au fascinat de fiecare dată prin sensibilitatea poate greu de înțeles de către lumea pragmatică în care trăim. Deși Flavia Cosma (care trăiește în Canada) nu a fost prezentă la Baia Mare, frunzărind cartea, parcă i-am simțit căldura sufletească cu care îi învăluie pe toți cei care-i sunt în preajmă.

M-am simțit minunat în acea sală în care se aflau Silvia Urlih și Ileana Ștețco, prezențe extrem de luminoase, ale căror creații, parțial cunoscute de mine, stârnesc mereu curiozitatea pentru vigoarea lirică și profundul patriotism, tot mai rar întâlnit în literatura noastră postmodernă bântuită de fantomatice și inexplicabile dileme existențiale.

Lucica și Gelu Dragoș, focuri vii ale poeziei din nord de țară, sunt două voci al căror ecou penetrează adânc în inima iubitorilor de poezie senzitivă și vizuală.

Personalitate plurivalentă, pictorul-poet Ion Ionescu-Muscel atrage atenția prin mesianismul versurilor sale și prin profunzimea introspecției.

Enigmaticul Ioan Hada, cel care percepe oamenii transformați în numere ca niște soldați pe o tablă de șah, incită la lectură grație unei lirici în care marile întrebări existențiale predomină.

Interesant prin extraordinara putere de memorare și stocare a senzațiilor, Dragomir Ignat vine în fața cititorilor săi cu o poezie care demonstrează că e scrisă doar sub impulsul inspirației, nu al conjuncturii. Sincer, de cele mai multe ori idealist (cum îi stă bine unui artist!), poetul percepe realitatea cu bune și rele, marcând răul prin fine ironii nedistrugătoare.

Zeflemeaua în fața absurdului cotidian o abordează și Ștefan Jurcă, la care, atunci când îl cunoști mai bine, te pot surprinde timiditatea și o infinită delicatețe, bine așezate printre rânduri, atât în proză cât și în poezie.

Poetul-bibliotecar Echim Vancea vine în literatura română din Sighetu Marmației propunând cititorilor secolului XXI o poezie cu o încărcătură simbolică cu rădăcini ancestrale. Bine filtrat de propria sensibilitate, tumultul cotidian perceput de acest poet răzbate prin cuvântul atotștiutor și atotvindecător, capabil de a fi puncta perfectă dintre creator și receptor.

Al doilea și al treilea capitol sunt dedicate parodiei și epigramei bine reprezentate de strălucitorii Lucian Perța și Ioan Șiman. Excelenți observatori ai vieții și a persoanelor cu care intră în contact, transparent, cu multă atenție, o adevărată filosofie existențială în parodii și epigrame savuroase.

Proza din penultimul capitol al volumului este reprezentată de doi ziașiți ale căror condeie mustesc de talent: Anca Goja și Ioan P. Pop. Spirite obiective, obligate de meserie să surprindă realitatea crudă, necosmetizată, și-au format în proză acel stil clasic, sobru și clar, care nu lasă loc divagațiilor inutile.

Proza lui Toma G. Rocneanu (care este și un foarte bun epigramist) atrage cititorul în mrejele unei construcții epice de tip realist, ce amintește de nuvele lui Liviu Rebreanu.

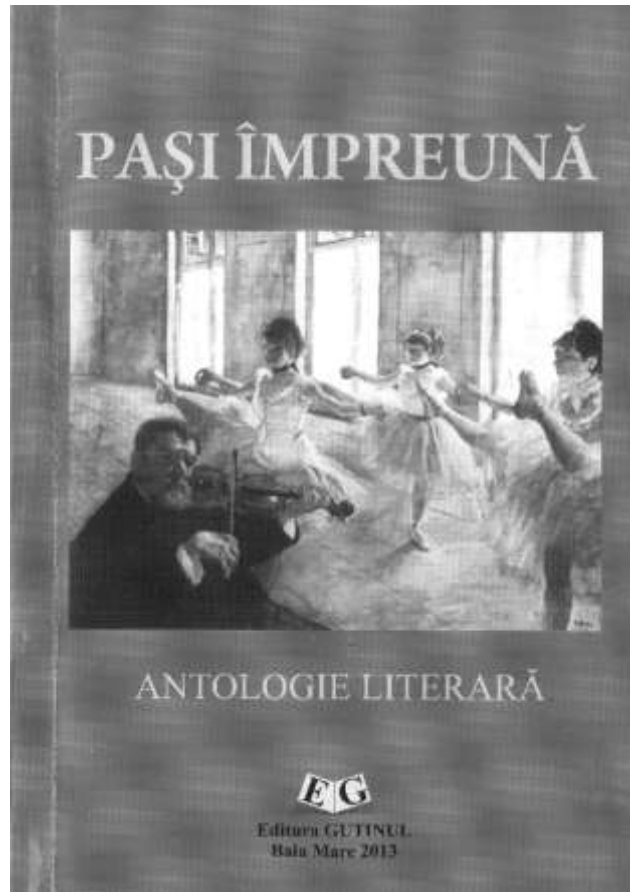
Spirit justițiar mereu în căutarea adevărului, Teresia B. Tătaru este una din vocile diasporei române care vibrează permanent la momentele de criză ale țării natale, demonstrând că nu i s-au rupt rădăcinile din pământul românesc.

Dacă primii prozatori prezenți în această antologie pot fi catalogați ca fiind reprezentanți ai unui realism așezat în canoanele clasice, ultimul, Igor Ursenco, se detașează vizibil de ei, înscriindu-se în canoanele literaturii române postmoderniste. Cadru didactic la Universitatea de Nord din Baia Mare, scriitorul este profund ancorat în noul val literar. Preocuparea sa majoră este cea a raportului dintre identitatea individuală și cea colectivă, într-o proză în care filosofia, antropologia umană și istoria se îmbină într-un joc de puzzle în care ficțiunea și realitatea se întrepătrund fără fisuri.

Al cincilea capitol este dedicat criticii literare, bine reprezentată de Daniela Sitar-Tăut care, la cei 42 de ani, este o voce autorizată în domeniu. Prezență activă în peisajul literar, a publicat peste 200 de articole în reviste de prestigiu, precum: „Viața românească” (București), „Cronica” (Iași), „Gândacul de Colorado” (SUA), „Miteliteratura” (Chișinău), „Nord literar” (Baia Mare).

Parcurgând cele 254 de pagini ale antologiei alcătuite de Florica Bud și Augustin Cozmuța (tehnoredactată cu multă migală de bibliotecara pensionară Maria Gârbe), mi-am dat seama de dimensiunea curajului profesorului Dan V. Achim, inițiatorul acestui proiect cultural.

Asistând la lansarea volumului, la care au mai fost prezenți cunoscuta traducătoare Betty Kirchmajer-Donca și domnul profesor Săluc Horvat (necuprinși în antologie), m-am gândit și la alte nume ale literaturii maramureșene pe care sper să le văd într-o ediție adăugită a acestui volum care, în ciuda unor mici lipsuri, este un instrument de lucru indispensabil pentru cei care vor să studieze literatura maramureșeană contemporană.

SPICUIRI DIN OPERA POETICĂ ȘI MEDICALĂ A DOMNULUI IEREMIA LENGHEL

Gavril CIUBAN

Ieremia Lenghel

nalul de Sighet”, „ALMAR” etc.

Volume: *Inocențele visării* (versuri, ed. Echim, 1998), *Timpul floral* (versuri, ed. Echim, 1999), *Poeme pastelate* (versuri, ed. Casa Cărții de Știință, 2001), *Poeme atemporale* (versuri, ed. Casa Cărții de Știință, 2006), *Impasto* (versuri, ed. Casa Cărții de Știință, 2008), *Petale de magnolie, petale de cais* (roman, ed. Casa Cărții de Știință, 2007).

Se cuvin câteva referințe, succinte, despre activitatea sa literară și medicală, de la începuturi, spre consacrare.

Un decor diafan specific vârstei adolescente, instantanee telurice, natura și iubirea intersectându-se în reverii rustice, peisaje paradiziace „în nebulosa agoniei visătoare”, jocuri de cuvinte ce prefigurau ludicul de mai târziu, contemplări retro din studenția clujeană, un „Album / noian de amintiri” – cam așa s-ar traduce juvenila viziune transpusă în versurile de început ale poetului Ieremia Lenghel din volumul „Inocențele visării”, Editura Echim – Sighetu Marmăției, 1998.

Sunt tresăriri lirice cu ecouri de romane, pâlării erotice, stări onirice; să precizez că versurile au fost scrise între anii 1957-1970,

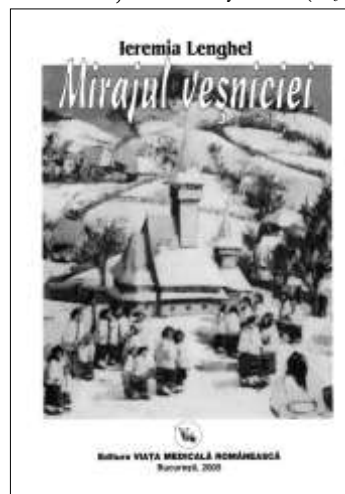

Ieremia Lenghel s-a născut la 18 noiembrie 1943 în Baia Mare. Absolvent al Facultății de Medicină Generală din Cluj (1968), Medic primar psihiatru, șef de secție la Spitalul Municipal Sighet. Doctorand în art-terapie (2006). Debut literar: 4 iunie 1987 în revista „Tribuna”, Alte colaborări: „Steaua”, „Vatra”, „Contemporanul”, „Luceafărul”, „Jurnalul de Sighet”, „ALMAR” etc.

când poetul matur de mai târziu era în perioada căutărilor.

Citite astăzi, poeziile de atunci par oarecum desuetate. „Piese” sale de rezistență vor veni mai târziu, odată cu instruirea în plan literar și profesional – Ieremia Lenghel este și un apreciat medic psihiatru, cu lucrări de referință în domeniu.

Să consemnăm prezența sa în volumele: „Terapie psihotropă și recuperare în afecțiuni somato-psi-hice”, în volumul „Viitorul psihiatriei” (Iași, 1980), „Socioreinserție prin art-terapie” în vol. „Psihiatria azi” sub redacția T. Piroznski (Iași, 1980), precum și volumele personale „Mirajul veșniciei” (eseu,

Ed. Viața Medicală Românească, 2005, și „Sanogeneza prin art-terapie”, un voluminos tom (Editura Grinta, 2013), despre care acad. prof. univ. dr. Virgil Enătescu, membru titular al Academiei de Științe Medicale, se exprima elogios: *Noi concepem psihiatria născută la intersecția dintre medicina*

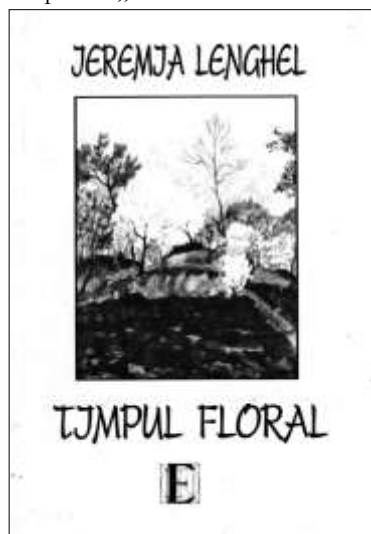
și cultură îmbinând biologicul cu spiritualul prin intermediul vorbirii și al limbajului plastic. Autorul face o demonstrație, pertinentă, a cunoașterii și a stăpânirii mijloacelor art-terapiei, având curajul și capacitatea de a baleia întregul domeniu al art-terapiei în scopul socioreinserției. Este important să subliniem că acest lucru îl face exhaustiv, trecând și prin metode interpretative circulante în lumea specialiștilor. // În aceste condiții, o astfel de carte trebuie să aibă un impact important, puternic, asupra gândirii medicale, dar, simultan, cu ecouri puternice în artă, filosofie, antropologie, sociologie și cultură, în general. De aceea, m-am simțit onorat și am acceptat efortul parcurgerii și al analizei unei lucrări atât de vaste și atât de bine documentate. Întreaga lucrare se desfășoară pe teritoriul Maramureșului, unde există un tezaur și un specific cultural de îmbinare a arhaicului cu modernul, a precreștinismului cu creștinismul, cu un specific cu totul aparte.

Mai subliniez faptul că dl. I. Lenghel este membru în Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România (din 2011), precum și membru al Union Mondiale des Écrivains Médecins cu sediul în Elveția, la Lucerna (din 2006).

Revenind la cărțile de poezie scrise de autorul avut în vedere, mi-aș îngădui o scurtă paranteză. Constatăm cu neliniște că încet-încet dispare expresivitatea din limba vorbită. În cea scrisă, viul, coerența și logica sunt în suferință, iar comunicarea serios amenințată.

Ludic în postmodernism este un fel de du-te-vino în texte, o învăluire a înțelesului. Nu putem întinde cititorilor curse la nesfârșit. Așa cum sedentarismul în gândire îmbătrânește prematur și biologicul din ființa noastră, tot astfel și limbajul poetic se cere curățit. În creația poetică a dlui I. Lenghel cred că există o asemenea limpezire.

Tânjind spre o puritate de cristal, opera poetică a Domniei Sale, poate prea mult spus operă, așezată sub auspiciile „dulcelui stil clasic” încântă lectorii prin simplități

adâncite, muzicalitate și nu în puține rânduri prin meditații vechi de când lumea și de-a pururi noi. „Peruzea țesută-n raze, / Puritate de cristal, / Artificii din topaze: / Auriu, azur și pal. / Carrara fin poleită, / Forme dulci de ideal, / Acidalia învăluită / În azur, galben și pal” – din volumul de versuri

„Timpul floral”, Ed. Echim, 1999.

Pe lângă „simfoniile florale” cu talent sugerate în versuri transparente, erosul izvorăște din „peisaje” luxuriante, seninătatea și impulsurile senzațiilor făcând casă bună cu contemplațiile ce țintesc „reîntâlniri” din care nu lipsesc imagini poetice, trăiri afective la temperaturi înalte: „Reîntâlniți / în visul / speranței / reintegrării cosmice / s-au poticnit / pentru scurtă vreme / de valurile unui imens, / ca o ceață umedă / și pâcloasă / ce le învăluia / trup și trăire. // Afectivitatea era miere și nectar, / se topea / prin / toată rețeaua simțurilor.” (poema „Reîntâlnire”)

Spiritul lui Saint-John Perse, invocat într-un poem, „Rostirea urmat-a privirii”, ne dezvăluie o altă cheie de lectură: „rima și ritmul / unei singurătăți / introvertite. / A despuiat / până spre nuditate / rostirea, / urmând calea privirii.”

Un respect adânc pentru poetul-matematician Ion Barbu transpare dintr-un „Descântec”, unde tonul din Riga Crypto și Laponia Enigel „circulă” prin trupul poemului: „Rigă. / Paparigă/ Rigă / unde îi zbură / fi-va nunta mea / de mireasa-o vrea.”

„Povestite” într-un limbaj accesibil, trăirile lirice din cartea mai sus pomenită dau seama de existența unui poet cu adevărat valoros.

Volumul de versuri „Poeme atemporale” apărut în anul 2006 la Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, cu o prefață semnată de reputatul critic literar Petru Poantă și o grafică absolut cuceritoare aparținând renumitului artist plastic Aurel Dan, pare a fi cel mai unitar dintre cele cinci cărți de poeme tipărite de Jeremia Lenghel până acum.

Conceput în nouă cicluri *tematic* aparent diferite, volumul încântă atât prin conținutul ideatic, cât și prin arhitectura versurilor, riguros elaborate.

Fiecare ciclu poartă câte un motto cu trimiteri culturale ce vizează nume grele, de la Horațiu, la Lucian Blaga, Paul Gauguin și Spinoza, Fr. Schiller și Thomas Kempis, Juvenal și nu în ultimul rând Tudor Arghezi.

De subliniat că versurile din amintita carte au o luminozitate aurorală, neliniștile și emoțiile ce derivă dintr-un lirism cel mai adesea neîmpovărat cu zorzoane stilistice, recreând în cititor o stare reconfortantă, de reverii.

Este o caracteristică importantă a scriiturii lui Jeremia Lenghel, și care nu lipsește nici din celelalte cărți ale Domniei Sale. Poetul nu este un adept al încifrărilor gratuite. Talentul său este unul mai degrabă lucrat cu migală, dar nu trudit, între mesajul poetic și limbajul folosit existând armonie. Cu o înclinație înspre *clasic*, nu spre textul modern.

O viziune senină, dăătoare de beatitudine, surprindem, bunăoară, în poemul „Cimitirul Vesel”, poem ce ne amintește, prin ritm, de poetul Cezar Ivănescu, cel din *Doine*: „Și râdea, / râdea de moarte / cimitirul plin de flori / cu albastrul dintre stele, / veșnic pomenirea lor. // Știa meșterul ce-i gluma / – omul nostru-din popor – / știa meșterul măsura / și al dacilor sobor. // Fîindcă el a pus sămânța / rămas-a vatră de folclor, / cimitirul din Săpânța / vesel e, datina lor.”

Trebuie remarcat că o calitate deosebită a versurilor scrise de Lenghel este și aceea ce vizează presupusele influențe, „memorie involuntară”. Ele însă sunt complet asimilate, astfel că eventualele *surse* au doar rol pretextual, firul liric curgând firesc, într-un ton personal ce conferă originalitate poeziei sale.

Nu sunt lipsite de farmec nici versurile care fac trimiteri biblice, cu stricta mențiune că aceste aluzii sunt inserate în structura poemului și transfigurate artistic: „Și a venit lumina / și densă și profundă / și povestește cursul / în foșnet aprior // Și a venit liniștea / și lentă și rotundă / și viețuiește sensul / în salt interior (din „Gomora după Sodoma”).

Precum se vede, simțim o muzicalitate generată nu din „coada versurilor”, ci din ritmul impus cu măiestrie în poem.

Apoi sunt elogiați foștii dascăli „în memoria luminoasă” a unui timp revolut, aduceri aminte „evocate” ritualic: „Va ploua / cu umbre / în amintire / de-i toamnă / iar / în / Alma Mater // O molcomă / aducere aminte / [...] / despre eleganța / și ceremonialul / lor / doct, / oracular” (din „Vulpile argintii”).

Străluminări ce țintesc eternitatea prin „spuse țărănești” tălmăcite în fior liric: „Credința în ideea, / rigoarea / în virtute.”

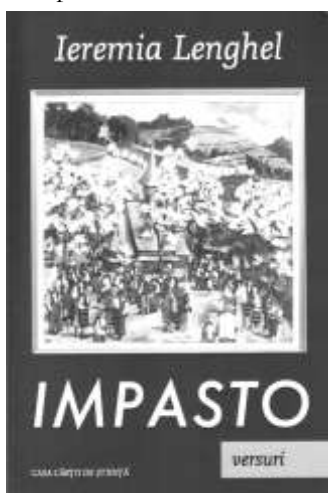
Să nu omit nici micropoeemele sale, amintind de miniaturile nipone: „Pălăind licuriciul / printre crizanteme, / viața în cumpăna vrerii” („Cumpănă”) și „Albastru de cer, / viorea oglindită în etern” („Veșnicie”).

Iată, așadar, o „cromatică” vie „aplicată” când într-un registru livresc, când în unul confesional ori, cum s-a observat, în spirit de haiku.

Predomină, de asemenea, și o melancolie autumnală, dar și o aplecare spre exotic: „E frivolă, / din fire, / descompunerea / în vitralii / de raze / cu fum opiacu, / până când / filtrată / în barem, / umbra / dansatoarei arămii / plutește prin / lascivă muzică” (din „Lascivă”).

Să închei printr-un portret impecabil „desenat” de regretatul critic Petru Poantă: „Jeremia Lenghel este, așadar, un intelectual instruit, cu un indiscutabil simț al poeziei, respectiv cu o bună educație estetică. Imun la mode, el se «conservă» în spațiul discursului liric consacrat și considerat invulnerabil, acela care performează semnificație și comunicare, de unde și titlul, deloc inocent, al volumului său: *Poeme atemporale*”.

O carte întrucâtva specială prin modul de abordare a poeticii se intitulează „Impasto”, a fost tipărită în

anul 2008 la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca și conține poeme scurte, un soi de definiții în armură poetică structurate în mai multe secțiuni: *Europa, kilometrul 0, Poemele alchimiei, Secțiuni prin Sentimente, Poemele Credinței, Poemele primăverii, Poemele șaptei, Veghează ale anul, Poemele neodibnei*.

Se pot observa însemnate mutații de ordin compozițional, lirismul cedându-și „ținuturile” unei epizări sentențioase, secvențe pilduitoare, uneori „apocrife”, cel mai adesea poate prea transparente, suferind pe alocuri de „explicitări”, dar, până la urmă resursele lirice la care recurge poetul salvează instaurarea monotoniei: „În largul / văilor / închis / nu-ncape / noaptea de abis” („Abis”) sau: „Pe cerul / inimii / deplin / nu-ncape / ziua de senin” („Senin”, din secțiunea *Veghează ale anul*).

De remarcat că este prezentă în textele sale o „adâncime” ce se leapădă de misterul ei – dacă mi se admite formularea –, poeticul reținând finalmente proiecția imaginară înspre inteligibil prin exprimări lapidare, revelatoare: „Adâncime / în asaltul / abandonului / de sine // Șoaptele / sensibilității / și eticii / insului” („V Adâncime”) sau „Șoaptele / din / luminozitatea / resemnării / devin / frapante / paradigme / ale / au-

tonomiei / reflexive” („IV Paradigme”), precum și „oscilații” care scrutează lăuntricul, porția lirică fiind mânăta către deja amintitele „definiții”: „Vârsta / priceperii / oscilând / de la / sferele nalte / ale gândirii / la șoaptele / subconștientului // Decizia / statornică / de la / afectiv / la șicanele / comportamentului / oscilând / pe aceeași / măsură / inerentă” („II – Oscilând”).

Speranța în perenitatea versurilor adăpate de la fântâna sufletului pur sporește cantabilitatea poemelor, unde simplitatea și nu simplismul expresiilor relevă o purificare: „Cristalină / lină / lină / doar când / viața / se alină / poți bea apă / cristalină // Cristalină, lină, lină” („Cristalină”), ori o altă variantă: „Ca / un cântec / pe colină / murmur / de izvor / revină / în a / Soarelui lumină // Cristalină, lină, lină” („Cântec”).

Zorile Civilizațiilor sunt „creionate” prin subtile sugestii: „Șerpuiesc / cu vremea / pe glob / civilizații / incipiente / în / Sumer // Poposesc / cu ele / evolutive intrigi / prezente și aici și acum // Impermeabile senzații / scut la sentimente / în creier solitar și auster // Clementa din gândire / este în voiaj pe un intim și exotic drum” („Secțiunea I-a”).

Un motto așezat chiar la începutul volumului, intitulat „Europa, kilometrul 0”, aparținând criticului și istoricului literar Laurențiu Ulici, un mare prieten al scriitorilor din Nordul nostru, dă socoteală de admirația poetului I. Lenghel față de critic, în fapt o pioasă aducere aminte despre cel care i-a sprijinit pe toți pe atunci tinerii poeți ai acestui spațiu, inclusiv pe autorul cărții comentate. Iată motto-ul: „Undeva, în apropiere de Sighetu Marmăției, dar într-o altă țară, stă înfiptă de vreo opt decenii o bornă care vestește călătorului că se află în centrul geografic al Europei. De la această bornă la Atlantic e tot atâta distanță câtă e de la ea până la Urali. Au pus-o acolo austriecii, nu noi, dar noi ar fi trebuit s-o băgăm în seamă și să ținem cont de realitatea pe care ea, borna, o exprimă” (Laurențiu Ulici).

Să mai subliniem că în acest volum al poetului Lenghel sunt însemnate și semnificative ilustrații, purtând următoarele semnături: Jawlensky, Becks, Csaba, Agoșton, Aurel Dan, Szarasz.

Prin urmare, „Impasto” cristalizează într-un florilegiu transparent stări și sentimente, frământări interioare ce-și caută răspunsuri existențiale în chiar mirajul poeziei sale slujite cu credință de poetul Jeremia Lenghel.

O carte ce răspunde exigențelor unor lectori avizați, un câștig pentru toți cititorii dornici de a savura esteticul.

Aș mai afirma, poate fără a greși foarte tare, că între opera sa medicală și cea poetică este o simbioză benefică ambelor „părți”. Țin, de asemenea, să-i mulțumesc că a acceptat Premiul Cenaclului Literar-Artistic din Vișeu de Sus al Festivalului Național de Literatură și Folclor „Armonii de Primăvară”, ediția a XXXVI-a, 2014, ce s-a desfășurat în orașul dintre râuri.

Succes pe mai departe, domnule doctor!

„PETALĂ ROZĂ DE CAIS BURATĂ-N SCAMELE DE VIS”

Angela-Monica JUCAN

Petale de magnolii, petale de cais, cartea în care beletristica se întrepătrunde cu literatura de specialitate din sfera științelor psyche-ului, are un autor din perimetrul acestor două arte – cunoscutul doctor-scriitor maramureșean-chiorean – Ieremia Lenghel. Să zicem că planul de rezistență al construcției literare îl constituie romanul, dar finisajele includ bogate și valoroase, spre largă folosință, elemente științifice, atât în limbajul narativ sau dialogal, cât și în puncte pe *i* plasate din loc în loc. Scriitorul scrie. Doctorul explică. Cuvântul științei este clar și tranșant, venind de sub penița unui autor specialist în domeniu, încât o interpretare literară a textului s-ar aventura pe un teritoriu plin de capcane sau ar găsi gata enunțat puțin mai încolo ceea ce tocmai descoperise (poate cu greu). Să nu mai vorbim de faptul că cititorului, fie el „de plăcere” sau „din interes”, îi va fi imposibil să identifice pasajele de ficțiune în masa de date reale – cunoscute sau verificabile. Căci psihiatrul ia asupra sa unele din derutele lumești, spre a mântui lumea de greșelile care decurg din acestea. Personajul principal, ca și celelalte, apare sub nume fictiv, în timp ce i se atribuie date reale biografice ale autorului și până și versuri publicate deja de acesta. Acțiunea e plasată tot în timp, conjuncturi și locuri reale, cu referiri la personalități cunoscute etc., dar intriga e mai plauzibil să fi fost inventată în mare parte de scriitor (doar cu inspirație din realitate). Însă cartea nu e scrisă pentru a fi examinată, ci pentru a fi utilă, iar cititorul cucerit tocmai prin senzația de corespondență cu adevărul a celor scrise, inducându-i-se un sentiment de certitudine, care îl plasează într-un spațiu de siguranță, un sentiment de încredere (că nu e prost cu născociri) și unul de liniște (că nu-i *el* cel incriminat). Ceea ce face ca și sub aspectul compoziției literare cartea să fie științific creată.

Urmând însă firul titlului, vom vedea cum, cu toată premeditarea evidentă cu care scrie, doctorul e furat de scriitor. Și scriitorul, ca scriitorul, emite semnale care comunică mai mult decât a știut că spune. Elementele cărții, „tăte huc” (expresie luată din roman), conduc la concluzia că psihiatrul-scriitor, deși face în câteva locuri teoria petalelor în general și amintește și de altele, în afară de cele de magnolii și de cais, nu le-a ales degeaba pe cele două din titlu și nu le amestecă (în subtext), ci *unele* sînt de magnolii și *altele* de cais. Și fiți atenți că pentru primele folosește pluralul, iar pentru ultimele singularul.

Petalele sînt complexul MEDA, nume format din inițialele prenumelor a patru persoane feminine: Mona, Erika, Dina, Amelia, toate cu rol de tsunami în oceanul sufletului personajului Andrei, deși primele trei sînt reprezentări ale atracției afective superficiale, care se bazează în principal pe niște caracteristici fizice. MEDA reprezintă diversitatea în unitatea aceluiași ideal indefinit și volatil (Amelia se fixează prin etica căsniciei, în paralel Andrei vi-sînd încă mult timp la alte petale roze) și face contrast cu grupul muzical Trio NOI, care e unitatea în diversitate (diferență de suport și diferență de abordare: analitică pentru MEDA și sintetică pentru Trio NOI), unitatea care rezistă timpului și în condiții de despărțire. Poate că nu întâmplător a fost ales pronumele comunitar prin excelență, coagulant și indestructibil *noi*.

Petale de magnolii, M, E, D produc mai mult impresii ale retinei și sentimente fals-profunde. Sînt magnolii „plurale” – fiecare din pluralitate fiind o *oarecare* –, pur decorative, procurând efemere emoții, îmbogățind doar impresia vizuală, magnolii egoiste, neproducând nectar (fapt certificat botanic). Petalele de magnolii se scutură de epui-zare, după care planta intră într-o stare de lenevire, până primăvara următoare, când florile reapar, lucru similar cu revenirile M-E-D (cu un telefon, cu o scrisoare, cu o vizită), la fel de infatuante și pline de autosuficiență, ca magnolia, deși Dinei autorul îi atribuie (nu știu de ce) *profunzimea și gravitatea trăirii, siguranța statorniciei*. E drept că și magnolia produce fruct, dar el nu-și folosește decât sieși și pentru generarea altor splendide înșelătoare aparențe – chestiune de marketing. Fructele caisului însă sînt folositoare în primul rând altora, la modul concret, abia apoi pentru perpetuarea „speciei”.

Floarea de cais, singură Amelia, este matrimonială, sacrificială, altruistă și modestă, este jertfa în folosul altora, reprezintă renunțarea la sine și maturitate afectiv-emoțională. Ea își coace liniștită caisele pentru Andrei care o lasă acasă, în speranța întâlnirii cu o magnoile. Caisul înseamnă împlinire, iar floarea lui este mult mai mult decât o simplă frumusețe. De altfel, *Timpul are împărăția lui* – spune spre final personajul principal –, iar în ea suntem datori să ne durăm fiecare un potir pentru durata sferelor veșnice, dincolo de secvențele rapide. Încerci a înțelege prezentul și a i te conforma, odată cu propria ta ascensiune. Cauți, la poticneli, refugiu în amintire. Pătrunzi cu lucidul cognitivului în viitor, ajutat de conativ și-mveșmântat în afectiv. Și toată truda spre a sculpta în onix potirul.

Mona-Erika-Dina au (sau a?) deschis poarta unui labirint de aspirații neîmplinite, născătoare, pentru Andrei, de nesfârșite interogații, autoînvinuiri, regrete, incertitudinea pasului corect. *Eu, spuse Andrei [...], când am iubit pe una, am iubit-o cu toată ființa. După ce, pe rând, pe rând, le-am pierdut, trăirea amintită a alergat prin labirintul de vise și remușcări, de la una la alta, într-o continuă și tăcută mișcare browniană în speranța aflării unde și când era bine să mă fi oprit.* Dar autorul pune concluzia privitoare la Andrei: „cine cere unui labirint mai mult decât să-l părăsească va rătăci totdeauna prin el și nici de dragoste nu se va mai putea bucura”. [...] // *Apropiindu-se de ieșirea labirintului, sensul acestuia i se părea obositor, epuizant, interminabil. Andrei și-a amintit însă de firul roșu al Ariadnei oferit de Amelia. Realiză, astfel, o lumină de altă nuanță, o primăvară a concretului, a viabilului.* Frapat de o frumusețe blondă (Mona) sau brunetă (Dina) ori de o siluetă atractivă (Erika), Andrei va descoperi în Amelia imaginea întregului (și voce, alte detalii le abstractiză). În orice caz, dacă relațiile Andrei – M-E-D vor fi conținut la început vreun dram de iubire, în timp (mda, *rapida scurgere a timpului...*) aceste iubiri au fost artificial întreținute – ca magnoliile de pe prima copertă, hrănite în vază. Ramura de cais de pe coperta a patra nu pare desprinsă de pom, se prezintă într-o atitudine naturală și sugerează o creștere – atribut legat de viitor, o promisiune de adevăr și durată; firească, pe aceeași copertă este imaginea autorului de pe vremea când întâlnea floarea de cais. M-E-D așteaptă mereu să obțină ceva, de n-or fi murit, așteaptă și azi, și bănuie insistent intriga povestirii, fie din inițiativa lor, a celor trei magnolii, fie la „chemarea” lui Andrei. A nu aștepta nimic, ea se impune o dată, odată pentru totdeauna.

Petale de magnolie sînt de fapt toate mirajele care se opun realității. Momentul de profunzime al lui Andrei nu a fost o alegere de ochi frumoși (deși, pe lângă *imaginea întregului*, era *stăpînit și de ochii verzi*), ci o acceptare a ofertei destinului, acceptare care se prelungește și asupra profesiei, consimțind să „îndrăgească” altă specialitate medicală decât cea visată. Tocmai în aceasta constă pledoaria medicului: a folosi pozitiv ceea ce se poate („scotomizând” idealul), a te opri la ceea ce are șanse de realizare și de durată. Dar, stai liniștit, nu ești dăscălit *tu*. Scriitorul îl încarcă cu toate și-l chinuie pe *Andrei*, purtătorul biografiei sale. Este o pildă interesantă de egocentrism dăruit și asumat. Știți, „dintre care cel dintâi [păcătos] sînt eu”.

Deși scriitorul nu face nici în final o diferențiere de specializare între sorturile de petale (*Andrei realiză, de data aceasta prin propria experiență, că „timpul zboară fără întoarcere”, realiză că trăirile, petale de magnolie, petale de cais, spulberate de vântul atator primăveri, se îndepărtează prin tunelul timpului într-o masivă degingoladă și că ele pot fi din ce în ce mai greu recuperate de lacunara amintire*) sau de flori, cărora le atribuie în bloc calitatea vremelnice (Rămase, apoi, *esențele trăirii, constată stupefiat că trăirea are durata unei flori* [n. n. oricare]). Pe toată această durată, trăirea apare din vibranta clepsidră a timpului, atinge apogeul, printre bucurii sau vicisitudini, și dispăre, lent, mai lent ca evenimentele, tot în vibranta clepsidră a timpului, se sugerează în carte că există un moment (optim) în care omul, pășind în maturitate, trebuie să se supună unei descântări, să se elibereze de interesul pentru magnolie, și autorul subliniază lămurit acest lucru: *Treptat și puțin câte puțin, paralel sau nu cu penetrarea științifică, erosul umanității a pierdut din obiceiul vremurilor romantice. // E corect și normal, e bine și necesar. Și totuși, fără să se gândească la această evoluție și alternativă, unii și uneori simt pe cel de azi imaginând un eros ideal romantic. Respiră adânc aerul acestuia, mai ales în fațetele înfiripării idilei, uitând că idila trebuie și se alimentează de la concretul palpabil. Fundamentul construcției în acest caz este ca nisipurile mișcătoare, ca mirajul deșertului. Simte aproape, aproape trăirea conjugală și o crede reală. Numai că, în realitate, mirajul prezintă culori acide care ard de la distanță, mereu aceeași stare, oricât ai alerga. Dorești o mângâiere? Nu reușești. Când crezi că poți să o posezi și să o cunoști mai bine, necunoscutul este prezent și te anxietează. Dacă te îndepărtezi, afectivitatea atrage ca un magnet mirajul ființei iubite. Se speră din nou. Și totul se reia de la început. Speranța o etichetezi ca un bine. Ajungi însă la o plutire cvasireală între nesiguranță și perspective reale.* Pentru Andrei, intrarea triumfală în cabinet a Ameliei, definitivă floare de cais, a fost momentul.

Cartea are toate atributele unui roman, dar în esență reprezintă un demers terapeutic, o aplicare a unui program de ameliorare a stării psihice a unui public destul de extins care se confruntă cu probleme de chivernisire a sentimentelor. Așa că nu-i totuna ce petale.

În fapt, acest roman-vrai are trei obiective-cheie și tot atâtea rezolvate prin exemple de depășire a *crizei*: 1) atracția fără finalitate (în dragoste sau în profesie); 2) fatalitatea necontrolabilă (operațiunile postuniversitare ale lui Lake, o incorectă apreciere a unei situații, mereu-reparițiile magnoliilor etc.); 3) valorificarea datului (ceea ce poate presupune renunțări). Nu mi-am dat seama dacă doctorul pledează pentru împăcarea cu soarta sau scriitorul ne transmite un definitiv-resemnat „asta e”. De-o fi una, de-o fi alta, învățătura de însușit este că întotdeauna cuvântul decisiv trebuie să-l aibă creierul. Inima să se lecuiască.

UN FILOSOF NEOTOMIST: ROMÂNUL IOAN MICLEA (1902-1982)

conf. univ. dr. Nicolae IUGA

După cum se știe, tomismul, adică filosofia tomistă, respectiv neotomismul contemporan, sunt curente filosofice legate de numele gânditorului medieval care a întemeiat acest fel de a privi filosofia și relația ei cu teologia, Sfântul Toma din Aquino (1211-1274), fost profesor de teologie și filosofie la Paris (1256-1272) și, pentru perioade mai scurte, la Bologna, Roma și Napoli.

Împrejurările în care a trăit Sf. Toma sunt legate de noi descoperiri în ceea ce privește opera lui Aristotel. Mai precis, *Organonul* lui Aristotel a fost cunoscut în Occident încă de la bun început. Un exemplar în latină a fost trimis de la Constantinopol, pe la sfârșitul secolului VIII după Hristos, lui Carol cel Mare, împăratul Europei Occidentale. În mănăstirile catolice apusene s-a lucrat foarte mult pe *Organon*, mai cu seamă în ceea ce privește sistematizarea Teoriei silogismului. În schimb, *Metafizica* aceluiași Aristotel a avut, din nefericire, un destin diferit. Filosoful Boethius nu a mai apucat să traducă din greacă în latină și *Metafizica*, deoarece a fost condamnat pentru conspirație și executat, din porunca împăratului roman Theodoric, la anul 525 după Hristos. În urma acestui șir de întâmplări, *Metafizica* lui Aristotel în traducerea ei latină a pătruns în lumea occidentală mult mai târziu, abia în secolul al XII-lea, prin traducerea și contribuția unor erudiți gânditori arabi și evrei, în principal Averrohes (1126-1198) și Moise Maimonide (1135-1204). Între timp însă, dogmatica creștină catolică s-a fost deja cristalizată, prin aportul decisiv al Sf. Augustin (354-430 după Hristos), un foarte important gânditor creștin, dar care nu a avut cum să cunoască opera lui Aristotel în întregime. Apariția *Metafizicii* în limba latină prin secolul al XII-lea a avut un puternic impact asupra gândirii și teologiei occidentale a vremii. A fost misiunea istorică a unui alt sfânt al Bisericii Apusene, a lui Toma de Aquino, de a elabora o nouă perspectivă de ansamblu asupra teologiei și filosofiei, care să asimileze problematica metafizică aristotelică apărută între timp.

Toma de Aquino a realizat o amplă sinteză a teologiei, numită de către el *Summa Theologiae*, încercând să răspundă practic la toate întrebările teologice și filosofice din epocă. Chiar forma de expunere este una bazată pe întrebări și răspunsuri. Opera lui reprezintă „cel mai puternic efort al Evului Mediu pentru a împăca într-un sistem enciclopedic două elemente diferite: Aristotel și creștinismul”¹. Arhitectura sistemului lui Toma este inspirată, evident, din *Metafizica* lui Aristotel, precum întrucâtva și din *Peri Arhon* a teologului antic creștin, de expresie greacă, Origen (sec. II după Hristos). În *Metafizica* sa, Aristotel ne arată că aceasta este o *Proté Philosophia*, adică o „filosofie primă”, în sensul că aceasta are menirea să trateze despre primele principii sau cauze ale lumii. Într-o variantă terminologică (Cartea a V-a), aceste principii sau cauze sunt: (a) *proton kinoum* (în latină, *primum movens*, sau *causa efficientis*), primul mișcător, mișcătorul nemișcat; (b) *hyle* (lat. *potentia*), materia ca abstracție pură, substratul schimbării, posibilitatea ca atare; (c) *dynamis* (sau alteori *energeia*, lat. *actu*), realitatea, forma; (d) *telos* (lat. *Causa finalis*), finalismul, teleologia. Cititorul familiarizat cu lectura *Summei* va putea recunoaște cu ușurință conceptele aristotelice din care sunt derivate celebrele „argumente” ale lui Toma pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu: argumentul mișcării (primul mișcător aristotelic), argumentul cosmologic (al cauzei eficiente), argumentul teleologic (al cauzei finale), argumentul ontologic (al ființei necesare) ș.a.m.d.².

Filosofia tomistă a avut, în Occident, o influență considerabilă în intensitate și a fost durabilă în timp. Abia Imm. Kant (1724-1804) este cel care dizolvă binecunoscutele argumente ale lui Toma de Aquino în antinomiile sale, în care și teza și antiteza pot fi demonstrate la fel de bine, cu argumente izostenice (de tărie logică egală), transferându-le o dată în plus, din sfera rațiunii, în aceea a credinței. Sau G. W. F. Hegel (1770-1831), un gânditor care de fapt are la bază temeinice studii de teologie, își edifică evoluția giganticului său sistem pe trecerea de la în-sine (*hyle, potentia*) la pentru-sine (*energeia, actu*)³. În anul 1879, în urmarea Conciliului I Vatican, Biserica Catolică a cerut teologilor și filosofilor catolici să se inspire din modul de gândire al Sf. Toma, pentru că această abordare „re-duce tensiunea dintre rațiune și credință, fiind mai potrivită pentru timpul actual, dominat de știință”⁴.

În schimb, în Răsăritul ortodox, incluzând aici și România, filosofia lui Toma de Aquino nu prea a avut succes. Unul dintre cei mai importanți specialiști care a tratat tema, Bogdan Tătaru-Cazaban, scrie: „Dificultățile și întârzierea cu care gândirea Sfântului Toma a fost întâmpinată în România țin, fără îndoială, de o constituție religioasă și

¹ Alfred Fouillée, *Istoria filosofiei*, vol. I, București, Odeon, 2000, p. 215.

² Ioan Țiplea, *Stigmatizarea conștiinței*, Târgu Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2011, p. 59 sq.

³ G. W. F. Hegel, *Prelegeri de Istorie a filosofiei*, vol. 1, București, Editura Academiei, 1963, p. 30.

⁴ www.necula.info/dansul-teologiei-cu-logica (consultat 26 apr. 2012).

culturală specifică. [...] Pătrunderea tomismului rămâne ne semnificativă, până în prima parte a sec. al XX-lea, când tomismul cunoaște un anumit relief printre greco-catolicii de la Blaj”⁵. Predarea filosofiei în învățământul românesc nu are o istorie considerabilă. Printre pionierii ilustrării disciplinei îi putem aminti pe: Eufrosin Poteca, de la Sfântul Sava, București, cel care a inițiat un curs de Istorie a filosofiei în 1826. Apoi Eftimie Murgu la Iași, începând cu anul 1834. Urmează Simion Bănuțiu la Blaj, în 1839. Toți în spiritul veacului al XVIII-lea iluminist francez, fără interes și pătrundere pentru Evul de Mijloc și fără să menționeze măcar pe Sf. Toma, doctorul angelic al Bisericii Apusene din sec. al XIII-lea. În fine, filosofia ca disciplină predată în universități a fost statornică și statuată la noi de către Titu Maiorescu, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, el însuși intelectual format la școala celei mai recente și la modă dintre filosofile germane, lector asiduu al lui Herbart și Feuerbach, precum și traducător din *Paralipomena* lui Schopenhauer. Se înțelege că, sub influența Renașterii și a Iluminismului, acești promotori ai filosofiei în limba română, aveau anumite prejudecăți lipsite de considerație față de Filosofia Evului Mediu.

Problema filosofiei tomiste este tratată pentru prima dată cu receptivitatea cuvenită dar, e drept, doar tangențial, de către Constantin Noica, în a sa *Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou*, din anul 1940, reeditată la Humanitas în 1995. Problema care îl preocupă aici pe filosoful Constantin Noica este: cum este cu puțință o „înnoire” a gândirii aristotelice, întrucât este preluată de către Toma de Aquino în sistemul său. Sau: care este noutatea lui Toma față de Aristotel?

În fine, avem și un gânditor tomist român în sensul propriu al sintagmei, dedicat o viață tomismului și neotomismului în varianta lui Jaques Maritain, unul care a perceput tomismul din interior, adică din interiorul teologiei catolice, și care a scris pe teme tomiste în spiritul unei apologii creștine târzii. L-am numit aici pe Ioan Miclea, preot, teolog și filosof creștin român din secolul XX.

Ioan Miclea (1902-1982), născut în com. Racova (actualmente în jud. Satu Mare), a făcut studii de teologie la Blaj, apoi, mai târziu, la maturitate, pe la vârsta de 40 de ani, a studiat și Filosofia la Universitatea clujeană aflată în refugiu la Sibiu, susținându-și teza de licență sub îndrumarea lui Lucian Blaga. A fost pe rând preot paroh, profesor de teologie și filosofie la Blaj și Cluj până la 1948. Apoi a fost deținut politic și nu i s-a permis să lucreze decât doar ca muncitor necalificat. Cu toate acestea, cu o încăpățănare și o tenacitate ieșite din comun, a continuat să se ocupe de filosofie, să citească și să scrie zilnic. Moare în toamna anului 1982, în etate de optzeci de ani, lăsând în urma sa numeroase cărți în manuscris, practic necunoscute în țară. Este recuperat abia după 1989, în principal în mediile greco-catolice.

Ioan Miclea

În ceea ce privește modul de a concepe sistemul lui Toma de Aquino, Ioan Miclea se îndepărtează de opinia lui Noica. Mai precis, Constantin Noica „nu recunoaște filosofiei tomiste originalitatea întregii construcții, ci doar a elementelor constitutive”⁶, restul fiind o moștenire a aristotelismului. În timp ce Ioan Miclea, în spiritul lui Gilson, insistă asupra originalității filosofiei tomiste, ca o construcție realizată în jurul unui pivot central propriu, care este actul existenței⁷.

Ioan Miclea apreciază că există în opera Sf. Toma un ceva anume, ceva care nu se mai găsește nicăieri, nici înainte și nici după el, la nici un gânditor, anume o viziune genială asupra existenței și a fundamentelor ei. O concepție rațională, organic încheiată, asupra lumii, asupra lui Dumnezeu și asupra omului. Există răspunsuri clare la toate marile probleme, oricărei părți a filosofiei i-ar aparține. „Lumea aleargă la Sf. Toma, pentru că își dă seama că Sf. Toma a spus adevărul, pentru că metafizica sa este cea mai logică și, în același timp, cea mai satisfăcătoare interpretare a realității și fiindcă acestea nu se mai găsesc la alți gânditori”⁸ etc.

Meritul unui astfel de demers este, în primul rând, acela al reiterării unor elemente ale filosofiei tomiste, în condiții profund și total neprielnice pe toate planurile, începând cu existența personală a filosofului nostru, cu țara și epoca în care a trăit, dar și cu principalele curente de idei existente în prezent pe plan mondial, dominate de filosofia nominalistă de expresie anglo-saxonă, adversara istorică a „realismului” tomist, și de moda postmodernistă, care își face o preocupare programatică din „descompunerea” tuturor idealităților obiective, a noțiunilor ipostatice, pe care le denunță ca „metanarațiuni ilicite”.

Altfel, Ioan Miclea procedează mai mult la o lectură oarecum autotelică a scrierilor aquinatului, decât la o privire comparativă; la o exaltare apologetică, decât la o scrutare critică.

⁵ Bogdan Tătaru-Cazaban, *Sfântul Toma în România*, în rev. „Studii tomiste”, nr. 1/2001, p. 31-32.

⁶ Idem, p. 44.

⁷ Vezi: Ioan Miclea, *Teoria originalității în filosofie*, Iași, Ars longa, 1996.

⁸ Idem, p. 82-83.

CULTURA ȘI CIVILIZAȚIA - DARURI ALE ATOATEFĂCĂTORULUI

George PETROVAI

1. Supremația și logicitatea sensului creației

În microeseul *Lumea dogmei și lumea întrebărilor*, Petre Țuțea afirmă că „poziția omului întrebător și căutător este determinată de relațiile cu divinitatea, cosmosul, semenii și sine”, ceea ce înseamnă „o viziune teocentrică, cosmocentrică, sociocentrică și antropocentrică”. Firește că între cele patru tipuri de relații, rolul primordial – după cum ne asigură gânditorul – revine teocentrismului, întrucât el „ne leagă de lumea realului”, pe când celelalte trei oferă doar „o viziune de nicăieri spre nicăieri”. Cum „omul se complăce estetic în jocul absurd al existenței, care îl depărtează de obiectul real al cunoașterii”, viața omului întrebător și căutător devine „o permanentă «comedie a erorilor», care se termină în moarte”.

Iar noi putem să adăugăm că centrul de greutate al relațiilor omului modern s-a mutat îngrijorător de dezechilibrant înspre o înfimă parte dintre semeni (familie, clan, partid) și mai ales înspre sinele său tot mai egoist și mai rapace, motiv pentru care acesta își pune tot mai des întrebări retorice despre sensul creației și al vieții, respectiv își socotește mulți dintre semenii cu greutate ca fiind – îndeosebi în momentele de cumpănă – lipsiți de sens în modul cum gândesc și cum acționează.

Dar ce se înțelege prin sens? Este cât se poate de evident că, la nivel metafizic, sensul reprezintă mai mult decât o direcție oarecare, o semnificație, ori un rost, căci preluând o bună parte din încărcătura semantică a celor trei înțelesuri, el devine expresia metalogică a vectorului intențiilor precis formulate în faza de început, a acțiunilor judicioase articulate pe infrastructura planului în faza de fundamentare și a scopului spre care este dirijat în faza finală. Căci în ceea ce privește pulsația și obsesia dinamică a sensurilor, este cât se poate de rezonabil să le atribuim acestora – fie că sunt de ordin transcendent, fie de ordin rațional-uman – un conținut teleologic, adică să vedem în ele mesagerii scopului final al divinității.

Iar respectivul scop final din natură și din societatea umană nu poate să fie decât rulara întregii creații pe coordonatele ordinii și armoniei înspre desăvârșita perfecțiune a lucrării divine de dinaintea celor două perturbații ale universului moral: prima datorată mândriei lui Lucifer, care – drept pedeapsă – a fost azvârlit din ceruri pentru a-și continua opera satanicească de întreținere și răspândire a răului printre oameni; a doua perturbație se datorează neascultării perechii umane originare, ceea ce a dus la decăderea ei din drepturile convenite ființelor per-

fecte și la infestarea tuturor descendenților (la nivel moral și biologic), oamenii cu toții având de luptat întreaga lor viață atât în sens soteriologic pentru ispășirea pedepsei ce le-a fost transmisă de Adam (Abélard), cât și în sens fizic pentru învingerea nenumăratelor suferințe ce-i asaltează.

Ajutorul filosofic cel mai consistent în sprijinul ideii de mai sus cu scopul final, respectiv cu neconținutul proces de perfecționare, ne vine dinspre filosofia olandezului Baruch Spinoza. Atâta doar că potrivit celebrei formule spinoziste – *Deus sive Natura* (Dumnezeu sau Natura), Dumnezeu nu este cauza externă sau transcendentă a universului, ci este cauza sa internă (imantentă), ceea ce înseamnă că Dumnezeu este cauza lui permanentă și că El creează Universul în mod continuu, în fiecare moment al timpului.

Natura, deci, fiind efectul unei cauze perfecte, n-are cum să fie imperfectă. Căci, așa cum ne asigură Gottfried Wilhelm Leibniz, pe Dumnezeu nu trebuie să ni-L închipuim ca pe un ceasornicar nu prea priceput, care e silit să tot intervină și să dreagă neconținut: El și-a construit perfect mașina sa cosmică, așa ca să nu mai fie nevoie să se amestece vreodată în funcționarea ei!

Din cele prezentate mai sus, rezultă concepțiile de-a dreptul antagonice ale celor doi gânditori: Spinoza susține că Dumnezeu creează Universul în mod continuu, în timp ce Leibniz susține exact contrariul.

Totuși, faptul acesta n-ar trebui să fie descurajant pentru noi. Din următoarele trei considerente:

1) Întrucât singura substanță admisă de Spinoza, ce are ca atribute întinderea și cugetarea, dă naștere la o contradicție fundamentală – substanța este în același timp întinsă și neîntinsă, Leibniz a considerat că filosofia lui Descartes se situează mai aproape de adevăr (desigur, fără a fi adevărul însuși), motiv pentru care și-a asumat sarcina ca, prin monismul său dinamic, să explice punctul cel mai vulnerabil al cartezianismului: raporturile din-

tre corpuri și spirite.

2) Neavând nici pe departe amploarea și profunzimea logicii divine, care la drept vorbind este infinită cantitativ și calitativ, logica umană lesne eșuează în paradoxuri atunci când se confruntă cu fenomene și stări de lucruri inexplicabile pentru resursele limitate ale minții omenești.

3) Ilustrul profesor P. P. Negulescu ne avertizează că dacă „științele pozitive pot fi studiate în mod dogmatic, filosofia, din nefericire, nu poate fi studiată cu adevărat decât numai în mod istoric”. Prin urmare, concluzionează el, „când voim să studiem filosofia, suntem siliți să ne adresăm fiecărui filosof în parte și să-i ascultăm părțile, rămânând, firește, liberi să credem pe unii sau pe alții, sau pe nici unul dintr-înșii, după structura și afinitățile noastre sufletești”...

Datorită faptului că filosofii, ahiați după laude, se străduiesc să creeze în sistemele lor *iluzia adevărului*, Francis Bacon i-a comparat pe aceștia cu actorii de pe scenă, care – după cum toată lumea o știe – caută din răpuzeri să creeze publicului spectator *iluzia realității*, lucru pentru care sunt răsplățiți cu aplauze. De aceea, Bacon este de părere că „în împărăția adevărului nu putem pătrunde decât, ca în împărăția cerului, cu cugetul curat și nevinovat ca al copiilor”, pricină pentru care noi trebuie să dăm uitării toate sistemele filosofice învățate în școli!...

Dacă natura în ansamblul ei este perfectă, nu același lucru se poate spune despre omul coborât dintr-un Adam infestat de păcat, deci azvârlit în colbul drumului după pierderea perfecțiunii. Din acest motiv, omul are obligația ca în scurta lui viață pământească să-și stabilească senzuri clare de ridicare la condiția sa celestă din perioada preadamică, ocazie cu care el se va reinscrie în circuitul cosmic, redevenind o componentă armonioasă și pentru totdeauna armonizată cu infinita creație a Marelui Tot.

Sensul divin al creației se bucură nu doar de suprație, ci și de logicitatea înălțată cu mult peste puterile logicii umane, întrucât el (sensul) se conduce într-un mod absolut după *legea atotlogică a celor trei c-uri: consecvență-coerență-congruență*.

Notă: Punctul de vedere asupra acestui foarte delicat subiect mi l-am expus și cu mijloace artistice în poemul *Izvorul creației*. Dar peste neînțelegerea plutea Duhul părinte, / ce lumea și viața le-avea fixate-n minte, / în logica supremă din care s-a născut / tot existentul amplu văzut și nevăzut. / Deci logica umană fiind doar o fărâșă / din logica-mănușă pe-a Cosmosului mână, / ea n-are cum pricepe ce trece-n negândit / și se prefacă-n taine ori se-ntrupează-n mit.

2. Cultură și civilizație

2.1. Considerații preliminare

Atât pentru creaționiști, cât și pentru evoluționiști, omul reprezintă apogeul viului: Credința primilor se alimentează din cele două argumente irefutabile furnizate de *Genesis* – omul nu numai că apare după ce întregul

plan divin al facerii a fost magistral înfăptuit (lumea și viețuitoarele ce-o populează), ci – în plus – el a mai fost dăruit și cu scânteia divină numită suflet („Domnul Dumnezeu a făcut pe om din țărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viață, și omul s-a făcut astfel un suflet viu”, *Genesis* 2/7), chiar dacă pentru un gânditor de talia lui Hegel, sufletul nu constituie un apogeu al zămislirii, pentru că se știe că în concepția sa sufletul nu este decât somnul spiritului, altfel spus sufletul pasiv; convingerile evoluționiștilor de asemenea îl vizează pe om ca pe o minune a viului, cu toate că argumentele lor, complet lipsite de logica și vigoarea științifică a fosilelor intermediare (nedescoperite până în clipa de față), trebuie privite cu îngăduința pe care de regulă o arătăm acelor exerciții ale fanteziei care, oricât și-ar dori, nu izbutesc să se ridice la nivelul mitologiilor și al basmelor de mare rafinament artistic...

Atras ca de un magnet de tainele înfricoșătoare ale existentului și viului, pe care încerca din răpuzeri să le străpungă fie prin necuprinsul speculațiilor filosofice, fie prin zborul spre înălțimi ale fanteziei artistice, fie prin inspirația ce urma calea imperativă a religiei, ori cea întrebător-căutătoare a rigorii științifice, chiar de la începuturile istoriei sale conștiente, omul a trebuit să aleagă între *a ști* și *a avea*, adică între verticala devenirii spirituale și orizontala acumulării materiale.

În aceste condiții, nu-i greu de priceput că însăși dualitatea corp-suflet, respectiv materie-spirit, i-a inspirat omului teama de sfârșitul iminent, ceea ce a dus la izvodirea încântătoarelor mitologii ale trecutului mai îndepărtat ori mai aproape de vremurile noastre, și că respectiva dualitate a avut cuvântul hotărâtor în alegerea drumului spre atingerea țelurilor fixate.

Iar eforturile depuse în planul format de cele două axe, ambele având originea în mintea și inima omului (una ținând nelimitatul vertical, cealaltă nelimitatul orizontal), s-au concretizat în atotumana istorie a culturii și civilizației. O istorie pe care o descoperim magistral comprimată în celebrul vers din *Arta poetică* al lui Boileau: „Ceea ce-i bine conceput este limpede exprimat”...

Iar acum, după ce am pus degetul pe cele două concepte vizate de prezentul capitol, cuvine-se să le definim, adică să le surprindem esența printr-o corectă configurare a sferei și printr-o precisă identificare a notelor caracteristice.

Treabă deosebit de anevoioasă, dacă avem în vedere declarația șocantă oferită de Miguel de Unamuno participanților la dezbaterea *Viitorul culturii*, dezbatere interbelică organizată la Madrid, cum că după 40 de ani de profesorat, el încă nu știe ce este cultura!

Descoperim în această afirmație, așa cum corect apreciază Alexandru Tănase în cartea sa *Cultură și civilizație*, „nu numai o manifestare de scepticism, dar și un indice asupra maximei complexități a acestei noțiuni, a multitudinii sensurilor și accepțiilor sale”.

Într-adevăr, căci dacă termenul *cultură* provine din latinescul *cultura* (Cicero chiar a făcut o paralelă între *cultura agrorum* și *cultura animi*), cuvânt din care derivă și

francezul *culture*, folosit la început (sec. 15) în sensul de *culture des lettres*, iar mai târziu (sec. 18) în sensul de formare a spiritului, complexitatea sa se datorează unei duble infuzări:

a) Conceptul cultură este atât de încărcat de valori diverse, încât pentru el s-au găsit și acceptat peste 200 de definiții;

b) Cu toate că nu se identifică, cultura și civilizația au un fond comun, acesta fiind compus – ne spune Al. Tănase – „din ansamblul cunoștințelor și experienței omenești, din totalitatea achizițiilor spiritului uman”.

Examinând cultura în tripla ei relație:

- 1) Relația omului cu natura;
- 2) Relația omului cu omul;
- 3) Relația omului cu valoarea,

constatăm nu doar că omul aparține deodată naturii și culturii, ci și că are loc un proces de culturalizare sau civilizare a naturii. Prin urmare, opinează același Al. Tănase, „Oamenii se deosebesc nu atât sub raport biologic, cât în calitatea lor de ființe culturale, fiecare cultură fiind caracterizată printr-un anumit sistem de valori, de norme și simboluri”.

În sens restrâns, prin cultură se înțelege totalitatea formelor spirituale ale vieții societății. Dar această definiție se dovedește incompletă prin aceea că, dispunând de o relativă autonomie, elementele culturii spirituale nu pot fi dizolvate în cultura materială.

Există mai multe unghiuri de vedere asupra culturii: etnologic, sistemic, axiologic, sociologic. Astfel, după sociologul român Dimitrie Gusti, există o cultură obiectivă (cod de legi, cult religios, descoperire științifică), o cultură instituțională (statul, biserica, obiceiurile, organizațiile economice) și o cultură personală (atitudinea personală față de opera de cultură).

Privite diacronic, diferențele de concepții în legătură cu cultura și civilizația apar șocante de-a binelea. Bănăoară, dacă pentru I. Kant cultura este sinonimă cu perfecțiunea și disciplina rațiunii, iar civilizația este sinonimă cu perfecționarea relațiilor sociale dintre indivizi, pentru Hegel cultura coincide cu spiritul obiectiv și întruchiparea lui în activitatea practică, pentru ca în concepția lui Oswald Spengler civilizația să reprezinte faza de decădere prin care inevitabil trece orice cultură în evoluția sa ciclică, altfel spus stadiul de dezagregare și moarte fatală a culturilor.

Părerea lui Al. Tănase este că, pentru o corectă apreciere a culturii și a implicațiilor sale, trebuie să avem în vedere cele patru momente din care ea se constituie: cunoașterea (momentul gnoseologic), valoarea (momentul axiologic), creația (momentul creator) și comunicarea (momentul comunicațional), deoarece numai în acest chip ea o să ne apară ca un „ansamblu de produse cumulative ale cunoașterii și practicii umane”.

Ce se înțelege prin civilizație? Privit etimologic, termenul „civilizație” provine din latina clasică, adjectivul *civilis* și substantivul *civilitas* exprimând calitățile generale ale cetățeanului (*civis*) în relațiile cu ceilalți cetățeni (trăsături comportamentale precum politețea sau amabilitatea).

Dar, în accepțiunea sa actuală, termenul a fost impus de Voltaire și enciclopediștii francezi, în dorința de-a scoate în evidență barbaria de care se făcea vinovat feudalismul. Există, după cum subliniam mai sus, o legătură indestructibilă între cultură și civilizație, în sensul că societățile care n-au atins un nivel ridicat de cultură nu pot fi considerate societăți civilizate.

Concret, care este raportul dintre cultură și civilizație? De asemenea, cum are loc trecerea valorilor culturale în fapte de civilizație?

După părerea lui Nikolai Berdiaev, răspunsurile la cele două întrebări le aflăm prin analiza temeinică a unui dublu raport:

- a) Raportul dintre om și natură;
- b) Raportul dintre voința de cultură și voința de viață.

Orice cultură are o perioadă de înfripire, una de maturitate sau maximă înflorire și o alta de declin sau stingere. Dar culturile nu mor cu totul, deoarece – pe de o parte – anumite forme ale respectivei culturi sunt difuzate în culturile vecine, unde prin asimilare generează forme culturale specifice și curente culturale cu arie vastă de manifestare. (A se vedea în acest sens cele două moduri ale lui A. D. Xenopol în care se poate civiliza un popor – dezvoltarea internă a ramurilor de cultură și influența unei culturi străine, superioare, cu care un popor poate veni în contact, precum și *teoria sincronismului cultural* a lui Eugen Lovinescu, care susține că *Ex occidente lux* – Lumina vine de la Apus, că legea imitației stă la baza constituirii oricărui fapt de civilizație și că raportul valori culturale-bunuri de civilizație este reversibil, în sensul că „bunurile materiale intră în deprinderi și se prefac cu timpul, prin adaptare, în valori sufletești; cu alte cuvinte, civilizația se transformă în cultură [...]”).

Pe de altă parte, valorile perene ale culturilor sunt preluate în patrimoniul cultural de către elementul conservativ al istoriei (memoria istoriei), în timp ce elementul dinamic-creator își ia tot de-acolo tainul necesar pentru a menține vigoarea și continuitatea nu doar a speciei culturale, ci și a spiritului istoric.

Când – ne încredințează Berdiaev – voința de viață devine tot mai nestăpânită, forțele interne ale culturii secătuiesc, astfel încât cultura trebuie să-și salveze declinul în fapte de civilizație. Așa s-au petrecut lucrurile în faza postrenascentistă. Apariția mașinilor și automatelor din ce în ce mai perfecționate a schimbat raportul dintre om și natură, fapt care a favorizat construirea civilizației industriale, iar mai nou, în țările foarte avansate (SUA, Canada, Suedia), a unei incitante civilizații postindustriale.

Sintetizând însușirile definitorii ale culturii și civilizației, obținem următorul tablou al paralelismelor dintre ele:

- cultura înseamnă calitate, civilizația are vocația cantității;
- cultura are chemare spre etern, civilizația spre temporal;

– cultura este eminentemente spirituală, în timp ce civilizația manifestă un adevărat cult pentru material;

– cultura are vocația integralității, civilizația este de neconceput fără o specializare tot mai riguroasă și mai îngustă. Preluând o celebră butadă a lui Bertrand Russell despre filosofi și specialiști, putem spune că la limită specialistul știe totul despre nimic, pe când filosoful sau omul de cultură știe nimic despre totul;

– cultura impune afirmarea individualității, pe când civilizația este colectivistă în sensul arătat de Alvin Toffler, anume acela al constituirii grupelor dinamice și eterogene de specialiști și tehnicieni, atât în cercetare cât și în operațiuni de remediere a unor deficiențe de organizare și producție.

2. 2. Diversitatea culturilor – unitatea aspirațiilor culturale

Aristotel era de părere că nu există om care să nu facă filosofie, fie că are o poziție filosofică, fie că nu are. Prin extensie, putem spune că nu există ființă rațională care să nu fie străbătută de fiorul culturii, măcar pentru aceea că nu s-a pomenit om care în timpul vieții să nu iubească pe cineva sau ceva, după cum nu s-a pomenit om care să nu fredoneze barem un crâmpai de melodie.

Or, e clar pentru oricine, iubirea îl face pe om fie mai bun, fie mai nebun de cum era, iar melodia fredonată este chipul defulării cu expresia sa timidă imprimată de elanul germinativ al culturii. Pornind de la aceste premise, putem să-l pașțăm pe Descartes în următoarea manieră suportabilă: „Iubesc, deci mă emoționez; mă emoționez, deci exist”.

Încă de la începutul-începutului omul s-a simțit atras înspre formele primare ale culturii, iar progresele sale spirituale s-au reflectat cu precădere în farmecul și subtilitatea producțiilor artistice tot mai rafinate, în care el își așeza trăirile și frământările, dorurile și bucuriile, izbânzile și neîmplinirile. Relația fiind biunivocă, la rândul ei cultura a acționat din toate puterile asupra creatorului și a consumatorului de artă, și astfel omul se simțea tot mai atras de cultură, căci cu ajutorul ei ajunsese să vadă cele nevăzute și să audă cele neauzite.

Dar unitatea aspirațiilor culturale, trăsătură prin care umanul tindea deopotrivă la suprauman și atotuman, nu înseamnă de îndată și unitatea culturilor, proces care aproape în mod inevitabil ar genera uniformitatea monotonă în câmpul creației, automatisme în ceea ce-l privește pe creator și dezinteres din partea consumatorului de cultură.

Departa de-a eșua într-o repetitivitate obositoare și sterilă, totuși, grație acțiunii a doi factori, putem vorbi de o remarcabilă unitate culturală în Evul Mediu:

1) Creștinismul cu fecunda influență a fundamentelor sale, în pofida unor excese doctrinare sau de formă;

2) Limba latină (greaca în mult mai mică măsură) în calitate de vehicul universal al valorilor culturale.

Indiscutabil că cei doi factori au contribuit decisiv atât la modelarea spirituală a omului medieval, cât și la

însemnatele acumulări culturale ce-i sunt proprii acestei epoci, încă insuficient explorată și valorificată.

Însă Renașterea și Reforma au rupt echilibrul medieval, echilibrul care în ochii unora înseamnă ba imobilism, ba o noapte de veacuri în istoria omenirii. Pe căi și prin mijloace specifice, ambele megafenomene pledau pentru independență și autonomie: Renașterea pleda pentru independența individului, noul buric al Universului, și pentru autonomia popoarelor, concepție care a contribuit la accelerarea procesului de fragmentare culturală prin așezarea ei într-un context național; la rândul ei, Reforma pleda pentru autonomia și independența noilor biserici-stat, în cadrul cărora individul consimțea de bunăvoie, sau – după caz – era silit să renunțe la propria libertate. Dovadă în acest sens? Regimul opresiv instaurat la Geneva de Jean Calvin...

Cât privește diversitatea culturilor, câți gânditori, aproape tot atâtea concepții referitoare la această chestiune. Astfel, pentru filosoful danez Søren Kierkegaard istoria – iar când spunem istorie, se subînțelege și istoria culturii – istoria, deci, se prezintă ca o succesiune de trei stadii: estetic, etic și religios. Este clar că pentru acest filosof teologal de orientare protestantă, progresul înseamnă trecerea omenirii de la o stare la alta și că apogeul sau echilibrul de natură celestă va fi atins doar atunci când omul va intra definitiv în starea religioasă.

În acest punct Kierkegaard se întâlnește cu Nikolai Berdiaev, un alt mare filosof teologal, însă de orientare ortodoxă. Spre deosebire de danez, filosoful rus admite în destinul istoric al omenirii patru etape sau stări: barbaria, cultura, civilizația și transfigurarea religioasă. Prin urmare, și Berdiaev este de acord că omul va accede la desăvârșire doar cu ajutorul credinței.

Înainte de Berdiaev, mei exact în prima jumătate a secolului al XIX-lea, Charles Fourier împarte întreaga desfășurare a istoriei în patru trepte de dezvoltare: sălbătică, patriarhatul, barbaria și civilizația, ultima treaptă coincidând cu societatea burgheză a a timpului său. Dar, cu toate că Fourier n-a prevăzut încă o treaptă de desăvârșire a omenirii (în schimb, și-a imaginat și a căutat să pună în practică falansterul egalității și libertății), totuși el nu s-a prosternat în fața mirajului civilizației burgheze, de îndată ce – cu autoritatea unui desăvârșit dialectician – constată că civilizația se mișcă într-un cerc vicios și cunoaște contradicții pe care le reproduce neconținut, fără ca vreodată să le poată depăși. De unde și axioma sa: Sărăcia este generată de însăși abundența!

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, mai menționez două dintre opiniile filosofului român Nae Ionescu, la rândul lui un neobosit apărător și slujitor al credinței ortodoxe:

1) În concepția acestui gânditor, Renașterea constituie singurul și adevăratul moment de referință din istoria omenirii. Perioada de până la Renaștere este văzută de Nae Ionescu ca fiind teocentrică, iar cea care i-a succedat – antropocentrică;

2) Filosoful român înfățișează trei tipuri principale

de culturi sau viață spirituală: a) *Barocul*, la care forma prevalează asupra fondului; b) *Clasicismul*, unde forma este în echilibru cu fondul; c) *Romantismul* sau preeminența fondului asupra formei.

Pe baza acestor repere, am ajuns la concluzia că în istoria omenirii avem de-a face cu patru tipuri principale de culturi:

1) *Cultura mitologică*, care se întinde din zorii istoriei și până la sfârșitul perioadei antice;

2) *Cultura etică* din Evul Mediu, rezultată din impunerea respectării cu sfințenie a autorității divine;

3) *Cultura pozitivistă (ateistă)* de după Renaștere, știut fiind faptul că Dumnezeu lipsește din religia pozitivă elaborată de Auguste Comte;

4) *Cultura religioasă* (a viitorului) spre care omenirea trebuie să tindă în cel mai conștient și hotărât mod soteriologic.

2. 3. Despre civilizație – tipuri (stadii), genuri, caracteristici

Civilizația, aidoma culturii, cunoaște diverse vârste și stadii. De fapt, pentru a avea o concepție de ansamblu asupra civilizației, îndeosebi asupra a ceea ce numim dezvoltarea civilizației, nu trebuie să scăpăm din vedere două elemente de referință: tipul (stadiul) atins de civilizație și vârsta acesteia, întrucât raportul dintre ele ne ilustrează că civilizațiile dezvoltate pe verticală sau în extensiune au o vârstă venerabilă, ceea ce se traduce prin aceea că vârsta devansează copios stadiul (cazul civilizației agricole), pe când la dezvoltarea civilizației pe verticală sau în intensiune (bunăoară cazul Greciei antice sau al Japoniei după *Restaurația Meiji*), stadiul are o evidentă și indiscutabilă preponderență în raport cu vârsta, căci respectivele civilizații sunt deopotrivă tinere, viguroase și dinamice.

Civilizația lumii actuale cunoaște trei tipuri fundamentale (stadii): agricolă, industrială și postindustrială.

1) *Civilizația agricolă*, neschimbată în conținut, dar cu inerente schimbări de formă datorate scurgerii veacurilor, se perpetuează din antichitate. Este nu numai cel mai longeviv tip de civilizație, ci și tipul fundamental cu aria cea mai mare de răspândire.

Explicația persistenței în timp a acestui tip de civilizație se descoperă în strânsa legătură dintre om și pământ, pământul fiind din totdeauna principalul obiect al muncii și practic singura sursă de hrană pentru omenire. Chiar și în zilele noastre, cu toată atenția îndreptată spre piscicultură și acvacultură, peste 95% din hrana oamenilor este asigurată prin cultivarea pământului, fie prin mijloace tradiționale, fie prin mijloacele avansate ale agriculturii intensive.

Întregul Ev Mediu, prin economia sa naturală și prin măsurile coercitive luate de latifundiar împotriva șerbilor (legarea lor de glie), nu a făcut decât să întărească legăturile rudimentare dar sănătoase ale omului cu pământul, să sporească dependența lui de această unică sursă de hrană și să consolideze respectiva formă de civilizație.

La toate acestea au contribuit din plin și religiile universaliste, cu deosebire creștinismul, și asta datorită faptului că toate marile religii ale lumii (mozaismul, creștinismul, zoroastrismul, budismul, islamismul) au apărut în lăuntrul civilizațiilor agricole ale lumii antice, și-au promovat caracterul lor naturist și – lucru extrem de relevant – au izbutit să-și impună sacralitatea generațiilor succesive de credincioși, inclusiv caracterul sacru al Pământului („fixat” o lungă perioadă de timp în centrul Universului) și al întregii creații a Marelui Arhitect.

2) *Renașterea și Reforma*, cele două mișcări complementare în istoria omenirii, au contribuit într-un mod esențial și decisiv la scoaterea omului din imobilismul său multimilenar. Iar mașinismul care demarează tot atunci (de pildă, mașinile realizate sau numai schițate de geniul lui Leonardo da Vinci), a dus la configurarea *civilizației industriale*, o civilizație impusă în urma Revoluției din Anglia și apoi împinsă de forța aburului pe arii tot mai întinse ale globului.

Este stadiul în care omul preaștiințific ajunge să se înstrăineze de sine, de semeni și de Dumnezeu, iar legăturile sale cu glia-mamă slăbesc, fie pentru că el nu mai catadicsea să calce pământul cu piciorul gol, ca în acest chip simplu și direct să se încarce cu energie cosmică, fie pentru că natura siluită și pângărită, reacționa cu tot mai mare furie împotriva exceselor nechibzuite ale pângăriturilor.

3) În sfârșit, microelectronica, automatele și roboții din a doua jumătate a secolului al XX-lea au impus în țările foarte dezvoltate (SUA, Canada, Japonia, Suedia) cel de-al treilea stadiu al civilizației umane – *civilizația postindustrială*.

*

Potrivit clasificării anterioare, grosul țărilor din lumea de azi (cu deosebire din Asia, Africa și America latină) au parte în continuare de o civilizație agricolă, în ciuda unor intruziuni accidentale, care de drept și de fapt aparțin nivelurilor superioare ale civilizației: trenuri, autoturisme, vapoare, televizoare, calculatoare, telecomunicații la vârf. Căci viteza de pătrundere și de colonizare a tehnicii este net superioară celeia cu care înaintează cultura (chiar cultura de tip mașinist) și civilizația ei însoțitoare.

Pentru ca o civilizație să devină dominantă, ea trebuie să ruleze spre mentalitatea și spiritul cetățenilor pe liniile devotamentului național și al eficienței economice. Nu așa au procedat japonezii după demararea în 1868 a *Restaurației Meiji*? În câțiva ani, mai exact până la începutul secolului 20, Japonia a devenit o mare putere industrială și militară, perpetuând spiritul războinic al samurailor, adică a trecut vijelios, de la bătrâna civilizație agricolă din vremea shōgunatului multiseclar, la civilizația industrială pe care și-a desăvârșit-o într-un chip remarcabil.

De altminteri, faptul acesta japonezii l-au demonstrat de îndată și fără putință de tăgadă prin primul mare afront adus de rasa galbenă celei albe, respectiv prin zdrobitoarea lor victorie asupra rușilor în urma războiului din 1904-1905, e drept, cu concursul generos al en-

glezilor, care aveau tot interesul militar și strategic ca rușii să nu-și întindă influența și dominația în Orientul Îndepărtat.

De subliniat că doar în aceste condiții sui-generis precum cele create și afirmate de japonezii secolului 19, iar apoi de chinezii secolului 20, iau ființă miraculoase sisteme moral-spirituale de rang național și imperial (căci premisele – articulate pe disciplină, credință și ascultare – datează din vremuri imemorabile), sisteme hrănite cu un curaj dus până la nesocotință și cu o abnegație urcată până la sacrificiul suprem, grație cărora – cu luciditatea modelată de necesități – poate fi biruită nu doar concurența celorlalte națiuni, ci cu succes pot fi biruite până și vitregiile naturii.

Tot potrivit clasificării de mai sus, România cunoaște în clipa de față o nostimă civilizație hibridă (fondul agricol brăzdat de adânci letargii industriale și de hazoase ambiții postindustriale), civilizație care se situează cu câteva degete sub cea interbelică. Căci, ca să spunem adevărul gol-goluț, românii n-au izbutit să-și desăvârșească civilizația agricolă, deci nu și-au creat temelia economică și moral-spirituală de trecere la stadiul industrial.

Cum momentul de vârf al civilizației românești a fost atins în controversatul an 1938, asta spune totul despre specializarea românilor în bătuta pe loc, de la al Doilea Război Mondial și până în zilele noastre.

Uzând din plin de instrumentele sale sterilizante și concentraționare, bolșevismul a distrus temelia interbelică a civilizației noastre agricole, atât prin colectivizare forțată, cât și prin decimarea proprietarilor mijlocii, decretați drept chiaburi (după modelul războiului devastator dus de Rusia sovietică împotriva culacilor), iar în imensul gol astfel creat, s-a încercat altoirea unei civilizații profund sterile, secretată și dirijată din culisele puterii, care – deși a provocat mult rău și a provocat distorsiuni de proporții – din fericire n-a dat rodul scontat, ea nefiind altceva decât hidosul și periculosul hibrid conceput prin încrucișarea planificată dintre o agricultură muribundă și o industrie catastrofală.

În pofida angajamentelor asumate, guvernele post-decembriste nu s-au abătut nici măcar cu o iotă de la regula de aur a specificului românesc, anume aceea de-a tăia craca de sub picioarele omului de rând. Astfel că dezastrul național a continuat, metodic și cu socoteală, până la definitivă gripare a motorului economico-social al României secolului 21...

Dar civilizația își are legile ei intrinseci de germinare și/sau de adopție, apoi de creștere, maturizare și declin. Istoria demonstrează că atunci când altoiul străin a fost de calitate (cel roman în antichitate, respectiv cel englez în vremurile moderne), el a prins, a înflorit și a dat roade bogate: popoarele romanice (francez, spaniol, portughez, italian, român) și civilizațiile făurite de ele, iar în coloniile excelent administrate de englezi, precum Canada, Australia sau Noua Zeelandă, constituirea unor popoare harnice, bogate și respectate.

La polul opus se situează încercările disperate (cel mai adesea eşuate lamentabil, în pofida presiunilor exer-

cite) ale turcilor, muscalilor sau ungarilor, și asta datorită faptului că la vremea respectivă acești cotropitori erau posesorii unor forme de cultură și civilizație inferioare comunităților subjugate.

*

Merită menționate în continuare trei chestiuni, fiecare cu ponderea sa în contextul celor afirmate mai sus:

a) În momentul de față România se zbate să-și găsească drumul spre o civilizație respectabilă, oglindită în ordine, devotament, curățenie, disciplină și prosperitate generală, desigur, fără a uita de greutatea și valoarea tradițiilor.

Însă, sedusă de mirajul Occidentului, ea refuză (consecință a progresului deocamdată invizibil, ori al preavizibilului orgoliu național de-atâtea ori rănit (ca – de pildă – în cazul atrocității plan Valev?!)) refuză, deci, cantonarea în cadrele unei civilizații eminentemente agricole, chiar atunci când românii li se flutură pe sub nas avantajele agroturismului și ale unei agriculturi ecologice, cu toate că drumul ei spre parametrii unei veritabile civilizații industriale este barat de lipsa obiectului muncii – la ora asta România nu mai are industrie!

Ba mai mult. Intrarea României în Uniunea Europeană nu a dus nici pe departe la eliminarea carențelor de gospodărire și la limpezirea dilemelor cu care ea se confruntă de atâtea ani. Ce să mai spunem de visul hiperoptimiștilor, cum că după accedere, în România s-ar putea crea trambulina de propulsare, peste stadiul industrial, direct în civilizația postindustrială!

Nici vorbă de așa ceva, căci continua agravare a problemelor cu care se confruntă România (astăzi cu criza mai dihai ca altădată) și care, după cum vedem cu toții, se agravează de la un an la altul (strălucită confirmare a axiomei care cu dreptate susține că în condiții normale drumul de la bine la mai bine trece prin mai rău!), aceste probleme, prin urmare, ne obligă să recunoaștem că decalajul dintre țara noastră și țările avansate se mărește văzând cu ochii, și asta atâta timp cât românii vor refuza să conștientizeze că numai de ei depinde viteza cu care vor rula spre fericire și prosperitate...

b) Toate marile civilizații din istoria lumii, fie că este vorba de cele trei uriașe bazine de civilizație – egipteană, asiro-babiloniană și indiană, fie că ne raportăm la civilizația greco-romană ori la cea antică chineză, toate au cunoscut un maximum de înflorire și rod, după care au îmbătrânit și s-au stins, iar în urmă-le au rămas doar cioburi ale trecerii lor pe pământ, așa ca templele, piramidele sau Sfînxul.

Se poate spune că în momentul de față civilizația occidentală și cea a Extremului Orient au atins apogeul. Dar un apogeu înălțat pe un fundament alarmant de nesigur: arme, inclusiv cele de distrugere în masă, droguri, bani, plictiseală și insolentă, ură și minciună, sex, egoism și violență.

Se pare că odată cu poluarea, stresul și criza energetică a demarat și declinul actualei civilizații, o șubredă civi-

lizație centrată pe consum, confort și comoditate (c-urile ucigașe), chiar dacă țările puternic dezvoltate se dau de ceasul morții să reducă poluarea globală, dar fără a-și știrbi în vreun fel profiturile, și tot ele alocă sume uriașe (totuși, inferioare înarmărilor!) pentru implementarea unor soluții de viitor, cum ar fi captarea și exploatarea surselor de energie nepoluante și practic inepuizabile (energia mareelor, solară, eoliană etc.), iar în regim de urgență, după cum o demonstrează experimentul suedez – o idee care la începutul secolului 20 i-a aparținut marelui industriaș Ford – alimentarea autoturismelor cu etanol.

Dar tot civilizația împarte planeta în țări sărace și țări bogate, fiecare dintre ele cu problemele sale, țări situate de o parte și de alta a barierei ce le desparte, țări gata oricând să avanseze soluții și să anumite măsuri de ordin național și general, care – din păcate – se deosebesc prea puțin eficiente atunci sunt vizate stringentele probleme globale ale omenirii: subalimentația, poluarea, războaiele regionale, terorismul, criza de combustibili clasici, ravagiile făcute de epidemii și cataclisme.

Consecința este că, în actuala conjunctură și cu dicatatul practicat în marea politică internațională, țările sărace devin tot mai sărace din cauza șomajului, inflației și a „hemoragiei” forței de muncă cu înaltă calificare, pe când orgoliul țărilor bogate aspiră la noi maldăre de bani și sfere de influență, dar trebuie să facă față ofensivei drogurilor, corupției și violențelor iscate ba de neliniștea îmbuibăților, ba de nemulțumirea celor ce jinduiesc la bogăție.

În asemenea condiții foarte puțin încurajatoare pentru viitorul planetei, este foarte dificil de imaginat un scenariu plauzibil al civilizației situată dincolo de civilizația postindustrială. *Quo vadis, Domine?...*

c) Actuala civilizație nord-americană, un adevărat port-drapel al civilizației occidentale, confirmă din plin aserțiunea de mai sus, cum că dezvoltarea ei pe verticală este alimentată de impetuozitatea cu care stadiul o ia înaintea vârstei: o țară mare cât un continent și cu o istorie oficială doar cu ceva peste 200 de ani, a reușit să surclaseze istoria milenară a fostelor sale metropole: Anglia, Franța și Spania (de istoria amerindienilor nimănui nu-i pasă), astfel dovedind că pulsul organizării ireproșabile și al afacerilor transcontinentale reprezintă cheia de boltă a istoriei, implicit a civilizației moderne.

3. Sensul umanismului

Evoluția este nelipsită pretutindeni în Univers. Min-tea umană se dovedește incapabilă să cuprindă sensul evoluției Universului în monumentalitatea sa copleșitoare, prin urmare, nu ne este dat să știm cu certitudine dacă etern-neobosita sa frământare vizează progresul, ori – dimpotrivă – înclină spre regres. Corect este să presupunem că din totdeauna și pentru totdeauna în unele zone din necuprins au loc formidabile procese de descompunere, în altele de recompunere, dar că pe ansamblul său situat dincolo de puterile imaginabilului, Universul rămâne infinit armonios și mereu egal sieși.

Din acest motiv, este recomandabil să ne încordăm puterile minții în acele sfere ale existenței pe care le putem cuprinde, adică acolo unde judecățile noastre dobindesc vigoare și siguranță, după ce anevoie s-au strecurat prin strâmtoarea dintre posibil și probabil. Cu precizarea că nici microcosmosul nu este un teren propice pentru zbenzguelile rațiunii, deoarece infinitul manifestă apetit și înspre subcuantic, nu numai spre grandios.

Strâns până la sufocare între infinitul mare și infinitul mic, omul – și odată cu el și rațiunea sa – își va găsi pacea și liniștea interioară, altfel spus se va salva, doar prin credință și iubire. Ceea ce, trebuie să recunoaștem, reprezintă o formă sui-generis de progres...

În plan social, credința în strânsă legătură cu cultura și civilizația se constituie în însuși motorul progresului. De ce? Pentru că morala și spiritul reprezintă cele două axe pe care se înfășoară elicoida aspirațiilor, luptelor și jertfelor umane, concretizate fie în memorabile fapte de credință înveșnicite prin sfințenie, fie în strălucite creații culturale, convertite în semnificative mărturii ale civilizației.

Asta atâta timp cât cele două coordonate ale launtricului omenesc doar tangentează între ele, momente istorice care se impun atenției noastre prin acele maxime înfloriri spirituale numite *noduri culturale*, căci este de presupus că odată și odată morala și spiritul tot se vor uni indestructibil, formând axa atotomnescului ce închide în sine sensul statornic ațintit spre bine, frumos, adevăr și sacru.

Iată o posibilă formulă a progresului, rezultată dintr-o atare fuziune:

(confort+comoditate+consum) / cultură+(-credință) = civilizație (1).

Pentru a ușura înțelegerea, am folosit semnul egalității între cei doi membri ai relației. De fapt, egalitatea apare doar în anumite momente din viața societății, prioritar în cele staționare, fără ca această caracteristică să se datoreze neapărat echilibrului. În majoritatea cazurilor, sub influența factorilor endogeni (umani) și ai celor exogeni (transumani) se constituie un factor de corecție, pe care admitem să-l numim „conștiința socială”. Funcție de nivelul acestui factor și de eficiența influenței sale asupra indivizilor, semnul relației de mai sus poate să fie > sau <.

Revenind la formula (1), constatăm următoarele:

a) Cultura este în raport invers proporțional cu triada „confort-comoditate-consum”, care exprimă pasivul (cheltuielile) unei societăți;

b) Credința este afectată de semnul minus, întrucât ea pledează (sau, mă rog, ar trebui să pledeze) pentru cumpătare, deci cel puțin în principiu se opune opulenței și risipei. De unde se vede esențiala diferență dintre a fi credincios și a fi bisericos, căci toate bisericile de ieri și de azi (să sperăm că nu și de mâine) nu numai că îngăduie opulența, dar chiar o doresc cu toată ființa preoților și pastorilor. Totodată, prin însăși natura ei, credința respinge lenea, suficiența și confortul. Iată de ce credința își

regăsește esența ei activă doar după trecerea sa în membrul drept al relației.

Eliminând numitorul cultură, obținem următoarea relație echivalentă (semnul de egalitate se menține conform precizării de mai sus):

confort + comoditate + consum = cultură (credință + civilizație) (2).

Membrul stâng al relației (2) este eminentamente material, extensiv în formă și pasiv în conținut, pe când membrul drept este spiritual, intensiv și activ. Sensul dezvoltării societății este în întregime dictat de membrul drept al relației: Pe de o parte sensul depinde de ponderea fiecărui factor din triada „cultură-credință-civilizație”, pe de altă parte depinde de raporturile statornicite între cei trei factori.

În decursul istoriei au existat perioade în care credința a slăbit până la ridicol, ca de pildă în perioada de decădere a Imperiului Roman, când acesta era la chere-mul unor împărați nebuni și desfrânați, precum Caligula și Nero. Firește, în atari condiții sporește rolul civilizației sterile și risipitoare în dauna culturii autentice.

La rândul ei, perioada actuală este tipică pentru cazul menționat: Credința (și când spun credință, cu prioritate am în vedere creștinismul) se află într-un evident recul în toate țările dezvoltate, iar civilizația axată pe opulență, comoditate și superficialitate, surclasează tot mai mult cultura lăsată pe mâinile suficienței, plictiseli și a impermanenței gusturilor. Chiar să fie de neclintit acel *De gustibus non disputandum?!...*

Pentru cazul analizat, relația dobândește următoarea formă:

confort + comoditate + consum > cultura (credință + civilizație) (3).

Iar acolo unde glasul credinței de-abia se face auzit (ateismul și sectarismul suspect se manifestă tot mai agresiv), relația devine:

confort + comoditate + consum > cultură x civilizație (4).

Accentuând tot mai mult comoditatea și risipa, fără a mai putea contracara poluarea și bolile datorate sedentarismului, este limpede că actuala civilizație a luat-o pe un drum greșit și că omenirea acționează într-un mod sinucigaș.

Invers stau lucrurile cu societățile viguroase din punct de vedere spiritual (cazul Greciei antice), unde raportul optim dintre cultură și civilizație a înclinat balanța în favoarea acestor eminente factori ai progresului, asigurând o dezvoltare fără precedent a culturii și spiritualității.

Grecia antică a cultivat înțelepciunea și frumusețea, iar creațiile ei de excepție și-au păstrat inalterabil farmecul chiar și după prăbușirea civilizației elene, căci eternitatea este însușirea de căpetenie a adevăratei valori, pe când Imperiul Roman a adus cu sine puterea, dar aceasta a dispărut sub ruinele sale, așa cum de-a lungul istoriei s-au petrecut lucrurile cu toate imperiile lumii. Este adevărat că pe ruinele Imperiului Roman s-a înălțat un nou imperiu – cel spiritual al creștinismului. Dar acest impe-

riu are vocația nemuririi, deoarece nu numai că se bazează, dar chiar promovează din răspuțeri un nou tip de forță – forța de inspirație divină a iubirii, adevărului, dreptății, fraternității și libertății.

4. Particularități ale culturii românești în general, ale culturii maramureșene în special

Din capul locului trebuie să subliniem că, întrucât România este o țară eminentamente folclorizată, cultura noastră (cu deosebire literatura și muzica) este la rândul ei puternic infuzată cu folclor.

Firește, nu același lucru se poate spune despre civilizație, căci departe de-a construi o civilizație arhaică, mult mai potrivită și mai demnă pentru aceste locuri, românii se dovedesc cel puțin la fel de civilizați ca occidentalii, dacă această importantă însușire a demnității umane ar fi asigurată doar de cele două modalități de exprimare în care ei excelează:

a) Supunerea oarbă în fața capriciilor *legii celor trei c-uri* (confort-comoditate-consum), chiar dacă o atare primej-dioasă atitudine riscă să-i pună deseori în conflict cu legile scrise ale societății și cu cele nescrise ale omeniei și bunului simț;

b) Indestructibila legătură dintre preferința zgomo-toasă arătată produselor străine și disprețul cu care privesc spre produsele autohtone, ceea ce la urma urmei pare a avea și un sâmbure de logică, având în vedere că românii nu mai produc aproape nimic, în schimb se străduiesc să consume cu mult mai mult ca înșiși producătorii.

Cum celelalte componente ale civilizației sunt ba necunoscute, ba totalmente ignorate de majoritatea românilor și cum producțiile folclorice sunt bunurile românești cu cea mai mare căutare pe piața internă (inclusiv în politică) și la export, iată că se justifică afirmația anterioară cu folclorizarea României și a culturii pe care ea o promovează.

Desigur, faptul acesta n-ar fi dăunător, dacă ea (cultura) ar deține acele resurse cu ajutorul cărora s-ar putea smulge din zona periferică a folclorului pentru a intra cu capul sus în marea cultură universală. Întrebarea este dacă în cultura românească pot fi descoperite atari resurse.

Căci dacă ne conducem după opinia autorizată, deși întrucâtva subiectivă a celebrului nostru compatriot Emil Cioran, atunci deosebim două categorii de culturi: mari și mici. Cultura Franței, de care Cioran s-a lăsat absorbit într-un mod exemplar de rodnic, este inclusă de el în familia marilor culturi din toate timpurile, în timp ce cea a României este plasată – alături, de exemplu, de culturile Suediei și Elveției – în categoria culturilor mici, după cum putem citi în cartea *Schimbarea la față a României*.

Nici nu-i rău, adaug eu, având în vedere valoarea unanim recunoscută a culturii suedeze, cu scriitori de talia unora ca August Strindberg, Selma Lagerlöf și Pär Lagerkvist, ultimii doi – după cum se știe – fiind laureați ai Premiului Nobel. Măcar dacă așa ar sta lucrurile și în clipa de față, deoarece cartea *Schimbarea la față a României*

a fost scrisă în preajma celui de-al Doilea Război Mondial, deci aprecierea lui Cioran n-avea habar la vremea respectivă de dezastrul ce-i pândea pe români și cultura lor...

Că ne place au ba, trebuie să admitem existența a două coordonate, nu doar spațio-temporale, ci și moral-spirituale pe care de ceva timp se înfășoară întreaga noastră cultură: o coordonată autohtonă, cu rol de axă folclorico-spirituală pentru românii din interiorul granițelor, și o altă coordonată – cea a diasporei, orientată statornic dinspre exteriorul geografic al României către interiorul spiritual al omenirii, desigur, cu nostalgii și preferințe alimentate din specificul românesc.

Surprinzător apare faptul că deși prima coordonată deține un uriaș spațiu de manevră, cu nesfârșite îndemnuri și – cel puțin după căderea comunismului – cu nenumărate și, în continuare, nefructificate căi spre universalitate, totuși, ea continuă să-și etaleze tendințele prioritare centripete și neobositele predilecții înspre provincialismul cultural de tip mioritico-balcanic.

De-abia coordonata diasporei occidentale – reprezentată de nume dintre cele mai ilustre: Constantin Brâncuși, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, George Uscătescu, Vintilă Horia, Virgil Gheorghiu etc. – este aceea care îmbină intensiunea spirituală românească cu extensiunea sa centrifugal-atotumană, ceea ce conferă producțiilor sale culturale o certă vocație a universalului...

Cu toate că, așa cum just precizează Neagu Djuvara în *O scurtă istorie a românilor*, „România este singura țară

mare din Europa a cărei unitate este exclusiv întemeiată pe limbă”, fiindcă – spune istoricul mai departe – „mai toate celelalte state europene s-au constituit pe baza unei istorii comune, de cele mai multe ori cu populații de limbi sau dialecte diferite (Franța, Spania, Italia, Elveția, Anglia etc.)”, asta nu înseamnă că pe teritoriile locuite de români n-au apărut diferențieri de limbaj, dar diferențieri numai de gradul subdialectelor, așa ca cel maramureșean, sau bihorean, sau dobrogean.

Fără discuție că la excepționala conservare a subdialectului maramureșean și a tuturor producțiilor materiale și spirituale specifice zonei, cărora graiul le servea de vehicul cultural, a contribuit din plin și așezarea geografică, deoarece depresiunea cu acest nume, apărată de urgiile năvălitorilor prin legăturile trainice statornicite de vreme între locuitori și munții din jur, le-a conferit așezărilor din ea statutul moral-spiritual de țară, așijderi altor multe țărișoare de pe întinsul teritoriului locuit de români.

Dar viața aspră de munteni nu a înăsprit și inimile maramureșenilor până la a le face nesimțitoare la seducțiile frumosului, dovada peremptorie în acest sens fiindu-le oferită căutătorilor de autentic nu doar de surprinzătoare și mereu tână gingășie a broderiilor de pe pânzeturii, precum și de străvechile motive dăltuite cu micală și pasiune în lemn, ci și de acele versuri a căror gravitate te pune serios pe gânduri, căci ea își asigură o binemeritată preeminență în competiția cu cursivitatea și prospețimea: „Cine-a zis dorului dor / n-ar putea dormi ușor, / nici pe cergă, nici pe țol, / numai pe pământul gol”...

Bibliografie:

1. Berdiaev, Nikolai, *Sensul creației*, București, Humanitas, 1992.
2. Berdiaev, Nikolai, *Împărăția Spiritului și Împărăția Cezarului*, Editura Amarcord, 1994.
3. Berdiaev, Nikolai, *Sensul istoriei*, Iași, Polirom, 1996.
4. Cioran, Emil, *Schimbarea la față a României*, București, Humanitas, 1990.
5. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie a românilor*, București, Humanitas, 1999.
6. Hersch, Jeanne, *Mirarea filosofică*, București, Humanitas, 1994.
7. Ionescu, Nae, *Curs de metafizică*, București, Humanitas, 1991.
8. Ionescu, Nae, *Curs de istoria metafiziciei*, București, Anastasia, 1996.
9. Ionescu, Nae, *Curs de logică*, București, Humanitas, 1993.
10. Ionescu, Nae, *Curs de istoria logicii*, București, Humanitas, 1993.
11. Tănase, Alexandru, *Cultură și civilizație*, București, Editura Politică, 1977.
12. Toffler, Alvin, *Șocul viitorului*, București, Editura Politică, 1973.

INIȚIERI KANTIENE

Ofelia MARIAN

Mircea Flonta s-a născut în 1932 la Supur, Satu Mare, într-o familie de învățători, și a făcut studiile liceale la actualul Colegiu „Gheorghe Șincai” din Baia Mare. Este profesor consultant la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității București, fiind recunoscut de ani buni ca specialist în teoria cunoașterii, epistemologie și filosofia limbajului. Este membru-corespondent al Academiei Române. În 1970 a obținut doctoratul, cu o lucrare despre epistemologia genetică, iar în perioadele 1972-1973, 1985, 1991 a fost bursier Humboldt. A tradus din David Hume, Immanuel Kant, Ludwig Wittgenstein, sir Karl Raimund Popper, Georg Henrik von Wright, Albert Einstein, Thomas S. Kuhn, Bertrand Russell, Stephen Toulmin și Allan S. Janik.

În 29 iunie 2013, am avut bucuria să îl avem oaspete la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” și să primim autografe pe toate cărțile sale.

Mircea Flonta

Întrucât anul 2014 stă sub semnul lui Immanuel Kant (22 aprilie 1724, Königsberg/Prusia Orientală – 12 februarie 1804, Königsberg), se cuvine să ne reamintim locul pe care acesta îl ocupă în istoria filosofiei. În acest demers ne este foarte utilă cartea *20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant*, purtând semnătura lui Mircea Flonta. Apărut la Editura Humanitas în anul 2012, volumul își propune să prezinte cititorilor viața și activitatea filosofului german care, deși s-a afirmat târziu, a reușit să se impună pe poziția de gânditor în cadrul gândirii mondiale.

Celebru prin efortul său de a demonstra rolul rațiunii în progresul omenirii, dar și limita puterii umane, Kant este perceput de filosoful român Mircea Flonta în toate ipostazele sale intelectuale și umane, cele 20 de întrebări găsindu-și răspunsuri în cele 20 de capitole ale volumului de peste 200 de pagini. Pornind de la faptul că simbolistica cifrei 2 duce cu gândul la echilibru și nevoia de planificare, Mircea Flonta purcede la deslușirea universului kantian cu minuțiozitate și claritate, animat de dorința de a readuce în atenția cititorilor un spirit cu adevărat marcant al filosofiei universale: „Chiar și unui vechi profesor, care le-a vorbit o viață întreagă studenților, nu îi este ușor să scrie în așa fel încât să se facă înțeles de acel public mai larg [...]”¹ – declară

autorul chiar la începutul cărții, în care se explică, pas cu pas, de ce este socotit Kant un filosof de seamă, ce a înțeles prin rațiunea teoretică și cea practică pură. Urmărindu-i traiectoria în domeniul cunoașterii, autorul nu uită să redea o mărturisire din tinerețe a filosofului: „Simt o sete mistuitoare de cunoaștere... A fost o perioadă când credeam că aceasta singură ar putea constitui onoarea omenirii [...]”². Acea sete de cunoaștere din tinerețe l-a caracterizat toată viața, la fel ca și dorința de a fi într-un dialog permanent cu cititorii, pe care i-a putut convinge cu argumentele sale. Care au fost ele? Desigur că ar fi foarte greu a le înșira pur și simplu, dar ele pot fi deduse destul de simplu de către cei care urmăresc întregul areal filosofic kantian, ghidați de cartea lui Mircea Flonta, care mărturisește: „În lumea filozofilor, ca și în afara ei, scrieri-

¹ Mircea Flonta, *20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant*, București, Humanitas, 2012, p. 9.

² Ibidem, p. 115.

le lui Kant trezesc respect, dar totodată intimidează. Filozoful are reputația unui autor greu de citit. Și nu se poate spune că ar fi o reputație nemeritată. A-l studia pe Kant în original rămâne o performanță. Pentru greutățile pe care le are de întâmpinat cititorul există multe explicații.³ Afirmat târziu (în 1781, la 57 de ani, când a publicat *Critica rațiunii pure*, Kant a intrat în conștiința opiniei publice și prin poziția sa religioasă, care rupea barierele gândirii tradiționale. În opinia sa, omul poate fi considerat religios doar atunci când se simte liber și nu constrâns de frică și prejudecăți: „Nici o mărturisire de credință, nici un apel la nume sfinte, nici o respectare a ceremoniilor religioase nu pot ajuta pentru a obține mântuirea»⁴, declara în 1775, într-o scrisoare către Johann Kaspar Lavater, ceea ce contravenea și contravine și azi religiozității populare. În anul 1798 îi mărturisea lui Christian Garve: „Nu cercetarea existenței lui Dumnezeu, a nemuririi sufletului etc. a fost punctul de la care am plecat, ci antinomia rațiunii pure [...]»⁵. Profunda moralitate de care a dat dovadă în analiza tuturor fenomenelor studiate îi provoacă întrebări de felul: „Poți să pretinzi, ca persoană rațională, ca oamenii ceilalți să urmeze o maximă pe care tu o încalci cu bună știință?»⁶ A vorbi despre moralistul Kant înseamnă, de fapt, a ajunge în miezul filosofiei sale, care postulează ideea că rațiunea nu poate cunoaște totul, dar are o valoare practică, morală. Atașat mereu de latura rațională, pragmatică și morală a existenței, filosoful german pune mare accent pe judecată, chiar și atunci când se oprește la domeniul estetic, pe care îl consideră un simbol al libertății umane. Plasat între plăcut și util, frumosul se raportează, în viziunea lui Kant, la natura care dă regula artei. Cu poziția lui interesantă despre artă și frumos, cu disecarea fenomenului rațiunii și cu receptarea și motivația atât de tranșantă a fenomenului religios, Kant a deschis nenumărate drumuri în gândirea umană, motiv pentru care este studiat asiduă de mai bine de un secol. Amintesc aici doar două nume din sfera internațională: pe Karl Leonhard Reinhold din Jena, care în anul 1786, referindu-se la *Critica rațiunii*, în lucrarea sa *Scrisori asupra filosofiei kantiene*, afirma că „niciodată o carte nu a fost «privită cu atâta mirare, admirată, întâmpinată cu aversiune, criticată, deformată și neînțeleasă»⁷, precum și pe Ernst Cassirer unul dintre cei mai importanți exegeți kantieni, care a observat fluctuațiile stilistice ale filosofului de-a lungul timpului. În România, se poate vorbi despre receptarea sa pe filieră germană grație cărturarilor ardeleni Gheorghe Lazăr, August Treboniu Laurian și Timotei Cipariu, care au luat contact cu ideile kantiene în școlile austriece pe care le-au frecventat. Un aport important în cunoașterea filosofiei kantiene pe teritoriul românesc l-a avut profesorul bucureștean Ioan Zalomit, care și-a încheiat studiile filosofice în Germania cu lucrarea *Principiile și meritul filosofiei lui Kant*, publicată la Berlin în 1848. O abordare a influenței kantiene în țara noastră nu poate omite contribuția lui Titu Maiorescu la cunoașterea filosofului german. El a fost cel care a deschis cu adevărat o tradiție universitară, care a continuat grație lui Constantin Rădulescu-Motru, Petre P. Negulescu, Ion Petrovici, Mircea Florian, Constantin Noica, Nae Ionescu și Petre Țuțea.

Încrezător în forțele rațiunii umane, filosoful german mai are și azi puterea de a fascina prin argumentele sale, care au priză la orice intelectual adevărat. Mereu enigmatic, își deconspiră parcă secrete neștiute la fiecare generație de cititori. Și iată-ne ajunși în secolul XXI, când Mircea Flonta lansează întrebări esențiale, la care tot Domnia Sa răspunde cu multă rigoare științifică, cartea sa putând fi parcursă de o categorie largă de cititori, așa cum și-a dorit când a conceput-o.

³ Ibidem, p. 43.

⁴ Ibidem, p. 152.

⁵ Ibidem, p. 109.

⁶ Ibidem, p. 133.

⁷ Ibidem, p. 184.

REVISTA „SLOVA CREȘTINĂ”, IZVOR DE LUMINĂ

prof. dr. Elena TRIFAN

În august 2008, patrimoniul cultural românesc s-a îmbogățit cu o nouă revistă online, „Slova creștină”,

www.slova-crestina.ro

fondată din inițiativa preotului iconom stavrofor Radu Botiș, cu o bogată activitate publicistică și de cercetare, care însumează mai multe volume de poezii, albume audio, cărți precum *Aspecte pedagogice și catechetice în lucrarea de mântuire a Domnului Iisus Hristos*, *Viața vie a unui mănunchi de creștini români*, *Sfaturi pentru mântuire*, *Elemente de istorie locală*. *Activitatea preotului Vasile Lucaciu în America*, *Ulmeni Maramureș – Studiu monografic* (în calitate de coautor), articole publicate în țară și în străinătate, apariții în antologii.

Având mai multe secțiuni, revista a fost concepută atât ca un liant între religie, literatură, pictură, știință, cât și ca o punte între românii de pretutindeni.

Motivația directă a apariției acesteia – mediatizarea creațiilor de valoare ale culturii, științei și artei românești și universale –, se subordonează atât dorinței de slujire lui Dumnezeu, Cel care și-a înzestrat cu har făpturile create după chipul și asemănarea Sa, cât și unui înalt sentiment patriotic, după cum afirmă părintele Radu Botiș însuși: „Patriotismul nu este o rușine, patriotismul este cinste și plecaciune demnă în fața istoriei, a vetrei de unde am văzut lumina zilei. Patriotismul este statura ta dreaptă oriunde te-ai afla pe pământul acesta: bogat ori sărac, fericit ori cuprins de amărăciune și neîmpliniri. Da, purtăm în suflet buciul și doina noastră, desprinse dintru legendare începuturi, pământul binecuvântat pe care au călcat picioarele Sfântului Andrei – Apostolul Românilor, apărătorii lui Tudor, dreptii lui Cuza, Sfinții Români ai lui Hristos, amintirea grijii mamelor la căpătâiul pruncilor, sărbătorile noastre creștine întru bucuria Învierii și Veșniciei”.

Cu un mare respect pentru munca semenilor săi, pentru harul materializat prin cuvânt, piatră, bronz, penel sau note muzicale, „sine ira et studio”, cum ar fi spus românii, părintele Radu Botiș a publicat în paginile revistei nu numai creații ale autorilor, ci și recenzii de carte, mediatizări de evenimente culturale, concursuri etc.

De remarcat calitatea articolelor publicate trecute prin filtrul de gândire, simțire și exprimare demnă și corectă al preotului Radu Botiș, ceea ce a făcut ca revista să devină și o formă de salvare a spiritului uman într-o lume în care superficialitatea și vulgaritatea, promovarea nonvalorii au atins cote îngrijorătoare.

Apariția online a revistei a făcut-o accesibilă unui număr mare de cititori de vârste și profesii diferite din orice parte a lumii.

Acum, când revista „Slova creștină” se află la cea de-a șasea aniversare, atât editorului-fondator, părintelui Radu Botiș, cât și tuturor autorilor și cititorilor le dorim ani mulți cu sănătate, pace și lumină, pentru a putea duce mai departe nobila misiune de susținere a revistei cu noi și noi creații, în care harul inspirației să se îmbine cu suplețea gândului și originalitatea expresiei.

SĂ SCRUI PE BLOG SAU ÎNTR-O PUBLICAȚIE ELECTRONICĂ?

Octavian LUPU

În primul rând depinde de tine dacă vei opta pentru a-ți scrie un blog sau a-ți trimite articolele la o publicație electronică. Mai întâi să clarific puțin cele două concepte pentru a ști precis la ce anume fac referință. Un „blog” reprezintă o modalitate de publicare electronică gen „jurnal”, care îți oferă ocazia de a consemna diferite evenimente, de a-ți expune ideile într-un cadru mai larg și, nu în ultimul rând, pentru a-ți genera link-uri de referință în cadrul rețelelor sociale gen Facebook, Tweeter sau MySpace.

Cuvântul „blog” sună destul de nefericit în limba română, acesta provenind din contragerea a două cuvinte „web” și „log” într-unul singur, ce definește ideea de a te „logga” sau conecta prin intermediul unei pagini de internet. Ulterior, expresia a dobândit conotația acceptată în momentul de față de „jurnal electronic personal”. Există o mulțime de posibilități de a putea avea un blog al tău, în mod deosebit menționând Wordpress și BlogSpot ca furnizori de servicii de blogging.

Într-un sens mai extins, prin „publicație electronică” se înțelege o transpunere într-o măsură mai mare sau mai mică a conceptelor de ziar și de revistă tipărită, din acest punct de vedere ziarele sau revistele electronice devenind un bun substitut în sfera mereu mai prezentă a internetului. Astfel, o publicație electronică presupune o anumită ordonare pe tematici și rubrici a articolelor publicate provenind de la mai mulți autori, o rețea de distribuție puternică și o promovare dedicată către segmentul de audiență „țintă”. În plus, cel mai important lucru la o publicație electronică îl reprezintă colectivul redacțional, care permite definirea unei viziuni de difuzare ce reflectă experiența mai multor persoane cu arie de expertiză diferită. În contrast, un „blog” reprezintă în principiu „creația” unei singure persoane, iar o publicație electronică reflectă „conștiința colectivă” a mai multor persoane reunite în echipa redacțională și în cea de autori.

Din punct de vedere personal, a avea un blog al tău reprezintă ceva ce ține de eticheta noilor modalități de prezentare a ta înaintea celorlalți. Adăugând și fotografiile, poți să oferi altor persoane imaginea a cine ești tu și care sunt valorile tale. De exemplu, chiar și oamenii politici apelează la bloguri, care alături de contul pe Facebook și canalul pe Youtube reprezintă un arsenal mediatic prin care aceștia pot să facă o mulțime de „confidențe publice” ce cauzează ulterior și aproape de fiecare dată „valuri media” ce le sporesc sau mențin popularitatea ca lideri în fața maselor.

Totuși, dacă ești un autor de articole care aspiră la o audiență cât mai largă, cât de mult te vei putea baza pe un blog pentru așa ceva? La urma urmei, ce diferență va fi dacă postezi pe un blog sau într-o publicație electronică? Accesibilitatea din punctul de vedere al internetului este cam aceeași. Corect?

Corect și nu prea. Mai precis, trebuie să înțelegi că un articol plasat pe internet nu înseamnă neapărat că toți utilizatorii potențiali chiar vor și vizita pagina în cauză. Să mă explic puțin, făcând o comparație. Să presupunem că ai o stradă ce trece prin fața casei sau blocului în care locuiești. În mod teoretic, orice persoană din localitatea în care te găsești ar putea trece pe acea stradă în decurs de o zi. Cu puțin exercițiu de imaginație, toată populația județului sau capitalei ar putea trece pe acolo, fiindcă să presupunem că nu există restricții de circulație. Cu toate acestea, așa ceva nu se va întâmpla fiindcă pur și simplu strada ta este doar una dintre sutele sau miile din localitate sau județ. Și atunci, de ce ar trece prin fața casei tale toată populația localității, afară de situația când într-adevăr nu mai au nicio altă variantă de circulație!

Cam așa stau lucrurile și pe internet: blogul tău reprezintă doar o mică alee într-un spațiu aflat în expansiune continuă. Încă un lucru, această extindere a internetului conduce la o realitate foarte dură, dar practică

deopotrivă, și anume că informația pe care o expui public reprezintă în timp un procent tot mai mic din totalul informațiilor ce se adună pe internet. La modul practic, aleea ta va deveni în scurt timp o mică potecă dacă „nu crești” în audiență, lucru ce presupune promovare, diversitate și un volum semnificativ de articole.

Dar îmi vei spune că ai înscris blog-ul tău la „motoare de căutare” gen: Google, Yahoo sau Bing, că îți trimiți fluxul RSS de noutăți și sitemap-ul tău este prezent în multe locuri sau altele în genul acesta. Oare nu garantează aceste proceduri faptul că vei avea o audiență semnificativă?

Îți voi răspunde la această provocare cu o întrebare simplă: Câte adrese de internet îți minte și le folosești „prin scriere directă” în browser, în mod uzual? Poate unele adrese vor fi următoarele: google.com, youtube.com, gmail.com, yahoo.com, facebook.com. Adică un total de cinci. Să mai adăugăm și câteva adrese mai „locale” în genul: neogen.ro, antena3.ro, realitatea.tv, adevarul.ro la care mai adăugăm încă vreo câteva, obținând un total de zece în final. În total vom avea maxim cincisprezece sau chiar douăzeci de adrese, dar așa spune că acest lucru este valabil în medie. Poate cei mai dotați au memorat și utilizează frecvent în jur de treizeci. Însă numărul lor se oprește din păcate aici.

Da, dar îmi vei spune că, de regulă, mai toți apelează la Google pentru a detecta adresele pe care le vor accesa. Însă aici există o problemă, fiindcă Google reprezintă un motor de căutare care oferă rezultate diferite în timp în funcție de evoluția per ansamblu a internetului. Adică astăzi vei apărea pe poziția zece la căutarea după anumite cuvinte-cheie, iar mâine cu greu vei mai putea fi găsit pe la a doua sau a treia pagină. În consecință, șansa de a avea o audiență reală este limitată în primul rând de capacitatea noastră de a reține adrese de internet, fiindcă să nu uităm că mai avem de memorat și parole pentru conturile de card, conturile de mail, numerele de telefon uzuale și altele în genul acesta! Iar pe de altă parte, motoarele de căutare merg înainte în a explora un fond de articole aflat mereu în expansiune, fapt care impune un ritm imposibil a fi menținut de către o singură persoană.

Din acest punct de vedere, pot spune că o adresă simplă, scurtă, ușor de memorat și cu semnificații pentru utilizator este cea mai bună soluție. Dar a ajunge în mintea utilizatorilor cu adresă cu tot nu este simplu, iar pentru un blog cu atât mai puțin.

Încă o realitate tristă legată de poziționarea pe internet. De exemplu, pentru a vedea unde te situezi cu blogul tău la nivel internațional și național, este suficient să consulți Alexa.com sau Quantcast.com unde introducând adresa ta vei observa la câte „milioane” te situezi în clasamentul internațional sau „sute de mii” în cel național. Ba, mai mult, s-ar putea nici să nu apari, fiindcă subdomeniile în genul blogul_meu.wordpress.com nici nu se iau în calcul de către acești evaluatori internaționali.

Dar mă vei întreba: Unde vrei să ajungi? Ce vrei să spui? Că este o idee proastă să am un blog al meu?

În primul rând, vreau să îți spun că este o idee excelentă de a avea un blog al tău, unde să testezi diferite forme de exprimare sau să beneficiezi de o modalitate structurată și elegantă de a-ți pune în valoare talentul personal și valoarea ta. Este o idee bună pe care poți să o folosești oricând pe post de carte de vizită. Dar pe de altă parte, blogul reprezintă o idee teribil de nefericită în a fi citit de cât mai mulți sau de a-ți promova numele pentru a ajunge cunoscut la scară extinsă. Îmi vei spune că nu te interesează acest lucru, ci doar dorești să exprimi ce gândești. În acest caz nu pot decât să te felicit pentru intenție, dar vei rămâne în zona anonimatului, ceea ce pentru un autor de valoare reprezintă un lucru frustrant.

Așadar, dacă ești autor de conținut și dorești o afirmare autentică, vei avea nevoie de o publicație electronică puternică, unde să fii acceptat și unde să poți fi cunoscut de cât mai mulți, iar numele tău să ajungă să fie știut. De fapt, cele două genuri de publicații nu se exclud. Având un blog, poți experimenta, testa, fără a aduce prejudicii imaginii tale. Și, putând să postezi în publicații electronice relativ consacrate, poți să preiei cele mai bune articole și să le aduci la cunoștința marelui public relativ la ceea ce poți să scrii, să exprimi și să gândești.

Din experiența mea îndelungată în ambele domenii, te-aș sfătui să nu renunți la blog, dar și să cauți o publicație serioasă pentru acele materiale care sunt de valoare. Astfel, vei putea fi „tu însuși” la modul cel mai direct pe blog și vei putea prezenta ce te avantajează la nivel mult mai larg.

Poate îmi vei spune că am avut un anumit interes când am scris acest articol. Răspunsul meu va fi afirmativ. Interesul meu este ca toate persoanele care au talent și se simt îndemnate să acceadă la cercuri tot mai largi de audiență să caute să se atașeze publicațiilor electronice existente sau la cele care vor mai apărea, fiindcă „numai în unire stă puterea”. O publicație electronică puternică dispune de autori de valoare, iar un autor de valoare are nevoie de o publicație puternică. Cele două de fapt merg împreună, condiția fiind de a găsi „nișa” de publicare potrivită. Mult succes și spor la scris!

ZECE LUCRURI PE CARE NU LE-AI ȘTIUT DESPRE FACEBOOK**Zorin DIACONESCU**

Fotografie reprodusă din: <http://bistritaonline.ro/2012/09/24/zorin-diaconescu-cronica-rezervistului->

Definiția *rețea de socializare* se referă doar la o parte din ce este Facebook. Iată câteva funcții evidente ale aplicației, despre care nu se vorbește.

1. FB este o cameră de supraveghere globală. Conectează-te și voi ști că ești online. Postează și voi ști ce gândești. Asta poate face un utilizator oarecare. Nu îți pot spune ce știe să facă un expert. Dar e posibil să ne imaginăm.
2. FB e un metachestionar permanent. Nu mă pricep la Data Mining și totuși deduc o sumedenie de lucruri de pe FB. Un expert poate mult mai mult decât atât.
3. FB e o platformă de training. Gândește-te ce obiceiuri ai de când ai cont. Nu le-ai avut înainte. Cineva sau ceva te-a modelat.
4. Ți-ai făcut o listă cu categoriile de oameni pe care-i cunoști și care nu au cont pe FB și nu par interesați de fenomen. Te-ai întrebat: de ce?
5. Când ai comparat ultima oară viața reală cu cea virtuală? Concluzii?
6. Cât de utilă e funcția de *blocare* a celor care te deranjează? Te-ai gândit că de fapt nu-l blochezi, ci doar nu-l mai vezi?
7. Care este, uneori, diferența dintre: o postare – o mărturisire – un autodenunț?
8. De ce a fost creată opțiunea *top stories* și *most recent stories*?
9. De ce se leagă toate rețelele între ele?
10. Pentru utilizatori există reguli, încălcarea lor se pedepsește cu interdicția de a accesa unele funcții sau chiar cu blocarea/suspendarea contului. Există vreo regulă pentru administratori?

FRANȚA MEA

Anca GOJA

O dimineață strălucitoare, frigul ciupind de brațe, și Darius, la cei 4 ani ai lui, mergând în pas vioi pe malul Saônei, spre magazinul de legume, fructe și brânzeturi „Jardins Lamartine”, cu „chariot”-ul de cumpărături după el. O fereastră cu obloane albastre, din lemn, de pe pervazul căreia zâmbesc însângerate mușcatele. Radu, lingând o înghețată apetisantă, la cornet, pașnic și fericit. Un felinar montat pe clădirea muzeului, fostă mănăstire a Ursulinelor. Podul peste Saône, cu luminile strălucind în beznă, și un solist de culoare cântând blues pe franțuzește. Vitrina patiseriei de lângă cabinetul stomatologic, cu prăjiturile ei cu ciocolată, una mai gustoasă decât alta, cu tartlette-ele cu zmeură și prune, macarons viu colorate și bomboanele de ciocolată la prețuri foarte piperate. Piața din fiecare dimineață de sâmbătă, cu tonetele având fiecare zeci de feluri de brânzeturi, cu mâncarea proaspăt gătită, cu specific arab sau spaniol, cu baghetele în multe varietăți și arabi îndemnându-te să cumperi pepeni galbeni. Viile afectate de mană, debarcaderul, pistele de biciclete, Biserica „Sfântul Petru”, doamnele care mănâncă salată, bătrânele care fac jogging, românul care cerșește, cântând la acordeon în fața Primăriei, negrii și albi vagabonzi, mirosul de pâine proaspătă, pe străzi, dimineața la 5, „cum am descoperit avocado”, lanurile de porumb, gardurile vii pline de mure, „Maison de Bois”, afacerile închise din pricina crizei, „Le Journal”, lebedele de pe Saône, pescarii... În mintea mea, toate acestea poartă numele „Mâcon”.

Să le mulțumesc politicienilor români pentru faptul că am ajuns acolo? Adevărul e că, dacă în țara asta ar fi mers totul bine, poate că autocarul și pașii nu m-ar fi purtat niciodată în acea parte a Franței. Dar situația este așa cum o știm cu toții și astfel m-am trezit invitată în vizită la sora mea, stabilită, cu familia, la Mâcon de la începutul anului 2014. Astfel a început aventura mea.

Pentru că nu mă împac deloc cu înălțimile, am ales autocarul. Nu-mi pare rău. Am reușit, astfel, să văd, pentru prima oară, un crâmpel din Elveția, țară pentru care simțeam o atracție deosebită de multă vreme. Concluzia: e, într-adevăr, pe atât de frumoasă și civilizată pe cât mi-am închipuit-o. Desigur, au fost și incidente neplăcute: am așteptat patru ore la granița cu Ungaria, am avut de suportat un alt control din partea vameșilor elvețieni, mi s-au umflat îngrozitor picioarele. Per total însă drumul a fost o experiență pozitivă.

Primul tur al Mâconului i-l datorez lui Radu, nepotul meu de 10 ani, pe care l-am plătit pentru aceste servicii cu o înghețată. Destul de ieftin, zic eu. Am descoperit, atunci, malul râului Saône, cu podul pe care de abia mai târziu aveam să-l văd noaptea, în toată splendoarea lui; clădirile Primăriei și Prefecturii, vechile biserici ale orașului, esplanada, cu impresionantul monument al lui Lamartine, poetul romantic care s-a născut și a trăit aici. Dar și străduțele care pe atunci mi se păreau foarte întortocheate, clădirile cu aerul unor bătrâni încă vesele, aranjamentele florale din intersecții și sensurile giratorii, dovedind imaginație și cunoștințe de maestru în arta grădinaritului.

În zilele următoare am început să mă familiarizez cu locurile. După două săptămâni, începuse să mi se înfiripe în suflet un vag sentiment de apartenență. Ce ciudat este omul și cât de ușor spune „acasă”! Franța mea. Desigur, un mare merit în ceea ce privește starea mea de confort l-au avut sora mea și familia ei, care, pe lângă sprijinul material, au făcut tot posibilul să nu am timp să mă plictisesc la Mâcon. Și am avut ce face, în fiecare zi: am vizitat Muzeul Ursulinelor (lângă care există o veche clădire cu o firmă pe care stă scris „Pension pentru femei”, dar tot acolo se găsește și Conservatorul de muzică și dans, care te invită să intri printr-o tăbliță fixată pe un creion galben, înalt cât un stat de om); am fost la un concert de blues, dar și la un concert de jazz combinat cu arta graffiti-ului; am explorat orașul, zi de zi descoperind noi străduțe, clădiri și cotloane. Ceea ce m-a frapat, de câte ori am intrat într-un local sau într-un magazin, a fost politețea francezilor, dusă uneori la extrem. M-a mai mirat, deși cunoșteam aspectul acesta dinainte de a ajunge în Franța, respectul lor pentru un program de lucru corect, din care nu lipsește odihna. Zilnic,

între orele 12 și 14, angajații au pauză de masă, și aproape toate magazinele sunt închise. La fel, luna dimineața. Duminica găsești cu greu un local deschis. Unele localuri se deschid, în timpul săptămânii, de abia la ora 19, iar dacă vrei să cinezi mai devreme, fie aștepți, fie cauți un alt restaurant, mai flexibil cu nevoile clienților.

De admirat la francezi este importanța pe care o dau mișcării și hranei sănătoase. În ceea ce privește sportul, Mâconul are amenajate două piste de biciclete mărginite de peisaje superbe: La Voie Bleue (Calea Albastră), care pornește de la debarcader și înaintează pe malul Saônei, trecând prin satele din apropierea Mâconului; și La Voie Verte (Calea Verde), care începe undeva în afara orașului și trece pe lângă vii, lanuri de porumb și alte sate cochete, cu multă verdeață.

Dacă traversezi Saôna pe podul despre care am vorbit, e calea cea mai scurtă de a schimba regiunea și departamentul. Dacă Mâcon e situat în regiunea Burgundia, departamentul Saône-et-Loire, în schimb Saint Laurent sur Saône, satul de dincolo de pod, este situat în regiunea Bresse, departamentul Ain. Pe ambele părți ale râului însă

sunt clădiri istorice, construite dintr-o piatră specifică locului, sunt vii întinse, renumite pentru vinul de calitate pe care-l dau și există o veche tradiție în ceea ce privește prepararea brânzei (specifică regiunii Bresse este o brânză cu mușci albaștri).

Pentru a localiza și mai bine Mâconul, să spunem că el se află la 65 km de Lyon, înspre granița cu Elveția. Nu puteam, așadar, să ratez vizitarea Muzeului de Artă din Lyon, cu atât mai mult cu cât văzusem imagini din muzeu postate pe facebook. Palatul Artelor, situat în aceeași piață în care se regăsește impresionanta clădire-monument a Primăriei Lyon, este o clădire istorică, ce numără peste 70 de săli de expoziții. E obositor să vizitezi întreg muzeul într-o singură zi, dar curtea interioară, cu multă verdeață, alei, sculpturi foarte frumoase și răcoare te invită la relaxare, la fel și terasa barului de la etaj. Ceea ce poți să vezi în muzeu diferă de la arta antică egipteană (inclusiv o mumie și o mare colecție de amulete), la ceramică asiatică, o imensă colecție de numismatică, sculpturi de Rodin, picturi ale unor artiști celebri, de la Tintoretto, Véronèse, Rubens și Delacroix la impresioniști, Matisse, Chagall și Picasso, inclusiv artiști contemporani importanți. Ca să nu te rătăcești prin mulțimea de încăperi, odată cu plata biletului, primești pliante conținând inclusiv harta muzeului. Iar dacă în timpul vizitei vrei o schimbare de atmosferă, nu trebuie decât să te uiți pe geam, și cu siguranță vei vedea diverși angajați scandând lozinci pe treptele Primăriei.

O altă ieșire am făcut-o la Cluny, un orașel situat la 20 km de Mâcon, renumit pentru vechea sa mănăstire, ca și pentru cea mai mare biserică medievală din întreaga lume creștină. Mănăstirea a fost construită în 910 și nu s-a păstrat în întregime, fiind parțial distrusă în timpul Revoluției franceze. Atât mănăstirea, cât și ceea ce s-a păstrat din biserică sunt amenajate pentru vizitare, iar ceea ce mi s-a părut extraordinar de bine gândit a fost faptul că în fața zidurilor distruse de vreme sunt amplasate, pe câte un picior, la înălțimea ochilor, două tablete de mari dimensiuni, pe ecranele cărora poți vedea ceea ce este în mod real în fața ta, dar cu aspectul pe care acele ziduri le aveau în epoca lor de glorie.

Un alt episod care a marcat istoria orașului Cluny a fost cel de-al Doilea Război Mondial. O stradă poartă numele „11 august 1944”, dată la care mica urbe a fost bombardată, iar un monument îi amintește pe eroii jertfiți în conflagrație.

Astăzi, orașelul este asaltat de turiști, vrăjiți de poveștile spuse de vechile ziduri, ca și de atmosfera de vis care domnește pe străzile mărginite de mici magazine cochete, cu prețuri piperate.

Primăria din Lyon

S-A ÎNTÂMPLAT ACUM 50 DE ANI. VARIA

Extrase din articole ale ziarului „Pentru socialism”

Lavinia ARDELEAN

Joi 16 iulie 1964 – Emisiune consacrată României

Radiodifuziunea austriacă a oferit ascultătorilor săi, marți seara, timp de o oră, o emisiune consacrată României. De la studioul Alt din Viena, în fața unui public numeros, a avut loc transmisia directă a celei de-a 30-a emisiuni „Zburați cu noi” și, totodată, cea de-a doua consacrată R. P. Române. Cu acest prilej ministrul de externe Bruno Kreisky a vorbit despre frumusețile turistice ale României. În cadrul emisiunii țara noastră a fost prezentată din punct de vedere geografic, cultural, economic.

În completarea programului, Grupul folcloric român, dirijat de Nicu Stănescu, a interpretat un program de muzică populară românească. Artiștii români au fost aplaudați cu căldură de publicul vienez.

Vineri 24 iulie 1964 – Deschiderea expoziției arhitecturii românești la New York

După cum s-a anunțat, la New York, în rotonda Universității Columbia, s-a deschis expoziția „Arhitectura în Republica Populară Română”.

La deschiderea expoziției au participat reprezentanți ai Departamentului de Stat și ai instituțiilor din New York, personalități din Secretariatul O.N.U., diplomați străini acreditați la O.N.U., profesori și studenți ai Universității Columbia, personalități din domeniul culturii, ziariști.

Luând cuvântul la festivitatea de deschidere, dr. Kenneth Smith, decanul facultății de arhitectură, a salutat faptul că expoziția este deschisă în cadrul universității și a subliniat importantul program de construcție din R. P. Română, oglindit în această acțiune culturală. Vorbitorul a menționat că expoziția prilejuiește o bună ocazie de cunoaștere între cele două popoare.

Miercuri 9 septembrie 1964 – Cea de-a XI-a Conferință internațională Shakespeare

La Stratford-on-Avon s-au desfășurat lucrările celei de a XI-a Conferințe internaționale Shakespeare, organizată de Universitatea din Birmingham, Royal Shakespeare Theatre și British Council. Marcând a 400-a aniversare a lui William Shakespeare pe planul studierii științifice aprofundate a operei lui, acest important eveniment cultural al anului a întrunit numeroase personalități de la instituții, universități și teatre din peste 20 de țări.

Mihnea Gheorghiu, care a reprezentat țara noastră la conferință, a vorbit despre „Shakespeare în România”, arătând că opera marelui scriitor se bucură la noi de o largă răspândire și stimă și că de-a lungul anilor o întreagă pleiadă de interpreți și-au făcut renume în rolurile principale ale capodoperelor shakespeareiene.

Marți 22 septembrie 1964 – 40 de ani de la primul zbor al omului în jurul Pământului

Forțele aeriene ale S.U.A. și industria aeronautică americană pregătesc sărbătorirea împlinirii a 40 de ani de la realizarea primului zbor al omului în jurul Pământului.

Cu această ocazie „Clubul exploratorilor” va organiza în California o festivitate în cadrul căreia vor fi prezenți cinci supraviețuitori din cei opt piloți care au participat la acel zbor. Printre eroii zilei se va număra și cunoscutul proiectant și constructor de avioane Donald W. Douglas, care a construit și cele patru aparate cu care s-a efectuat zborul.

Relatând această știre, agenția Associated Press amintește că expediția, care a început la 17 martie 1924, la Santa Monica, în statul California, și s-a încheiat la 23 septembrie același an, a avut o durată de șase luni și șase zile.

Marți 29 septembrie 1964 – Deschiderea simpozionului internațional Eminescu

La Veneția s-a deschis luni, în localul Fundației Giorgio Cini, simpozionul internațional Eminescu, marcând împlinirea a 75 de ani de la moartea marelui poet român. Simpozionul a fost organizat sub auspiciile Academiei Dei Lincei, Universității din Roma, Ministerului Învățământului public din Italia și Comisiei naționale italiene pentru U.N.E.S.C.O.

La acest simpozion iau parte numeroși specialiști în opera eminesciană de la universități din diferite orașe ale lumii : Roma, Paris, Londra, Washington, Monaco, Atena, Budapesta, Praga și altele. Din partea Universității din București participă la simpozion o delegație de profesori compusă din : acad. prof. Alexandru Rosetti, conf. univ. Zoe Dumitrescu-Bușulenga și conf. univ. Mircea Zăciu.

Duminică 11 octombrie 1964 – Deschiderea celei de-a 18-a ediții a Jocurilor Olimpice de la Tokio

Tokio – capitala Japoniei – a trăit sâmbătă de la mic la mare, împreună cu miile de sportivi, veniți aici din toate colțurile pământului, clipele solemne ale deschiderii celei de-a 18 ediții a Jocurilor Olimpice. Orașul gigant, de peste 11 milioane de locuitori, s-a deșteptat mai devreme ca de obicei și a constatat cu bucurie că după trei zile de ploi neîntrerupte cerul s-a înseninat ca prin farmec. Razele unui soare autumnal poleiesc acoperișurile capitalei japoneze.

Cu câteva ore înainte de deschiderea porților stadionului, un torent de nesfârșit de vehicule și de pietoni se revărsa în direcția parcului Meiji, unde se află arena olimpică, Stadionul Național. Spre prânz toate cele 75.000 de locuri au fost completate.

Joi 15 octombrie 1964 – Adunarea festivă consacrată Centenarului Universității din București

Miercuri au început în capitală festivitățile consacrate Centenarului Universității din București.

La ora 11 în sala Palatului Republicii Populare Române a avut loc adunarea festivă consacrată Centenarului. Pe fundalul scenei, încadrată de drapelul de stat al R. P. Române și de datele festive „1864-1964”, se afla emblema Centenarului.

La adunare au participat invitați de peste hotare, reprezentând 60 de universități din numeroase țări.

Au fost prezenți șefii unor misiuni diplomatice acreditați în R. P. Română și alți membri ai corpului diplomatic.

Joi 22 octombrie 1964 – Dezvelirea Monumentului ostașilor Armatei Române căzuți în lupta pentru eliberarea patriei

Miercuri dimineața a avut loc la Carei solemnitățile dezvelirii Monumentului ridicat în memoria ostașilor Armatei Române căzuți în lupta pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist.

La ora 10 garda militară de onoare aliniată în fața Monumentului a prezentat onorul.

După intonarea Imnului de Stat al R. P. R. tovarășul Gheorghe Pop, președintele Comitetului executiv al Sfatului Popular regional a deschis solemnitățile dezvelirii Monumentului.

Vineri 4 decembrie 1964 – 400 de ani de la nașterea lui Galileo Galilei

Miercuri au fost încheiate la Roma, în cadrul unei ceremonii oficiale care a avut loc pe Colina Capitoliului, în prezența primului ministru, Aldo Moro, precum și a altor personalități italiene, festivitățile prilejuite de aniversarea a 400 de ani de la nașterea lui Galileo Galilei.

Ziarele remarcă prezența la această ceremonie a unor personalități ale bisericii romano-catolice, biserică ce a condamnat la timpul său teoriile lui Galileo Galilei în legătură cu mișcarea de rotație a Pământului.

S-A ÎNTÂMPLAT ACUM 50 DE ANI. MARAMUREȘUL ECONOMIC

Extrase din articole ale ziarului „Pentru socialism”

Laviniu ARDELEAN

Vineri 24 iulie 1964 – C.E.C.-ul la 100 de ani

În acest an se împlinesc 100 de ani de la data când, în baza legii semnate de domnitorul A. I. Cuza, s-a înființat Casa de Depuneri și Consemnațiuni.

În trecut, în regiunea noastră operațiunile de depuneri și restituiri C.E.C. se efectuau doar prin unitățile poștale, neexistând nici o unitate C.E.C. proprie.

Ca urmare a reorganizării pe baze noi, socialiste, a Casei de Economii și Consemnațiuni, în anul 1949 ia ființă prima agenție C.E.C. și în orașul Baia Mare, iar după reforma administrativă, în 1950, se înființează în fiecare raion câte o sucursală raională, transformate ulterior în case raionale.

CUPRINS

EDITORIAL

Teodor ARDELEAN / <i>A pune bazele unei biblioteci</i>	3
--	---

AUREA BIBLIOTHECA

Valentina ROTARU / <i>Bibliotecile mobile în lume</i>	5
Mary M. SOMERVILLE / <i>Biblioteca din inima campusului</i>	7
Vlăduț BURDE / <i>Oașa de înțelepciune coreeană din Baia Mare</i>	10
Odarca BOUT / <i>Marusia sau Omul care sfințește locul</i>	11
Gabriela Gențiana GROZA / <i>Biblioteca, admirabil loc de popas</i>	14

CABINET

Lidia KULIKOVSKI / <i>Munca noastră-i teatru, iar tot ce facem e spectacol</i>	15
Corina CIURARU / <i>Grupul Impact – un exemplu de bune practici în ceea ce privește munca în echipă și voluntariatul</i>	20
Radu HORVATH, Radu CĂTANĂ / <i>Inovație și modernitate în activitatea secției Mediatecă – Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare</i>	22
Aristița BORBEI / <i>Conferința ANBPR</i>	24
Angela-Monica JUCAN / <i>Bibliografie legendară</i>	26

HRONIC 2014 - BYPD

Ștefan SELEK / <i>Întâlnire-dezbateri cu privire la mineritul din zona Maramureșului</i>	28
Dorina CADAR / <i>Pacea, capodopera rațiunii</i>	30

TAINA SFINTEI CUNUNII CU CARTEA

Octavian BUTUZA / <i>Cea mai minunată prietenie: a cărților!</i>	31
Mihai LITINSCHI / <i>Contra-făcătorii de limbă și dis-prețuitoarii culturii</i>	32
Zorin DIACONESCU / <i>... și restul e literatură</i>	34
Ofelia MARIAN / <i>Anatole France și voluptatea reflexiei</i>	35
Daniela PETRAN / <i>Bibliotecarul, paznic la poarta nemuririi</i>	37

BLAZON

Ilie GHERHEȘ / <i>Tipografiile Maramureșului – anul 1919</i>	39
Aristița BORBEI, Liana POP / <i>Orașul Dragomirești</i>	43
Lavinia ARDELEAN / <i>S-a întâmplat acum 50 de ani. Maramureșul artistic</i>	50

STRĂPUNS DE RAZA OCHIULUI RĂU

Vasile GAFTONE / <i>Petre Dulfu – acuzat de... plagiat</i>	53
Traian RUS / <i>Vasile Blidarul în mentalul colectiv al codrenilor</i>	55

„BUZELE MI LE-AM CUMINECAT CU GUSTUL GLIEI”

Maria BILȚIU / <i>Poetul Ion Șugariu</i>	56
Ofelia MARIAN / <i>Ion Șugariu un scriitor uitat?</i>	58
Dorina CADAR / <i>Însetat de viață, adormit pe veci – Ion Șugariu</i>	59
Ion ȘUGARIU / <i>Romane la modă</i>	61

PÂNĂ-N PÂNZELE-ALBASTRE

Tiberiu UTAN / <i>Floarea de colț</i>	62
Pamfil BILȚIU / <i>Amintiri despre poetul Tiberiu Utan</i>	63
Dorina CADAR / <i>Tiberiu Utan și „Gazeta literară”</i>	65
Antoaneta TURDA / <i>Tiberiu Utan întru nemurire</i>	67
Tiberiu UTAN / ***.....	69

ÎNTORSURA VERBULUI

Antoaneta TURDA / <i>La ceas de bilanț cu scriitorii maramureșeni</i>	70
Gavril CIUBAN / <i>Spicuri din opera poetică și medicală a domnului Ieremia Lengeh</i>	72
Angela-Monica JUCAN / <i>„Petală roză de cais burată-n scamele de vis”</i>	75

PHILOSOPHIA PERENNIS

Nicolae IUGA / <i>Un filosof neotomist: românul Ioan Miclea (1902-1982)</i>	77
George PETROVAI / <i>Cultura și civilizația – daruri ale Atoatefăcătorului</i>	79
Ofelia MARIAN / <i>Inițieri kantiene</i>	88

SEMĂNĂTORI ÎN ABIS

Elena TRIFAN / <i>Revista „Slova creștină”, izvor de lumină</i>	90
Octavian LUPU / <i>Să scriu pe blog sau într-o publicație electronică?</i>	91
Zorin DIACONESCU / <i>Zece lucruri pe care nu le-ai știut despre facebook</i>	93

POLIEDRU

Anca GOJA / <i>Franța mea</i>	94
Lavinia ARDELEAN / <i>S-a întâmplat acum 50 de ani. Varia</i>	96
Lavinia ARDELEAN / <i>S-a întâmplat acum 50 de ani. Maramureșul economic</i>	98